

T.C.
KIRIKKALE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ ANABİLİM DALI

6360 SAYILI KANUN'UN TEMSİL VE HİZMET KALİTESİ YÖNÜNDEN
KAPATILAN BELDE BELEDİYELERİNE ETKİSİ VE VATANDAŞIN
ALGISI: HATAY İLİ ÖRNEĞİ

DOKTORA TEZİ

Hazırlayan

Emre EKİNCİ

Danışman

Doç. Dr. Refik YASLIKAYA

07/2020

KIRIKKALE

KABUL-ONAY

Doç. Dr. Refik YASLIKAYA danışmanlığında Emre EKİNCİ tarafından hazırlanan “6360 Sayılı Kanun'un Temsil ve Hizmet Kalitesi Yönünden Kapatılan Belde Belediyelerine Etkisi ve Vatandaşın Algısı: Hatay İli Örneği” adlı bu çalışma jürimiz tarafından Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim dalında Doktora tezi olarak kabul edilmiştir.

17/07/2020

Doç. Dr. Çiğdem ERDEM (Başkan)

Doç. Dr. Refik YASLIKAYA

Prof. Dr. Hasan YAYLI

Doç. Dr. Yusuf PUSTU

Doç. Dr. Kamil ŞAHİN

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

.../07/2020

Doç. Dr. Abdussamed YEŞİLDAĞ

Enstitü Müdürü

Kişisel Kabul Sayfası

Doktora Tezi olarak sunduğum “6360 Sayılı Kanun'un Temsil ve Hizmet Kalitesi Yönünden Kapatılan Belde Belediyelerine Etkisi ve Vatandaşın Algısı: Hatay İli Örneği” adlı çalışmanın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve faydalandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak faydalanılmış olduğunu beyan ederim.

Tarih

Emre EKİNCİ

İmza

ÖNSÖZ

Yaklaşık iki yıllık bir süre zarfında tamamlanan ve doktora tezi olarak hazırlanan bu çalışmada, hiçbir fedakarlıktan kaçınmayarak sabırla bana yol gösteren, eleştirileri akademik hayatımı şekillendirecek olan, başta danışman hocam Doç. Dr. Refik YASLIKAYA'ya, entelektüel birikimi ile çalışmanın gidişatına ışık tutan ve emeğini hiçbir zaman esirgemeyen Doç. Dr. Kâmil ŞAHİN hocama, ayrıca varlığı ile güven duygusu aşılayan, doktora eğitimim ve araştırma süresince her zaman çalışmalarına destek olan saygıdeğer hocam Prof. Dr. Hasan YAYLI hocama sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum.

Ayrıca araştırmanın hazırlanması boyunca gösterdikleri sabır ve verdikleri destek için aileme, mesai arkadaşlarıma, eşim Hatice Kübra'ya ve biricik kızım Zeynep Nil'e teşekkürlerimi bir borç bilirim.

Emre EKİNCİ

ÖZET

Büyük şehirlerin nasıl yönetileceğine dair çalışmalar, özellikle 1980 yılından itibaren Türkiye'nin idari reform gündemlerinden birisi olmuştur. 1984 yılında ilk defa uygulanmaya başlamış olan büyükşehir belediyesi sistemi, ilerleyen yıllarda yapısal, hukuki ve fonksiyonel anlamda pek çok değişiklik geçirmiştir. Bu değişiklikler içinde en radikal sonuç doğurana ise 2012 yılında çıkarılan 6360 sayılı Kanun ile yapılanlardır. Kanun, sisteme yeni büyükşehirlerin ilave edilmesi, hizmet alanının genişlemesi, hizmet sınırının ilin mülki sınırı ile bütünleşmesi ve bu sınırlar içindeki belde belediyelerinin kapatılarak mahalleye dönüştürülmesi gibi önemli sonuçlar doğurmuş ve kanunun uygulanmasından itibaren yaklaşık altı yıl geçmiştir.

Tezin temelde iki amacı bulunmaktadır. Bunlardan ilki; 6360 sayılı Kanun öncesinde belde belediyelerinin sunduğu yerel hizmetler ile Kanun sonrasında büyükşehir ilçe belediyelerine bağlanan, eskiden belde belediyesi statüsünde olan büyük mahallelere götürülen yerel hizmetlerin kalitesinde olumlu bir farklılık olup olmadığının ilgili mahallelerde yaşayan yerel seçmenin algısının ölçülerek tespit edilmesidir. İkincisi ise belde belediyelerinin kapatılmasının temsil ve katılım kanallarını daraltıp yerel demokrasiden uzaklaşmaya sebep olup olmadığının farklı ilçelerde bulunan üç büyük nüfuslu mahalle özelinde karşılaştırmalı olarak tespit edilmesidir.

Bu amaçlarla tez, büyükşehir yönetimleri üzerine yapılacak çalışmalara da katkı sağlamayı hedeflemektedir. Tüzel kişilikleri kaldırılan belde belediyelerinde sunulan hizmetlerin kalitesi ve yerel demokrasi ilişkisini inceleyen doktora düzeyinde detaylı bir araştırmanın eksik olduğu gözlemlenmiştir. Tezin içeriğinde halkın algısını ölçmek için alan araştırmasının bulunması, 6360 sayılı Kanun ile yapılan düzenlemenin sosyal ve ekonomik boyutlarının o yörede yaşayan halka bizzat anket şeklinde sorularak cevaplandırılmasının sağlanması da araştırmayı önemli hale getirmektedir.

Araştırmada özellikle 6360 sayılı Kanun sonrasında yeni büyükşehir olan Hatay ilindeki üç büyük ilçeye (İskenderun, Arsuz ve Defne) bağlı en büyük nüfuslu üç mahallede (Sırasıyla: Denizciler, Karaağaç ve Harbiye) sunulan yerel hizmetlerde halkın kalite algısı ile yerel demokrasi açısından temsil algısı, kanun öncesi ile karşılaştırma yapılarak, alan araştırması ile tespit edilmiştir. Çalışmanın temel hipotezi: “6360 Sayılı Kanun öncesi ve sonrasında algılanan hizmet kalitesi, katılım

ve temsil algısı anlamlı düzeyde farklılık göstermektedir” şeklinde olup; bu hipotez, alt hipotezlerle desteklenmiş ve istatistik yöntemleri ile test edilmiştir.

Anahtar kelimeler: Büyükşehir, 6360 sayılı Kanun, belde belediyesi, hizmet kalitesi, katılım, temsil.

**THE EFFECT OF LAW NO. 6360 ON THE CLOSED TOWN
MUNICIPALITIES IN TERMS OF REPRESENTATION AND QUALITY OF
SERVICE, AND THE PERCEPTION OF THE COMMUNITY: HATAY
PROVINCE SAMPLE**

ABSTRACT

Studies on how to manage the big cities has been one of Turkey's agenda considering administrative reform especially since 1980. The metropolitan municipality system, which started to be implemented for the first time in 1984, has undergone many structural, legal and functional changes in the following years. The most radical result of these amendments is those made in Law No. 6360 enacted in 2012. The law had important consequences including adding new metropolitan areas to the system, expanding the service area, integrating the service border with the provincial border of the province, and closing the municipalities within these borders and turning them into neighborhoods, and it has been nearly six years since the law was implemented.

Basically, the thesis has two objectives. The first one of these objectives is to determine whether there is a positive difference in the quality of the local services provided by the municipal municipalities before the Law No. 6360 and the local services, which were connected to the metropolitan district municipalities after the Law, and which were taken to the big neighborhoods that were once municipal municipalities. The second objective is to determine whether the closure of the municipalities of the municipalities has narrowed the channels of representation and participation and has moved away from local democracy in a comparative manner in the three large populated neighborhoods located in different districts.

With these mentioned purposes, the thesis aims to contribute to the studies on metropolitan administrations. It has been observed that a detailed research is needed at the doctoral level, which examines the relationship between the quality of services provided in municipal municipalities whose legal personality is removed and the relationship of local democracy. The fact that there is a field research in order to measure the public perception in the content of the thesis, and that the social and economic dimensions of the regulation made with the Law No. 6360 are answered by asking the people living in that region in the form of a questionnaire also makes the research important.

In this current research, especially after the Law No. 6360, the public's perception of quality and local democracy in terms of local democracy in the local services provided in the three largest populated neighborhoods (Denizciler, Karaağaç ve Harbiye, respectively), of three major districts (Iskenderun, Arsuz, Defne) in the new metropolitan city of Hatay was determined by field research by making a comparison with pre-law.

The basic hypothesis of this study is as follows: “The perception of service quality, participation and representation perceived significantly before and after the Law No. 6360 varies significantly” and this was supported by sub-hypotheses and tested with statistical methods.

Keywords: Metropolitan, Law No. 6360, municipality, service quality, participation, representation.

SİMGELER VE KISALTMALAR

$\bar{x}$	: Ortalama
%	: Yüzde
AK PARTİ	: Adalet ve Kalkınma Partisi
AYKOME	: Altyapı Koordinasyon Merkezi
BŞB	: Büyükşehir Belediyesi
BŞİB	: Büyükşehir İlçe Belediyesi
CHP	: Cumhuriyet Halk Partisi
DPT	: Devlet Planlama Teşkilatı
F	: ANOVA test istatistiği puanı
HKA	: Hizmet Kalitesi Algısı
HSAVB	: Hizmet Sunumunda Adalet ve Vatandaşın Bilgilendirilmesi
HSFN	: Hizmetlerin Sunumundaki Fiziksel Nitelikler
HSVÖ	: Hizmet Sunumunda Vatandaşların Önemsinmesi
KA	: Katılım Algısı
KAYA	: Kamu Yönetimi Araştırma Projesi
KHK	: Kanun Hükmünde Kararname
MEHTAP	: Merkezi Hükümet Teşkilatı Araştırma Projesi
MHP	: Milliyetçi Hareket Partisi
n	: Örneklem/gruptaki örneklem sayısı
ÖDP	: Özgürlük ve Dayanışma Partisi
p	: Anlamlılık düzeyi
r	: Korelasyon katsayısı
SHP	: Sosyal Demokrat Halk Partisi
SP	: Saadet Partisi
SS	: Standart sapma
t	: Bağımsız iki örneklem t test puanı
TA	: Temsil Algısı
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
TKHSY	: Temel Kentsel Hizmetlerin Sunumunda Yeterlilik
TODAİE	: Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü
UKOME	: Ulaşım Koordinasyon Merkezi
YİKOB	: Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlığı

TABLÖLAR DİZİNİ

Tablo 1. Büyükşehir Belediyeleri Kuruluş Yılları ve Yasal Dayanakları.....	55
Tablo 2. 5216 Sayılı Kanun’a Göre Büyükşehir Belediye Sınırları.....	61
Tablo 3. 5747 Sayılı Kanun Sonrasında Büyükşehir İlçe Sayıları ve Büyükşehir Nüfusları (2008).....	63
Tablo 4. 6360 Sayılı Kanun’a Doğru Yasal Değişim	65
Tablo 5. Belediye Sayıları ve Nüfusu 2007-2017	68
Tablo 6. Belediyelere Dağıtılan Paylar	88
Tablo 7. Hatay İlçeleri, Köy ve Şehir Nüfusları 2012 ve 2017 Karşılaştırması	99
Tablo 8. 6360 Sayılı Yasa ile Hatay İline Bağlanan Belediye ve Köy Sayıları.....	100
Tablo 9. 6360 Sayılı Kanun Sonrası Hatay İlinde Kapatılan Belde Belediyeleri ve 2012 Nüfusları.....	101
Tablo 10. 2009 ve 2014 Yılı Hatay İli Yerel Seçim Sonuçları	104
Tablo 11. 2015 Yılı Hatay Büyükşehir Belediye Meclis Üyelerinin Dağılımı.....	105
Tablo 12. Denizciler Mahallesi: 6360 Sayılı Kanun’dan Önce ve Sonra Yerel Seçim Sonuçları Karşılaştırması	107
Tablo 13. Karaağaç Mahallesi: 6360 Sayılı Kanun’dan Önce ve Sonra Yerel Seçim Sonuçları Karşılaştırması	107
Tablo 14. Harbiye Mahallesi: 6360 Sayılı Kanun’dan Önce ve Sonra Yerel Seçim Sonuçları Karşılaştırması	108
Tablo 15. 2019 Yerel Seçim Sonucu Hatay Büyükşehir Belediye Meclisi Üye Dağılımı	112
Tablo 16. İlçe Belediyelerinden Büyükşehir Belediye Meclisine Katılacak Üye Sayısı ve Ortalama Temsil	113
Tablo 17. 6360 Sayılı Kanun'dan Önceki ve Sonraki Sistemde Mahalle Temsil Göstergesi.....	114
Tablo 18. Hatay İli Üç İlçe Üç Mahalle Toplam Nüfusları	118
Tablo 19. 25 Yaş Üstü ve 6 Yıldan Uzun Süredir Yaşayan Vatandaşların Sayıları	119
Tablo 20. Hizmet Kalitesi Ölçeği İçin Faktör Analizi Sonuçları.....	123
Tablo 21. Katılımcıların Demografik Özelliklerine Göre Dağılımı.....	124
Tablo 22. Ölçek ve Alt Boyutlarına Ait Betimsel İstatistikler.....	126
Tablo 23. 6360 Sayılı Kanun Öncesi ve Sonrasındaki Algı Puanlarının Karşılaştırılması	127

Tablo 24. 6360 Sayılı Kanun'dan Önceki ve Sonraki Yapının Hizmet Kalitesi Açısından Ortalama Karşılaştırılması	129
Tablo 25. 6360 Sayılı Kanun'dan Önceki ve Sonraki Yapının Hizmet Kalitesi Açısından Karşılaştırılması	132
Tablo 26. 6360 Sayılı Kanun'dan Önceki ve Sonraki Yapının Katılım Açısından Ortalama Karşılaştırılması	133
Tablo 27. 6360 Sayılı Kanun'dan Önceki ve Sonraki Yapının Katılım Açısından Karşılaştırılması	134
Tablo 28. 6360 Sayılı Kanun'dan Önceki ve Sonraki Yapının Temsil Açısından Ortalama Karşılaştırması.....	136
Tablo 29. 6360 Sayılı Kanun'dan Önceki ve Sonraki Yapının Temsil Açısından Karşılaştırılması	137
Tablo 30. 6360 Sayılı Kanun Öncesi Algı Puanlarının Cinsiyete Göre Karşılaştırılması	138
Tablo 31. 6360 Sayılı Kanun Öncesi Algı Puanlarının Medeni Duruma Göre Karşılaştırılması	140
Tablo 32. 6360 Sayılı Kanun Öncesi Algı Puanlarının Yaş Gruplarına Göre Karşılaştırılması	140
Tablo 33. 6360 Sayılı Kanun Öncesi Algı Puanlarının Öğrenim Düzeyine Göre Karşılaştırılması	142
Tablo 34. 6360 Sayılı Kanun Öncesi Algı Puanlarının Gelir Düzeyine Göre Karşılaştırılması	144
Tablo 35. 6360 Sayılı Kanun Öncesi Algı Puanlarının Mesleğe Göre Karşılaştırılması	146
Tablo 36. 6360 Sayılı Kanun Öncesi Algı Puanlarının Yaşanılan Mahalleye Göre Karşılaştırılması	148
Tablo 37. 6360 Sayılı Kanun Öncesi Algı Puanlarının Mahallede Oturma Süresine Göre Karşılaştırılması	150
Tablo 38. 6360 Sayılı Kanun Öncesi Algı Puanlarının Yerel Seçimlerde Siyasi Parti Adına Faaliyette Bulunma Durumuna Göre Karşılaştırılması	152
Tablo 39. 6360 Sayılı Kanun Öncesi Algı Puanlarının Herhangi Bir Siyasi Partiye ya da Yan Kuruluşuna Üyelik Durumuna Göre Karşılaştırılması	153
Tablo 40. 6360 Sayılı Kanun Öncesi Algı Puanlarının 2014 Yerel Seçimlerinde Oy Kullanma Durumuna Göre Karşılaştırılması	154

Tablo 41. 6360 Sayılı Kanun Öncesi Algı Puanlarının 2019 Yerel Seçimlerinde Oy Kullanma Durumuna Göre Karşılaştırılması	155
Tablo 42. 6360 Sayılı Kanun Sonrası Algı Puanlarının Cinsiyete Göre Karşılaştırılması	157
Tablo 43. 6360 Sayılı Kanun Sonrası Algı Puanlarının Medeni Duruma Göre Karşılaştırılması	158
Tablo 44. 6360 Sayılı Kanun Sonrası Algı Puanlarının Yaş Gruplarına Göre Karşılaştırılması	159
Tablo 45. 6360 Sayılı Kanun Sonrası Algı Puanlarının Öğrenim Düzeyine Göre Karşılaştırılması	161
Tablo 46. 6360 Sayılı Kanun Öncesi Algı Puanlarının Gelir Düzeyine Göre Karşılaştırılması	162
Tablo 47. 6360 Sayılı Kanun Sonrası Algı Puanlarının Mesleğe Göre Karşılaştırılması	164
Tablo 48. 6360 Sayılı Kanun Sonrası Algı Puanlarının Yaşanılan Mahalleye Göre Karşılaştırılması	166
Tablo 49. 6360 Sayılı Kanun Sonrası Algı Puanlarının Mahallede Oturma Süresine Göre Karşılaştırılması	168
Tablo 50. 6360 Sayılı Kanun Sonrası Algı Puanlarının Yerel Seçimlerde Siyasi Parti Adına Faaliyette Bulunma Durumuna Göre Karşılaştırılması	170
Tablo 51. 6360 Sayılı Kanun Sonrası Algı Puanlarının Herhangi Bir Siyasi Partiye ya da Yan Kuruluşuna Üyelik Durumuna Göre Karşılaştırılması	171
Tablo 52. 6360 Sayılı Kanun Sonrası Algı Puanlarının 2014 Yerel Seçimlerinde Oy Kullanma Durumuna Göre Karşılaştırılması	173
Tablo 53. 6360 Sayılı Kanun Sonrası Algı Puanlarının 2019 Yerel Seçimlerinde Oy Kullanma Durumuna Göre Karşılaştırılması	174
Tablo 54. 6360 Sayılı Kanun Öncesi Hizmet Kalitesi, Katılım ve Temsil Algı Puanları Arasındaki İlişki	175
Tablo 55. 6360 Sayılı Kanun Sonrası Hizmet Kalitesi, Katılım ve Temsil Algı Puanları Arasındaki İlişki	176

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1. Büyükşehir Belediyesi ile İlçe Belediyeleri Arasındaki Yetki Bölüşümü ...	77
Şekil 2. Hatay İli Siyasi Haritası	93
Şekil 3. İskenderun İlçesi, Denizciler Mahallesi Haritası	95
Şekil 4. Arsuz İlçesi Karaağaç Mahallesi Haritası	97
Şekil 5. Defne İlçesi, Harbiye Mahallesi Haritası	98

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	i
ÖZET.....	ii
ABSTRACT	iv
SİMGELER VE KISALTMALAR	vi
TABLolar DİZİNİ	vii
ŞEKİLLER DİZİNİ	x
İÇİNDEKİLER	xi
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

TÜRKİYE’DE BELEDİYE YÖNETİMLERİ

1.1. KAVRAMSAL ÇERÇEVE	13
1.1.1 Yerel Yönetimler.....	13
1.1.2 Belde ve Mahalle Kavramları	15
1.1.3 Yerel Demokrasi, Temsil ve Katılım	18
1.1.4 Yerel Hizmetler ve Hizmet Kalitesi	24
1.2. TÜRKİYE’DE BELEDİYELERİN DÖNÜŞÜMÜ	28
1.2.1 Klasik Dönemde Belediyeler	28
1.2.1.1 Kadılık Kurumu	29
1.2.1.2 Muhtesiplik	31
1.2.1.3 Lonca Teşkilatı	32
1.2.1.4 Vakıf Kurumu	33
1.2.2 Osmanlı Modernleşmesi ve Yerel Yönetim Sisteminde Yeniden Yapılanma	34
1.2.2.1 İstanbul’da Belediye Yönetimi	35
1.2.2.1.1 Şehremaneti.....	35
1.2.2.1.2 Altıncı Daire-i Belediye	37
1.2.2.1.3 Taşrada Belediye Yönetimi.....	37
1.2.3 Cumhuriyet Döneminde Belediyeler.....	38

1.3. BÜYÜKŞEHİR YÖNETİMİ.....	46
1.3.1 Genel olarak	46
1.3.2 Temel Yaklaşımlar ve Modeller	47
İKİNCİ BÖLÜM	
TÜRKİYE’DE BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ YÖNETİMİ	
2.1. TÜRKİYE’DE BÜYÜKŞEHİRLEŞME SÜRECİ	51
2.1.1 6360 Sayılı Kanun Öncesi.....	52
2.1.1.1 1960-1982 Yılları Arası Arayış Dönemi	52
2.1.1.2 1984-2004 Yılları Arası Kuruluş Dönemi	54
2.1.1.3 2004-2008 Yılları Arası Genişletme Dönemi	57
2.1.1.4 2008-2012 Yılları Arası Bütünleştirme Dönemi	62
2.1.2 6360 Sayılı Kanun ve Sonrası	64
2.1.2.1 Kanunun Genel Gerekçeleri.....	66
2.1.2.2 Kanunun Getirdiği Değişiklikler	68
2.1.2.2.1 Büyükşehirlerle Alakalı Değişiklikler.....	69
2.1.2.2.2 Belediye Gelirleri İle Alakalı Değişiklikler	72
2.1.2.2.3 Belediyelerin Görev ve Yetkileri İle Alakalı Değişiklikler	73
2.2. 6360 SONRASI BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ YAPISI VE İŞLEYİŞİ	75
2.2.1 Kuruluşu	76
2.2.2 Görev, Yetki ve Sorumlulukları	76
2.2.2.1 Yalnızca Büyükşehir Belediyesine Bırakılan Yetkiler	78
2.2.2.2 Büyükşehir Belediyesinin Yetkisinde Ancak Devredilebilir Yetkiler	79
2.2.2.3 Büyükşehir ve İlçe Belediyelerinin Ortak Yetkileri	80
2.2.2.4 Yalnızca Büyükşehir İlçe Belediyelerine Bırakılan Yetkiler	81
2.2.3 Organları ve Görevleri	82
2.2.3.1 Başkan.....	83
2.2.3.2 Meclis.....	83
2.2.3.3 Encümen	85

2.2.4	Personeli ve Teşkilatı	86
2.2.5	Mali Yapısı.....	87

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

6360 SAYILI KANUN İLE KAPATILAN BELDE BELEDİYELERİNDE HİZMETTE KALİTE VE TEMSİL SORUNLARI ÜZERİNE ALAN ARAŞTIRMASI

3.1. ARAŞTIRMANIN KONUSU	91
3.1.1 6360 Sayılı Kanun Sonrası Hatay Büyükşehir Belediyesi	91
3.1.1.1 Hatay ve Üç İlçeye Ait Genel Bilgiler.....	91
3.1.1.2 İdari Yapıdaki Değişim.....	99
3.1.1.3 Siyasi Yapıdaki Değişim	103
3.1.1.4 Temsil ve Katılım Açısından Değişim.....	109
3.2. ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ	115
3.3. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ	116
3.3.1 Veri Toplama Süreci	116
3.3.1.1 Veri Toplama Aracı	117
3.3.1.2 Verilerin Analizi	117
3.3.2 Araştırmanın Evreni ve Örneklemi	118
3.3.3 Araştırmanın Hipotezleri.....	119
3.3.4 Araştırmanın Ön Kabulleri ve Sınırlılıkları	120
3.3.5 Geçerlilik, Güvenilirlik ve Faktör Analizleri	121
3.4. ARAŞTIRMA BULGULARI.....	124
3.4.1 Genel Betimsel bulgular.....	124
3.4.2 Hizmet Kalitesine Ait Bulgular.....	128
3.4.3 Katılıma İlişkin Bulgular.....	133
3.4.4 Temsile İlişkin Bulgular.....	136
3.4.5 6360 Sayılı Kanun Öncesi Algı Puanlarının Demografik Değişkenlere Göre Karşılaştırılmasına Ait Bulgular	138
3.4.6 6360 Sayılı Kanun Sonrası Algı Puanlarının Demografik Değişkenlere Göre Karşılaştırılmasına Ait Bulgular	156

3.4.7 Hizmet Kalitesi, Katılım ve Temsil Algısı Arasındaki İlişkiye Ait Bulgular175

SONUÇ	178
KAYNAKÇA	182
EKLER	201

GİRİŞ

Devlet, ulusal sınırları içerisinde yaşayan yurttaşlarının ortak ihtiyaçlarını karşılamak, kamu yararını güvence altına almak ve kamu düzenini korumak için çalışan bir örgüttür. Bu amaçlara yönelik olarak devlet, iki ana unsura ayrılacak şekilde örgütlenmeye gitmektedir. Birincisi, genel nitelikli kamu hizmetlerinin sunulması ve bu hizmetlerin üretilmesinde politika, karar ve yürütme fonksiyonlarının, merkezi yönetimin hiyerarşisindeki birimler tarafından yerine getirilmesidir. İkincisi, yerel nitelikli hizmetlerin, merkezi yönetimin dışındaki yerleşim birimlerinde oluşturulan özerklikten yararlanan birimlerce yürütülmesinin tesis edilmesidir. Bu bağlamda, birincisine “merkezden yönetim”, ikincisine ise “yerinden yönetim” adı verilmektedir. Dünya üzerinde kimi ülkeler merkeziyetçi bir yönetim yapısı benimserken, kimi ülkeler ise yerinden yönetime önem vermektedir; bu anlamda devlete ilişkin farklı örgütlenme biçimleri oluşmaktadır. Bu konuda ise merkezi yönetimden yerinden yönetime ne kadar kaynak ve yetki aktarıldığı önemlidir. Coğrafi anlamda yerinden yönetim kuruluşları olan yerel yönetimler, kamu yönetiminin en önemli unsurlarıdır. Yerel yönetimlerin etkinliği ve gücü, bulunduğu ülkedeki demokrasi olgusunun ve algısının düzeyi ile de yakından ilgilidir. Yerel yönetimler içerisinde ise “zamanla en sivrilene ve daha etkin çalışma potansiyeli olan organizmalar” (Sadioğlu vd., 2016:71) belediyelerdir.

Dünyadaki çoğu ülkede, özellikle Batı ülkelerinde belediyeler, kurulmalarından itibaren siyasal iktidarın hâkim düşünce sistemine göre şekillenmiş ve değişmişlerdir. Ancak belediyelerin yapılarını sürekli olarak değiştiren, onlara yeni görev ve yetkiler veren düzenlemeleri yalnızca devletlerin iç dinamikleri ve düşünce sistemi ile açıklamak da eksik bir yaklaşım olacaktır. Uluslararası dinamiklerin, ekonomik ve siyasi beklentilerin bu yapıları etkilediğini de göz ardı etmemek gerekmektedir. Özellikle küreselleşmenin etkileri, Avrupa Birliği’nin yerelliği savunan yapısı, Dünya Bankası’nın çeşitli raporlarındaki yerellik vurgusu, belediyelerin yapısını değiştiren uluslar üstü etmenlerdir. Bunlar gibi uluslararası oluşumlar, yerelliğe vurgu yapsalar da bazı üniter devletler “birlik ve bütünlüklerinin tehlikeye girme korkusu” (Koçak ve Ekşi, 2010:299) ile merkezileşme eğilimleri sergilemektedirler.

Devlet yönetiminde merkeziyetçilik arttığında halkın kamu hizmetlerine karşı duyarlılığı ve ilgisi azalmaktadır (Eryılmaz, 2017: 167). Halk, hem kamusal

hizmetlerin kendisine kaliteli sunulmasını hem de hizmetlerin sunulmasında kendi beklentilerinin karşılanmasını talep etmektedir. Halkın yerel hizmetlerin sunulmasında söz sahibi olmayı istemesi, siyasal katılım ile mümkün olmaktadır. Bu noktada halk, yerel bağlamda müşterek ihtiyaçlarının uygun bir biçimde karşılanabilmesi için kendine yakın idarelerde doğrudan muhatap bulmak veya temsil edilmek istemektedir. Ayrıca yerel gereksinimlerin farklılığı, merkezden yerele olan uzaklık, vatandaşın yönetime katılımı ve vatandaşa daha iyi hizmet sunulması gibi problem ve ihtiyaçlar yerel yönetimleri daha da önemli kılmaktadır.

Özelde belediyelerin genelde yerel yönetimlerin Türkiye’de gelişim sürecine bakıldığında, Batı’daki örneklerine nazaran oldukça yeni kurumlar olduğu görülmektedir. Türkiye’de Batı tarzı yerel yönetimlerin kurulmaya başlanması daha çok Tanzimat döneminden sonraya denk gelmektedir (Seyitdanlıoğlu, 2010:1). Bu sebeple Türkiye’de yerel yönetimlerin tarihsel gelişimi, Tanzimat öncesi ve sonrası olarak ele alınabilir. Tanzimat öncesi Osmanlı kent yönetimi, kadı, vakıf ve lonca olmak üzere üç önemli kurum üzerinde şekillenmiştir (Yaylı, 2008:17). Osmanlı klasik döneminde yereldeki işlerin ana sorumlusu ve yetkilisi, kadıdır. Kadı, vakıfların ve loncaların denetleyicisi, yerel kolluk hizmetlerinin de amiri konumundadır. Kadı, yalnızca kentin değil, yakınında olan köylerin ve nahiyelerin de mülki amiri ve hâkimidir. Kadı, aynı zamanda merkezi yönetimin önemli bir üyesidir ve belli bir süre için atanmaktadır. Atandığı bölgede ise yargının, kolluk faaliyetlerinin, mali görevlerin ve kent idaresinin de sorumlusudur. (Seyitdanlıoğlu, 2010:2). Vakıflar, kentin medrese, hastane, han, hamam, çeşme gibi eğitim, kültür, sağlık ve sosyal yardım tesislerini yaparken loncalar ise meslek kuruluşları olarak faaliyetlerini sürdürmektedir. Aynı zamanda loncalar, çarşı ve pazarların temiz, düzenli olmalarını sağlamakta; kent çarşısında oluşacak fiyatları belirlemektedir (Yaylı, 2008: 21-23). Osmanlı’nın klasik döneminde oluşan ve “Batı’dakinden büyük ölçüde farklı bir gelişmenin ürünü olan” bu şehir yönetimi yapısı “1850’li yıllara kadar önemli bir değişime uğramadan varlığını sürdürmüştür” (Yaylı, 2013:50).

Batılılaşma hareketleri Tanzimat sonrasında ivme kazanmış, yerel yönetimler ile ilgili Batı tarzı düzenlemeler yapılmıştır. Batı dünyasındaki örnekleri ile belediye yönetimi kurma teşebbüsü ilk kez 1855 yılında İstanbul Şehremanetinin kurulması ile gerçekleştirilmiş, daha sonra İstanbul şehri, belediye dairelerine ayrılmıştır (Yaylı, 2015:34). Batılı tarzda ilk belediye örgütü “Altıncı Daire-i Belediye” ismi ile Beyoğlu-Galata bölgesinde, Paris’ten örnek alınarak meydana getirilmiştir (Toprak, 1993).

Bunu takiben İstanbul'un diğer muhitlerinde ve taşrada, belediye yönetimlerini kurmak için yasal düzenlemelere gidilmiştir. 1876 Kanun-i Esasi'nin "Umuru belediye dersaadet ve taşralarda bilintihap teşkil olunacak devairi belediye meclislerle idare olunacak ve bu dairelerin sureti teşkili ve vezaiî ve âzasının sureti intihabı kanunu mahsus ile tâyin kılınacaktır" (Madde 112) hükmü ile belediye yönetiminde karar mercii olarak seçimle göreve gelen meclislerin yetkili olacağı düzenlenmiştir. Ancak bu düzenleme çabaları ve teşebbüsler beklenen sonucu doğurmamış; 1920'li yıllara kadar belediye yapısı anlamında etkin bir mekanizma ortaya çıkarılamamış, lonca, vakıf gibi klasik yerel yönetim birimleri bozulmalarını sürdürmüş ve fonksiyonlarını da önemli ölçüde yitirmişlerdir (Yaylı, 2013:51-52).

Cumhuriyetin ilanından sonra Türkiye'de 1930 tarihinde "1580 sayılı Belediye Kanunu" ve sonrasında yapılan yasal düzenlemeler ile yerel hizmetler düzenlenmiş, belediyelerin yetki ve sorumlulukları belirlenmiştir. 1930-1950 dönemi, tek parti döneminin genel yaklaşımına uygun olarak yerel yönetimlerin de merkezi yönetimin taşra uzantısı gibi görüldüğü bir dönem olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu dönemde; "1580 sayılı Belediye Kanunu", "1593 sayılı Umumi Hıfzıssıhha Kanunu", "2290 sayılı Yapı Yollar Kanunu" ile "2031 sayılı Belediyeler Bankası Kanunu" gibi çeşitli yasal düzenlemeler yapılmıştır (Yaylı, 2008: 2). 1950'li yıllardaki hızlı kentleşme, kentsel alanlardaki çeşitli sorunları da beraberinde getirmiştir. Bu dönemde yapılan yasal düzenlemeler hızlı kentleşmenin meydana getirdiği sorunların çözümünde başarılı olamayınca, şehirlerin yönetiminde önemli sorunlarla karşı karşıya kalınmış ve sorunların çözümü için idari reformlar yapılmıştır. Gerek Osmanlı gerek Cumhuriyet dönemi boyunca kamu yönetimini düzenlemeye yönelik pek çok girişim bulunmakta, planlı dönemde ise bu çabalar yoğunlaşmaktadır. Sobacı, bu dönemdeki idari reform çalışmalarının "plansız döneme göre daha kapsamlı ve sistemli yürütüldüğünü" ifade etmektedir (2014: 191-193). 1961 yılında "Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü" (TODAİE) tarafından "İdari Reform ve Reorganizasyon Hakkında Ön Rapor" hazırlanmış, 1962 yılında DPT ile TODAİE iş birliği ile "Merkezi Hükümet Teşkilatı Araştırma Projesi" (MEHTAP) kapsamında "İdareyi ve İdari Metotları Yeniden Düzenleme Komisyonu" kurulmuş ve komisyonun raporuna uygun olarak belediyelerin, büyük şehirler, şehirler ve kasabalar olarak teşkilatlanması planlanmıştır. Cumhuriyetin kuruluşundan planlı dönemin başladığı 1960'lı yıllara kadarki dönem incelendiğinde, belediyelerin bağımsız yerel

yönetim kuruluşları olarak kabul edilmediği, daha çok merkezi yönetimin taşradaki uzantısı konumunda olduğu anlaşılmaktadır.

1960'lı yıllarda kırdan kente göç hızında büyük artış yaşanmıştır. Bu yıllarda şehirleşme hızı, sanayileşme hızını geçtiği için kentlerde ciddi sorunlar baş göstermiştir. Bu sorunların çözümü için belediyelerin kaynakları yetersiz kalmış, şehirler yönetilemez hale gelmiş, yerel yönetimler ise politika üretme konusunda yetersiz kalmıştır (Koçak ve Ekşi, 2010:301).

Bununla birlikte belediyelerin hizmet sunması gereken nüfus süratle artarken, kaynaklarının eksik kalması belediyelerin hizmet sunum kalitesini olumsuz anlamda etkilemiş (Sadioğlu vd., 2016:80), bu da kentli yeni nüfusun yerel hizmetlerin çoğundan gereği gibi yararlanmaksızın hayatlarını sürdürmek zorunda kalmalarına sebep olmuştur. Bu durum, 1970'li yıllara gelindiğinde “kentsel solculuk” hareketlerinin belirginleşmesine yol açmış, 1973 mahalli idareler seçimlerinde tüm büyükşehirlerde Cumhuriyet Halk Partisi'nin kazanmasıyla sonuçlanmıştır. 1970'li yılların demokratik sol belediyeçilik anlayışı, “üretici mahallî idare” prensibinden hareketle konut üreten bir belediyeçilik anlayışı getirmiş, “bütünlükçü belediyeçilik” prensibi ile de değişik belediyelerde iş birliğinin önemini vurgulayan kavrayış geliştirmiştir (Çukurçayır, 2008:32). 1970'li senelerin sonlarına doğru “kısa bir süre için de olsa” Yerel Yönetim Bakanlığı'nın kurulması, “Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı” içeriğinde yerel yönetim boyutunun geliştirilmesi gibi politikaların oluşturulması, belediyeçilik anlamında önemli gelişmelerdendir.

12 Eylül 1980 askeri darbesi hem merkezi yönetim hem de yerinden yönetim alanında değişikliklere gidilmesine neden olmuştur. İlk değişiklik 11 Aralık 1980 tarihinde Milli Güvenlik Konseyi'nin 34 sayılı kararı ile olmuştur. Bu karar ile büyük kentlerin yakınlarındaki küçük yerleşim birimlerinin tüzel kişiliklerinin kaldırılarak ana belediyelere bağlanması öngörülmüştür. Dönemin değişiklikleri arasında en önemlisi ise büyükşehir belediyelerinin kurulması olmuştur. Nüfus ve ölçek bakımından büyük kentler için “büyükşehir belediyesi” uygulamasına bu dönemde başlanmıştır (Yaylı ve Yaslıkaya, 2012: 75).

Büyükşehir uygulamasına geçişin ana nedeni ise hızlı kentleşme ve ortaya çıkardığı sorunlardır. Kentleşmedeki artış, büyükşehirler için daha da büyük sorunlara neden olmaktadır. Büyükşehirler nüfus, mekân ve kentsel hizmetler açısından genişlemektedir. Bu kapsamda hükümetlerin daha yaşanabilir ve kolayca yönetilebilir kent mekanları meydana getirme yönündeki sorumlulukları da artmaktadır.

Hizmetlerde kalitenin artırılması ve siyasal katılımın sağlanması amacıyla kent yönetim modellerinin sık sık değiştirildiği gözlenmektedir.

1982 Anayasası'nın; "kanun, büyük yerleşim merkezleri için özel yönetim biçimleri getirebilir" (m. 127/3) hükmü ile Türkiye'de büyükşehir belediyelerinin kurulması mümkün kılınmıştır. Hükümet, bu noktadaki ilk iradeyi 23 Mart 1984 tarih ve "195 sayılı Büyük Şehir Belediyelerinin Yönetimi Hakkında Kanun Hükmünde Kararname" ile ortaya koymuştur. Bu KHK ile İstanbul, Ankara ve İzmir'de Büyükşehir Belediyeleri kurulmuş, bu kararname ile anakent belediye sistemi bir çerçeveye oturtulmuştur. Bu KHK'nın yerini, kısa bir zaman sonra 27 Haziran 1984 tarihinde çıkartılan, İstanbul, Ankara ve İzmir'de iki kademeli bir sistem öngören "3030 sayılı Büyük Şehir Belediyelerinin Yönetimi Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanun" almıştır. 3030 sayılı Kanunun yerini ise aradan 20 yıl geçtikten sonra 10 Temmuz 2004 tarihinde "5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu" almıştır. Bu düzenleme ile büyükşehir belediyelerinin kurulması için hem ölçek hem de nüfus kriteri getirilerek sistem yeni bir çerçeveye oturtulmuştur. 5216 sayılı Kanun ile birlikte büyükşehirlerin sınırları genişletilmiş, bu sınırlardaki "belde belediyeleri" ilk kademe belediyesi olarak isimlendirilmiş; İstanbul ve Kocaeli haricindeki 14 büyükşehir belediyesinin sınırları ise yarıçapa dayalı olarak belirlenmiştir. 22 Mart 2008 tarihinde "5747 sayılı Büyükşehir Belediyesi Sınırları İçerisinde İlçe Kurulması ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun" kapsamında ise; nüfusu 2.000'in altındaki belediyelerin yanı sıra büyükşehir belediyelerinin hizmet alanlarının genişlemesi sonucunda bu belediyelere katılan ilk kademe belediyelerinin tüzel kişiliklerinin kaldırılması öngörülmüştür. Bu bağlamda Arıkoğlu (2013:51); 1960-1982 yılları arasındaki dönemi; "arayış", 1984-2004 dönemini "kuruluş", 2004-2008 dönemini "genişletme", 2008-2012 dönemini ise "bütünleştirme" dönemi olarak değerlendirmiştir. 1960'lı yıllarda başlayan büyükşehir yönetimi anlayışındaki bu değişim, 2012 yılında kabul edilen 6360 sayılı Kanun ile yeni bir boyut kazanmıştır.

2012 yılında kabul edilen ve 30 Mart 2014 yerel seçimlerinde yürürlüğe giren 6360 sayılı Kanun ile 5216 sayılı Kanun'un 3. ve 4. maddesinde yapılan değişiklik ile büyükşehir belediye sınırları, ilin mülki sınırları ile örtüştürülmüş (Md. 3) ve "toplam nüfusu 750.000'den fazla olan illerin il belediyeleri kanunla" büyükşehir belediyesine dönüştürülmüştür (Md. 4). Ayrıca büyükşehir olan illere bağlı olan "ilçelerin mülki sınırları içerisinde yer alan köy ve belde belediyelerinin tüzel kişiliği kaldırılmış,

köyler mahalle olarak, belediyeler ise belde ismiyle tek mahalle olarak bağlı bulundukları ilçenin belediyesine katılmıştır” (6360 sayılı Kanun Md. 1/3). Büyükşehir’e dönüştürülen illerde 27 yeni ilçe kurulmuş (Md. 2); bazı illerde ise mevcut ilçeler ya da beldeler yeniden yapılandırılmıştır.

6360 sayılı Kanuna yönelik olumlu ve olumsuz değerlendirmeler bulunmaktadır. Olumlu değerlendirmeler, genellikle hizmet kalitesinin artması beklentisine, olumsuz değerlendirmeler ise demokratik bir yerel yönetim yapısından uzaklaşma kaygısına dayanmaktadır. Demokratik yönetimden uzaklaşma kaygısının kaynağında il özel idarelerinin kapatılması, köylerin ve belde belediyelerinin tüzel kişiliklerinin kaldırılarak bağlı olduğu ilçenin mahallesi statüsüne dönüştürülmesi bulunmaktadır. İşte bu tezde, tüzel kişilikleri kaldırılıp mahalleye dönüşen belde belediyeleri düzeyinde hem hizmet kalitesi hem de demokratik kaygılar ekseninde vatandaşın algısı ölçülmüştür. Eldeki konu; akademik yazında, yüksek lisans-doktora tezlerinde, kalkınma planlarında, kurumsal raporlarda yoğun olarak incelenmekte ve halen güncelliğini korumaktadır.

Bu konu, örneğin; 2019- 2023 yıllarını kapsayan On Birinci Kalkınma Planı’nda 11 ve 12 Aralık 2017 tarihleri arasında “Yerel Yönetimler ve Hizmet Kalitesi Özel İhtisas Komisyonu” birinci aşama toplantısında tartışılmıştır. Toplantıda özellikle yerel demokratik katılım, temsil ve hizmet kalitesi açısından sorun alanları tespit edilmiş; bu sorunlara yönelik politikalar belirlenmiş, çözüme yönelik hedefler ortaya konularak bunlara ulaşmak için izlenecek yöntemler açıklanmıştır.

Planda, hizmet kalitesinin yanında yerel katılım ve temsil konusunda da sorun alanları tespit edilmiştir. Bunlar arasında; STK’ların yetersiz katılımı, kent konseylerinin yapısı ve işleyişinden kaynaklanan sorunlar, yerel halkın “karar alma süreçlerine etkin katılım mekanizmalarının eksikliği”, siyasal katılım kültürü eksikliği, hemşehri hukuku kapsamında kentlilik bilincinin olmayışı gibi sorunlar yer almaktadır. Bu sorun alanlarının da çözümü için politikalar ve hedefler belirlenmiştir. 6360 sayılı Kanun uygulaması sonrasında tüzel kişilikleri olmayan bir mahalle statüsüne dönüşerek temsil niteliğini kaybetmiş yerleşim yerleri için “mahalle yönetiminin yapısal eksikliklerinden kaynaklanan sorunlar” başlıklı sorun belirlenmiş, bunun çözümü için “mahalle yönetiminin hukuki zeminin ihtiyaca göre geliştirilmesi” politikası öngörülmüş ve “mahalle muhtarlığı kanununun çıkarılması” hedeflenmiştir. Bu hedef doğrultusunda ise “mahalle muhtarlığının, mahallede merkezi idare için idari görevler yapan, belediye için mahallede idari ve sosyal görevler üstlenebilen,

yönetime katılabilen, mahallesini devlet ve belediye nezdinde temsil edebilen bir yönetim birimi” olması yönünde bir eylem planı açıklanmıştır.

Bunun yanı sıra, 6360 sayılı Kanun ile tüzel kişilikleri kaldırılan belde belediyelerini konu eden akademik çalışmaların da sayısı oldukça fazladır. Bu konu; Belli ve Aydın’ın, (2016) Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi’nde yayınlanan “6360 sayılı Kanun ile Kapatılan Belde Belediyelerinin Hizmette Etkenlik, Verimlilik ve Temsil Sorunsalı Üzerine Bir Alan Araştırması: Önsen Belediyesi Örneği” adlı makalesinde, Özbey’in (2016) “6360 Sayılı Yasaya Göre Oluşturulan Büyükşehirler Üzerine Bir Araştırma ve Malatya Örneği” isimli yüksek lisans tezinde ve Genç ve Korkın’ın (2017) KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi’nde yayınlanan “6360 Sayılı Kanun’la Tüzel Kişiliği Kaldırılan Belde Belediyelerinde Halkın Uygulamaya İlişkin Algısı: Atça (Sultanhisar-Aydın) Örneği” adlı makalesinde işlenmiştir.

Bu çalışmaların dışında özellikle belediyelerin hizmet kalitesi kapsamında vatandaş algısını ölçen çalışmalar da mevcuttur. Ardıç vd., (2004)’nin “Belediyelerde Hizmet Kalitesinin (Vatandaş Tatmininin) Ölçülmesi (Tokat Belediyesi’nde Bir Uygulama)” adlı çalışmasında da halkın memnuniyeti ölçülmüştür. Halkın memnuniyet düzeyine göre ise “en kaliteli hizmetler” ve “en düşük kaliteli hizmetler” araştırılmıştır.

Usta ve Memiş (2010) tarafından yapılan araştırmada Giresun Belediyesi’ne ait hizmet kalitesi yine Servqual ölçeği ile ölçülmüştür. Çalışmaya göre Giresun Belediyesi’nin sunduğu en kaliteli hizmet, kente içme suyunun sağlanması olarak belirlenmiştir. Buna ek olarak vatandaşların belediyenin yaşlı ve engellilere yönelik hizmetlerinden de memnun olmadıkları algısı, araştırma sonuçlarından yola çıkarak yapılan diğer bir tespittir.

Filiz vd. (2010) tarafından yapılan “Belediyelerde Hizmet Kalitesinin Servqual Analizi ile Ölçümü: Eskişehir Belediyelerinde Bir Uygulama” adlı çalışmada büyükşehir belediyesi ile iki de büyükşehir ilçe belediyesi incelenmeye alınmıştır. Bu çalışmada da hizmet kalitesi, Servqual ölçeği ile ölçülmüştür. Araştırma sonucunda genel olarak belediyenin sunduğu hizmetin beklenen kalitenin altında olduğu tespit edilmiştir.

İnce ve Şahin’in (2011) “Belediye Hizmetlerinde Vatandaş Memnuniyeti Ölçümü: Selçuklu Belediyesi Örneği” adlı çalışmasında; Konya İli Selçuklu

Belediyesinin sunduğu kamusal hizmetleri vatandaşlarca nasıl algılandığı ve hizmet memnuniyet düzeyini belirleyen temel faktörlerin neler olduğunu incelemiştir.

Yücel vd. (2012) tarafından yapılan araştırmada ise Elazığ Belediyesi'nin sunduğu hizmetlerden vatandaşın memnuniyet düzeyi, yapılan anket sonucu belirlenmeye çalışılmıştır.

Çetinkaya, Korlu, ve Eroğlu'nun (2016) "Belediye Hizmetlerinin Kalitesi ve Vatandaşların Algı Düzeyi: Bursa Büyükşehir Belediyesi Örneği" adlı çalışmada ise hem Bursa Büyükşehir Belediyesi'nin sunduğu yerel hizmetlerin kalitesini hem de vatandaşların memnuniyetini ölçmüştür.

Tezin temelde iki amacı bulunmaktadır. Bunlardan ilki; 6360 sayılı Kanun öncesinde belde belediyelerinin sunduğu yerel hizmetler ile Kanun sonrasında büyükşehir ilçe belediyelerine bağlanan, eskiden belde belediyesi statüsünde olan büyük mahallelere götürülen yerel hizmetlerin kalitesinde olumlu bir farklılık olup olmadığının ilgili mahallelerde yaşayan yerel seçmenin algısını ölçerek tespit edilmesidir. İkincisi ise belde belediyelerinin kapatılmasının temsil ve katılım kanallarını daraltıp yerel demokrasiden uzaklaşmaya sebep olup olmadığının farklı ilçelerde bulunan üç büyük nüfuslu mahalle özelinde karşılaştırmalı olarak tespit edilmesidir.

Türkiye'de 6360 ve 6447 sayılı Yasalar sonrasında ülke genelinde toplamda 1.581, Hatay örneğinde ise toplamda 64 beldenin ve 368 köyün tüzel kişilikleri kaldırılmıştır. 6360 sayılı Kanun sonrasında kapatılan, Hatay ilindeki üç ilçeye bağlı en büyük nüfuslu üç eski beldeyi özel olarak kapsamına alan bu tez, büyükşehir yönetimleri üzerine yapılacak çalışmalara katkı sağlamayı amaçlamaktadır. Aynı zamanda tezin konusu ile ilgili diğer çalışmalar ile karşılaştırma yapma imkânı da sunmaktadır. Nitekim, konuyla ilgili özellikle belde belediyeleri ile ilgili doktora düzeyinde hizmetlerde kalite ve temsil sorunu üzerinde detaylı bir araştırmanın eksikliği görülmektedir. Tezin içeriğinde alan araştırmasının da olması, düzenlemenin sosyal ve ekonomik boyutlarının o yörede yaşayan halka, anketlerin bizzat soru sorularak yapılması ve bizzat halk tarafından verilen cevaplara dayanılarak yapılan tespitler araştırmayı önemli hale getirmektedir.

Teze kapsam anlamında getirilen en önemli sınırlandırma, özel olarak Hatay ilindeki üç ilçenin incelenmesidir. Bunlar İskenderun, Arsuz ve Defne'dir. Bu ilçelerin seçilmesinin sebebi ise en yüksek nüfuslu mahallelerin bu ilçelere bağlı olmaları ve Hatay iline bağlı büyük nüfuslu ilçelerden olmalarıdır. Bu üç ilçeye bağlı olan, en

yüksek nüfuslu eskiden belde belediyesi olan mahalleler ise sırasıyla Denizciler, Karaağaç ve Harbiye'dir. Bu mahallelerde 6360 sayılı Kanun uygulaması öncesi dönemde yaşayan ve halen yaşamakta olan yöre halkına yüz yüze anket uygulaması yapılmıştır. Bu kapsamda araştırmaya, ilgili mahallelerde 2013 ile 2018 yılları arasında ikamet eden, yaşı 25 ve üstünde olan vatandaşlar dahil edilmiştir. Bu vatandaşların, 6360 sayılı Kanun uygulaması öncesindeki ve sonrasındaki hizmet kalitesi, temsil ve katılım algılarını karşılaştırarak tespit etmek için temel hipotezler geliştirilmiş ve bu hipotezler alt hipotezlerle desteklenerek test edilmiştir.

Tezin temel hipotezleri, aşağıdaki H1, H2 ve H3 başlıkları altında toplanmıştır.

H1. 6360 Sayılı Kanun öncesi ve sonrasında algılanan hizmet kalitesi algısı anlamlı düzeyde farklılık göstermektedir.

H2. 6360 Sayılı Kanun öncesi ve sonrasında algılanan temsil algısı anlamlı düzeyde farklılık göstermektedir.

H3. 6360 Sayılı Kanun öncesi ve sonrasında algılanan katılım algısı anlamlı düzeyde farklılık göstermektedir.

Bu temel hipotezler çeşitli alt hipotezlerle desteklenmektedir:

H4. 6360 Sayılı Kanun öncesi ve sonrası hizmet kalitesi algısı ikamet edilen mahalleye göre anlamlı farklılık göstermektedir.

H5. 6360 Sayılı Kanun öncesi ve sonrası katılım algısı ikamet edilen mahalleye göre anlamlı farklılık göstermektedir.

H6. 6360 Sayılı Kanun öncesi ve sonrası temsil algısı ikamet edilen mahalleye göre anlamlı farklılık göstermektedir.

Tezin teorik kısmı, literatür taraması yöntemi kullanılarak oluşturulmuştur. Uygulama kısmında ise 6360 sayılı Kanun öncesinde belde belediyesinin sunduğu yerel hizmetler ile 6360 sayılı Kanun sonrası eskiden belde belediyesi olan şimdi ise mahalle olarak büyükşehir ilçe belediyelerine bağlanan büyük nüfuslu mahallelere götürülen yerel hizmetlerin kalitesinin o mahallelerde yaşayan yerel seçmen tarafından daha olumlu algılanıp algılanmadığı, karşılaştırma yapılarak tespit edilmiştir. Bunun yanı sıra belde belediyelerinin kapatılmasının temsil ve katılım kanallarını daraltıp yerel demokrasiden uzaklaşmaya sebep olup olmadığı farklı ilçelerde bulunan üç büyük nüfuslu mahalle özelinde tespit edilmiştir. Bu tespitler için ise alan araştırması yapılmıştır.

Araştırmanın uygulama kısmında veri toplama aracı olarak anket yöntemi kullanılmıştır. Uygulanan anket sorularının hazırlanmasında ve hipotezlerin belirlenmesinde; Belli ve Aydın'ın (2016) *“6360 Sayılı Yasa İle Kapatılan Belde Belediyelerinin Hizmette Etkinlik, Verimlilik ve Temsil Sorunsalı Üzerine Bir Alan Araştırması: Önsen Belediyesi Örneği”* adlı çalışması, Genç ve Korkın'ın (2017) *“6360 Sayılı Kanun'la Tüzel Kişiliği Kaldırılan Belde Belediyelerinde Halkın Uygulamaya İlişkin Algısı: Atça (Sultanhisar-Aydın) Örneği”* isimli makalesi, Özaslan vd.'nin (2014) *“6360 Sayılı Kanun Çerçevesinde Gümüşlük Belde Belediyesi'nin Kapatılmasına İlişkin Yöre Halkının Algısı”* adlı çalışması ile Usta ve Memiş'in (2010) *“Belediye Hizmetlerinde Kalite: Giresun Belediyesi Örneği”* isimli çalışmalarından da faydalanılmıştır.

Araştırmanın ana kitlesini Hatay ili İskenderun, Arsuz ve Defne ilçelerine bağlı olan, daha önce belde belediyesi iken 6360 sayılı Kanun ile kapatılan Denizciler, Karaağaç ve Harbiye mahallelerinde yaşayan vatandaşlar oluşturmaktadır. TÜİK verilerine göre Denizciler mahallesinde toplam 23.341, Karaağaç mahallesinde 24.775, Harbiye mahallesinde de 26.311 kişi yaşamaktadır. Bu verilere göre araştırmanın ana kitlesi toplam $N=74.427$ 'dir. Ancak yöntem mantığı açısından araştırma, 25 yaş üstü ve 2013- 2018 yılları arası aynı mahallelerde kayıtlı nüfusu kapsamına almıştır. Buna göre, Denizciler mahallesinden 8.245, Karaağaç mahallesinden 11.370, Harbiye mahallesinden ise 13.392 kişi örnekleme dahil edilerek yukarıdaki örneklem hesabına göre araştırmanın ana kitlesi toplam $N=33.007$ 'dir. Bu örneklem büyüklüğünde $\pm \%3$ hata payına göre örnek hacmi $n=888$ olarak belirlenmiştir¹. Araştırmada olasılığa dayalı örnekleme yöntemlerinden kotalı örneklem yöntemi kullanılmıştır. Buna göre Denizciler mahallesinden $n_1=222$ kişi, Karaağaç mahallesinden $n_2=306$, Harbiye mahallesinden de $n_3=361$ kişi örnekleme dahil edilmiştir. Anketin doldurulmasında yapılabilecek hatalar ve yanlışlar olabileceğinden Denizciler mahallesinde 330, Karaağaç mahallesinde 324, Harbiye mahallesinde ise 430 olmak üzere toplam 1084 vatandaş ile görüşme yapılmıştır.

Konusu, amacı, önemi, hipotezleri ve yöntemi yukarıda açıklanan bu tez, giriş hariç toplam üç bölümden oluşmaktadır.

¹ Örneklem Hesaplaması, Kemal Kurtuluş'un (1998: 236) “Pazarlama Araştırmaları” adlı kitabından yararlanılarak yapılmıştır.

Birinci bölümde ilk olarak temel kavramlar açıklanmıştır. Tezin araştırma kısmının fikri temeline katkıda bulunan kavramlardan; yerel yönetimler, belde, mahalle, yerel kamu hizmeti, hizmet kalitesi, yerel demokrasi, temsil ve katılım kavramları etraflıca tanımlanmıştır. Aynı zamanda Türkiye’de belediye yapılanma süreci Osmanlı’dan günümüze; klasik dönem, modernleşme dönemi ve cumhuriyet dönemi olarak aktarılmaya çalışılmıştır. Bunlara ek olarak, büyükşehir yönetimi ile ilgili genel bilgiler doğrultusunda temel yaklaşımlar ve modellere de değinilerek Türkiye’de nasıl bir yaklaşım benimsendiği ve hangi modelin uygulandığı tartışılmıştır.

Tezin ikinci bölümünde 6360 sayılı Kanun uygulaması sonrasında Türkiye’deki büyükşehir belediyesi yapısı ve işleyişi, birincil ve ikincil kaynaklardan yararlanılarak aktarılmıştır. İlk olarak, Türkiye’deki büyükşehir belediyelerinin gelişim seyri; arayış, kuruluş, genişletme ve bütünleştirme dönemine ayrılarak tarihsel ve yasal gelişim açıklanmıştır. 6360 sayılı Kanun, Kanun’un genel gerekçeleri, Kanun’un getirdiği değişiklikler de bu bölümde aktarılmıştır.

Tezin son bölümünde 6360 sayılı Kanun’un yürürlüğe girmesi sonrasında büyükşehir belediyesi olan Hatay ilindeki üç büyük ilçeye (İskenderun, Arsuz ve Defne) bağlı en büyük nüfuslu üç mahallede (Sırasıyla: Denizciler, Karaağaç ve Harbiye) sunulan hizmetlerdeki kalite algısı ile yerel demokrasi açısından temsil algısı, alan araştırması ile tespit edilmiştir. Bu kapsamda, yapılan uygulamada hem söz konusu kanun öncesi belde belediyesine hem de kanun sonrası mahalleye ait hizmet kalitesi, temsil ve katılıma ilişkin veriler yer almakta; bu veriler ise karşılaştırmalı analiz için kullanılmaktadır. Bu bölümde, ilk olarak anket uygulanacak mahallelerin genel özellikleri ve demografik bilgilerine yer verilerek araştırmanın evreni ve örneklemini açıklanmıştır. Hatay ilinin büyükşehir olmadan önceki ve büyükşehir olduktan sonraki siyasi, idari ve demokratik yapısı tablolarla kıyaslama yapılarak analiz edilmiştir. Araştırmanın amacı ve yöntemi detaylıca aktarılmış ve son olarak araştırma bulguları yedi başlık halinde incelenmiştir. Bu başlıklar sırasıyla; genel betimsel, hizmet kalitesine ait, katılıma ilişkin, temsile ilişkin, 6360 sayılı Kanun öncesi ve sonrası algı puanlarının demografik değişkenlere göre karşılaştırılmasına ait bulgular ile hizmet kalitesi, katılım ve temsile ilişkin bulgular şeklinde ayrı ayrı değerlendirilmiştir. Bu bulguların analizi sonucunda temel hipotezler test edilmiş; yerel halk, büyükşehir ilçe belediyesinin mahallelerine götürdüğü yerel hizmetlerin, belde belediyesi olarak sunulmuş hizmetlerden daha kaliteli olduğunu; kanun öncesine

kıyasla demokratik katılım ve temsil noktasında da bazı istisnaların dışında iyileşmenin yaşandığını düşünmektedir. Özetle araştırmaya konu olan ilgili mahallelerde ikamet eden tüm vatandaşlar, hizmetlerde kalite ve yerel demokrasi açısından belde belediyelerinin kapatılmasının yerinde bir uygulama olduğunu düşünmektedir. Bu bağlamda tezin kısa vadeli sonucu Hatay örneğinden yola çıkılarak, 6360 sayılı Kanun’a yönelik bir değerlendirme olmakla birlikte uzun vadede büyükşehirleşme ve büyük ölçeklerde hizmet sunmanın ortaya çıkaracağı hizmetlerde kalite ve demokratik temsil sorunu konusuna da ışık tutmaktır.

BİRİNCİ BÖLÜM

TÜRKİYE’DE BELEDİYE YÖNETİMLERİ

1.1 KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde tezin konusu ile ilgili temel kavramlar tanımlanmıştır. Bunlar; yerel yönetim, belde, mahalle, yerel demokrasi, temsil, katılım, yerel hizmet kalitesi ve büyükşehir kavramlarıdır. Büyükşehir kavramı tanımlanırken dünyada uygulanan büyükşehir yönetimine ilişkin temel yaklaşımlara değinilmiş, sonrasında büyükşehir yönetim modelleri açıklanmıştır. Tez, 6360 sayılı Kanun’un kapatılan belde belediyelerine; hizmet kalitesi, katılım ve temsil açısından etkisini, halkın bu konular üzerindeki algısını tespit etmeyi amaçlamaktadır. Tezin konusu belediyeler ile ilgili olduğu için ilk olarak yerel yönetim kavramına ve kısaca tarihi, felsefi ve hukuki temellerine göz atmak gerekmektedir.

1.1.1 Yerel Yönetimler

Yerel yönetimler, kentlerle beraber ortaya çıkmış kurumlardır. Bu kavram, kentlerden ayrı düşünülemez (Görmez, 2015: 3). Yerel yönetimler, Görmez ve Bahçeci’ye (2018) göre; “Merkezi yönetimden ayrı olarak, yerel bir topluluğun ortak amaçlarını karşılamak ve böylece yerel topluluğa kamu hizmetlerini sağlamak amacıyla oluşturulmuş...demokratik ve özerk birimler olarak tarihsel gelişim süreçleri içinde farklı biçimler alarak farklı görevler yerine getiren” idari birimlerdir. Aynı zamanda yerel yönetimler, merkezi hükümete bir karşı çıkış ve muhalif hareket ile yakından ilişkili kurumlar olmuşlardır (Koçak ve Ekşi, 2010: 296).

Tortop’a (1988:11) göre; yerel yönetim, hizmet yerinden yönetimde olduğu gibi hizmetten ziyade yerin önem kazandığı yönetim biçimidir. Eryılmaz (2011:99), yerel yönetimi, coğrafi yerinden yönetim olarak isimlendirmekte ve “coğrafi ya da mekân yerinden yönetim, idari bazı görevlerin yürütülmesi yetkisinin, merkezi idareye bağlı olmayan ve karar organları seçmenlerin oylarıyla belirlenen bölge, il, belediye ve köy gibi faaliyetleri belirli bir coğrafi alanla sınırlı olan yönetimlere verilmesi

demektir” biçiminde tanımlamaktadır. Bu tanımlama daha çok hukuki nitelik taşımakta ve coğrafi alan sınırlaması ön plana çıkmaktadır.

Yerel yönetimler, yerel halkın, kendi seçtiği organlar tarafından idare edilmesini anlatan yerinden yönetim türlerinden biridir. Keleş (2016:28), bu farkı anlatmak için şöyle bir ayrım yapmaktadır; “yerel yönetim kavramı birimleri anlatmak için, yerinden yönetim kavramı ise, yönetim dizgesini ve eylemini anlatmak için kullanmak” gerekir.

Yerel yönetimler, kamu yönetiminin önemli ve vazgeçilmez unsurlarıdır. Ülkelerin demokrasi düzeyi ile yerel yönetimlerin etkinliği doğrudan bağlantılıdır. Yerel yönetimler, demokrasi açısından ne kadar önemli ise, yerel kamu hizmetlerindeki kalite, etkinlik ve verimliliğin sağlanması açısından da o kadar önemli ve vazgeçilmezdir. (Eryılmaz, 2017: 167). 1982 Anayasasına göre; “Mahallî idareler; il, belediye veya köy halkının mahallî müşterek ihtiyaçlarını karşılamak üzere kuruluş esasları kanunla belirtilen ve karar organları, gene kanunda gösterilen, seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan kamu tüzel kişileridir (md.127).” Ayrıca yine anayasamızın aynı maddesinde; “Mahallî idarelerin kuruluş ve görevleri ile yetkileri, yerinden yönetim ilkesine uygun olarak kanunla düzenlenir.” hükmü yer almaktadır.

İlgili literatürde yerel yönetimler için birbirine benzeyen başka tanımlar da yapılmaktadır. Gözler’e (2018:35) göre yerel yönetimler, “il, belediye ve köy” olmak üzere belli yerleşim birimlerinde yaşayan halkın yerel gereksinimlerini karşılamak için, merkezi yönetim ve devletin tüzel kişiliğinin dışında, belli özerkliğe sahip olan ve karar organları seçimle iş başına geçen kamu tüzel kişileridir. TODAİE (1992:1) ve Yaylı’ya (2015:27) göre evrensel tanımı ile yerel yönetimler; belirli coğrafi sınırlar içinde hayatını sürdüren insanlara birlikte yaşamalarından dolayı, onları en fazla ilgilendiren konularda hizmet sunma amacıyla kurulmuş, karar organlarının bu insanlar tarafından seçilerek göreve getirildiği, kanunlarla belirlenmiş görevlere, yetkilere, bütçeye, personele sahip kamu tüzel kişileridir. Kısacası, yerel yönetimler, belli başlı görevlerin ve yetkilerin belirli coğrafi sınırlar içerisinde kullanımını ifade etmektedir. Coğrafi anlamda ülkenin tüm alanında görevli ve yetkili olan merkezi yönetimden farklı bir yönetim birimi olarak ifade edilir. Yerel halkın ihtiyaçlarını gidermek için mal veya hizmet üreten, merkezi yönetimin de belli sınırdan denetiminde olan yerel yönetimler, Türkiye’de; “il özel idareleri, köyler ve belediyeleri” anlatmak için kullanılan kavramdır. Her ne kadar Türkiye’de il özel idareleri ve köyleri yerel

yönetimler arasında değerlendiresek de bu değerlendirme hukuki ve idari niteliktedir. Tarih boyunca her zaman belediyeler göz önünde ve dikkat çekici olmuştur.

1.1.2 Belde ve Mahalle Kavramları

Yerel yönetim ve kentleşme literatürünün anahtar kavramları kent ve kır kavramlarıdır. Kenti, Ulusoy ve Vural'ın (2001:8) ifade ettiği gibi; “sınırları içinde yaşayan nüfusun geçim kaynaklarını tarım ve hayvancılık dışı uğraşların oluşturduğu, toplumsal ilişkiler, kültürel alanlar, nüfus yoğunluğu gibi birçok yönden kırsal alanlardan farklı olan yerler” şeklinde tanımlamak mümkündür. Kır ise mesleki gruplaşma ve uzmanlaşmanın bulunmadığı, kişilerin daha çok geleneklerine bağlı, örf, adet ve değerlere göre davranışlarını biçimlendirdiği, eğitim oranı kentlerde yaşayanlara oranla daha düşük olan yerleşim birimleri olarak tanımlamak mümkündür. Sosyolojik açıdan kentlerde olması gereken özellikler Erkan'ın (2010:17-18) da ifade ettiği üzere; eğitim seviyesinin kırsal kesime oranla daha yüksek olması, belli bir nüfusa ulaşması, toplumsal normlardan ziyade resmi kuralların olması, tarım sektörü yerine hizmet ve sanayi sektörünün varlığı, geleneksel geniş ailenin yerine çekirdek ailelerin çoğunlukta olması, birincil ilişkilerden ziyade bireyin çıkarlarının öne çıkması, nüfusun heterojen bir yapıda olması, uzmanlaşmaya dayalı iş bölümünün varlığı şeklinde sıralanabilir.

Yukarıdaki tanım sosyolojik bir tanımdır. Ülkelerin yönetim sistemlerine, tarihsel geçmişlerine dayalı olarak yerleşim yerlerine kendi özgün isimleri verilmektedir. Örneğin Türkiye'nin mülki idare yapısı içerisindeki kentsel yerleşimler il ve ilçe olarak adlandırılmaktadır. İl ve ilçelerin aynı zamanda yerel yönetim birimi olarak belediyeleri de bulunmaktadır. Belde ise içinde mülki idare birimi olmayan yani ilçe merkezi özelliği taşımayan ama belediyesi bulunan yerleşim yerleri için kullanılan hukuki bir tanımlamadır.

Esasen *belde*, memleket, şehir, diyar, yöre anlamında Arapça bir sözcüktür. Bu kelime genelde belediye teşkilatı bulunan bütün yerleşimleri; il merkezlerini, ilçe merkezlerini ve “belde” adı verilen yerleşmeleri kapsamaktadır (Özçağlar, 2005:13-14). Belde yukarıda da ifade edildiği üzere Arapça bir sözcük olup; “imar edilmiş olsun olmasın, her türlü mevki ve insanların bir arada yerleşik olarak yaşadıkları, sınırları belli mekân, şehir” olarak tanımlanmaktadır (İbn Manzûr'dan akt. Yılmaz, 2015:74).

Belde, TDK'nın genel Türkçe sözlüğünde ise; “ilçeden küçük, belediye ile yönetilen yer” ile “mekân, yer, çevre” olarak tanımlanmıştır. Bir başka tanıma göre ise belde, “bir köy sınırları içerisinde gelişip büyüyen bünyesinde belediye örgütü kurulmuş merkezi yönetim bakımından ilçe veya il merkezliği görevi üstlenmemiş kasaba ve şehirlere” denilmektedir (Özçağlar, 1996: 22).

Görüldüğü üzere belde, hem sosyolojik hem de hukuki açıdan tanımlanabilir. Sosyolojik açıdan, kent ile kırsal alan özelliklerini içerisinde barındıran ancak kentsel ilişkilerin kıra göre daha ağır bastığı yerleşim yerleri olarak tanımlanabilir. Hukuki açıdan ise mülki idaresi bulunmayan belediye şeklinde tanımlanabilir. Kısacası belde, ilçeden küçük köyden büyük hem kentin hem de kırın olanaklarına sahip belediye örgütü ile yönetilen yerleşim birimidir.

Belde belediyeleri, ilgili beldede hayatını sürdürmekte olan yerel vatandaşların kendi isteği ile seçmiş olduğu temsilciler vasıtasıyla yönetilen, bütçesi ve yapısı özerk olan kamu tüzel kişiliğine haiz temel örgütlerden birisi olarak da ifade edilir. Daplan, (2011:71) tez çalışmasının alan araştırmasındaki anket çalışması çerçevesinde, Antakya ili belde belediyesi başkanlarından, “belde belediyesi” kavramını açıklamalarını talep etmiş ve elde ettiği bilgilerden ilginç bir tanımlamaya ulaşmıştır. Buna göre belde belediyesi; “köy yaşamına alışkın olan insanları, kent yaşamına uyarılama misyonunu üstlenmiş, merkez belediyeye bağlı, ekonomik anlamda zayıf, imkânları kısıtlı, hizmet yapma olanağı olmayan, siyasi iktidara el avuç açan, yarı özerk, yarı kırsal, yarı kentsel mekânlardır”.

Türkiye’de her il, ilçe çeşitli isimlerle ifade edilen mahallelerden oluşur. Adresler, mahallelere göre verilir. Şehirlerde geçmişi çok eskilere dayanan mahalleler vardır. Nüfusu yoğun, sosyal, ekonomik ve kültürel açıdan oldukça zengin mahalleler mevcuttur. “5393 sayılı Belediye Kanunu” mahalleyi; “Belediye sınırları içinde, ihtiyaç ve öncelikleri benzer özellikler gösteren ve sakinleri arasında komşuluk ilişkisi bulunan idarî birim” olarak tanımlamıştır.

“Belediye sınırları içinde mahallelerin kurulması, kaldırılması, bunların birleştirilmesi, bölünmesi, adları ile sınırlarının belirlenmesi veya değiştirilmesi, belediye meclisinin kararı ve kaymakamın görüşü üzerine valinin onayı ile olmaktadır” (5393 sayılı Belediye Kanunu 9/1). Nüfusu 500’ün altında belediye sınırları içerisinde mahalle kurulamayacağı hükmü de mevzuatımızda mevcuttur (md. 9/2- 6360 Sayılı Kanun ile eklenmiştir). Türk pozitif hukukunda mahalle; belediye, köy veya il gibi bir yerel yönetim birimi olarak değerlendirilmemekte; tüzel kişiliği

bulunmamaktadır. Kamu tüzel kişiliğinin bulunmaması onları hukuki bir varlık olmaktan çıkarır. Yani mahalleler, hak ve borç altına giremeyip, kararlarını kendileri alamamakta; nakit idarelerini kendileri yapacak düzeyde bir örgütlenmeleri bulunmamaktadır.

Yeni belediye yasası (5393 sayılı Kanun) ile birlikte mahalleler belediyelerin bir parçası haline getirilmiştir. Bu kapsamda belediyeler; “mahallenin ve muhtarlığın ihtiyaçlarının karşılanması ve sorunlarının çözümü için bütçe imkânları ölçüsünde gerekli aynı yardım ve desteği sağlar; kararlarında mahallelinin ortak isteklerini göz önünde bulundurur ve hizmetlerin mahallenin ihtiyaçlarına uygun biçimde yürütülmesini sağlamaya” çalışmaktadır (Md. 9/3).

Mahallenin organları da köyün organlarına benzer özellik taşımaktadır. Mahalle, “muhtar” ve “ihtiyar heyeti” denilen iki organdan oluşmaktadır. Bu organlar ve üyeleri “2972 sayılı Mahalli İdareler ile Mahalle Muhtarlıkları ve İhtiyar Heyetlerinin Seçimi Hakkında Kanun” ile belirtilen hükümlerdeki esas ve usullere göre mahallede yaşayan seçmenler tarafından doğrudan doğruya beş yıl için seçilir. Siyasi partiler bu seçimlere aday gösteremezler. İhtiyar heyeti üyeliği ile muhtarlık kamu görevliliği ile bağdaşmaz.

Mahallenin görevleri ise “10 Nisan 1944 tarih ve 4541 sayılı Şehir ve Kasabalarda Mahalle Muhtar ve İhtiyar Heyetlerinin Teşkiline Dair Kanun” da ayrıntılı olarak düzenlenmiştir. 24 Haziran 2018 tarihinde birlikte yapılan TBMM ve Cumhurbaşkanlığı seçimleri sonucunda Cumhurbaşkanının Ant içerek göreve başladığı tarihte 698 sayılı KHK ile ilgili kanunun 3. ve 23. Maddeleri değiştirilmiştir. Kanunun 3. Maddesinin 17. Fıkrasında “İcra vekilleri heyetince halkın ihtiyaçlarını karşılamak ve amme hizmetlerini kolaylaştırmak üzere karar altına, alınacak işlerden o mahalleye taalluk eden kısımları tatbik etmek” maddesindeki “icra vekilleri heyetince” ibaresi yerine “Cumhurbaşkanınca” ibaresi eklenmiştir. 23. Maddesinde de “Bu kanunun tatbik şekilleri hakkında bir yönetmelik Cumhurbaşkanınca yapılır.” Şeklinde değişiklik işlenmiştir. Aynı zamanda “5393 sayılı Belediye Kanunu” madde 9’a göre; “Muhtar, mahalle sakinlerinin gönüllü katılımıyla ortak ihtiyaçları belirlemek, mahallenin yaşam kalitesini geliştirmek, belediye ve diğer kamu kurum ve kuruluşlarıyla ilişkilerini yürütmek, mahalle ile ilgili konularda görüş bildirmek, diğer kurumlarla iş birliği yapmak ve kanunlarla verilen diğer görevleri yapmakla yükümlüdür.”

“Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı” tarafından hazırlanan “On Birinci Kalkınma Planı”nda (2019-2023) da mahallelere yer verilmiştir. Örneğin planın 675. Maddesinde; “Kamusal alanların erişim ve güvenliğinin artırılması için mahalle bazında kırılgan kesimlere yönelik olarak yerel yönetimlerin ihtiyaç analizi yaptırması ve hizmet kalitesinin artırılması desteklenecektir” denmektedir. Yine plana göre; mekânsal planlama sisteminin oluşturulması, “mahalle düzeyinde etkili katılım mekanizmalarını, izleme ve denetleme süreçlerini” kapsayacak biçimde geliştirileceği ve bunun planlaması ve uygulamasının da yerel yönetimler tarafından yapılacağı ifade edilmiştir. Mahalle kültürünün geliştirilmesi, kentsel aidiyet ve kent bilincini geliştirecek strateji ve uygulamaların yaygınlaştırılması, mahalle düzeyinde “kentsel veri altyapısının oluşturulması için teknik altyapının güçlendirilmesi” gerektiği konuları da mahalleler ile ilgili konular arasındadır.

On Birinci Kalkınma Planı’nın “Kırsal Kalkınma” başlığında; “köylerin mahalli müşterek nitelikli altyapı ve üst yapı ihtiyaçlarının giderilmesi için büyükşehir olmayan iller için KÖYDES, köy ve beldeden mahalleye dönen yerleşim yerlerinde ise Büyükşehirlerin Kırsal Altyapısı Projesi (KIRDES) kapsamında köylerin ve beldelerin kaliteli ve erişilebilir yol ağı, içme suyu, atık su tesisi, küçük sulama tesisi yapım işleri için finansal destek sağlanacaktır” denilmektedir. Bu kapsamda 6360 sayılı Kanun sonrasında belde ve köy tüzel kişiliği kaldırılarak büyükşehir belediyelerine bağlı birer mahalle statüsüne dönüşen yerleşim yerlerinde kaliteli hizmet alınması için proje ön görülmüştür.

1.1.3 Yerel Demokrasi, Temsil ve Katılım

Demokrasi kavramı, dilbilimsel olarak “halk iktidarı” anlamına gelmekle beraber, günümüzde çok daha farklı anlamlar içermiş ve birbirinden farklı pratikleri nitelemek için kullanılan bir kavrama dönüşmüştür (Ural, 1988: 451). Halkın yönetimi, kökeni eski Yunan antik kent devletlerinde ortaya çıkan bir olgudur. Halkın yönetimi veya yönetimin halka ait olması (Sartori, 1993: 8), yani demokrasi, geçmişten farklı yaklaşım ve anlamlarla günümüze kadar süregelen bir olgudur.

Heywood’a (1997’den akt. Becer, 2019:423) göre demokrasi;

“...liberalizm, sosyalizm veya faşizm örneğinde olduğu gibi bir ideoloji olarak düşünülemez. Demokrasi, organize bir sosyal faaliyetin amaçları ve araçları hakkındaki

fikirler bütünü değildir. Fakat daha ziyade, belli bir yönetim sistemi ve onun içinde güçlerin dağıtımının tanımıdır. Sonu ‘krasi’ ile biten otokrasi, bürokrasi, plütokrasi ve demokrasi gibi tüm terimler, eski Yunanca’da ‘iktidar’ veya ‘yönetme’ anlamına gelen kratos kelimesinden türetilmiştir. Bu anlamda demokrasi ve aslında tüm siyasal yönetim teorileri, ideolojik sınırları aşar.“

Heywood’un tanımlamasına paralel bir biçimde eski Yunan’da halk, “demos” ve yönetim, “kratos” kelimelerinin birleşimi olan demokrasi kavramı günümüze kadar en çok tartışılan kavramlardan birisi olmuştur. Atina kent devletlerinde vatandaş sayılanların tümünün, doğrudan bir meclis aracılığıyla katılım sağladığı demokrasi anlayışı bugünkü adıyla “doğrudan demokrasidir”. Doğrudan demokrasi, günümüzde biçim ve içerik anlamında değişmiştir. Çağdaş demokrasi anlayışı doğrudan demokrasi anlayışından veya ideal anlamda demokrasiden daha farklıdır.

Yıldırım çağdaş bir demokrasinin niteliklerini şu şekilde sıralamaktadır (1993: 20-21):

“Demokrasi, öncelikle devlet ve sivil toplumun birbirinden ayrımını gerektirmektedir. Bunun yanında, toplumun demokratik niteliğinin temel bir belge ile belirlenmesini zorunlu kılmaktadır. Diğer temel gerekleri arasında, bireylerin, halkın temel demokratik hak ve özgürlükleri, yönetime katılım ve temsil ilkeleri, hukuk devleti ilkesi, hesap verme ve hesap sorma ve açıklık kuralları, yargının bağımsızlığı ilkesi, özgür ve dürüst seçimler, eşit oy, alternatif bilgi edinme, toplanma, gösteri özgürlüğü ve hakları, çoğulculuk ve benzeri ilke ve kurallar bulunmaktadır.”

Son yüzyılda kamu yönetiminin geçirdiği değişim ve dönüşüm fazlaca tartışılan konuların başında gelmektedir. Bu bağlamda etkinlik, verimlilik, hesap verebilirlik, yerelleşme, şeffaflık, yerel demokrasi, katılım ve temsil, en yoğun tartışılan olgulardır. Yerel yönetimler tüm bu olguların odağında yer almaktadır. Çünkü yerel yönetimler, halka en yakın hizmet sunan birimler olarak değerlendirildiğinde bu önemli birimlerin demokratik, hesap verebilir, etkin ve verimli olması beklenmektedir (Görün, 2006: 159).

Yerel yönetimler, diğer örgütlenme türlerinden, yürütme ve karar organlarının yöre halkı tarafından seçimle belirlenmesiyle ayrılmaktadır. Bu bağlamda yerel yönetim uygulaması yalnızca yerel nitelikli kamu hizmeti sunulması anlamına gelmemektedir. Daha ileri bir anlam kazanmakta, demokrasi ile temellendirilmesi söz konusu olmaktadır. Yerel yönetim-demokrasi ilişkisinin kilit noktaları ise temsil ve katılım kurumlarıdır.

Yerel halkın kendi kendini yönetmesinin önemli olduğu düşüncesi yerel yönetimleri önemli kılan bir etmendir. Bu düşünce insanların kendi kaderlerini bizzat kendilerinin belirleyeceği düşüncesine dayanır (Şahin, 2017:219). Yerel yönetimler, aynı zamanda demokrasinin de beşiğı olarak nitelendirilir (Keleş, 2016: 91). Yerel yönetimlerinin var olmasının siyasal sebeplerinin temelinde demokrasi düşüncesinin yattığı genel olarak kabul edilen bir görüştür.

Yerel yönetimler ile demokrasi arasında yakın bir ilişki söz konusudur. Bir kere demokrasi küçük yönetim birimlerinde daha kolay uygulanabilmektedir (Görmez, 1997:60). Görmez'e (1997:62) göre; "katılma ve temsil gibi çağdaş demokrasinin temel niteliklerinin bu kuruluşlarda yaşayabilmesi de ilişkiyi güçlendirmektedir." Bu bağlamda demokraside nasılsa yerel demokraside de temel ilkeyi katılmanın oluşturduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Başka bir ifadeyle yerel yönetimleri değerli kılan halkın kendi kendini yönetmesine aracılık etmesidir. Bu aracılık ise halkın aktif katılımı ile gerçekleştirilmektedir. Katılma süreci iki açıdan işlemektedir. Bunlardan ilki yöre halkının karar ve yürütme organlarının seçimine katılması, diğeri ise bir bölümünün karar ve yürütme organlarında görev alması, hatta bu yolla ulusal siyasete hazırlanması şeklinde gerçekleşmektedir (Gökçe, 1999: 57).

Katılımın siyasi ve idari boyutu bulunmaktadır. Siyasi katılım; kişilerin, birimlerin ve örgütlerin kendilerini yönetenlerin eylemlerini belirlemek, onları seçmek ve karar verme noktasında onları etkilemek için verdikleri uğraşlardır. Siyasi katılım biçimleri var olan siyasi sistemin yapısına, kurumlarına, siyasal kültüre, hukuk çevresine ve sosyo-ekonomik yapıya göre değişmektedir. İdari anlamda katılım ise, yönetim kadrolarının belirlenmesinden ziyade onların kararlarına halkın ve sivil toplum kuruluşlarının katılımı olarak tanımlanmaktadır (Görün, 2006: 164).

Halkın yönetime geniş ölçüde katılması, katılım kanallarının hem yasal hem de psikolojik yollardan açılması, yerel yönetim pratiğinin hayata geçmesi açısından önemlidir. Katılım aidiyet duygusunu geliştirir. Bu yüzden;

"Yerel katılım, halk ile yönetim arasındaki kopukluğu ortadan kaldırarak, kolektif kararların kabulünü kolaylaştırabilmesi ve doğal olarak da halkın yönetimle uzlaşmasını sağlayabilmesi bakımından önemli görülmektedir. Ek olarak karar alma süreçlerine katılım, halkın yapıcı gücünü harekete geçirerek kişisel etkinliği ve kendine güveni arttırarak bir anlamda demokratik eğitim sağlarken müşterek yararlar adına dayanışma ve iş birliğini de beraberinde geliştireceği düşünülmektedir" (Gökçe, 1999:57).

Katılımın yanında temsil olgusu da yerel demokrasinin ayrılmaz parçasıdır. Temsil, Örs'e (2006:2) göre; aslında orta çağ kurumudur. Orta çağın monarşik ve aristokratik yapısı ile gelişmiş bir olgudur. Temsil kelimesi, bu çağda değişik toplumsal gelişmelere koşut bir biçimde yıllar geçtikçe farklılaşmıştır. Temsil sözcüğü 16. Yüzyılda günümüzdeki kullanıma benzer bir manaya sahip olmuştur. Temsil, Türk Dil Kurumunun Sözlüğü'ne (2020) göre; "Birinin veya bir topluluğun adına davranma" şeklinde tanımlanmıştır. Örs'e göre günümüzde kullanılan temsil kelimesi, Romalıların *repraesentare* teriminden türetilmiştir. Ancak bu sözcük, daha önce var olmayan bir "şeyin" yazılı olarak oluşturulması şeklinde kullanılmış, bazı kişi, kurum veya kuruluşların diğer kişiler adına hareket ederek karar alması şeklinde kullanılmamıştır.

Temsil, eşitlik ilkesinin siyasi sisteme entegre olması sürecidir. Bu süreç seçimler yoluyla kendini göstermektedir. Seçimler sonucunda halkın içinden temsilci olabilmek için süreli yetki alan kişiler, bir sonraki seçim dönemine kadar görev yapmakta ve halk tekrar tercih ederse yeniden bu temsilcileri göreve getirebilmektedir. Temsilcilerin davranışlarını beğenmeyen yerel halk bir sonraki seçimde temsilcilerini değiştirebilmektedir (Çelik ve Uluç, 2009:218). Bu yüzden demokrasinin olmazsa olmaz kuralı "seçimlerin düzenli aralıklarla yapılması" yerel yönetimler için de önemli bir durumdur.

Yerel yönetim organlarının, yerel halkın beklentilerine, ihtiyaçlarına ve sorunlarına cevap verebilecek nitelikte olması beklenmektedir. Eğer bu organlar, yerel halkın isteklerine kayıtsız kalmayarak, halka hizmet etmenin daha kaliteli yollarını ararsa halkı gerçek anlamda temsil etmiş olacaklardır. Bunun yanı sıra yerel halkı yönetime dahil edebilecek tüm katılım yollarını da açık tutması gerekmektedir (Yavaş ve Demir, 2014: 894-895).

Temsil, halkın adına karar verme yetkisini içinde barındırır. Ancak seçimle göreve gelip bu yetkiyi kullanacak olan temsilciler yalnızca kendisini seçenlerin vekilleri değil; tüm halkın temsilcileridir. Demokratik temsili, halka yakınlık olgusu olumlu etkilemektedir. Bu durumda yönetsel coğrafi alanların ve nüfusun büyüklüğü ve küçüklüğü önemli hale gelmektedir. İdari birimlerin coğrafyası ve nüfusu küçük ise bu birimler halka daha yakın olmaktadır. Yönetsel olarak küçük birimlerde halk daha yakın temsil edilmekte; bu durumun sonucu olarak katılım da olumlu etkilenmektedir. Çünkü küçük yerel topluluklarda, yerel halkın potansiyel temsilcileriyle/adaylarla daha yakın iletişim kurma şansı bulunmaktadır (Yaslıkaya, 2019b:50). Diğer yandan

nüfusun ve ölçeğin küçülmesi ile yerel hizmetlerin etkin sunulabilmesi açısından ters yönlü bir ilişki söz konusudur. Yerel kamu hizmetlerini sunabilmek ya da hizmeti kaliteli üretebilmek maliyetli bir iştir. Yerel birimlerden bu maliyetin üstesinden gelebilecek bir gelişmişlik düzeyi de beklenmektedir. Gelişmişlik düzeyinin artması da nüfus ve ölçek olarak büyümeyi gerektirmektedir. Bu bir denge meselesidir. Küçük ölçekli birimler uğruna ya daha demokratik bir katılım ve yakın temsil edilebilirlik için hizmetlerin sunum kalitesi görmezden gelinecek ya da ölçeği büyütme isteyen düzenlemelere karşı çıkılmayacaktır. Bunun yanı sıra demokratik katılımın ve vatandaş memnuniyetinin yerel yönetimleri desteklemekte olduğu ve başarısını motive ettiği de bir gerçektir.

Seçimlerin düzenli aralıklarla tekrar edilmesi demokrasi için olmazsa olmazdır. Bu durum yerel yönetimlerdeki temsilcilerin seçimi için de geçerlidir. Yerel temsilcilerin bu şekilde seçilerek belirlenmesi demokrasiyi güvence altına aldığı gibi halkın devamlı kontrolü bakımından ve temsilcilerin sorumlulukları açısından en elverişli birimlerin yerel yönetimler olduğu düşünülmektedir. Gerçek bir temsilin ise bazı koşulları bulunmaktadır. Bunlar; halkın düzenli aralıklarla temsilcilerini seçmesi, seçilen temsilcilerin halka karşı sorumlu olması ve temsilcilerin halkın bir örneğini oluşturması olarak belirlenmektedir (Richards, 1983'den akt. Çitçi, 1996:6). Başka bir deyişle demokratik bakımdan “yerel yönetimlerin taşıdığı başlıca iki erdem” bulunmaktadır. Bunun ilki yerel halk tarafından seçilen temsilcilerin yerel idarelerdeki karar verme sürecini yakından takip edip, bunu etkin bir şekilde denetlemesi, ikincisi ise bu temsilcilerin seçmenlere karşı sorumluluk bilincidir (Birch, 1986'dan akt. Çitçi, 1989:12).

Bahsedildiği gibi yerel demokrasiden söz edebilmek için katılım ve temsil unsurunun zorunlu olduğu görülmektedir. Ancak katılım ve temsil kadar önemli başka unsurlar da yerel demokrasi için zorunlu sayılabilmektedir. Bunlar; yerel özerkliğin sağlanması, hizmette yerellik, sivil toplumun örgütlü olarak kararlara katılabilmesi gibi unsurlardır.

Yerel özerklik, Avrupa Konseyi tarafından 15 Ekim 1985'te imzaya açılan, 1 Eylül 1988'de yürürlüğe giren “Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı”na göre; “yerel makamların, kanunlarla belirlenen sınırlar çerçevesinde, kamu işlerinin önemli bir bölümünü kendi sorumlulukları altında ve yerel nüfusun çıkarları doğrultusunda düzenleme ve yönetme hakkı ve imkânı” olarak tanımlanmıştır. Türkiye, bu şartı 1988 yılında imzalamış, 1991 yılında 3723 sayılı Kanun ile onaylamış, bazı maddelerine

çekince koymuş ancak genel olarak yerel özerlikle ilgili önemli hükümlerini mevzuata yansıtmıştır.

Hizmette yerellik ilkesi (sübsidiyarite) ise “Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı”nın 4. Maddesinin 3. Fıkrasına göre; “Kamu sorumlulukları genellikle ve tercihen vatandaşa en yakın olan makamlar tarafından kullanılacaktır. Sorumluluğun bir başka makama verilmesinde, görevin kapsam ve niteliği ile yetkinlik ve ekonomi gerekleri göz önünde bulundurulmalıdır.” Şeklinde tanımlanmıştır. Bu ilke özetle kararların halka en yakın idari birimler tarafından alınmasını ifade etmektedir (Cavlak, 2017:138).

Bu kavramların dışında Türkiye’nin yerel yönetim mevzuatında da yerini alan, yerel demokrasi ve özellikle katılım açısından önemli bazı kavramlar da bulunmaktadır. Bunlardan bazıları; hemşehri hukuku, gönüllü katılım, ihtisas komisyonları, gönüllü katılım ve kent konseyleridir. Kent konseyleri konusu aşağıda “Cumhuriyet Döneminde Belediyeler” başlığı içerisinde daha ayrıntılı anlatılmaktadır. Bu yüzden burada sadece değinmekle yetinilmiştir.

Hemşehri hukuku, “5393 sayılı Belediye Kanunu”nun 13. Maddesinin 1. fıkrasına göre; “Herkes ikamet ettiği beldenin hemşehrisidir. Hemşehrilerin, belediye karar ve hizmetlerine katılma, belediye faaliyetleri hakkında bilgilendirme ve belediye idaresinin yardımlarından yararlanma hakları vardır. Yardımların insan onurunu zedelemeyecek koşullarda sunulması zorunludur” şeklinde ifade edilmektedir. Aynı zamanda bu hükümde evrensel sayılabilecek bir demokrasi ilkesi olan şeffaflık ilkesine vurgu yapılmakta; bu doğrultuda vatandaşların bilgilendirilme hakkından da bahsedilmektedir. Hemşehri hukukuyla ilgili kanunda geçen bir başka husus ise hemşehriler arasındaki dayanışmayı arttıracak, birlik ruhunun geliştirilmesine katkıda bulunacak hükümdür. Bu konuyla ilgili aynı kanunun 13. Maddesinin 2. Fıkrasında; “Belediye, hemşehriler arasında sosyal ve kültürel ilişkilerin geliştirilmesi ve kültürel değerlerin korunması konusunda gerekli çalışmaları yapar. Bu çalışmalarda üniversitelerin, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının, sendikaların, sivil toplum kuruluşları ve uzman kişilerin katılımını sağlayacak önlemler alınır” demektedir.

Gönüllü katılım, Belediye Kanunu’nda “Belediye; sağlık, eğitim, spor, çevre, sosyal hizmet ve yardım, kütüphane, park, trafik ve kültür hizmetleriyle yaşlılara, kadın ve çocuklara, engellilere, yoksul ve düşkünlere yönelik hizmetlerin yapılmasında belde de dayanışma ve katılımı sağlamak, hizmetlerde etkinlik, tasarruf

ve verimliliği artırmak amacıyla gönüllü kişilerin katılımına yönelik programlar uygular.” şeklinde düzenlenmiştir. Bu hüküm ile Türkiye’de belediyeler (ayrıca İl Özel İdareleri), belirtilen yerel hizmetlere hemşehrilerin katılımını ve bu sayede dayanışmayı amaçlamaktadır.

Ayrıca; İl genel meclisleri, belediye meclisleri veya büyükşehir belediye meclislerinde belirli konularda ihtisas komisyonları kurulmaktadır. Bunlardan bazıları zorunlu bazıları ise ihtiyari olarak kurulmaktadır. İhtiyari olarak kurulması konu açısından idari yerel özerkliğin bir göstergesi olmakla birlikte, ihtisas komisyonlarının varlığı katılım açısından önemlidir. Türkiye’de bu komisyonlarda bazı kişi ve kurumlar, kendi görev ve faaliyet alanı ile alakalı konuların görüşüldüğü toplantılara oy hakkı olmadan katılmakta ve görüş bildirmektedir. Özellikle büyükşehir belediyelerinde, “kurum temsilcileri, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, üniversitelerin ilgili bölümlerinin, sendikalar (oda üst kuruluşu bulunan yerlerde üst kuruluşun, sendika konfederasyonunun bulunduğu yerde konfederasyonun) ve uzmanlaşmış sivil toplum örgütlerinin temsilcileri ile davet edilen uzman kişiler” (5216 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu Madde 15) bu hakka sahiptir.

Tüm bunlara ek olarak Türkiye’de On Birinci Kalkınma Planı’nın yerel yönetimleri konu eden 800. Maddesinde katılım ve temsil konularına şu şekilde yer verilmiştir;

“Belediyelerin karar alma süreçlerinde vatandaşların katılım ve denetim rolü güçlendirilecektir. Dezavantajlı kesimlerin yerel yönetimlerdeki temsil ve karar alma süreçlerine katılım mekanizmaları güçlendirilecek, kent konseylerinde belirli bir oranda katılımı sağlanacak, alınacak önemli kararlarda halk oylamasına başvurulabilmesi gibi yollarla yerel hizmet sunumunda bu kesimlerin ihtiyaçlarının daha fazla dikkate alınması sağlanacaktır.”

Yerel yönetimler, ülkede demokrasinin kurumsallaşması açısından önem taşımaktadır. Pratik açısından değerlendirildiğinde ise yerel düzeyde demokrasi sağlanmadan ulusal bazda bir demokrasiden söz edilememektedir. Bu birimler halkın yaşadığı şehir ile ilgili alınan kararlarda sorumluluk duygusunu ve siyasal bilincini geliştirmektedir. Aynı zamanda yerel yönetimler demokratik rejimin düzgün işleminde de önemli rol oynamaktadır.

1.1.4 Yerel Hizmetler ve Hizmet Kalitesi

Kamu hizmetleri temelde dört ana grupta değerlendirilebilir; ilk grup genel kamu hizmetleridir. Bu hizmetler arasında; kanun yapma, milli savunma, egemenlik hizmetleri gibi serbest piyasanın faaliyet gösterebilmesi için zorunlu hizmetleri kapsamaktadır. İkinci grupta ise sosyal güvenlik, eğitim, sağlık, sosyal hizmetler ve benzeri sosyal refah için yürütülen hizmetler yer alır. Üçüncü grupta ise ekonomik faaliyetleri barındıran hizmetler bulunmaktadır. Bu tür hizmetler daha çok kişilerin veya şirketlerin kendi aralarında ekonomik ilişkilerini düzenleyici niteliktedir. Son grupta ise ulusal düzeyde temel kamusal hizmetlerin dışında faydaları bölünebilir ve yerel nitelikli hizmetler yer almaktadır (Günday, 2004: 7). Bu hizmetler yerel halkın mahalli müşterek ihtiyaçlarını gidermeye yönelik olduğu için “yerel kamu hizmeti” olarak adlandırılmaktadır.

Literatürde yerel hizmetler kavramı, kent hizmetleri kavramı ile eş anlamlı olarak kullanılmaktadır. Başka bir deyişle bu durum, yerelliğin kentle ilgili olması kaynaklıdır. Bu kentsel hizmetlerin devlet tüzel kişiliği tarafından sunulması veya yerel yönetim birimleri tarafından sunulmasının bir önemi bulunmamaktadır (Kavruk, 2002:236-238). Tüm kamu hizmetlerinin merkezi yönetim tarafından yürütülmesi mümkün değildir. Bazı hizmetler, nitelikleri gereği yerel halkın müşterek ihtiyaçlarının giderilmesi için yerel yönetimler tarafından üstlenilmesi gerekmektedir. Yerel nitelikli hizmetler, yerel yönetimler tarafından, ulusal hizmetler de merkezi yönetim tarafından yerine getirilmektedir. Hizmetlerin ve görevlerin bu şekilde merkezi yönetim ile yerinden yönetim kuruluşları arasında bölüştürülmesi, büyük ölçüde daha kaliteli sunulmasına yönelik bir uygulamadır.

Kavruk’a (2002:236) göre;

“Kamu hizmetlerini hizmet sunucu kamu kurumlarına göre sınıflandırmak da kentsel kamu hizmeti kavramına doğrudan ve tam bir açıklama olmayacaktır. Böyle bir sınıflamadan merkezi yönetimin sunduğu kamu hizmetleri ile yerel yönetimlerin sunduğu kamu hizmetleri ayrımı çıkabilir ki, böylece hizmet sunumun açısından merkezi hizmetler ve yerel hizmetler kavramları oluşabilir. Bu esasta kent hizmetleri, öncelikle kenti belli ve büyük bir mekân kabul ederek, bu mekân üzerinde kurulu yerel yönetim birimi olan belediyelerin ya da büyükşehir belediyelerinin sunduğu yerel hizmetler olarak anlaşılacaktır. Bu da yeterli ve tam bir açıklama olmayacaktır.”

Çünkü kentlerde yaşayan insanların yerel nitelik taşıyan ancak yerel yönetim birimleri tarafından yerine getirilmeyen kamu hizmetlerine de ihtiyaçları bulunmaktadır. Bu anlamda yerel hizmetler sadece yerel yönetim birimleri tarafından sunulan hizmetler olmaktan çıkmaktadır. Burada önemli

olan yerel ve ortak ihtiyaçlardır. Bu noktada nasıl ki kamu kurumları, kamu malları ve kamu politikası kamu yönetiminin “olmazsa olmazları” (Uzun, 2020:7) ise, yerel kamu hizmetleri de bu ayrılmaz unsurlar arasında yer almaktadır. Devletin, yerel hizmetlerin kaliteli bir biçimde yerine getirilmesi için yerel yönetimler alanında düzenlemeler yapması gerekmektedir. Sosyal ihtiyaçlara cevap vermek temeline dayanan kamu yönetimi, toplumun yaşadığı değişimi gözlemlemek zorundadır. Bu değişimlere ayak uydurmak ve hizmetlerin kalitesini arttırmak kamu yönetiminin görevidir (Ay ve Büyükkelik, 2016:72).

Vatandaş ile devlet ilişkileri son yıllarda değişime uğramıştır. Bu konuyu Mengi (Hill, 1990’dan akt. 1997:508) şu şekilde aktarmıştır;

“Devlet ve yurttaş ilişkilerinin gelişme süreci içinde yurttaşlar son yıllara kadar yönetimin sunduğu hizmetleri yalnızca devletin sosyal ve hukuk devleti olma niteliklerine göre değerlendiriyordu. Ancak, bireysel ve toplumsal değerlerin değişmesi ve kamu hizmeti anlayışındaki değişiklikler hizmetlerin kalite ve başarı yönünden de değerlendirilmeye başlanmasına neden oldu.”

Buna göre vatandaşların ihtiyaç duyduğu yerel kamu hizmetleri ile beraber tüm kamu hizmetlerinin devlet tarafından kaliteli bir biçimde karşılanması gerekmekte olduğu anlaşılmaktadır.

Devlet, bu amaç doğrultusunda yerel kamu hizmetlerini de daha kaliteli sunabilmenin arayışı içerisinde yasal düzenlemeler yapmaktadır. Bu kapsamda yerel yönetimlerin sunduğu hizmetler vatandaş odaklı bir yapıya kavuşmaktadır. Bu konuda vatandaşların memnuniyet seviyelerinin de tespit edilmesi gereklidir. Bu doğrultuda, yapılacak düzenlemeler hem vatandaş odaklı bir yönetim anlayışı ile demokratik katılımı teşvik etmekte hem de daha kaliteli bir hizmet sunmanın da önünü açmaktadır.

Kalite, günümüzde sık sık kullanılan bir kavramdır. Küreselleşme ile birlikte devletler küçülürken, idari yapıdaki değişim ve dönüşüm, halkın devletten beklentilerini de değiştirmiştir. Yerel özerklik anlayışı çerçevesinde; kamu sektöründe özelleştirmenin yanı sıra yerel yönetimlere yetki devri ile halkın kaliteli hizmet beklentileri de artmıştır. Kamunun bilgi teknolojilerinin getirdiği etkin ve hızlı hizmet sunma imkanlarından kendini alıkoyması mümkün görünmemektedir (Sezer, 2008: 150).

Önceleri kalite kavramı, vatandaşların zihninde lüks, pahalı ve standart olarak görülürken artık bu görüntüden çıkmış ve çalışma yöntemi, düşünme biçimi, yaşam

tarzı, müşteri tatmini kavramlarıyla bir tutulmaya başlanmıştır (2008:150). “Literatürde kalite kavramına ilişkin teknik-işlevsel, süreç çıktı gibi farklı unsurların ön plana çıkarıldığı farklı ayrımlara gidilmiştir. Ancak yaygın olarak kullanılan ayrım ise Parasuraman, Berry ve Zeithaml (1985) tarafından tanımlanmıştır. Bunlar 5 temel boyutta sınıflandırılmaktadır” (Donnelly vd., 1995’den akt. Çetinkaya vd., 2016:1255):

- 1) “Somut olma (Elle tutulabilirlik): Fiziksel tesisler, donanım, personel ve iletişim malzemelerinin görünümü,
- 2) Güvenilirlik: Söz verilmiş bir hizmeti doğru ve güvenilir bir biçimde gerçekleştirme yeteneği,
- 3) Cevap Verebilirlik: Müşterilere hızlı hizmet sunmak ve yardımcı olmak için istekli olma,
- 4) Güvence: Hizmetlerin yeterliliği ve sağlanmasındaki güvenilirlik,
- 5) Empati: Erişilebilirlik, müşterilerin ihtiyaçlarını anlamak için çaba ve erişim kolaylığı.”

Hizmet kalitesini tanımlamak zordur. Bu kavramı tanımlamanın ve ölçmenin zor olması, araştırmacıları bu konu üzerinde düşünmeye ve inceleme yapmaya yönlendirmiştir. Hizmet kalitesini daha iyi anlayabilmek ve bunu ölçmek için birtakım sınıflandırmalar yapılmıştır. Parasuraman, Zeithaml ve Berry (1985:49,21) tarafından yapılan çalışmada ise “güvenilirlik, heveslilik, yetenek, ulaşılabilirlik, nezaket, iletişim, inanılrlık, güvenlik, müşteriye anlama ve fiziksel değerler boyutları belirlenmiştir”. Bu boyutlar daha sonra “güvenilirlik, fiziksel değerler, heveslilik, güven ve empati” olmak üzere beş boyuta indirgenmiş ve bu ölçeği Servqual ölçeği olarak adlandırılmıştır.

Bugün artık halkın kamu hizmeti sunucularından beklentileri değişmiştir. Halk, kamu hizmeti sunan kuruluşlardan daha fazla, nitelikli ve çeşitli hizmetler talep etmektedir. Artık kamu hizmeti sunan kuruluşların sadece bu hizmetleri sunması yeterli değildir. Bu hizmetlerin daha kaliteli, hızlı ve vatandaş memnuniyetini sağlaması da beklenmektedir. Bunun yapılabilmesi için de müşteri odaklılığı ve memnuniyetinin kamu kuruluşları tarafından benimsenmesi, hizmetlerin kaliteli ve etkin sunumu açısından bir zorunluluk halini almıştır (Sezer, 2008: 153).

Sonuç olarak, devletin rolünde ve kamu hizmetlerinin sunumunda dünyada bir değişim gerçekleşmektedir. Bu değişim, yerel yönetimlerin rolünün artmasının bir sonucu olarak, merkezi yönetimden yerel yönetimlere görev ve yetki devri ile kendisini göstermektedir (Sezer ve Vural, 2010:203). Merkezi yönetim, kamu hizmetlerini sunma noktasında tekel bir konumda iken artık yerel yönetimlere

hizmetlerin bir kısmı devredilmektedir. Bu kapsamda yerel yönetimlerin idari, mali ve siyasi anlamda özerkliği konusu son dönemde fazlaca tartışılmaktadır.

1.2 TÜRKİYE’DE BELEDİYELERİN DÖNÜŞÜMÜ

Tezin konusu büyükşehir belediyesi yönetimleri ile alakalıdır. Ancak büyükşehir belediyesi konusuna geçmeden önce Türkiye’de belediye yönetimlerinin tarihsel gelişim seyrine göz atmakta fayda bulunmaktadır. Belediye yönetimleri Osmanlı’dan günümüze kadar birçok değişikliğe uğramıştır. Bu kapsamda, Türkiye’de belediye yönetimlerinin tarihsel gelişim seyri; klasik, modernleşme ve cumhuriyet dönemlerine ayrılarak incelenmiştir. Son olarak, günümüzde uygulanan belediye sisteminin temel kanunu olan “5393 sayılı Belediye Kanunu” incelemeye alınmış; büyükşehir belediyesi uygulamasına geçmeden önce günümüz belediye yönetimleri aktarılmaya çalışılmıştır.

1.2.1 Klasik Dönemde Belediyeler

Tanzimat’a kadar Osmanlı Devleti çoğunlukla İslam hukuku çerçevesinde yönetilmiştir. Bu durum Cemaloğlu’nun (2005:153) ifadesiyle; “Osmanlı Devleti’nin kuruluşu, gayesi, yani hâkimiyetin kimler tarafından ve nasıl kullanılacağı, devletin nasıl idare edileceği, ferde ve devlete ait kaidelerin tümü hep İslami esaslarla açıklanmak istendi” şeklinde değerlendirilmiştir. Aynı zamanda Selçuklular, Anadolu Selçukluları ve Beylikler dönemindeki kurumlaşan idari ve siyasi yapı ile gelişen sistem, Osmanlı devlet yapılanması ve özellikle kent teşkilatlanmaları üzerinde oldukça etkili olmuştur (Ökmen ve Yılmaz, 2009:91). Osmanlı İmparatorluğu taşrayı, sancak ve eyalet sistemine dayandırmıştır. Her bir eyalet büyük vilayetlerdir. Köyler kazaları, kazalar sancakları, sancaklar da eyaletleri oluşturmasıyla bütünlük sağlayan bir sistemle yönetilmektedir. Sınırların en geniş olduğu dönemde toplam 36 eyalet bulunmaktadır. Aydın (2011:14)’ın tabiriyle; “Bağımsız birer devlet olup bugünlerde yönetim sistemlerinde ‘baharı’ yaşamaya çalışan ülkeler Tunus, Cezayir, Mısır Osmanlı yönetiminde ‘yazı’ yaşayan birer eyalet idiler”.

Osmanlı Devleti gibi İslam toplumları, ekonomik veya sosyal statüler oluşmasına izin vermeyen yönetimler oluşturmuşlardır. Batıda ise aristokrasi, burjuvazi gibi sosyal ve ekonomik toplumsal sınıfların oluşması, devletin dışında güç

oluşturarak devrimsel hareketlere zemin hazırlayan siyasi oluşumlara sebep olmuştur. Bu nedenle İslam toplumlarının kurup geliştirdikleri şehirler Batı'dakinden çok farklıdır (Uyar, 2004:32).

Uyar'a göre;

“İslam dünyasındaki şehirlere örnek olarak Bağdat verilebilir. Uzun yıllar Abbasi halifelerinin başkent olarak kullandıkları bu şehir, ticaret yollarının üzerinde ve tarıma elverişli bir bölgedeydi. Asurlulardan beri bilinen dairevi şehir geleneğini, ordugah şehir stili ile birleştiren Araplar; çarşı, medrese ve evleri bir plan dahilinde yerleştirmişler ve mesleklere göre bir düzenleme yapmışlardı. Bu tip şehirlerde ihtisab emini bir nevi belediye başkanı (şurta da zabıta) olarak işlev görmektedir. Söz konusu şehircilik anlayışı Osmanlı şehirciliğini de etkileyecektir.”

Türkler, Anadolu'yu fethettiklerinde, yeni şehirler kurmayıp var olan şehirlere yeni işlevler yüklemişlerdir. Ardından yeni ve orijinal mimari eserler meydana getirilmiştir. Selçuklularda belediye işlerinde en yetkili organ kadıdır. Osmanlı Devleti de bu geleneği devam ettirmiştir. Kadılar Osmanlı için önemli yetkileri barındıran devlet görevlileridir (Ökmen ve Yılmaz, 2009:92-93). Süreç içerisinde Osmanlı, kendisine özgü bir kent yapısı inşa etmiştir. Uyar'a (2004: 32) göre;

“Araplar gibi şehirleri önemli yapılar grubunun meydana getirdiği bir merkezin çevresine oturtmak yerine, birden fazla minyatür merkezler meydana getirerek şehri külliye ya da imaret dediğimiz cazibe noktalarının etrafında büyütme. İkinci önemli nokta ise, İslami karakterli yapıların o güne kadar alışılmışın dışında, Türklerin Orta Asya'dan getirdikleri mimari karakteristiği yansıtan özellikler ile inşa edilmeleridir.”

Osmanlı kentlerinde, beledi kurumların büyük bir bölümü devlet dışındaki kurumların kendi inisiyatifiyle meydana getirdikleri yapılardır. Klasik dönemde beledi kurumlar dendiğinde başlıca kurumlar; vakıflar, mahalle ve esnaf loncaları anlaşılmaktadır. Devlet yerel nitelikli hizmetlerin kontrolünü; kadı, muhtesip, mimarbaşı, subaşı gibi görevliler eliyle yerine getirmektedir. Devletin yerel hizmetlerin sunulmasındaki bu merkezîyetçi işlevi, Padişah fermanları, örf ve adetler ile teamüllerden oluşan normlar ile düzenlenmektedir (Oktay, 2008: 127).

1.2.1.1 Kadılık Kurumu

Kadı, Arapçada “kaf” ve “dad” harfleri ile oluşan “kaza” yargılamadan türeyen “yargıç” anlamına gelir (Ortaylı, 2008: 127). Osmanlı'da şer'i ve hukuki uyuşmazlıklar Hanefi fıkında şer'i mahkemelerde çözülmüştür. Kadılar hem bu uyuşmazlıkları çözen bir hâkim hem de bulunduğu bölgedeki beledi hizmetleri yürüten

yetkililerdir (Halaçoğlu, 2014: 127). Kadı aynı zamanda Osmanlı kentinin en yüksek yöneticisidir denilebilir. Kadının görevi sabit değildir. Kadı, kentte yalnızca hakimlik görevi ile beledi hizmetleri üstlenmemekte; aynı zamanda idari, mali işlevleri üstlenmekte olan bir kamu görevlisidir (Ortaylı, 1979: 196).

Selçuklu gibi Osmanlı'dan önceki İslam devletlerinde varlığını sürdüren kadılık kurumu, Osmanlı Devleti'nin kuruluş döneminden beri yargı düzeni içinde yer almıştır (Ceylan Koca, 2019:28). Akgündüz'e (1997:67-68) göre Osman Bey'in ilk atadığı görevlilerden biri olan kadı, başlarda diğer İslam devletlerinde yetişmiş kişilerden atanmaktadır (Uzunçarşılı, 1988: 83). Uzunçarşılı'ya göre, Osmanlı'nın ilk dönemlerinde Bursa ve İznik gibi yerleşimlerde, Fatih döneminde ise İstanbul'daki Sahn-ı Seman medreselerinde kadı yetiştirilmiştir. Medreseden icazet alan öğrenciler, 3 ile 5 yıl arası yaptıkları staj döneminin ardından eğer başarılı olurlarsa en alt kademedeki bölgeden başlamak üzere kadılık makamına atanmışlardır. Kadılık bölgeleri farklı derecelere ayrılmıştır. Görev süreleri 1 ile 20 yıl arasında değişmekte olan kadılar, Osmanlı için önemli görevlilerdir.

Osmanlı Devleti'nde kadılara tahsis edilen bu görev yerlerinden- kaza, sancak veya eyalet- savaş esnasında dahi ayrılmamaları emredilmiştir. Bir kazaya atanan kadı ilk olarak büyükçe bir konak kiralamaktadır. Bu konağın belli bir kısmı kendisi veya ailesine, diğer kısmı da görevli olduğu yerdeki davalara bakabilecek büyüklükte gerekli olan mahkemeyi şer'iyye tahsis edilmektedir (Demirkol, 2016: 4). Kadıların görev sürelerine bakıldığında çok da uzun süreler için tayin edilmediği görülmektedir. Bunun temel sebebi ise halkı yakından tanıyarak adil karar vermesine engel olabilecek yakınlaşmaların önüne geçilmesi düşüncesidir. Vilayet ve eyalet kadılarının görev süreleri bir yıl, kaza kadılarının görev süreleri ise 20 ay olarak belirlenmiştir, ancak bu zamanların uygulanması açısından netlik mevcut değildir (Ortaylı, 1994: 16).

Osmanlı kent idaresinde, mülki, adli ve beledi işlevler birbirinden ayrılmamıştır. Kadı bu fonksiyonları yerelde yürüten devlet görevlisidir (Eryılmaz, 2000: 172-173). Kadı askeri ve mülki idareyi de sancakbeyi ve beylerbeyi gibi kamu görevlileri ile birlikte yerine getirmektedir. Kadının beledi hizmetlerin yürütülmesinde ona yardımcı olmak üzere; subaşı, mimarbaşı, böcekçibaşı gibi yardımcıları da bulunmaktadır (Seyitdanlıoğlu, 2010:2). Bunların dışında kadılara; imam, naip ve muhtesip gibi yardımcı olan görevliler de bulunmaktadır. Şehrin güvenliğinden subaşı; temel tüketim malzemelerine narh koyma ve denetleme görevinden muhtesip; kadıya karşı sorumlu önemli yardımcılardır (Eryılmaz, 2000:172-173). Özellikle muhtesip

günümüz belediye zabıtası işini görürken, subaşı da emniyet işlerinden sorumludur denilebilir.

Klasik Osmanlı döneminde Kadılar, vakıf ve cami gibi kurumların denetimini de ellerinde bulundurmaktadırlar (Ortaylı, 1976: 95-96). Aynı zamanda lonca ve mahallenin yönetimi ve denetimi de kadıların elindedir. Örneğin, mahalle yönetiminde ihtiyar heyeti tarafından önerilen kişiler arasından kadı imam atama yetkisine de sahiptir. Hem mahallede hem de loncada “avarız vakfı” olarak adlandırılan fonlar üzerinde, kadılar denetim hakkına sahiptir (Uzunçarşılı, 1988: 140).

Sonuç olarak Kadı, Osmanlı’nın klasik döneminde kent yönetimi için başat aktör konumundadır. Doğan’ın (2019: 39) ifadesiyle; “Kadı bu dönemde Padişah adına yargı yetkisini yerine getirmiş, devletin yerel idarecileri, merkezdeki kamu görevlileri ve ahali ile sürekli temas halinde olmuş bağdaştırıcı bir yapıdır”.

1.2.1.2 Muhtesiplik

Kadının bugünkü anlamda belediye hizmetleri olarak değerlendirilen görevlerinde yardımcı olarak muhtesip bulunmaktadır. Muhtesip kelimesi “hisbe”den gelir (Kazıcı, 2006: 11). Hisbe; Osmanlı’da loncaları ve şehir ekonomisini denetlemek için koymuş olduğu kurallar bütününe denmektedir (Özyüksel, 1993: 118). Hicri 1242 (1826) yılında belediyecilik tarihinde önemli bir idari düzenleme İhtisap Nazırlığı’nın kuruluşu olmuştur. Bu sayede kadının emri altında çalışan muhtesibin görev ve yetkileri, taşradaki İhtisap Nazırlığı’nın uzantısı olan İhtisap Müdürlüğü’ne devredilmiştir. Muhtesip, kadı ve lonca temsilcilerinden oluşan bir kurul da özellikle “Narh” adı verilen fiyatların belirlenmesi uygulamasını yapmaktadır (Yaylı, 2009: 20-21). Narhın denetimi dışında, şehirde yeni işyeri açılması, çalışma için ruhsat verilmesi, vergi toplanması gibi uygulamalar da muhtesibin denetimi altındadır (Kazıcı, 2006: 136-142). Osmanlı’da bugünkü anlamda belediye hizmetleri diyebileceğimiz kentsel hizmetlerin yürütülmesinde kadı ve muhtesip oldukça etkin olmasına rağmen hizmetlerin sunumunda ise loncaların ve vakıfların oldukça önemli kurumlar olduğu görülmektedir.

1.2.1.3 Lonca Teşkilatı

Loncanın, İtalyanca “Locie Loggiya” ve Fransızca “Loj” sözcüklerinden türetildiği söylenmektedir (Özdemir, 1986:160). Loncalar, esnaf arasında dayanışmayı gerçekleştirmek maksadıyla kurulan yere verilen isimdir. Loncalar aynı zamanda yönetim ve zanaat hizmetlerinin yoğun olduğu şehir merkezlerinde üretim, tüketim ve piyasanın denetimini elinde bulunduran meslek kuruluşlarıdır (Çelik, 1995: 589). Lonca teşkilatının en üst kademesinde “şeyh” unvanına sahip kişi bulunmaktadır. Kethüdalar da lonca örgütündeki bir diğer görevlilerdir. Bu görevliler daha sonra loncanın yönetsel ve mali işlerinin tepesindeki konuma gelmiştir. Kethüdaları esnaf kendi içinden seçmekte, kadının onayı ile de göreve gelmektedir. Kethüda, esnafın lideri olarak sunmuş olduğu hizmet karşılığında belli bir gelir sağlamaktadır (Genç, 2000: 300).

Ticarette etik ilkeleri ve değerleri belirleyen loncalar, bununla birlikte esnaf için usta, kalfa ve çırak gibi personel de yetiştirmektedir (Kılıç, 1968: 4). Loncanın usta, kalfa ve çırak gibi üyeleri gelirlerinin bir kısmını oluşturdıkları Avarız Sandığı denilen bir fonda toplamaktadır. Sandık, çarşının onarımı, bakımı ve temizliği faaliyetlerinde kullanılmaktadır. Bu sayede her lonca, kendi işyerlerinin bakımından sorumludur (Çelik, 1995: 589). Loncalar, çarşıda iktisadi yaşamı ellerinde tutmaktadır. Bununla beraber çarşıda birtakım yerel hizmetleri yürütmeleri açısından kentteki önemli beledi aktörlerden biridir. Hizmetlerin ve malların standartlarının tespit edilmesi, esnafın denetimi, fiyat denetimi, denetim sonucunda cezalandırma, esnafın eğitimi, çarşının bakımı, temizliği gibi hizmetler loncaların kontrolü altındadır (Barkan, 1985: 44).

Osmanlı şehirlerinde sosyal yaşamın güvenli bir biçimde sürdürülmesi, eğitim ve sağlık gibi belediye hizmetlerinin sağlanması gibi konularda 19. yy. öncesinde sivil girişimi, vakıflar temsil etmektedir. Vakıfların yanı sıra lonca teşkilatı da yerel sivil girişimi temsil eden önemli birliklerdir (Acun, 2005:51). Devletin kontrolü Osmanlı şehirlerinde üst seviyededir. Devlet lonca ve vakıf gibi kurumları denetleyebildiği kadar denetlemiş ancak bu kurumları esas olarak sosyal hayatın yönlendirilmesinde bir araç olarak kullanmıştır (Mahcupyan, 1995:128-129). Kent yönetimi, beledi hizmetler ve sivil katılımın bir örneği olması açısından oldukça önemli bir yerde duran loncalar özellikle Tanzimat döneminde yenileşme çabaları ile etkinliğini yitirmiştir.

1.2.1.4 Vakıf Kurumu

Klasik dönemde belediyecilik denildiğinde akla gelen kurumlardan bir tanesi de vakıflardır. Vakıflar, bu dönemde özellikle beledi hizmetlerin yerine getirilmesi için önem teşkil etmiştir. Yalnızca beledi hizmetler değil sosyal nitelikteki hizmetler de bu kurumlar vasıtasıyla yerine getirilmiştir. Osmanlı’da mektep, kütüphane, aşevi, hayrat, hastane, yurt, misafirhane ve sosyal yardım hizmetleri gibi hizmetler geçmişten bu yana vakıflar eliyle yürütülmektedir (Eryılmaz, 1997: 37). Bu konuda tabii ki İslam kültürü etkilidir. Vakıflar; servetini vakfeden kişinin servetin miktarı ile kullanım gayelerini, kullanım biçimini gösteren bir vakfiye düzenlerdi. Bu vakfiyeyi şahitlerin önünde imzalar, bu belgenin yörenin kadısına onaylatır ve bu şekilde kurulurdu (Ersoy, 2003: 137). Mütevelli heyeti tarafından idare edilen vakıflar, kamu gücü karşısında idari ve mali özerkliğe sahiptir. Mütevelli heyeti tarafından idare edilen vakıflar idari ve mali özerkliğe de sahiptiler. Vakıf mallarının, gelir ve giderlerinin yönetimi, faaliyetler konusunda karar alma, alınan kararları yürütme ve kontrol işlevleri mütevelli heyeti tarafından yerine getirilmektedir (Yediyıldız, 1982:177).

Vakıflar kentsel nitelikli hizmetlerin neredeyse tamamını yürütmüşlerdir. Osmanlı’da yolların temel altyapı hizmetlerine büyük önem verilmiştir. Temel altyapı hizmetleri, özellikle konaklama ve diğer toplumsal hizmetler arasında yer almaktadır. Ticaret ve ulaşımın güvenliği açısından pazar yerleri ve konaklama yerleri gibi toplumsal ve ekonomik faaliyetlerin yürütüldüğü mekanlara ait hizmetler vakıflar tarafından yürütülmektedir (Halaçoğlu, 2014: 160-164). Osmanlı kentlerinde toplumsal, ekonomik ve kültürel açıdan gelişim sağlanmasında en büyük katkıyı yapan kurumlardan birisi vakıflardır. Vakıf sistemi, dönemin koşullarına uygun olarak gelişme göstermiş ve özellikle belediye hizmetlerinin sunulmasında şehir yaşamının önemli bir parçası olmuştur.

Özetle, Klasik Osmanlı kent yönetimi, Ökmen ve Yılmaz’ın (2009:100) ifadesiyle;

“...geleneksel toplum düzeni içinde başta kadılık olmak üzere, esnaf kuruluşları ve vakıflar tarafından birlikte yürütülmekteydi. Ayrı bir bütçesi, görevlileri ve organları olan şehir yönetimi ya da belediye yönetimi, batılılaşma döneminin başlangıcı olarak kabul edilen Tanzimat’tan sonra yönetim sistemimize girmiştir. Bütün bu gelişmeler ise, ekonomik, sosyal, kültürel ve siyasi idari birtakım değişim ve dönüşüm süreci çerçevesinde ortaya çıkmıştır”.

Osmanlı kent yönetimi, Tanzimat sonrasında yeni bir boyut kazanmış, modernleşme çabaları ile yerel yönetim sistemi yeniden yapılanma sürecine girmiştir. Bu konu aşağıda aktarılmaktadır.

1.2.2 Osmanlı Modernleşmesi ve Yerel Yönetim Sisteminde Yeniden Yapılanma

Avrupa toplumlarında belediyelerin ortaya çıkışı feodal döneme kadar uzatılabilir. Bu yerel yönetim birimlerinin meydana gelmesinde ticaret kentlerinin ayrıcalıklarını koruma hedefi belirgindir (Şengül, 2017: 32-33). Türk yönetim tarihine bakıldığında ise batılı manada yerel yönetim kurumları meydana getirme çabaları Tanzimat dönemine rastlamaktadır (Yaylı, 2009: 26). Tanzimat döneminde genellikle kentlerin büyüdüğü gözlenmektedir. Bu nedenle ortaya çıkan azınlıkların siyasi katılımlarının sağlanması ve bu konudaki dış ülkelerin baskılarının yoğunlaşması gibi sebeplerle modern tarzda yerel yönetimlerin kurulması gündeme gelmiştir (Dursun, 1998: 101). Tanzimat döneminde modern anlamda belediye örgütünün oluşturulmasına yönelik ciddi adımlar atılmıştır. Bu adımlar, dönemin şartları gereği merkezin yoğun kontrolü altında bir yapıyı da oluşturmuştur (Yörükoğlu, 2009: 6).

Ortaylı'ya (1985:26) göre, Tanzimat ile birlikte başlayan süreçte temel hedef kamu yönetiminin modernizasyonudur. Dönemin bürokratları da yerel demokrasiyi güçlendirme amacıyla olmamıştır. Aynı zamanda dönemin yerel yönetimleri, devlet idaresi sisteminde denetim altında tutulması gereken, merkezi yönetimin uzantısı olan ve vergilerin toplanmasına yardım sağlayan kurumlar olarak algılanmıştır.

Tanzimat döneminin başlarında Osmanlı'nın idari taksimata göre ayrımı; “eyalet”, “sancak”, “liva”, “kaza” ve “karye” (köy) olarak düzenlenmektedir. Tanzimat'ın getirdiği yönetim yeniliği, taşradaki yukarıdaki birimlerin yöneticilerinin yetkilerini azaltmak ve idarenin her kademesinde Müslüman ve gayrimüslim halkın katılım sağladığı idare meclisleri oluşturmaktır. Bununla hedeflenen ise taşradaki mülki idarecilerin merkeze daha fazla bağlanmasıdır. Merkeze daha fazla bağlanmak demek de merkezin otoritesini güçlendirmek; idarecilerin yetkilerini kötüye kullanmalarını engellemek ve gayrimüslim halka yönetimde söz hakkı vermek anlamına gelmektedir (Eryılmaz, 2017: 199).

Osmanlı'da bilindik kent yönetiminin değişimi II. Mahmut tarafından 1826 yılında Yeniçeri Ocağı'nın kaldırılması ile meydana gelmiştir. Ocağın kaldırılmasıyla beraber kadı, kent içerisindeki denetim görevini yerine getirecek etkili gücünden

yoksun kalmıştır. 1864 yılında Nizamiye mahkemelerin kurulması ile kadıların ve vakıfların yetkileri daraltılmıştır. Buna ek olarak kadıların kentin önemli belediye işlerini gördüğü klasik yerel yönetim sistemi, yerini 1826 yılında İhtisap Nezareti'nin kurulmasıyla beraber İhtisap Nazırlığına bırakmıştır. Bununla beraber kentin belediye hizmetleri ile ilgili faaliyetleri kadılıktan ayrılmıştır (Seyitdanlıoğlu, 2010: 2). Özellikle kent çarşısında fiziksel koşulların iyileştirilmesi, mal ve hizmet kalitesinin sağlanması gibi işlevleri üstlenen loncalar, dönemin üretim araçları ve ticari gelişmesi karşısında rekabet gücünü kaybetmiştir. Kent yönetiminde otorite boşluğunu modern anlamda belediye örgütü ile doldurulmaya çalışılmıştır. Kent yönetiminde Osmanlı'nın en önemli kenti olan İstanbul bir model olarak kullanılmıştır (Avcı, 2016: 182).

1.2.2.1 İstanbul'da Belediye Yönetimi

Osmanlı devlet yönetiminin temel karakteristiği olan merkeziyetçilik, Tanzimat döneminde de hakimdir. Bu dönemde yerel yönetimlerle ilgili girişimler, bu merkeziyetçi devlet yapısı doğrultusundadır. Büyük bir oranda Tanzimat ile gelen ıslahat çabalarının etkisiyle yerel yönetim anlayışı, yukarıda da ifade edildiği gibi bürokrasinin merkeziyetçi eğilimleri doğrultusunda gelişme göstermiştir. Dönem içerisinde ortaya çıkan vilayet, liva ve kaza idare meclisleri, yerel yönetim kurulu olarak faaliyet göstermektedir ancak bu meclisler merkezi hükümetin etkisi altındadır. Özet bir şekilde anlatılmak istenen bu konjonktürde Osmanlı'da modern anlamda ilk belediye kurumu, 1855 yılında İstanbul'da “Şehremaneti” yönetiminin kurulmasıyla oluşmuştur (Ökmen ve Yılmaz, 2009: 107).

1.2.2.1.1 Şehremaneti

Tanzimat döneminde Osmanlı'nın batı ile ilişkileri de artmıştır. Kırım Savaşı sebebiyle İstanbul'a Avrupa'dan çok sayıda diplomat, gazeteci, asker, tüccar vb. kesimden birçok insan gelmeye başlamıştır (Yaylı, 2015:33). İstanbul ekonomik, sosyal ve fiziki dönüşüm içerisinde belediye hizmetleri bakımından birçok olumsuzluk yaşamıştır (Ergin, 1994:1268). Bu nedenle İstanbul'da modern anlamda belediye hizmetleri yürüten bir teşkilat kurulması Yaylı'nın ifadesiyle; “özellikle liman kentlerinde ticaret ilişkileri kuran batılı tüccarların Osmanlı kentlerinde karşılaştıkları

olumsuz koşulları kendi ülkelerinde dile getirmeleri neticesinde” batılı ülkeler tarafından da tavsiye edilmiştir. Bunların yanı sıra Evkaf ve İhtisap Nezaretleri kadıların önemli yetkilerini almıştır. Kadıların sahibi olduğu beledi hizmetlerin bu kuruma geçmesiyle beraber aydınlatma, temizlik, kanalizasyon gibi önemli yerel hizmetler denetimsiz kalmıştır. Avrupalıların da tesiri ile İstanbul’da özellikle beledi hizmetlerde yaşanan bu problemlerden dolayı İhtisap Nezareti kaldırılarak 16 Ağustos 1855 (2 Zilhicce 1271) tarihinde yayınlanan resmi bir bildiri ile İstanbul’da “Şehremaneti” adında yeni bir kurum kurulmuştur (Eryılmaz, 2017: 207, Yaylı, 2015:34). Kurumun ortaya çıkarılması ile Osmanlı’da modern belediye modellerine geçiş iradesi de tasdik edilmiştir (Oktay, 2008: 136).

Şehremaneti’nin karar organı “şehir meclisi” iken yürütme organı ise “şehremini”dir. Yürütme organı yani şehremini, Bab-ı Ali’nin seçimi ve padişahın onayı ile atanmaktadır. Şehir meclisinin üyeleri ise Meclis-i Vala’nın kararı ve padişahın onayıyla atanmaktadır. Üyelerin dördü her yıl kura ile yenileniyordu. Şehremaneti Nizamnamesi ile düzenlenen Şehremaneti’nin şehir meclisi 15 üyeden oluşmaktadır (Gözler, 2018:320). Meclisin başkanı ise şehreminiydi. Şehremininin iki muavini meclisin doğal üyesidir. Şehremanetinin organlarının belirlenmesi, mali yapısı, görev ve yetkileri açısından merkezi idareye bağlı bir şube olarak görev yaptı. Her açıdan merkeze bağlı olan bu örgütün bağımsız geliri de yoktur. Ortaylı’ya göre (1990:71); şehreminleri ve şehir meclisi üyeleri bilgi ve beceriden yoksun kişilerdi ve bağımsız statüleri ve yetkileri de yoktur.

Şehremaneti’nin görevleri nizamnamenin 2. Maddesinde şu şekilde sıralanmıştır (akt. Bayrakçı, 2011:91):

- “a) Zorunlu ihtiyaç maddelerinin kolaylıkla sağlanmasını ve bulunmasını gözetmek,
- b) Narh tespiti ve kontrolü,
- c) Yol, kaldırım yapım ve onarımı,
- d) Şehrin temizlik işlerinin yürütülmesi,
- e) Çarşı, Pazar ve esnaf kontrolü, fiyat, kalite, ölçü tartı denetimi,
- f) Önceleri İhtisap Nezareti tarafından toplanan devlete ait vergi ve resimleri toplayıp, maliyeye teslim etmek.”

Yaylı’ya (2015:34) göre İstanbul Şehremaneti, Şehremini atamayla geldiği ve bağımsız gelir kaynakları olmadığı için merkeze bağlı bir yapı olarak kalmış; mühendis ve zabıtanın oluşan yetersiz kadrosu, tüzel kişiliğinin olmaması, iktisadi

karar almada güçsüz olması, bağımsız gelire sahip olamaması gibi sebeplerle de başarısız olmuştur.

1.2.2.1.2 Altıncı Daire-i Belediye

Şehremanetinin mali kaynaklarının yetersizliği ve nitelikli personel olmaması gibi sorunları olmuştur. Bu sorunların sebeplerini araştırmak için İntizam-ı Şehir Komisyonu kurulmuştur. Bu komisyon; bir yandan yerel hizmetlerin daha iyi hale getirilmesini önermiş diğer yandan yetersiz olan mali yapıya da dikkat çekmiştir (Lewis 1988'ten akt. Şengül, 2017: 36). Komisyon bunların dışında; kanalizasyonların ve su yollarının yapılması, sokak temizliği, kaldırımların yapılması, sokak aydınlatması, halktan yerel hizmetler için vergi alınması gibi önerileri de bulunmaktadır. Komisyon 1857 yılında dağılmıştır. Komisyon dağılmadan önce bir nizamname hazırlayarak bunu Bab-ı Ali'ye sunmuştur. Bu düzenlemede İstanbul'a bir belediye örgütü modeli tavsiye edilmiştir. Düzenleme Padişah tarafından onaylanmıştır. Nizamnameye göre, İstanbul 14 daireye ayrılarak her bir dairede bir belediye teşkilatı kurulacaktır. Bu kapsamda öncelikle bir pilot bölge seçilmiştir. Teşkilat, özellikle belediye hizmetlerinin eksikliğinden en çok şikâyet eden Galata-Beyoğlu bölgesinde Altıncı Daire-i Belediye şeklinde kurulmuştur (Yaylı, 2009: 32). Galata'nın Altıncı Daire adında kurulmasının sebebi, Paris'te "*sixième arrondissement*" diye bilinen belediyenin kentin en etkin donanımına sahip bölgesi olmasıdır. Yani bu isimlendirme Fransa'dan esinlenilerek yapılmıştır. Altıncı daire başarılı olursa bu düzen diğer bölgelerde de uygulanacaktır (Toprak, 1993:2).

1.2.2.1.3 Taşrada Belediye Yönetimi

Şehremaneti, İstanbul özelinde kurulmuştur. İstanbul'un yanında 1868 yılında da bir talimatla taşrada belediye örgütü kurulması öngörülmüştür. Bu talimatın hükümleri 22 Ocak 1871 tarihli "İdare-i Umumiye-i Vilayet Nizamnamesi" ile teyit edilmiştir. Bu düzenlemeye göre vilayet, sancak ve kaza merkezlerinin her birinde belediye teşkilatı kurulması yasal olmuştur. Bu nizamname 1864 tarihli İdare-i Vilayet Nizamnamesini yürürlükten kaldırmamıştır (Eryılmaz, 2017: 218-219). 1869 tarihinde yürürlüğe giren "Dersaadet İdare-i Belediye Nizamnamesi" ile belediye teşkilatının

Galata-Beyoğlu dışında tüm İstanbul’da uygulanmasına karar verilmiştir. Belediyenin organları, merkez tarafından atanan belediye reisi, ihtiyar heyetlerince seçilen üyelerden meydana gelen belediye meclisinden oluşmaktadır. Meclis, bir reis ve bir muavin ile altı üyeden meydana gelmektedir. Bununla beraber 1876 Kanun-i Esasi, 112. Maddesinde belediye yönetimini bir idari birim olarak güvence altına almıştır. Osmanlı’nın ilk anayasası hem İstanbul’da hem de taşrada kurulacak belediye teşkilatlarının seçimle iş başına gelecek meclisler eliyle idare edilmesini, kuruluş, görev ve meclis üyelerinin seçilme yöntemlerinin özel kanunla düzenleneceğini de öngörmektedir (Nadaroğlu, 2001: 201).

Şehir ve kasabalarda belediye örgütünün yaygınlaşması, 5 Ekim 1877 tarihli “Vilayetler Belediye Kanunu” ile oluşmuştur. Bu yasa günümüzde de uygulanmakta olan, 1930 yılında kabul edilen “1580 sayılı Belediye Kanunu” yürürlüğe girene kadar yürürlükte kalmıştır. Bu yasa belediyeye tüzel kişilik kazandırmaktadır (Eryılmaz, 2017: 220). Kanunda tüzel kişilik ile ilgili açıkça hüküm olmamasına rağmen 3. Madde, belediye meclisinin görevlerini sıralamış (Coşkun vd., 2018:92) ve meclisin yargı önünde belediye çıkarlarının temsilcisi olduğunu güvence altına almıştır. Aynı maddeye göre belediye kendi mallarını yönetebilecektir (Ortaylı, 1985: 171). Bu da idare hukuku gereği tüzel kişilik için yeterli görülmektedir.

Vilayetler Belediye Kanunu’nun 2 Maddesine göre; “büyük şehirlerin yerleşim yerlerinin gerektirmesi ve geniş olması halinde, 40 bin nüfus esas alınarak belediye dairelerine bölünecek ve bu belediye dairelerinin de bir belediye meclisi bulunacaktır” (Akt. Coşkun vd., 2018: 91-92).

1.2.3 Cumhuriyet Döneminde Belediyeler

Kuruluşundan 1930 yılına kadar, Türkiye’de Cumhuriyet’in ilk yıllarında belediye yapısı, Osmanlı’da kurulan belediye yapısının devamı niteliğindedir. Bu dönemde belediyelerin temel hukuki altyapısını Osmanlı döneminde çıkarılan yasalar oluşturmaktadır (Oktay, 2008:147). Oktay’a göre; “1877 tarihli Dersaadet Belediye Kanunu ile 1912 tarihli Dersaadet Teşkilat-ı Belediyesi Hakkında Kanun-u Muvakkat İstanbul’da, 1877 tarihli Vilayet Belediye Kanunu hükümleri taşrada 1930 yılına kadar” geçerliliğini kaybetmemiştir. 24 Nisan 1921 Teşkilat-ı Esasiye Kanunu’nda mahalli idarelerden bahsedilmiş (m.10-23), ancak bu dönemde savaşın meydana

getirdiği yıkım ve bulaşıcı hastalıklar; sermaye birikimi eksikliği gibi nedenler siyasi sistemde merkeziyetçilik eğilimini daha da güçlendirmiştir (Göymen, 1999: 68).

1924 yılında Lozan Antlaşması ile belirlenen sınırlar içinde Türkiye Cumhuriyeti toplamda 389 belediye teşkilatı devralmasına rağmen bu belediyeler güçsüz, etkisiz ve mali bakımdan zayıf kent yönetimleridir (Tekeli, 1978: 25). Cumhuriyet dönemi şehirlerinin en önemli karakteristik özelliği de savaştan çıkmış ve harabe haline gelmiş olmasıdır. Bu dönemin kentlerinin iki önemli sorunu çözmesi gerekmektedir. Sorunlardan birincisi savaştan yeni çıkıp yıkık dökük olan şehirlerin yeniden imar edilmesi, ikincisi de başkent Ankara'nın modern bir kent görünümüne sahip olmasıdır. Bu iki önemli belediye problem Cumhuriyetin güçlü bir belediye örgütü kurulmasını gerektirirken dönemin koşulları güçlü belediye birimleri kurulmasını güçleştirmektedir (Yaylı, 2015: 42).

1921 Anayasası olağanüstü bir dönemde çıkarılmıştı. Cumhuriyetin ilan edilmesine ve devletin temel organları da oluşturulmasına rağmen bu anayasa devletin temel ihtiyaçlarına cevap verememiştir. Bu nedenle yeni Cumhuriyetin gereksinimlerine cevap verebilecek yeni bir anayasa yapılması zorunlu hale gelmiştir. Yeni anayasa 23 Nisan 1924 tarihinde yayınlanmıştır. 1924 Anayasası ikinci Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafınca hazırlanmıştır. 105 maddeden oluşan anayasa, illerin yönetimini ve yerel yönetimleri 3 maddede düzenlemiştir:

Madde 89: “Türkiye coğrafi durum ve ekonomik ilişkiler yönünden illere, ilçelere ve bucaklara bölünmüştür.”

Madde 90: “İller, şehirler, kasaba ve köylerin tüzel kişiliği vardır.”

Madde 91: “İller, yetki genişliği ve yerinden yönetim ilkelerine göre yönetilir.”

1924 anayasası, 1876 Anayasası'nda yer alan görev ayrımı ve yetki genişliği ilkelerini aynı şekilde benimsemiştir. Bu dönemin en önemli gelişmesi ise Ankara'nın başkent ilan edildikten sonraki imarı olmuştur. Ankara, 13 Ekim 1923'te İsmet İnönü ve bir grup arkadaşının verdiği bir yasa önerisinin TBMM'nde kabul edilmesi ile yeni kurulan Türkiye Cumhuriyeti'nin başkenti olarak ilan edilmiştir. Ankara'nın başkent yapılması ile yeni bir sorun daha ortaya çıkmıştır. O da yeni başkent'in Cumhuriyete yaraşır bir şekilde imar edilmesi idi. Bu amacın gerçekleştirilebilmesi için ilk adım 16 Şubat 1924 tarihinde 417 sayılı “Ankara Şehremaneti Kanunu”nun çıkarılması ile atılmıştır. Bu kanun ile Ankara'da İstanbul Şehremanetinin görev ve yetkilerine sahip bir Şehremaneti teşkilatı kurulmuştur (Ergin, 1936: 133-134).

Özellikle, 1923 ve 1930 yılları döneminde “Ankara Şehremaneti Kanunu” bağlamında uygulanan belediye anlayışı, diğer dönemlerde yapılacak yasal düzenlemelerin altyapısını ve temel felsefesini oluşturmuştu. Bu dönemdeki düzenlemeler ile belediyelere verilen görevler fazlalaştırılmış, daha sonraki dönemlerde belediyelerin görev alanı merkezi yönetimin lehine genişletilmiştir (Yaylı ve Yaslıkaya, 2012: 70).

1930 yılı Türk belediyeçilik tarihi açısından önemli bir kırılma noktasını ifade etmektedir. Çünkü 1930’da başlatılan çalışmalarla Türk belediyeçilik sisteminin temel yasal çerçevesi oluşturulmuş ve uygulamaya koyulmuştur. “1923-1930 döneminde Ankara’da oluşturulan yapı etrafında oluşan belediyeçilik anlayışı, 1930-1935 yılları arasında çıkarılan bir dizi yasa ile somutlaştırılarak tüm ülkeye yaygınlaştırılmış ve Cumhuriyet belediyeçiliğinin temel çerçevesi oluşturulmuştur” (Yaylı, 2009). Bu çerçeve, çok önemli değişikliklere uğramadan 2004 belediye reformuna kadar devam etmiştir. 1930-1960 döneminde gerçekleştirilen yasal düzenlemeleri ele almadan önce Cumhuriyet belediyeçiliğinin bu dönemde çizilen çerçevesinin hangi ortamda belirlenildiği konusunun açıklanması gerekmektedir. Zira Türk belediyeçilik sisteminin temel ilkeleri ve sorunlarının kökleri bu dönemde oluşturulan sistemle doğrudan ilgilidir (2009: 58).

3 Nisan 1930 tarihinde yayınlanan “1580 sayılı Belediye Kanunu” Cumhuriyet tarihinde uzun süreli yürürlükte kalan kanunlarından biridir. Temmuz 2005’te “5393 sayılı Belediye Kanunu” yürürlüğe girinceye kadar Türkiye’de belediyeler bu kanunla idare olunmuştur. Esasen, 1580 sayılı Kanun, II. Meşrutiyet’ten itibaren Osmanlı ve Cumhuriyet yöneticilerinin çıkarılmasını istediği yasal düzenlemedir. II. Meşrutiyet’ten itibaren Osmanlı’nın içine girdiği sürekli savaş hali nedeni, bu düzenlemenin gerçekleşmesini olumsuz etkilemiştir. Bu düzenleme Cumhuriyet’in ilk yıllarında da çoğu proje, tasarı ve teklifler yapılmasına rağmen ancak 1930 yılında kabul edilmiş ve yürürlüğe girmiştir (Ergin, 1936: 134).

Cumhuriyet yönetimi kent yönetimine de kent planlamasına da, sağlık açısından bakmaktadır. Nüfus politikasına paralel olarak kentteki çevresel sağlık koşullarını geliştirmek ve iyileştirmek dönemin temel kaygılarından biri olmuştur. 1580 sayılı Kanun belediyelere sağlık ve sosyal yardım alanında önemli görevler yüklemiştir. Tekeli’ye (1978:81) göre; belediye kanunundan çok kısa bir süre sonra, 6 Mayıs 1930 tarihinde çıkan “1593 sayılı Umumi Hıfzıssıhha Kanunu” da adeta bir belediye kanunu niteliğindedir.

1580 sayılı Kanun ile belediye hizmet alanı 1877 sayılı Kanuna nazaran hizmet alanını daha da genişlemiştir. Belediyelere verilen görev ve yetkilerin arttırılması demek daha çok harcama demektir. Ancak bu kanunla genişleyen görevleri karşılayabilecek bir mali imkân sağlanmamıştır. Bir belediye gelirleri kanununun eksikliği burada ortaya çıkmaktadır. Bu eksikliğin giderilmesi, 423 sayılı Kanun ile de mümkün olmamaktadır. Bu nedenle merkezi yönetim tarafından “belediyelere altyapı yatırımlarının finansmanında katkı sağlamak amacıyla” bir Belediyeler Bankası kurmuştur (Yaylı, 2008:68).

2290 sayılı “Belediye Yapı ve Yollar Kanunu”, “Umumi Hıfzıssıhha Kanunu” sonrasında 1933 yılında yürürlüğe girmiştir. Bu kanun 1938 yılına kadar bütün belediyelerin imar planı yaptırmasını da mecburi kılmıştır. Bu süre, sadece yeterli mali kaynak ve teknik personel bulunamaması durumunda İçişleri Bakanlığı tarafından uzatılabilecektir (Keleş, 2004: 211). Keleş’e göre, 2290 sayılı Kanun, 24 yıl yürürlükte kalmasına rağmen bu zorunluluk ilkesi yeterince uygulanamamıştır.

1961 Anayasası’nın 115. maddesi merkezi yönetim konusunu, 116. maddesi ise mahalli idareler konusunu düzenlemiştir. 115. maddenin birinci fıkrasına göre; “Türkiye, merkezî idare kuruluşu bakımından, coğrafya durumuna, iktisadî şartlara ve kamu hizmetlerinin gereklerine göre, illere; iller de diğer kademeli bölümlere ayrılır.” Dikkat edileceği üzere Anayasa, iller dışındaki kademeli yönetim birimlerini belirtmemiş, bu alt birimlerin belirlenmesi hususunu yasa koyucuya bırakmıştır.

1982 Anayasasına nazaran 1961 Anayasasının, daha özgürlükçü bir anlayışla düzenlendiği görülmektedir. Bu anlayış doğrultusunda da birçok yeni devlet kurumu oluşturulmuştur. Yerel yönetimleri düzenleyen maddelere de bu anlayış yansımıştır. Mahalli idare birimlerinin hangilerinin olduğu Anayasada sayılmış, karar organlarının da seçimle oluşturulması hükme bağlanmıştır. Aynı zamanda bu organların denetlenmesi yargıya bırakılmış, yönetimler arası ilişkilerin ancak kanunla düzenlenebileceği ilkesi de benimsenmiştir. Mahalli idarelere giderleri ile orantılı gelir kaynakları sağlanması zorunluluğu da Anayasal güvenceye kavuşturulmuştur.

1970’li yıllara gelindiğinde ise belediyecilik demokratik sol anlayışla geliştirilmiştir. Özerk yerel yönetim felsefesi, üreticilik ilkesinden hareketle konut ve arsa üreten bir yaklaşım ile bütünlükçü belediyecilik ilkesi ile de diğer belediyelerle eşgüdümün önemini vurgulamıştır (Çukurçayır, 2008: 32). 1945 ile 1975 yılları arasında gelişen refah devleti anlayışının etkisiyle bu yönde yapılan uygulamaların da görüldüğü ancak 1970’lerden sonra refah devleti politikalarının etkisini kaybetmeye

başladığı yıllar olarak görünmektedir (Durdu, 2009: 37). Refah devleti, özünde batı kaynaklı meydana gelen modern devlet yapısının ekonomik ve siyasi temelini bozmadan işsizliğin önlenmesi, sosyal güvenliğin sağlanması, yaşam kalitesinin artırılması ve refahın tüm topluma yaygınlaştırılması maksadı ile reformların düzenlenmesidir (Güleç, 2008: 49). 1970’li yıllarda bu anlayış doğrultusunda toplumcu belediyeçilik uygulamaları arasında belediyeler; kooperatifler, birlikler, şirketler, STK’ları da yönetime dahil ederek katılımcı yeni belediyeçilik uygulamaları hayata geçmiştir (Kesgin, 2008:97).

1978 yılına gelindiğinde 42. Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti döneminde ocak ayında yerel yönetimlerin idari ve mali anlamdaki tıkanıklarını gidermek ve yönetime işlerlik ve etkinlik kazandırmak amacıyla Yerel Yönetim Bakanlığı kurulmuştur (Bilgiç ve Gül, 2009:614). Ancak, Yerel Yönetim Bakanlığının ömrü fazla olmamıştır ve 1979 yılında kaldırılarak görevleri tekrar İçişleri Bakanlığı’na devredilmiştir. Türk belediyeçilik sisteminde, bir önceki dönemden devraldığı problemlere 1961-1980 döneminde de çözüm üretilememiştir. 1973 mahalli idareler seçimlerinin ardından büyük şehirlerde belediye seçimlerinde başarı sağlayan CHP’li belediye başkanlarının öncülüğünde sosyal demokrat belediyeçilik fikri gelişmiştir. Bu anlayış uygulamada bazı başarılar elde etmiştir. Ancak Yaylı (2009: 77), bu başarıların daha çok bireysel çabalardan ibaret olduğunu, uygulamalardan elde edilen tecrübelerin Türk belediyeçilik sistemi bakımından önemli bir kazanım olarak değerlendirilmemesi gerektiğini belirtir.

Türkiye’de planlı dönemle birlikte merkezi idarenin güçlendirilmesi ve verimliliğin artırılması amacıyla birçok rapor ve proje hayata geçirilirken aynı hassasiyet yerel yönetimler için gösterilmemiştir. Yerel yönetimler için reform çalışmaları ayrıntılı bir şekilde ve bilimsel tarzda ele alınmamış ancak bu konuya merkezi yönetimin sorunlarının araştırıldığı metinler içerisinde yer verilmiştir. MEHTAP ve KAYA adları ile bilinen projeler bunlardan ikisidir (Sezik ve Ağır, 2016:235). Tüm bu gelişmeler aslında küresel hızlı değişime ayak uydurma ve beraberinde farklılaşan toplumsal gereksinimlere hizmet üretebilmek içindir. Özellikle yeni kamu yönetimi (new public management) anlayışı çerçevesinde geleneksel bürokratik iş yapmaya dayalı bir anlayıştan amaçlara göre ve kaliteli iş yapmaya doğru bir anlayışa doğru gidilmektedir. Canpolat’a göre (2009:1264);

“Küreselleşme sürecinde, iletişimin, ve insanların dolaşım hızının artması ile ülkeler ve kentler arasında karşılıklı ilişkiler çok gelişmiş, karmaşıklaşmış ve karşılıklı

bağımlılık ön plana çıkmıştır. Bu karşılıklı bağımlılığa dayalı çok boyutlu yeni düzen gerek merkezi, gerekse yerel yönetim yapıları üzerinde çok belirleyici etkiler yapmaktadır.”

“Kamu Yönetimi Araştırma Projesi”nin amacı (TODAİE, 1992):

“kamu hizmeti gören merkezi yönetimin merkez ve taşra örgütü ile yerel yönetimleri etkili, süratli, ekonomik, verimli ve nitelikli hizmet görececek bir düzene kavuşturmak; kamu yönetiminin gelişen çağdaş koşullara uyumunu sağlamak; kamu kuruluşlarının amaçlarında, görev, yetki ve sorumluluklarında ve bunların bölünüşünde, örgüt yapılarında, personel sistemlerinde, kaynaklarında ve bu kaynakların kullanış biçimlerinde, yöntemlerinde, mevzuatında, haberleşme ve halkla ilişkiler sistemlerinde var olan aksaklıkları, bozuklukları ve eksiklikleri saptamak ve bu konularda yapılması gerekenleri incelemek ve önermek” olarak belirlenmiştir.

1980’li yıllara kadar kamu yönetimi alanında değişik reform çabaları görülür. 1980 askeri müdahalesinden sonra iktidara gelen Turgut Özal’ın kurduğu hükümet, liberal politikalar izlemiş ve yerel yönetimlerin güçlendirilmesi üzerine de çaba sarf etmiştir (Sezik, 2015: 58).

Aydınlı’ya (2003:75) göre;

“1980’lerin ortalarından itibaren Türkiye’de de iktidara gelen yeni liberal düşünce akımı, pek çok alanla birlikte “en iyi ikinci çözüm” olarak nitelediği yerel yönetimleri ve bu arada belediyeleri büyük ölçüde etkilemiş, belediyelerde desentralist eğilimlerin yaygınlaşmasına yol açmıştır. Bu çerçevede uygulanma sürecinde çeşitli özellikler göstermekle birlikte bu ilke ve politikalar, Türk belediye sisteminde; büyük şehirlerde örgütsel çeşitliliğe gidilmesi, imar planlama yetkisinin desentralizasyonu, bireysel konut sisteminin önem kazanması, belediyelerin mali ve istihdam yapılarında değişiklikler ve belediyelerde alternatif hizmet sunma yöntemlerinin çeşitlenmesi gibi çeşitli eğilimlerin doğmasına yol açmıştır.”

1980’li yıllardaki dikkate değer en önemli değişikliklerden birisi de belediyelerin imarla ilgili görevlerinde önemli değişikliklerin olmasıdır. Sakal’a (2000:131) göre; belediye meclislerinin kent planı ve imarla ilgili yetkilerinin hemen hepsi 1985 yılında 3194 sayılı imar yasası çıkıncaya kadar İmar ve İskân Bakanlığı’na aittir. Bu yasa ile 6785 ve 1605 sayılı imar yasaları yürürlükten kaldırılarak kent planlanmasında yerel yönetimlerin rolü artırılmıştır.

1980 yılı sonrası belediyeler anlamında ciddi düzenlemeler arasında 1984 yılında Büyükşehir Belediyelerinin kurulmasının ardından en önemli atılımlar 2004 ve 2005 yıllarında olmuştur. Büyükşehir belediyeleri bir sonraki bölümde anlatılacağı için burada yalnızca değinilmiştir. Büyükşehir dışındaki belediye yönetimleri açısından en önemli düzenleme, 2005 yılında yapılmıştır.

3 Temmuz 2005 tarihinde kabul edilip 13 Temmuz 2005 tarihinde Resmi Gazete’de yayınlanarak yürürlüğe giren “5393 Sayılı Belediye Kanunu” ile belediyelerin kuruluşu, işleyişi, görev ve yetkileri vb. alanlarda kapsamlı düzenlemeler yapılmış, belediye tüzel kişiliği kazanabilme kriterleri değiştirilmiş, yeni belediyelerin kuruluşu zorlaştırılmıştır.

“5393 sayılı Belediye Kanunu”nun genel gerekçesine göre yeni bir belediye kanunun kabul edilmesinde kamu yönetiminde yaşanan değişimler önemli rol oynamaktadır. Çünkü yeni mevzuat (Belediye kanunu) geniş ölçüde yeni kamu yönetimi ilkeleri olan; etkinlik, verimlilik, stratejik ve performans yönetimi, vatandaş memnuniyeti, hizmet kalitesi gibi temel ilkeleri yansıtmaktadır. Buna ek olarak Belediye Kanunu’nun oluşumunda 1982 Anayasasında yer alan “idarenin bütünlüğü” ile idarenin “merkezden ve yerinden yönetim” ilkeleri, “Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı” ile Avrupa Birliği’nin yerel yönetim felsefesinin dikkate alındığı belirtilmektedir. Kanunla belediyelerin demokrasi, özerklik ve etkinlik açısından güçlendirildiğinin amaçlandığı belirtilmektedir (Şengül, 2017: 86).

5393 sayılı Belediye Kanunun 3. maddesinde belediye: “belde halkının yerel ve müşterek ihtiyaçlarını karşılamak üzere kurulan, karar organları seçimle işbaşına gelen ve idari ve mali özerkliğe sahip kamu tüzel kişisidir” şeklinde tanımlanmaktadır. Tanımdan anlaşılacağı gibi belediyenin varlık sebebi beldede hayatlarını sürdürenlerin “mahalli müşterek” nitelikteki gereksinmelerini karşılamaktır. Mahalli müşterek nitelikten ne anlaşılması gerektiğine dair kanunda net bir tanımlama bulunmamaktadır. Anayasa Mahkemesi, 5 Ocak 2006 tarihli E.2005/98, K.2006/3 sayılı bir kararında² mahalli müşterek ihtiyaç kavramına ilişkin şu tanımlı vermiştir:

“Mahalli müşterek ihtiyaç, herhangi bir yönetim biriminin sınırları içinde yaşayan kişi, aile, zümre ya da sınıfın özel çıkarlarını değil, aynı yörede birlikte yaşamaktan doğan eylemli durumların yarattığı, yoğunlaştırdığı ve sürekli güncelleştirdiği, özünde etkinlik, ölçek ve sağladığı yarar bakımından yerel sınırları aşmayan, bölünebilir ve rekabet konusu olabilen yerel ve kamusal hizmet karakterinin ağır bastığı ortak beklentileri ifade etmektedir.”

Mahalli müşterek ihtiyaçları karşılamak için kurulan belediyelerin bu konudaki karar mercilerinin demokratik seçimlerle oluşturması yerel demokrasi açısından oldukça önemlidir. Yerel demokrasi, temsil ve katılım açısından 5393 sayılı Kanun,

² Karara, <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2008/01/20080104-6.htm> adresinden ulaşılabilir.

Türkiye’de belediye yönetimlerine önemli ilkeler getirmiştir. Bu ilkeler arasında, denetim komisyonlarının kurulması, kent konseyleri, hemşerilik hukuku ve gönüllü katılım bulunmaktadır. Örneğin kent konseylerinin amacı Kanun’da; “kent yaşamında; kent vizyonunun ve hemşerilik bilincinin geliştirilmesi kentin hak ve hukukunun korunması, sürdürülebilir kalkınma, çevreye duyarlılık, sosyal yardımlaşma ve dayanışma, saydamlık, hesap sorma ve hesap verme, katılım ve yerinden yönetim ilkelerini hayata geçirmeye çalışır” (Md.76) şeklinde ifade edilmiştir. Kanun, gönüllü katılım konusunda ise belediyeye; “sağlık, eğitim, spor, çevre, sosyal hizmet ve yardım, kütüphane, park, trafik ve kültür hizmetleriyle yaşlılara, kadın ve çocuklara, engellilere, yoksul ve düşkünlere yönelik hizmetlerin yapılmasında belde de dayanışma ve katılımı sağlamak, hizmetlerde etkinlik, tasarruf ve verimliliği artırmak amacıyla gönüllü kişilerin katılımına yönelik programlar” (Md. 77) uygulamasını öngörmüştür.

Kanun, belediyeyi tanımlarken aslında “Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı” ile belediyeleri uyumlu hale de getirmektedir. Kanun, ilk defa belediyeleri, “idari ve mali özerkliğe sahip kamu tüzel kişisi” olarak betimlemiştir. Ayrıca Türkiye, Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı’nın 6. Maddesinin 1. Paragrafında belirtilen “...kendi iç idari örgütlenmelerini kurabilir” hükmüne çekince koymasına rağmen, 5393 sayılı Belediye Kanunu’nun 48. Maddesinin 2. Fıkrasında “Beldenin nüfusu, fizikî ve coğrafi yapısı, ekonomik, sosyal ve kültürel özellikleri ile gelişme potansiyeli dikkate alınarak, norm kadro ilke ve standartlarına uygun olarak gerektiğinde sağlık, itfaiye, imar, insan kaynakları, hukuk işleri ve ihtiyaca göre diğer birimler oluşturulabilir. Bu birimlerin kurulması, kaldırılması veya birleştirilmesi belediye meclisinin kararıyla olur” (Md. 48) hükmünü koyarak özerklik için önemli bir düzenleme de yapmıştır.

Bunlara ek olarak, 5393 sayılı Kanun, belediye kurulabilmesi için gerekli nüfusu 2 binden 5 bine çıkarmakla hizmet sunumundaki etkisiz belediye algısını ve optimum hizmet maliyetini sağlamaya yönelik bir yapıyı da hedeflemiştir. Ayrıca Kanun’un 8, 9,12,14,15 ve 75. Maddeleri 6 Aralık 2012 tarihinde 6360 sayılı Kanun ile değişikliğe uğramış, bazı maddelerde bu kanun ile ek fıkralar konulmuştur. Örneğin; Kanun’un 8. Maddesinin 4. Fıkrasında; “Büyükşehir belediyesi bulunan yerlerde ayrılma yoluyla yeni bir belde kurulması için belde nüfusunun 100.000’den aşağı düşmemesi ve yeni kurulacak beldenin nüfusunun 20.000’den az olmaması

şarttır” hükmündeki 20.000 nüfus kriteri 6360 sayılı Kanun ile değiştirilerek maddeye işlenmiş; önceden 50.000 olan bu kriter 20.000 olarak değiştirilmiştir.

Sonuç olarak 5393 sayılı Kanun, her ne kadar bekleneni tam olarak karşılamasa dahi belediyeler için temel kanun niteliğini günümüzde de yitirmemiş; kapsamlı olarak günümüz şartlarına uygun belediye yönetimleri için rehber niteliğinde olmuş, özellikle yerel katılım, yerel hizmet sunumu, yerel özerklik gibi konuları düzenleyen ilk kanun olma özelliğine de sahip olmuştur.

1.3 BÜYÜKŞEHİR YÖNETİMİ

1.3.1 Genel olarak

Büyükşehir kavramı, Yunanca “metro” ve “polis” kelimelerinden türeyen “metropolis” kelimesinin Türkçe karşılığı olarak Türkiye’de yaygın bir biçimde kullanılmaktadır (Eke, 1982: 6). Yunanca metro, ana; polis de şehir demektir. Metropolis kavramı öncelikle Antik Yunan şehir devletlerini tanımlamak için kullanılmıştır. Bugünkü anlamda büyükşehir kavramı ise 18. ve 19. yüzyıllarda kullanılmıştır. Sanayileşme ile birlikte kırsaldan kentlere yoğun göç akımı özellikle Londra, Paris, New York gibi büyük şehirlerin meydana gelmesine neden olmuş ve bu yerleşim yerlerini metropol (anakent, büyükşehir) olarak tanımlamak alışkanlık olmuştur (1985: 41-42). Belli bir nüfus büyüklüğünü aşmış ve içinde birbirine yakın konumlanmış farklı belediyelerin bulunduğu yerleşim yerlerini ve bu yerlerdeki yönetimleri anlatmak üzere metropol, metropoliten yönetim, anakent gibi kavramlar yanında yaygın olarak kullanılan kavram, “büyükşehir” kavramıdır. 2012 yılında yürürlüğe giren il sınırında büyükşehir öngören 6360 sayılı Yasadan sonra bazı yazarlar ve akademisyenlerce “bütünşehir³” kavramı kullanılmışsa da bu kavramın hukuki bir karşılığı bulunmamaktadır.

Özer ve Akçakaya’ya (2014:98) göre metropoliten alan; “ekonomik, toplumsal ve siyasal-idari etkenler nedeniyle büyükşehir ve ona bağlı civar yörelerdir. İçinde bulundukları kentsel alanlarda, çeşitli ölçütler açısından kent üstü mekanlar” olarak

³ Türkiye’de ilk bütünşehir ifadesini 2001 yılı ocak ayında dönemin Denizli Belediye Başkanı Ali Aygören kullanmıştır. Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. Özgür, H. (2014). Denizli Kenti ve İlinde Yönetimsel Ölçek Arayışları 9-4: Dört Bütünşehir Belediyesi Söylemi / Tasavvuru (2001-2014) ve Büyükşehir Belediyesi Statüsü- 2014.

tanımlanmaktadır. Metropoliten alanlarda kurulan kentler ise; genel manada nüfusun yoğun olduğu ve çevresindeki bölgeye, bir arada olduğu görece daha küçük kentlere ekonomik, kültürel ve idari açıdan egemen olan başlıca büyük kentler olarak tanımlanmaktadır.

Metropol kentlerin gelişme süreci yerleşim yerindeki nüfus artışından etkilenmektedir. Kentler, nüfusun büyük bir çoğunluğunun tarım dışı sektörlerde çalıştığı; daha çok sanayi, ticaret ve hizmet sektörünün geliştiği alanlardır. Kentlerdeki fonksiyonların bu denli gelişimine ek olarak bu işlevlerin kentteki dağılımında da farklılaşma görülmektedir (Oktay, 2016: 54).

Ekonomik, siyasi ve hukuki etkenlerin yanı sıra idari birimler arasındaki görev, yetki ve kaynak paylaşımı, ölçek ekonomileri ile elde edilecek verimlilik bir ülkede hangi metropoliten yaklaşımın benimseneceği veya hangi modelin uygulanacağını belirlemektedir (Köseoğlu, 2019: 22). Yerel hizmetlerin ölçek ekonomisi avantajlarından yararlanılarak sunulması, yerel halkın katılımının sağlanması ve vatandaşların yerel yönetimlerde temsilinin demokratik bir biçimde karşılanması metropoliten alanların güçlenmesini sağlayan niteliklerdir. Metropoliten yönetimlerin hangi biçimde tesis edileceği konusunda birbirinden farklı yaklaşım bulunmaktadır. Uygulama sürecinde anayasal veya yasal bir engel yoksa farklı yaklaşımlar farklı ülkelerde ve değişik şekillerde benimsenebilmektedir. Eryiğit'e (2018:54) göre, geçmişten günümüze kadar olan süreçte metropoliten alan yönetimine yönelik geliştirilen kuramlar ve modeller literatürde birbirinin yerine çok sık kullanılmaktadır. Bu kapsamda modelin ve kuramın ayrı şeyler olduğunu ifade etmek gereklidir. Kuram, olayların nasıl gerçekleştiğini açıklamaya çalışan ve pratikten bağımsız olarak değerlendirilen soyut bilgidir. Model ise daha çok uygulamaya yöneliktir. Bu açıklamalar ışığında temel yaklaşımlar ve modeller başlığı altında önce metropoliten yönetime yönelik temel kuramsal tartışmalar ortaya konulmuş, ardından da uygulamaya ilişkin modeller hakkında bilgi verilmiştir.

1.3.2 Temel Yaklaşımlar ve Modeller

2014 yılı Mahalli İdareler Seçimleri ile birlikte Türkiye, yeni bir metropoliten alan yönetim şekline geçiş yapmıştır. Akademik yazında metropoliten alan yönetimleri için üç temel yaklaşım, bu yaklaşımların pratiğinde çok sayıda sınıflandırılmış model bulunmaktadır. Bu kapsamda ilgili literatürde, “reform yaklaşımı”, “kamu tercihi

yaklaşımı” ve “yönetişim yaklaşımı” olarak üç temel yaklaşımdan bahsedilmektedir (Oktay, 2016; Arıkboğa, 2018; Eryiğit, 2018; Gül ve Batman, 2013). Günümüzde ise metropoliten yönetim konusunda genel bir yaklaşım benimsenmiştir. Bu yaklaşım da büyük ölçekli metropoliten kentlerin nitelikleri gereği farklı bir kategoride değerlendirilerek, karşılaşılan sorunların bulunduğu kentlere özgü yapılarla çözülmeye çalışılmasıdır. Bu nedenle dünyada birden fazla yönetim modeli uygulanmaktadır.

Yaklaşımlar içerisinde reform kuramı, kentsel alanlardaki büyüklü küçüklü yerel birimlerin olmasını adaletli, etkin ve koordineli hizmet sunumunu olumsuz etkilediğini öngörmektedir (Gül ve Batman, 2013:11). Kamu tercihi yaklaşımı bunun aksine metropoliten alanda en uygun bir biçimde yerel hizmetlerin sunulabilmesi amacıyla parçalı ve çok sayıda yerel yönetim birimlerini teşvik etmektedir. Bu teorilerin yanı sıra yönetişim yaklaşımı (yeni bölgecilik) ise büyük kentsel alanlarda çeşitliliği savunarak daha esnek bir yapıda, bölgesel ölçekte hizmet sunan yerel yönetim birimlerini önelemekte (2013:12); idari boyutta daha kaliteli yerel hizmet sunma imkanlarını sağlayarak son dönemde ön plana çıkmaktadır (Eryiğit, 2018:71).

Metropoliten yönetim modelleri ile ilgili geliştirilen modeller için basit bir biçimde (Slack, 2007:14); tek kademeli, iki kademeli, isteğe bağlı ya da gönüllü ve özel amaçlı şeklinde bir açıklama yapılabildiği gibi, daha ayrıntılı bir biçimde (Shah, 2012:10-13); farklı özellikler dikkate alınarak, dünyadaki değişik modeller incelenerek altı kategori halinde sınıflandırılmıştır. Sınıflandırma; üniter, dikey koordineli iki kademeli, yatay koordineli iki kademeli, yatay örgütlenmiş iki kademeli, koordine edilmemiş iki kademeli, koordine edilmemiş ve parçalanmış tek kademeli metropoliten yönetim şeklindedir.

Bu modeller arasında dikey koordineli iki kademeli metropoliten yönetişim modelinde büyükşehir alanındaki “yerel hizmetlerden sorumlu” olan “alt ve üst olmak üzere tüzel kişiliğe sahip iki ayrı kademededen oluşan” bir idari yapı mevcuttur (Oktay, 2016: 65). Üst kademe büyükşehir ölçeğinde teşkilatlanmışken alt kademe ilçe ve belde gibi büyükşehir alanın bir parçasını ifade eden daha küçük ölçekli beledi birimlerden meydana gelmektedir. Bu modelde hem metropoliten meclisler hem de alt kademe yerel idari birimlerin yürütme ve karar organları seçimle iş başına gelirler (Köseoğlu, 2019:23). Genellikle üst yönetimin önemli gözetimi altında işleyen alt kademe belediyeler vesayet açısından denetlenmektedir. Model, “eski İstanbul ve

Kocaeli Büyükşehir Belediyeleri ile yeni oluşturulan” 30 büyükşehir belediyesi modeline benzemektedir (Gül ve Batman, 2013:15).

Bazı kaynaklarda ise, metropoliten alan yönetimi modelleri, geçici ve uzun vadeli çözümler şeklinde nitelendirilmiştir. Geçici çözümler arasında; “hizmet anlaşmaları”, “hizmet birlikleri” ve “özel amaçlı örgütler”; uzun vadeli çözümlere örnek olarak ise, “birleştirmeler” ve “yerel federasyonlar” gösterilmiştir (Keleş, 2016:307-308).

Geçici çözümler arasında özel amaçlı örgüt kurma modeli, Türkiye’nin de uyguladığı bir modeldir. Bu örgütler, büyükşehirlerde metropoliten nitelikteki hizmetlerden bir ya da birkaçını görmek üzere meydana getirilmiş özel örgütlerdir (2016:308-313). İskân ve İmar Bakanlığı’nın (şimdiki adı Çevre ve Şehircilik Bakanlığı) 1975 senesinde hazırladığı bir kanun tasarısı, Türkiye’de bu şekilde özel amaçlı örgüt kurma yönündeki ilk girişim olmuştur (2016:311). Bu tasarı kanunlaşamamış ancak 20 Kasım 1981 tarihinde kabul edilen “İstanbul Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü Kuruluş ve Görevleri Hakkındaki 2560 sayılı Kanun” ile İstanbul Belediyesi’nin su ve kanalizasyon işleri, kamu tüzel kişiliğine haiz bir kuruluş tarafından yapılmaya başlanmıştır. Bu şekilde İSKİ’nin kurulması Türkiye için özel amaçlı örgüt için örnek teşkil etmiştir (Eke, 1982).

Sonuç olarak Türkiye’de büyükşehirlerin yönetimi konusunda dönem dönem farklı yaklaşımlar benimsenmiş ve farklı modeller uygulanmıştır. Günümüzde ise Eryiğit’e (2018:51,61) göre yerel yönetimlere dair son dönemde yapılan yasal düzenlemelerden anlaşılıyor ki; hesap verebilirlik, katılımcılık, şeffaflık gibi temel ilkelerin büyükşehir belediye sistemi içerisinde yer alması ile Türkiye’de, kamu tercihi yaklaşımından reformcu yönetim (yeni bölgecilik) yaklaşımına doğru bir dönüşüm yaşanmaktadır. Yine Eryiğit’e göre 6360 sayılı Kanunun getirdiği köklü değişime bakıldığında ise iki farklı yaklaşımın benimsendiği görülmektedir. Bunlardan ilki belde belediyelerinin kapatılması sonucunda çok parçalı bir yapıyı daha az parçalı bir yapıya dönüştürmesi bakımından “reform yaklaşımı” ön plana çıkarken, ikincisi, “yapılan düzenlemenin lafzı ve ruhunda ortaya konulan vurgu ve araçların” yeni bölgeci (yönetişim) yaklaşımı destekler nitelikte bir içeriğe sahip olduğu ifade edilmiştir.

Bununla beraber, bir sonraki bölümde detaylı olarak değerlendirilecek olan 6360 sayılı Kanun ile meydana gelen değişikliklerle Türkiye’de hangi modelin uygulandığı anlaşılabilmektedir. Bu kapsamda Türkiye’de; daha geniş yetkilere ve daha çok mali

kaynağa sahip, üst kademede ilin mülki sınırını kapsayan bir yetki alanı olan, uygulayıcı organı yerel halk tarafından seçilen, karar oranı ise belirli bir sayıdaki ilçe belediye meclis üyeleri ile tüm ilçe belediye başkanlarından oluşan bir büyükşehir belediyesi bulunmaktadır. Bunun dışında alt kademede ise yetki alanı ilçe mülki sınırı ile bütünleşen, karar ve yürütme organları da ilçede yaşayan yerel halk tarafından seçilen büyükşehir ilçe belediyeleri mevcuttur. Türkiye’de “üst kademe daha fazla yetki ve sorumluluğa sahip olmakla birlikte, alt kademeye de önemli düzeyde sorumluluk verilmiş ve daha dengeli bir yapı” söz konusu olmuştur (Oktay, 2016: 64). Bu özelliklere göre Türkiye’de yeni oluşturulan büyükşehir sistemi, dikey olarak koordineli iki kademeli metropoliten yönetim modeline benzemektedir.

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRKİYE’DE BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ YÖNETİMİ

Türkiye’de 1950’li yıllardan itibaren yaşanan sanayileşme ile kırsal topraklardan kentlere özellikle de büyük kentlere yoğun göç yaşanmıştır. Yoğun göç ile hızlı nüfus artışı, beraberinde kentleşme sorunlarını doğurmuştur (Öner, 2006: 251). Ancak Görmez’in (1993:21) ifadesiyle; “Türkiye’de hızlı kentleşmenin 1950’li yıllarda başladığını kabul etsek de 1984 yılına kadar birkaç istisna dışında büyük kentlere yönelik herhangi bir yasal düzenleme yapılmamıştır”. Bu iki tarih Türkiye’nin metropoliten yönetim reformları açısından oldukça önemlidir. Türkiye’deki büyükşehir idari yapılanmasını, işleyişini anlamak; günümüzde sık sık tartışılan ve çözümler için politikalar belirlenen, yerelde hizmet kalitesi, demokratik katılım ve temsil konularını algılamak açısından büyükşehirleşme sürecini tarihsel gelişim seyri ile beraber değerlendirmek gerekmektedir. Bu nedenle aşağıda Türkiye’de büyükşehir belediyesi sisteminin günümüze kadar nasıl bir gelişme kaydettiği anlatılmaktadır. Gelişmeler; 6360 sayılı Kanun öncesi ve sonrası olarak iki ana başlık altında değerlendirilmiştir. 6360 sayılı Kanun öncesi dönem, Arıkoğlu’nun (2013) sınıflandırması doğrultusunda; arayış, kuruluş, genişletme ve bütünleştirme dönemlerine ayrılarak değerlendirilmektedir. Ayrıca 6360 sayılı Kanun, bu kanunun gerekçeleri, getirdiği yenilikler, kanuna yönelik değerlendirmeler ve 6360 sayılı Kanun ile getirilen yeni büyükşehir belediyesi yapısı ve işleyişi de bu bölümde detaylıca anlatılmaktadır.

2.1 TÜRKİYE’DE BÜYÜKŞEHİRLEŞME SÜRECİ

Türkiye’de büyükşehir belediye sisteminin temeli 1982 Anayasası’dır. Bunun haricinde “Büyükşehir yönetiminin hukuki statüsünü, hizmetlerin planlı, programlı, etkin ve uyum içerisinde yürütülmesini sağlayacak bir şekilde düzenlemek” amacıyla 23 Mart 1984 tarihinde “195 sayılı Büyükşehir Belediyelerinin Yönetimi Hakkında Kanun Hükmünde Kararname”, ardından 9 Temmuz 1984’te bu KHK’nın yerine 3030 sayılı “Büyük Şehir Belediyelerinin Yönetimi Hakkında Kanun Hükmünde

Kararnamenin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanun” Resmî Gazete’de yayınlanarak yürürlüğe konulmuştur. Bu yasa, büyükşehri, “belediye sınırları içinde birden çok ilçe bulunan” yerleşim yerleri olarak tanımlamıştır. Ayrıca Kanun, Keleş’e (2004:375) göre; Büyükşehir Belediyesi ve Büyükşehir İlçe Belediyesi olmak üzere iki kademeli ve merkezi bir anakent yönetim modeli öngörmüştür.

Türkiye’de büyükşehir yönetimleri için bir model arayışı 1960’lı yıllarda başlamış, büyükşehir yönetimleri ise 1984’te kurulmaya başlamıştır. 2004 yılında büyükşehir hizmet sınırları genişletilmiş, 2008 yılına gelindiğinde ise genişletmeden doğan bazı sorunlar çözülmeye çalışılmıştır. Arıkboğa’nın (2013:51-53) ifade ettiği bu dört süreç aşağıda ayrıntılı olarak incelenmiştir. Kısaca bu dört süreç; “1960-1982”, “1984-2004”, “2004-2008” ve “2008-2012” dönemleri için sırasıyla; arayış, kuruluş, genişletme ve bütünleştirme dönemleridir.

2.1.1 6360 Sayılı Kanun Öncesi

Türkiye’de büyük şehirlerin nasıl yönetileceğine dair tartışmalar, bu konudaki model arayışları esasen Batılı anlamda belediye sistemlerinin benimsenerek uygulandığı Tanzimat dönemine kadar uzanmaktadır. Tanzimat dönemi öncesinde, klasik Osmanlı kent yönetimi yukarıda aktarıldığı gibi üç önemli kurum üzerinden şekillenmiş, Tanzimat dönemi ve sonrasında ise metropoliten alan yönetimi arayışları/düşünceleri İstanbul örneği üzerinden gelişmiştir. Cumhuriyet döneminde büyükşehir yönetimi ile alakalı tartışmalar, kentleşme düzeyinin artması ve göç ile beraber 1960’lı yıllardan sonra tekrar gündeme gelmiştir. Türkiye Cumhuriyeti’nde büyükşehir yönetimlerine ilişkin model arayışları 1960’lı yıllarda başlayıp, 1982 yılına kadar devam etmiştir.

2.1.1.1 1960-1982 Yılları Arası Arayış Dönemi

Bu dönemde büyükşehirler, özellikle de İstanbul, kırsaldan kente akın eden nüfus ile hızla büyümeye başlamıştır. Bu göçler, genellikle şehrin kırsal bölgelerine doğru olmuş ve bu alanlar hızla nüfus olarak büyümeye başlamıştır. Bu büyüme ve beraberindeki kentleşme, bu bölgelerde yeni belediyelerin kurulmasına yol açmıştır. Bunun sonucunda da il merkezlerinde büyük bir belediye örgütü, merkezin dışındaki alanlarda ise gecekondü mahalleleriyle örülü çok sayıda küçük nüfuslu belediye

örgütleri oluşmuştur. Bu olgu, belediyeler ve köyler arasındaki eşgüdüm sorunu, politika ve planlama bütünlüğünü sağlamaya yönelik sorunlar, hizmetlerin etkin bir şekilde sunulamaması, kaynakların adaletli bir biçimde yerine getirilememesi ve merkezin çevresindeki küçük yeni belediyelere hizmet götürülememesi gibi sorunlar meydana getirmiştir (Arıkboğa, 2015:188-189).

Bu dönemde yürürlüğe giren 1961 Anayasası'nın 116. Maddesi, “yerel yönetimlerin karar organlarının seçimle gelmesi” gerektiğini ifade ederek, özellikle belediye meclis üyelerinin daha demokratik bir biçimde iş başında gelmesini sağlamıştır. Bu önemli gelişmeye rağmen 1961 Anayasası, birden fazla sayıda yerel yönetim birimini içerisine alacak bir metropoliten yönetim sistemi oluşturmaya elverişli bulunmamaktadır. Bu nedenle 1960 ve 1980 yılları arasında belediyeler, görevlerini daha etkin bir şekilde yapabilmek için “hizmet birlikleri” kurmayı denemişlerdir. Bu dönemde ayrıca büyükşehir alanlarındaki yerel yönetimlerin hizmetlerdeki “etkenliğini” arttırmak için birkaç kanun tasarısı hazırlanmıştır. Ancak tasarılar, kanunlaşmamıştır. Özellikle İstanbul ve İzmir gibi büyük nüfuslu şehirlerde özel yönetim biçimleri oluşturma gereği daha çok Kalkınma Planlarında yer almıştır (Keleş, 2016: 322-323). Örneğin; Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda (1963-1967), “Büyükşehir bölgeleri” başlığı altında daha çok büyük şehirlerin “yeni çekim merkezleri etrafında oluşturulması” gerektiği vurgulanmasına rağmen büyükşehir yönetimi için herhangi bir idari düzenleme yapılması öngörülmemiştir (DPT, 1963:474'den akt. Keleş, 2016). Bu dönemde büyükşehirlerin idaresi ile ilgili problemler, daha çok planlama sorunu olarak kabul edilmiştir. Bu sorunu çözmek amacıyla da İmar ve İskân Bakanlığı'na bağlı, İstanbul ve İzmir için 1965, Ankara için ise 1969 yılında bu şehirlerin nazım planlarını hazırlamak amacıyla Nazım Plan Büroları kurulmuştur (Yörür ve Altınörs Çırak, 2007:41).

1970'li yıllara gelindiğinde yerel yönetimlerle ilgili iki önemli tasarı söz konusudur. Bunlardan birisi Bayındırlık Bakanlığı'nın, diğeri İçişleri Bakanlığı'nın tasarılarıdır. Bu iki tasarinin de ortak yönü sorunlara çözüm olarak “birlik modeli” denilen modeli öngörmesidir. Buna göre İstanbul metropoliten alanındaki belediyeler, zorunlu olarak bir birlik içerisine sokulacaktır. Çeşitli hizmetleri ise belediyeler değil bu birlikler yürütecektir (Ünal, 1982: 82-86).

1980 ve 1981 yıllarına gelindiğinde askeri yönetim metropoliten alanlardaki belediyeleri birleştirmiş ve bu sayede belediye sayıları azalmıştır. Askeri idarenin hükmettiği dönemde büyük şehirlerin idaresinde bazı önemli ve köklü değişiklikler

yapılmıştır. Değişikliklerle birlikte Türkiye’de büyük şehirlere özgü yönetim biçimleri meydana getirilmesi konusunda gelişmeler başlamıştır. İlk gelişme, Milli Güvenlik Konseyi’nin 34 sayılı kararıdır. Bu karar ile büyük şehirlerde bulunan küçük ölçekli yerel yönetim birimlerinin (120 belediye ve 150 köy) tüzel kişilikleri kaldırılmış, tüzel kişilikleri kaldırılan bu yerleşim yerleri diğer büyük ölçekli belediyeler ile birleştirilmiştir (Keleş, 2016:324).

2.1.1.2 1984-2004 Yılları Arası Kuruluş Dönemi

Bu dönem, 1984 yılı ile 2004 yılları arasını kapsamaktadır. Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 127. maddesinin 3. Fıkrasının; “Kanun, büyük yerleşim merkezleri için özel yönetim biçimleri getirebilir” hükmüne binaen, 1984 yılında; “2972 sayılı Mahalli İdareler ile Mahalle Muhtarlıkları ve İhtiyar Heyetleri Seçimi Hakkında Kanun”, “195 sayılı Büyükşehir Belediyelerinin Yönetimi Hakkında Kanun Hükmünde Kararname” ve 09 Temmuz 1984 yılında Resmî Gazete ’de yayınlanan, 27 Haziran 1984 tarihli “3030 sayılı Büyükşehir Belediyelerinin Yönetimi Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulü Hakkındaki Kanun” ile Türkiye’de büyükşehir yönetimi sisteminin temelleri atılmıştır (Kavruk, 2002: 208).

Türkiye’de 3030 sayılı Kanun’un getirdiği düzenlemeler, 25-30 yıl, üzerinde yoğun tartışmaların yapıldığı kentsel sorunların çözümü arayışlarının bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır. 1983’te kurulan hükümet, Anayasanın 127. Maddesinde verilen yetki ile 1984’te büyükşehir merkezlerinde anakent yönetimleri oluşturan 3030 sayılı Kanun’u çıkartmıştır. Bu yasa ile İstanbul, Ankara ve İzmir’de, iki düzeyden oluşan yerel yönetim yapısı oluşturulmuştur (Ökmen, 2010: 254). İstanbul, Ankara ve İzmir’de büyükşehir ile büyükşehir ilçe belediyesi olmak üzere iki kademeli bir yapı benimsenmiştir.

3030 sayılı Kanuna göre bir yerde büyükşehir belediyesi kurulabilmesi için, “belediye sınırları içerisinde birden çok ilçe bulunması” gereklidir. Eğer birden fazla ilçe yoksa öncelikle merkezi yönetim tarafından en az iki adet ilçe kurulması öngörülmüş; sonrasında yaşanan ilçe sorununun çözümü için suni ilçeler kurulmuştur. 3030 sayılı Kanun’da nüfus ölçütü bulunmamaktadır. 1984 yılında yapılan düzenlemenin sonrasında 1986 ve 1987 yıllarında çıkarılan dört farklı yasayla sırasıyla “Adana, Bursa, Gaziantep ve Konya” Büyükşehir Belediyeleri kurulmuştur. 1986 ve

1988 yılları arasında kanunla büyükşehir kurulmasından sonraki süreçte Kanun Hükmünde Kararnamelerle büyükşehir kurulma yöntemine geçilmiştir. 1993 yılında Eskişehir, Diyarbakır, Mersin, Antalya, Samsun, İzmit ve Erzurum şehirleri büyükşehir belediyesi statüsüne dönüşmüştür. 1993 yılında yapılan düzenleme ile yukarıda bahsedilen merkez belediye sınırları içerisinde birden çok ilçe kurulması şartından vazgeçilmiş, ilk kademe (alt kademe) diye anılan bir yapı da ortaya çıkmıştır. 2000 yılına gelindiğinde ise 593 sayılı KHK ile Sakarya ilinde Adapazarı Büyükşehir Belediyesi kurulmuştur. Bu düzenleme ile de “hem ilçe hem de alt kademe belediyelerinin kurulması gibi karma bir yöntem” benimsenmiştir (İzci ve Turan, 2013: 123). Özetle bu dönemde 16 büyükşehir belediyesi kurulmuştur. Tablo 1’de 1984 yılı ile 2000 yılları arasında kurulan bu büyükşehir belediyelerinin kuruluş yılları, kanunları ve büyükşehirlerin isimleri yer almaktadır.

Tablo 1. Büyükşehir Belediyeleri Kuruluş Yılları ve Yasal Dayanakları

Sıra	Belediye	Kuruluş Yılı	Yasal Dayanak (Kanun Numarası)
1	Ankara	1984	3030
2	İstanbul		
3	İzmir		
4	Adana	1986	3306
5	Bursa	1987	3391
6	Gaziantep		3398
7	Konya		3399
8	Kayseri	1988	3508
9	Antalya	1993	504 Sayılı KHK
10	Diyarbakır		
11	Erzurum		
12	Eskişehir		
13	Kocaeli		
14	Mersin		
15	Samsun		
16	Adapazarı	2000	593 Sayılı KHK

Kaynak: (Çınar vd., 2009: 53)

9 Eylül 1993 yılında Resmî Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren “504 sayılı Yedi İlde Büyükşehir Belediyesi Kurulması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname” ile “Antalya, Diyarbakır, Erzurum, Eskişehir, İzmit, Mersin ve Samsun” (1993) büyükşehir belediyesi statüsüne dönüştürülmüştür. Bu kararname ile Adıgüzel’in (2012:159) değerlendirmesine göre;

“Büyükşehir Belediyesi’nin sınırları içerisinde ilçe belediyesi kurulması koşulu aranmaksızın alt belediyeler kurulması ve bu alt belediyelerin ilçe belediyelerinin fonksiyonlarını yerine getirmeleri öngörülmüştür (1993: 504 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname). O dönemde, var olan Büyükşehir Belediyesi’nin ilk sekizinde ilçe belediyeleri, ikinci gruptaki yedi Büyükşehir Belediyesi’nde ise alt/ilk kademe belediyeleri bulunmaktaydı. 2000 yılında 593 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile kurulan Adapazarı Büyükşehir Belediyesi ise her iki grubun da özelliklerini taşıyan karma bir model ile oluşturulmuş, böylece Türkiye’de Büyükşehir Belediyesi sayısı da 16’ya yükselmiştir.”

Bunun yanı sıra, 3030 sayılı Kanunun getirdiği modelde Büyükşehir Belediyesi yönetim ve karar organları; “Büyükşehir Belediye Meclisi”, “Büyükşehir Belediye Encümeni” ve “Büyükşehir Belediye Başkanı” olarak belirlenmiştir. Bu yönetim organlarıyla, belediyeler arası ilişkiler sağlanmaktadır. Bu tasarımda gerek Büyükşehir Belediye Meclisi ve Büyükşehir İlçe Belediye Meclisinin oluşumu gerekse işleyişle ilgili pek çok sorun olduğu ifade edilmiştir. Özellikle büyükşehirlerde kararları kimin aldığı ve meclislerde temsil sorununu gündeme getirmektedir. Ayrıca eleştirilen kategorilerden biri olan meclislerin üyelerinin oluşum yapısının temsilde adaletsiz unsurlar taşımasından dolayı, kanunun demokratik yapısında sorun alanları yarattığı da görülmektedir (Yaslıkaya ve Ökde, 2016: 1536).

3030 sayılı Kanun, Büyükşehir Belediye Meclisinin oluşumu konusunda (şimdiki sisteme benzer bir biçimde) ilçe belediye başkanlarının meclisin doğal üyeleri olarak kabul edildiği bir sistemi öngörmüştür. Meclisin diğer üyelerine ilişkin düzenlemeleri ise 2972 sayılı Kanun’a bırakmıştır. Bu kanunun 6. Maddesine göre; “Büyükşehir belediye meclisleri belediye hudutları içinde kalan ilçe seçim çevreleri için tespit edilen belediye meclisleri üye sayısının her ilçe için beşte biri alınmak suretiyle bulunacak toplam sayı kadar üyeden teşekkül eder”. Bu hüküm gereği Büyükşehir Belediye Meclisi doğrudan yerel halk tarafından seçilecek üyelerle oluşturulmamakta; Büyükşehir ilçe belediye meclisleri için seçilen üyelerin beşte biri oranındaki üyelerin Büyükşehir Belediye Meclisinde görev alması ile oluşturulmaktadır. Aynı zamanda Büyükşehir ilçe belediye başkanları da Büyükşehir

Belediye Meclisinin doğal üyesi olarak görev almaktadırlar. Büyükşehir Belediye Meclisinin kaç üyeden oluşacağı tamamen ilçe belediye sayılarına ve meclis üyelerinin sayılarına bağlı bulunmaktadır. Arıkboğa'ya (2007:32) göre, örneğin; 1 milyon 130 bin nüfuslu Adana Büyükşehir Belediyesinde 18 meclis üyesi varken, 361 bin nüfuslu Erzurum Büyükşehir Belediye Meclisi 24 kişiden oluşmaktadır. Özetle, Büyükşehir sınırları içindeki ilçe sayısı meclisin oluşumunda birinci etmendir.

Belediye dahil diğer kamu kurum ve kuruluşları tarafından sunulan alt yapı ve ulaşım hizmetleri arasındaki eşgüdümü sağlamak için Büyükşehir bütününde 3030 sayılı Kanun'la "Altyapı Koordinasyon Merkezi" (AYKOME) ile "Ulaşım Koordinasyon Merkezi" (UKOME) kurulmuş ancak bu yapılar beklenen faydayı sağlayamamışlardır. Bazı Büyükşehir Belediyeleri'nde UKOME tarafından alınan kararlarla İl Trafik Komisyonu kararları arasında çelişki tespit edilmiş, bu kararların uygulanması sürtüşmelere sebep olduğu, yine ayrıca AYKOME toplantılarına yetkisiz ve yetersiz kişilerin katıldıkları belirlenmiştir (Karabilgin, 1989: 11).

Kuruluş döneminde, 3030 sayılı Kanun'a göre oluşturulan büyükşehir yönetim modeli çok fazla tartışma konusu olmuştur. Bu tartışma konularının başında; hizmet sunumundaki sorunlar, alt kademe ve ilçe belediyeleri ile büyükşehir belediyesi ilişkileri gibi konular eleştirilmiştir. Arıkboğa'ya (2013:58) göre, bu dönemde büyükşehir belediyesine dönüştürme konusunda izlenen metot farklılıklarının yanı sıra, modelde bir değişiklik bulunmamaktadır. 1984-2004 yılları, "niceliksel", 2004'ten itibaren ise "niteliksel" değişimin olduğu belirtilmiştir. 2004 yılına kadar, Türkiye'de Büyükşehir Belediyesi yönetim modeli birçok kentte "dar bir ölçekte" (2013:54) uygulanmıştır.

2.1.1.3 2004-2008 Yılları Arası Genişletme Dönemi

Büyükşehirlerin sınırlarının genişletilmesine yönelik ilk kapsamlı çalışma "5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu" olmakla birlikte, bundan önce 5019, 5025 ve 5026 sayılı Kanunlarla bütünleştirmeye yönelik düzenlemeler yapılmış ve meclisten geçirilmiştir. Fakat dönemin Cumhurbaşkanı bu yasaları geri göndermiş; TBMM de ısrar etmediği için bu yasalar yürürlüğe girmemiştir (T.C. Cumhurbaşkanlığı, 2003).

5216 sayılı Kanun'dan önce 3030 sayılı Kanun'da değişiklik yapmayı öngören yasa, 5019 sayılı yasadır. Bu kanun ile alan genişlemesi konusu gündeme taşınmıştır. Bu kanun, büyükşehir kapsamındaki belediyelerin adlandırılmasına ve merkez ilçe bağlamında belediyelerin birleştirilmesine dönük değişiklik yapmayı öngörmüştür (Çınar vd., 2009).

Yasa'nın 2. maddesiyle değiştirilmesi öngörülen 3030 sayılı Yasa'nın 5. maddesinin birinci fıkrasında,

"Nüfusu 5 000 000'dan fazla veya valilik binası merkez kabul edilerek il merkezinin en uzak ilçelerin belediye sınırına kuş uçuşu 50 kilometreden az mesafesi olan büyük şehirlerde il mülki sınırı; valilik binası merkez kabul edilmek üzere, nüfusu 2 000 000'dan 5 000 000'a kadar olan büyük şehirlerde 50 kilometre yarıçaplı, nüfusu 1 000 000'dan 2 000 000'a kadar olan büyük şehirlerde 30 kilometre yarıçaplı, nüfusu 1 000 000'dan aşağı olan büyük şehirlerde 25 kilometre yarıçaplı dairesel alan içinde kalan ve il sınırları içinde bulunan alanlar büyük şehir belediye sınırlarıdır" denilmektedir.

Yukarıda ifade edilen sınırlar içerisinde kalan ilçe belediyeleri artık büyükşehir ilçe belediyesi olarak, belde belediyeleri ise büyükşehirlerin "ilk kademe belediyeleri" olarak anılacağı; köylerin ise tüzel kişilikleri kaldırılmış, belediyelere bağlı birer mahalle olacağı da belirtilmiştir (Çınar vd., 2009: 57).

5019 sayılı Kanun denemesinden sonra art arda "5025 sayılı Bazı Belediyelerin Kaldırılması Hakkında Kanun ve 5026 sayılı Bazı Belediye ve Köylerin Denizli Belediyesine Katılmasına İlişkin Kanun", TBMM'den geçmiştir. Ancak Cumhurbaşkanı, bu kanunları geri göndermiş, TBMM yine ısrar etmediği için bu yasalar da yürürlüğe girmemiştir. Bu kanunlar bizzat büyükşehir belediyesi sınırlarının genişlemesiyle alakalı değildir. Ancak, bu kanunlar yerel yönetim reformu sürecinde genişletme sürecinde önemli teşebbüslerdir. Bu yasalardan 5025 sayılı Kanun, nüfusu 2.000'in altında düşen belediyelerin köye dönüştürülmesini öngörmüştür. 5026 sayılı Kanun ise Denizli Belediyesi'nin sınırlarının genişletilmesine yönelik olarak; bazı belediye ve köylerin mahalle olarak Denizli Belediyesi'ne katılmasını öngörmüştür (2009:65-66).

10 Temmuz 2004 tarihinde "5216 sayılı Kanun" ile "3030 sayılı Kanun" yürürlükten kalkmış ve yeni düzenlemeler getirilmiştir. Bu kanun, Cumhurbaşkanı tarafından geri gönderilmediği için kısa bir sürede, 23 Temmuz 2004 tarihinde

yayınlanmış ve yürürlüğe girmiştir. 5216 sayılı Yasayla Büyükşehir Belediyesi sınırlarına hem ölçek hem de nüfus kriteri getirilmiştir.⁴

Bu kanun, öncelikle büyükşehirlerin sınırlarını genişletmeyi düzenlemiştir. Bu genişletme, her büyükşehirin kendi özelliklerine göre değil, nüfusları esasında belli bir yarı çap temeline dayanmaktadır. Kocaeli ve İstanbul örneğinde ise özel durumlar dikkate alınarak bu büyükşehirlerin sınırları ilin mülki sınırı olmuştur. İkinci olarak, Büyükşehir Belediyeleri sınırları içerisindeki “Belde Belediyeleri” büyükşehir yönetim sistemi içerisine alınmıştır. Belde belediyelerine de “ilk kademe belediyesi” denmiştir. Bu belediyeler, ilçe belediyelerinin haiz olduğu haklara ve sorumluluklara sahip tüzel kişilikler olarak konumlandırılmıştır. İlk kademe belediyeleri, Büyükşehir belediye meclisinde temsil edilmiş ve imar bakımından da Büyükşehir Belediye sistemi içerisine alınmıştır. Son olarak bu Kanun, yeni büyükşehir belediyesi kurulabilmesi için il merkezinde 750.000 nüfus şartı getirmiştir (Arıkboğa, 2015: 193).

5216 sayılı Kanun’un ilk maddesinde kanunun amacı; “büyükşehir belediyesi yönetiminin hukukî statüsünü düzenlemek, hizmetlerin plânlı, programlı, etkin, verimli ve uyum içinde yürütülmesini sağlamaktır.” şeklinde düzenlemiştir. Bu düzenlemeden ve 3030 sayılı Kanun’un genel değerlendirmesinden de anlaşılacağı üzere; koordinasyonun sağlanamaması, yetki karmaşası, verimlilik gibi problemler Türk yerel yönetim sisteminin genel sorunlarıdır. Bu sorunlar ilk büyükşehir yasası olarak kabul edilen 3030 sayılı Kanun’da da çözüme kavuşamamış ve yeni bir düzenleme olarak 5216 sayılı Kanun’a ihtiyaç duyulmuştur. Söz konusu Kanun büyükşehir belediye sınırları dahilinde özellikle planlama konusunda, Büyükşehir Belediyesi eliyle iki kademeli hiyerarşik bir yapı ve etkin bir kontrol mekanizması meydana getirmeyi hedeflemiştir (Özdemir ve Meşhur, 2011: 176).

Yedi bölüm, 33 madde ve 4 geçici maddeden oluşan 5216 sayılı Kanun’da, daha önceki yasadaki kaynaklanan yetki problemini çözmek için büyükşehir, ilçe ve ilk kademe belediyelerinin görevleri ayrıntılı bir şekilde belirtilmiştir. Bu Kanun’un

⁴ Bkz. 5126 Sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu (İlk Hali: 10/07/2004) Geçici 2. Madde: “Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihte; büyükşehir belediye sınırları, İstanbul ve Kocaeli ilinde, il mülki sınırlarıdır. Diğer büyükşehir belediyelerinde, mevcut valilik binası merkez kabul edilmek ve il mülki sınırları içinde kalmak şartıyla, nüfusu birmilyona kadar olan büyükşehirlerde yarıçapı yirmi kilometre, nüfusu birmilyondan ikimilyona kadar olan büyükşehirlerde yarıçapı otuz kilometre, nüfusu ikimilyondan fazla olan büyükşehirlerde yarıçapı elli kilometre olan dairenin sınırı büyükşehir belediyesinin sınırını oluşturur.”

amacı, önceki dönemde görülen eksiklikleri ve var olan sorunları çözmek, büyükşehir belediyesinin hukuki statüsünü düzenlemek, hizmetlerin değişen isteklere ve beklentilere göre nasıl sunulacağını belirlemek olarak açıklanabilir. Kanun, büyükşehir belediyesini; “en az üç ilçe veya ilk kademe belediyesini kapsayan, bu belediyeler arasında koordinasyonu sağlayan; kanunlarla verilen görev ve sorumlulukları yerine getiren, yetkileri kullanan; idarî ve malî özerkliğe sahip ve karar organı seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan kamu tüzel kişisi” olarak tanımlamıştır (Md. 3/a). Kanun’un ilk halinde ilk kademe belediyesi uygulaması da bulunmaktadır. Kanun’un 3. Maddesinin d) bendine göre; “ilk kademe belediyesi: Büyükşehir belediye sınırları içinde ilçe kurulmaksızın oluşturulan ve büyükşehir ilçe belediyeleriyle aynı yetki, imtiyaz ve sorumluluklara sahip belediyeyi, ifade eder”.

Kamuoyu tarafından “pergel düzenlemesi” olarak da bilinen 5216 Sayılı Kanun’un geçici 2. Maddesi, farklı bir yöntemle belediye sınırlarını genişletmiştir. Geçici 2. Madde ile;

- a) Kocaeli ve İstanbul büyükşehirleri, özellikleri itibariyle, diğer büyükşehirlerden ayrı tutulmuştur. Bu iki büyük şehrin mülki sınırları ile belediye sınırları bütünleştirilmiştir.
- b) İstanbul ve Kocaeli dışındaki büyükşehirlerde ise nüfusa göre bir sınır genişletmesi söz konusu olmuştur. Valilik binası merkez kabul edilip, il mülki idare sınırları içinde olmak şartıyla, nüfusa dayalı belli yarı çapta daireler çizilerek büyükşehir sınırları da genişletilmiştir.
- c) Bu yarıçaplar Tablo 2’de belirtildiği üzere; “nüfusu bir milyona kadar olan büyükşehirlerde yarıçapı yirmi kilometre, nüfusu bir milyondan iki milyona kadar olan büyükşehirlerde yarıçapı otuz kilometre, nüfusu iki milyondan fazla olan büyükşehirlerde yarıçapı 50 km olan dairenin sınırı büyükşehir belediyesinin sınırını oluşturur.”

5216 Sayılı Kanun’dan sonra bu sınırlar içerisinde kalan ilçe belediyeleri, büyükşehir ilçe belediyeleri; belediyeler ise büyükşehirin ilk kademe belediyeleri olarak isimlendirilmiştir.

Pergel düzenlemesi konusunda üzerinde durulması gereken bir konu bulunmaktadır. Bu konu kırsal alanlar da dahil büyükşehir belediyesine yeni katılan yerleşim birimlerinin büyükşehir belediye meclisindeki temsil konusudur. Büyükşehir belediye meclisi üyeleri, 5216 sayılı Kanun’a göre (3030 Sayılı Kanun ile benzer

şekilde) doğrudan halk tarafından seçilmemekte, belli oran dahilinde⁵ ilçe belediye ve ilk kademe belediye meclislerinden temsilci üyeler seçilerek belirlenecektir. Tablo 2’de anılan pergel düzenlemesi ile hizmet alan sınırları oluşturulan Büyükşehir Belediyelerinin nüfusları, adları ve belediye sınırları gösterilmektedir.

Tablo 2. 5216 Sayılı Kanun’a Göre Büyükşehir Belediye Sınırları

Büyükşehir Belediyesi Sayısı/Sıra	İller	Nüfus	Yarıçap 20 km	Yarıçap 30 km	Yarıçap 50 km	İlin Mülki Sınırı
1	İstanbul	9.838.860				√
2	Kocaeli	1.089.256				√
3	Ankara	3.434.158			√	
4	İzmir	2.711.838			√	
5	Adana	1.242.009		√		
6	Bursa	1.430.001		√		
7	Gaziantep	883.245	√			
8	Konya	752.203	√			
9	Kayseri	678.767	√			
10	Antalya	675.048	√			
11	Diyarbakır	629.444	√			
12	Erzurum	380.236	√			
13	Eskişehir	496.208	√			
14	Mersin	709.848	√			
15	Samsun	423.827	√			
16	Sakarya	401.706	√			

Kaynak: (Çınar vd., 2009: 83)

Yeni kanunda büyükşehir belediyesi için üçlü organ modeli korunmuş, bunlar “Büyükşehir Belediye Meclisi”, “Büyükşehir Belediye Encümeni” ve “Büyükşehir Belediye Başkanı” olarak belirlenmiştir. 5216 sayılı Kanun’da da başkan, kuvvetli bir organ haline getirilmiştir. Kanun’un 14.maddesine göre; “büyükşehir belediye başkanı, büyükşehir belediye meclisi kararlarını hukuka aykırılık nedeniyle yedi gün

⁵ 5216 sayılı Kanun’un ilk halinde ilçe belediyelerinin 1/5, ilk kademe belediyelerinin ise 1/10 oranında meclis üyesi ile temsili öngörülmüştü. Ancak 2005 Nisan’ında bu yöntemde değişiklik yapılarak; Büyükşehir Belediye Meclisinde, ilk kademe belediye meclis üyelerinin 1/5’i oranında temsil edilmeye başlanmıştır.

içerisinde yeniden görüşülmek üzere belediye meclisine iade edebilmektedir”. Aynı zamanda “büyükşehir belediye başkanı meclisin ısrarı ile kesinleşen kararlar aleyhine 10 gün içinde idari yargıya başvurabilme” imkânına sahiptir. “İlçe ve ilk kademe belediye meclislerinin bütçe ve imar ile ilgili olan kararları dışındaki kararları” da büyükşehir belediye başkanına gönderilmektedir. Yukarıda bahsedilen süreç bu kararlar için de aynen geçerlidir (Ökmen, 2010: 267).

5216 sayılı Kanun büyükşehir belediye modelinde değişim gerekliliğini ön plana çıkarmış, bu gereklilik ve yerel taleplerin varlığı 2004 tarihli bu yeni kanunu şekillendirmiştir. Ancak, büyükşehir yönetiminin kentsel alanlarda hizmet koordinasyonunu sağlama niteliğine dayanılarak yapılan yarıçap esasına dayalı genişletme, yasanın uzun dönemde sürdürülebilirliğinin azalmasına neden olmuştur. Genişletme dönemi, büyükşehir belediye sınırlarını “mekânsal açıdan daha geniş bir bütünleşmeyi” hedeflemesine rağmen, büyükşehir yönetim yapısı kendi içinde idari bakımdan ikili, “çok birimli ve sürdürülemez” bir niteliğe sahip olmuştur (Arıkboğa, 2015: 194).

2.1.1.4 2008-2012 Yılları Arası Bütünleştirme Dönemi

Bu dönem, 2008 yılında kabul edilen 5747 sayılı “ölçek reformu yasası” ile 2012 yılında 6360 sayılı Kanun’un kabul edilmesine kadar olan süreci kapsamaktadır. “Büyükşehir Belediyesi Sınırları İçerisinde İlçe Kurulması ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkındaki Kanun” adını taşıyan 5747 sayılı Kanun, 22 Mart 2008 tarihinde yayımlanmış ve yürürlüğe girmiştir. 5747 sayılı Kanun, büyükşehir kapsamında ilk kademe belediyesi uygulamasına son vermiştir. Kanun, büyükşehir belediyesi sistemini sadece ilçe belediyelerine dayandırmaktadır. Buna ek olarak kanun yeni ilçeler kurmuş, nüfusu 2000’den düşük olan belediyeleri de köye dönüştürmeyi öngörmüştür.

Kanun’un genel gerekçesinde;

“Yeterli nüfus büyüklüğüne sahip olmayan belediyelerde kaynak sıkıntısı nedeniyle mali yapı bozulmakta ve borçları giderek artmaktadır. Nitekim, bu Kanunla köye dönüştürülen belediyelerin resmi kurumlara olan 80 milyon TL borcu 2006 yılında yapılandırılmasına rağmen, aradan geçen kısa süre içinde 55 Milyon TL daha yeni borç birikmiştir. Ayrıca bu belediyelerin İller Bankasına 65 milyon TL borcu bulunmaktadır. Dolayısıyla bu belediyelerin idari yapılarının değiştirilmesi hususunda tedbir alınmadığı

takdirde, bunların hizmet yerine borç üreten birer yapıya dönüşmeleri kaçınılmaz hale gelecektir” (Başbakanlık, 2013).

5747 sayılı Kanun, muhalefet tarafından Anayasa Mahkemesi’ne götürülmüş, Anayasa Mahkemesi beldelerin köye dönüştürülmesi düzenlemesi dışındaki itirazları reddetmiştir. Belli nüfusun altında kalan belde belediyelerinin kapatılması düzenlemesi ise doğrudan iptal edilmemiş, ilgili belediyelerin tüzel kişiliklerinin korunmasına yönelik istisnalar tanınmıştır. 5747 sayılı Kanun'un uygulanmasına ilişkin İçişleri Bakanlığı tarafından çıkarılan genelgeye kapatılması öngörülen belediyelerden birisinin Danıştay’a dava açıp kazanmasıyla yasal süresi içerisinde iptal davası açan 836 belde belediyesi köye dönüşmekten kurtularak seçimlere belediye olarak girmiştir (Zengin, 2014: 101).

Tablo 3. 5747 Sayılı Kanun Sonrasında Büyükşehir İlçe Sayıları ve Büyükşehir Nüfusları (2008)

Büyükşehir Belediyesi Sınırları	Büyükşehir Belediyeleri	Büyükşehir Belediyeleri İlçe Sayıları	Nüfus
İl Mülki Sınırı	İstanbul	39	12.569.041
	Kocaeli	12	1.392.733
Yarıçap 50 km	Ankara	16	4.194.939
	İzmir	21	3.210.465
Yarıçap 30 km	Bursa	7	1.819.470
	Adana	5	1.525.115
Yarıçap 20 km	Konya	3	980.973
	Kayseri	5	884.663
	Gaziantep	3	1.252.329
	Antalya	5	911.497
	Diyarbakır	4	799.447
	Erzurum	3	359.752
	Eskişehir	2	600.333
	Mersin	4	814.615
	Samsun	4	502.924
	Sakarya	10	537.313
Toplam		143	32.355.609

Kaynak: (Arıkboğa, 2013:62)

Kanun ile 862 belde belediyesi kapatılarak köy statüsüne dönüştürülmüştür. Aynı zamanda 283 ilk kademe belediyesinin 240'ı mahalle statüsüne dönüştürülmüş; 34'ü ilçe yapılmış ve 8'inin tüzel kişiliği korunarak büyükşehir belediyesi dışına çıkarılmış, biri köye dönüştürülerek 43 tane de yeni ilçe kurulmuştur (Çınar vd., 2009: 114).

5747 sayılı Yasa ile Türkiye'deki büyükşehir belediyeleri, yerel yönetim olmaktan çok "bölge yönetimi" örgütlenmesine doğru evrilmeye başlamıştır. Bu yönüyle yasa ile getirilen uygulama eleştirilmektedir. Büyükşehirlerin bölge yönetimi gibi örgütlenmesinin işaretlerini; imkân, prestij ve hizmet yetkilerinin artırılmasında, büyükşehir belediyeleri ile organik bağları bulunan su ve kanalizasyon idarelerinin büyükşehir belediyesi sınırlarını da aşan, çok geniş alanlarda geniş yetkilere sahip olmasında ve bu idarelerin bütçelerinin büyüklüğünde görmek mümkündür (Özgür, 2010: 334).

2000'li yıllar, Türkiye'de kamu yönetimi alanında önemli değişimlerin yaşandığı yıllar olmuştur. Bu değişim ve dönüşüm dünyada da meydana gelmiştir. Bu dönüşümde hem ülkenin yönetim yapısının iç dinamiklerinin hem de uluslararası alanda yaşanan gelişmelerin etkisi olmuştur. Birçok değişim uluslararası kurumların, en çok da Avrupa Birliği'nin talepleri ile gerçekleşmiştir. Bu olgu, Türk kamu yönetiminin içinde bulunduğu bazı sorunların çözümüne de katkı sağlamıştır. Tüm düzenlemeler, esasen hem yerel yönetimler sistemi için hem de idareyi bir bütün olarak; daha etkin, verimli, demokratik, daha kolay ulaşılabilen ve kaliteli hizmet üreten bir yapıya kavuşturmak için yapılmıştır.

2.1.2 6360 Sayılı Kanun ve Sonrası

Türkiye'de yerel yönetimlerle ilgili yasal ve idari düzenlemeler, büyükşehirlerle ilgili model arayışları ve aksayan yönetim uygulamalarının yeniden düzenlenmesi adımları 2000'li yıllarda devam etmiştir. Son dönemdeki en önemli adım 2012 yılının Kasım ayında kanunlaşan, hükümlerinin önemli bir kısmı da 30 Mart 2014 yılı yerel seçimleri ile yürürlüğe giren 6360 sayılı Kanun'dur. Bu kanun ile başta 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu'nda ve ayrıca daha birçok kanunda

düzenlemeler ve değişiklikler yapılmıştır⁶. Aşağıdaki tabloda (Tablo 4) ise 6360 sayılı Kanun’a kadar büyükşehirleri konu eden önemli bazı düzenlemeler aktarılmıştır.

Tablo 4. 6360 Sayılı Kanun’a Doğru Yasal Değişim

						2012
						6360
						“On Üç ⁷ İlde Büyükşehir Belediyesi ve 26 İlçe Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnameler de Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun”
						5747 Sayılı “Büyükşehir Belediyesi Sınırları İçerisinde İlçe Kurulması Hakkında Kanun”
						5302 Sayılı “İl Özel İdaresi Kanunu”
						5393 Sayılı “Belediye Kanunu”
						5216 Sayılı “Büyükşehir Belediyesi Kanunu”
						Kamu Yönetiminin Temel İlkeleri ve Yeniden Yapılandırılması Hakkında Kanun Tasarısı
						3030 Sayılı “Büyükşehir Belediyelerinin Yönetimi Hakkında Kanun”

Tablo 4’de görüldüğü ve yukarıda da bahsi geçtiği üzere Türkiye’de büyükşehir belediyesi yapılanması mevzuatta 1984 yılında yerini almıştır. Yerel yönetim reformlarının fikri alt yapısını inşa eden 2003 tarihli tasarı, 2004 yılında yürürlüğe giren ve halen yürürlükte olan 5216 sayılı Kanun, 2005 tarihinde Türkiye’nin belediye yönetimlerinin temel kanunu olarak değerlendirilen 5393 sayılı Kanun, Türkiye yerel yönetimleri için önemli düzenlemeler arasında yer almaktadır. Yine yerel yönetim dizgesinde önemli bir yer teşkil eden 5302 sayılı Kanun, 2008

⁶ “5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu”, “5393 sayılı Belediye Kanunu”, “5779 sayılı İl Özel İdarelerine ve Belediyelere Genel Bütçe Vergi Gelirlerinden Pay Verilmesi Hakkında Kanun”, “5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu”, “2464 sayılı Belediye Gelirleri Kanunu”, “2972 Mahalli İdareler ile Mahalle Muhtarlıkları ve İhtiyar Heyetleri Seçimi Hakkında Kanun”, “5355 sayılı Mahalli İdare Birlikleri Kanunu”, “197 sayılı Motorlu Taşıtlar Vergisi Kanunu”, “5682 sayılı Pasaport Kanunu” ve “3152 sayılı İçişleri Bakanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun”.

⁷ 14 Mart 2013 tarihinde 6447 sayılı Kanunun 1. Maddesi ile bu Kanunun başlığındaki “On Üç” ibaresi Ordu ilinin de büyükşehirler arasına sokulmasıyla “On Dört” olarak değiştirilmiş ve “26” olan kurulacak ilçe sayısı da “27” olarak değiştirilmiştir. Ancak Kanundaki (25) sayılı listede, Ordu ilinde “Altınordu” ilçesinin kurulması ile 28 yeni ilçe kurulmuş görünmektedir.

yılında “bütünleşme” adına atılmış 5747 sayılı Kanun, 2012 yılındaki köklü değişikliklere giden süreçte atılmış önemli adımlardır.

6360 sayılı Kanun’a doğru gelişen seyir yukarıda aktarılmıştır. Aşağıda ise 6360 sayılı Kanun’un gerekçeleri, büyükşehirlerle, belediye gelirleri ile ve belediyelerin görev ve yetkileri ile ilgili değişiklikler ele alınmaktadır.

2.1.2.1 Kanunun Genel Gerekçeleri

6360 sayılı Kanun'un genel gerekçesinde "küreselleşmiş bir dünyada, kamu yönetiminde etkililik ve verimliliği artırmak, yönetsel kapasite ve koordinasyon eksikliği nedeniyle ortaya çıkan sorunları giderebilmek, vatandaşın yönetim sürecine daha fazla katılımını sağlamak, parçalı planlar yerine bütüncül-bölgesel çapta planlar yapmak"⁸ ifadesine yer verilmiştir. Bu doğrultuda “Yeni Kamu Yönetimi” felsefesi kapsamındaki temel esaslara dayanan bir mahalli idare gereksiniminin yanı sıra büyük ölçekli yerleşimlerdeki yerel birimlerin çok parçalı yapısının hizmetlerin sunulmasındaki olumsuz durumlarını da daha güçlü kılarak ilin mülki sınırını kapsayan bir model oluşturmaya dayanmaktadır. Gerekçede bu kapsamda “verimli”, “etkin” ve “etkili” bir yönetim anlayışı ile “vatandaş odaklı”, “hesap verebilir”, “katılımcı” ve “şeffaf” bir yerel yönetim modeline geçilmesinin gerekliliği belirtilmektedir.

Genel gerekçede aynı zamanda; “halkın yerel yönetimlerden beklediği kamu hizmetlerinin kaliteli biçimde karşılanamaması” sorununun belirtildiği görülmekte ve bu doğrultuda; “büyükşehir alanında sunulan hizmetlerin tek merkezden yürütülmesi ile ortaya çıkan ölçek ekonomileri sayesinde hizmetlerde etkinlik, koordinasyon ve kalite” nin yükseltileceği de ifade edilmektedir. Yerel hizmetlerde kalitenin artırılmasının yanında yerel halkın demokratik katılımı da temel ilke olarak benimsenmektedir.

Yerel yönetimlerin, daha kaliteli hizmet üretebilmesi, bağımsız gelir kaynakları ile doğru orantılıdır. Belediyelerin, üretimini ve sunumunu sağladıkları yerel hizmetlerin kalitesi, bir yandan sosyal yapının gelişiminde rol oynarken, diğer yandan kaynakların etkin bir şekilde yönlendirilmesine de katkıda bulunmaktadır. Büyükşehir yönetimlerinin sunduğu hizmetlerin kalitesi hakkında halkın katılımının

⁸ Kanun’un genel gerekçesi için bkz.:<http://www2.tbmm.gov.tr/d24/1/1-0690.pdf>.

sağlanması, kaynakların daha etkili kullanılmasında önemli rol oynayacaktır. Halkın finanse ettiği ve belediyelerin ve büyükşehir belediyelerinin sunduğu hizmetlerde talep, beklenti ve şikayetler idareyi daha kaliteli hizmet sunumuna yöneltebilecektir. Bu kapsamda, yerel seçmenin yerel yönetime siyasal katılımı büyük önem arz etmektedir.

Kamu yönetimi disiplini içerisinde “ölçek ekonomisi”, belediyelerin hizmet sunma sınırının en uygun halini tartışma konusu yapmıştır. Ölçek ekonomilerinin bu disiplin içerisinde ele alınışının nedeni, hizmet sunumunda optimum büyüklüğün anlaşılması ve tanımlanmasıdır. Ölçek ekonomisi tezi, Yaslıkaya’ya (2019c:163) göre;

“Yerel kamu hizmetlerini daha ekonomik sunabilmeyi, yerel yönetim büyüklüğünde arayan reformların temel gerekçelerinden biridir. Ölçek ekonomilerinin varlığı halinde ve optimal tesis büyüklüğü aşılmadığı müddetçe, somut bir yerel hizmet üretimindeki girdileri arttırmak suretiyle, çıktının ortalama maliyetleri düşürülebilir. Ancak, ölçek ekonomisi tezinin yerel yönetim literatüründeki kullanımı, bu senaryo üzerinden temellendirilmez. Yerel otoritenin büyüklüğünün, coğrafi alan ya da nüfus olarak arttırılması suretiyle, maliyetlerde tasarruf sağlama beklentisi üzerinden” kurgulanmaktadır.

Bu anlayış, Türkiye’de anakentler için mevzuat oluşturma aşamalarında da kendisini göstermektedir. Örneğin mülki il sınırı ile büyükşehir belediyelerinin hizmet sınırlarını bütünleştiren 6360 sayılı Kanun’un gerekçesi bu teze dayandırılmıştır (2019c:165). Hatta kanunun yürürlüğe girmesiyle beraber, belde belediyelerinin tüzel kişiliklerinin kaldırılıp kurulan yeni büyükşehir sisteminin sınırları içerisindeki ilçe belediyelerine bağlı mahalle statüsüne dönüştürülmesi, ölçek ekonomisinden yararlanmak amacıyla yapılmıştır (Yaslıkaya, 2019b:36).

Bir belediye idaresinin büyüklüğü ile o belediyenin sunduğu hizmetlerin etkin olup olmaması arasında sıkı bir ilişki vardır. Hizmetin etkin olması ölçekle ilişkilendirilir. Esasen ideal anlamda tam uygun büyüklükten söz etmek oldukça zordur. Bunun sebebi büyüklüğün farklı gruplara ve beklentilere göre değişebileceğidir (Ceritli, 2002: 321). Buna ek olarak optimum büyüklük, hizmetin niteliğine bağlıdır. Açıkça ifade etmek gerekirse bazı hizmetler daha küçük ölçekle daha başarılı olabilmekteyken, kimi hizmetlerin de etkinlik düzeyi büyük ölçekleri gerektirebilmektedir (Arıkboğa, 2008: 300). Ölçek, tüm kaynakların değişken olması halinde bir örgütü belli bir süre içinde meydana getirdiği çıktı miktarı biçiminde tanımlanmaktadır. Ölçek ekonomisi kavramsal olarak etkinlik ve verimlilikle ilgilidir. Bir kamusal hizmetin üretim ölçeği büyüdükçe toplam üretim ve maliyetler

yükselirken, bunun zıddı bir yönde ek birim maliyet ve kişi başına ortalama hizmet maliyetleri azalıyorsa buna ölçek ekonomileri denir (Eryılmaz, 2017: 173).

6360 sayılı Kanun'da, özellikle büyük yerleşim yerleri için sunulan hizmetlerin koordinasyonu açısından düzenleme yapılmıştır. Buna ek olarak gerekçeye göre hizmetlerin hem büyük hem de olması gereken ölçekte, bir merkez tarafından sunulması birim maliyetlerini ve kişi başına düşen harcamaları da azaltacaktır. Büyükşehirlerin hem idari kademeleri azaltılacak hem de bu yönetimler il sınırında en uygun ölçekte hizmet sunacaklardır.

Ölçekleri gözetilmeden belediyelerin benzer görev ve yetkilerle donatılması, farklı standartta ve kalitede hizmet üretmesine neden olabilmektedir. Günümüz kentlerine bakıldığında yerel hizmetlerin de uluslararası kalite standartlarının olduğu görülmektedir. Özellikle sağlıklı bir çevrenin her insanın temel hakkı olduğu Türk hukukunda da yer almaktadır. Bu tür sebeplerle kentlerimizin konut, planlama, içme suyu, ulaşım, sosyal alanlar, park alanları, çevre ve çevre sağlığı, sosyal hizmetler, sosyal yardım gibi yerel ve önemli hizmetlerin kalite standartlarının yükseltilmesi büyük önem arz etmektedir (Güngör, 2012: 21). Bu gibi nedenlerle yeni büyükşehir modeli oluşturulmuş ve hizmet sunma alanları büyüyen belediyeler artık ayrı standartlarda küçük küçük ve parçalı değil, büyük ölçekte ve aynı kalitede hizmet sunma noktasında uğraş vermektedirler.

2.1.2.2 Kanunun Getirdiği Değişiklikler

6360 sayılı Kanun, yürürlüğe girdikten sonra Türkiye'de yerel yönetim birimlerinin sayıları da yetkileri de değişikliğe uğramıştır. 6360 sayılı Kanun uygulamasının öncesinde ve sonrasında belediye sayılarında ciddi bir değişim olmuştur. 2007 ile 2017 yılları arasındaki Türkiye'de belediye nüfusları, büyükşehir, il, ilçe, belde ve ilk kademe belediyelerinin sayıları Tablo 5'te verilmiştir.

Tablo 5. Belediye Sayıları ve Nüfusu 2007-2017

Yıl	Belediye nüfusu	Belediye Sayısı				
		Toplam	Büyükşehir	İl	İlçe	Belde ve ilk kademe
2007	58 538 501	3 225	16	65	850	2 294

2008	59 093 094	2 954		65	892	1 981
2009	60 264 546	2 951		65	892	1 978
2010	61 571 332	2 950		65	892	1 977
2011	62 678 751	2 950		65	892	1 977
2012	63 743 047	2 950		65	892	1 977
2013 ⁹	71 251 022	1 394		51	919	394
2014	72 505 107	1 396		51	919	396
2015	73 739 101	1 397	30	51	919	397
2016	74 911 343	1 397		51	919	397
2017	75 988 625	1 398		51	921	396

Kaynak: (TUIK, 2019)

Büyükşehir belediye sınırları ilin mülki sınırları ile örtüştürülmüş ve toplam nüfusu 750.000’den fazla olan illerin il belediyeleri büyükşehir belediyesine dönüştürülmüştür. Ayrıca büyükşehir olan illere bağlı olan “ilçelerin mülki sınırları içerisinde yer alan köy ve belde belediyelerinin tüzel kişiliği kaldırılmış, köyler mahalle olarak, belediyeler ise belde ismiyle tek mahalle olarak bağlı bulundukları ilçenin belediyesine katılmıştır” (6360 sayılı Kanun Md. 1/3). Büyükşehir’e dönüştürülen illerde 27 yeni ilçe kurulmuş (Md. 2); bazı illerde ise mevcut ilçeler ya da beldeler yeniden yapılandırılmıştır (Yaslıkaya, 2014: 4). 6360 sayılı Kanun kapsamında; “Aydın, Balıkesir, Denizli, Hatay, Malatya, Manisa, Kahramanmaraş, Mardin, Muğla, Tekirdağ, Trabzon, Şanlıurfa, Van ve Ordu” illerinin belediyeleri, büyükşehir belediyelerine dönüştürülmüştür.

Yukarıda özetle belirtilenlerin dışında 6360 sayılı Kanun ile büyükşehirlerle, belediye gelirleri ile, belediyelerin görev ve yetkileri ile ilgili köklü değişiklikler yapılmıştır. Bu konular, aşağıda başlıklar halinde detaylandırılmıştır.

2.1.2.2.1 Büyükşehirlerle Alakalı Değişiklikler

⁹ “6360 sayılı Yasa ile kurulan ve belediye organlarının seçimi 30/03/2014 tarihli Mahalli İdareler Seçiminde yapılan 27 ilçe, belediye sayısına dâhil edilmiştir. Bir önceki yıla göre belediye nüfus ve sayılarındaki büyük farklılıkların ana nedeni, 6360 sayılı Yasa uyarınca yapılan idari bölünüş değişiklikleridir.” Kaynak: TUIK, 2018.

Yukarıda isimleri sayılan büyükşehirlerin eklenmesiyle Türkiye’de büyükşehir sayısı 30’a ulaşmıştır. 6360 sayılı Kanun ile yeni kurulan bu büyükşehir belediyelerinin görev ve sorumluluk alanları ilin mülki sınırlarına genişletilmiştir. İstanbul ve Kocaeli Büyükşehir Belediyeleri’nin sınırları “5747 sayılı Kanun” ile “5216 sayılı Kanun”a eklenen geçici 2. Madde ile mülki sınıra genişletildiğinden, bu iki büyükşehir belediyesi için 6360 sayılı Kanun’da bu konuda herhangi bir düzenlemeye yer verilmemiştir.

Yeni kurulan ve sınırları genişlemiş tüm büyükşehirlerde yer alan köy ve belde belediyelerinin tüzel kişilikleri kaldırılarak ilgili belediyelerin birer mahallesi statüsüne dönüştürülmüştür (Md. 1). Kanun aynı zamanda, orman köyleri ve orman köylüsüne tanınan hak, sorumluluk ve imtiyazların orman köyü iken mahalle statüsüne dönüşen yerleşim birimleri için devam edeceğini öngörmüştür. Aynı zamanda bir belediyeye katılarak mahalleye dönüşen köy, köy bağılısı ve belediyeler tarafından kullanılmakta olan mera, yaylak, kışlak gibi yerlerden bu mahalle sakinleri ve varsa diğer hak sahiplerinin “4342 sayılı Mera Kanunu” hükümleri çerçevesinde faydalanmaya devam edeceğini de öngörmektedir. Aynı zamanda Kanun, öncesinde köy tüzel kişiliği olan ve mahalleye dönüşen yerleşim birimlerinde orman mevzuatına göre yaşayanların haklarını korumuş, ancak eskiden belde belediyesi olan şimdi ise mahalle olan yerleşim birimleri ile ilgili herhangi bir düzenleme yapmamıştır. Ancak bu eksiklik 27 Şubat 2014 tarihli 6526 sayılı Kanun ile giderilmiştir (TBB, 2014:5). Görev ve sorumluluk alanları daha öncesinde ilin mülki sınırlarına genişlemiş olan İstanbul ve Kocaeli büyükşehirlerinde bulunan köylerin de tüzel kişilikleri kaldırılmış ve bağlı bulundukları ilçe belediyesinin bir mahallesi olmuştur (Md. 1).

Türkiye Belediyeler Birliği’nin yayınladığı rehber (2014:5) göre 6360 sayılı Kanunla Büyükşehir Belediyesi kurulan illerden;

“Aydın’da Efeler; Balıkesir’de Karesi ve Altieylül; Denizli’de Merkezefendi; Manisa’da Şehzadeler, Yunusemre; Kahramanmaraş’ta Dulkadiroğlu, Onikişubat; Mardin’de Artuklu; Muğla’da Menteşe, Seydikemer; Ordu’da Altınordu; Tekirdağ’da Süleymanpaşa, Kapaklı, Ergene; Trabzon’da Ortahisar; Şanlıurfa’da Eyyubiye, Haliliye, Karaköprü; Van’da Tuşba, İpekyolu; **Hatay’da Antakya, Defne, Arsuz, Payas** ismiyle büyükşehir ilçe belediyeleri kurulmuştur. Ayrıca Denizli’nin Akköy İlçesinin ismi Pamukkale olarak değiştirildiğinden Akköy Belediyesi de Pamukkale Belediyesi olarak büyükşehir ilçe belediyeleri arasına katılmıştır. Kanunla ayrıca tüm büyükşehir ilçe belediyelerinin görev ve sorumluluk alanları mülki sınırlara genişletilmiştir. Bu

düzenlemeden sonra büyükşehir ilçe belediyelerinin mücavir alanından söz etmek mümkün olamayacaktır”.

Kanun ile büyükşehir belediyesi bulunan 30 ilde il özel idarelerinin de tüzel kişilikleri kaldırılmıştır (Md. 1). Bununla beraber il belediyesi bulunan diğer 51 ilde il özel idareleri varlığını sürdürmektedir. Kanun ile il özel idareleri kaldırılrsa da bu boşluk bir alternatif kurum ile doldurulmuş ve Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlıkları (YİKOB) kurulmuştur. Bu başkanlık¹⁰;

a) Kamu kurumlarının yatırım ve hizmetlerinin etkin olarak yapılması, acil çağrı, afet ve acil yardım hizmetlerinin koordinasyonu ve yürütülmesi, ilin tanıtımı, tören, temsil, ödüllendirme ve protokol hizmetlerinin yürütülmesi, “2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu” nun 12. Maddesi kapsamında il özel idareleri tarafından kullanılan haklar ve yetkiler ile yürütülen görevleri yerine getirmek, “Maden veya jeotermal ve doğal mineralli su kaynaklarının bulunduğu yere en yakın yerleşim yerlerinin altyapı ve mahalli müşterek ihtiyaçlarında kullanılmak üzere” (Yönetmelik Madde 5/ğ) Enerji ve Tabi Kaynaklar Bakanlığı bütçesi için konulan ve İçişleri Bakanlığı bütçesine aktarılan ödenekleri kullanmak,

b) “Merkezi idarenin adli ve askeri teşkilatı dışındaki taşra birimlerinin yürüttükleri hizmet ve faaliyetlerin etkinlik, verimlilik ve stratejik plan ve performans programlarına uygunluk açısından değerlendirildiği raporu hazırlamak ve valinin değerlendirmesi ile birlikte Başbakanlığa ve ilgili bakanlıklara göndermek” (Madde5/f).

c) Büyükşehir Belediyesi bulunan illerde Organize Sanayi Bölgeleri mevzuatına¹¹ göre il özel idareleri tarafından kullanılan yetki ve görevleri yerine getirmekle görevlendirilmiştir.

Büyükşehirlerde su ve kanalizasyon hizmetleri büyükşehir belediyesinin görevleri arasında yer almaktadır. Bu hizmetler, “su ve kanalizasyon idaresi genel müdürlükleri” tarafından yerine getirilmektedir. Bu genel müdürlükler, büyükşehir örgütü içinde yer almayan onlardan bağımsız ayrı bir tüzel kişiliğe sahip kuruluşlardır. 2560 sayılı Kanun’un Ek-5. Maddesi gereği; “bu Kanun diğer büyükşehir belediyelerinde de uygulanır”. Ayrıca aynı Kanun’un Ek-10. Maddesinde de; “Diğer büyükşehir belediyelerinde kurulacak su ve kanalizasyon idarelerinin adına,

¹⁰ Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlığı Görev, Yetki ve Sorumlulukları il Çalışma Usul ve Esaslarına Dair Yönetmeliğe göre.

¹¹ 6525 sayılı Kanun’un 25. Maddesi ile 4562 sayılı Organize Sanayi Bölgeleri Kanunu’na eklenen geçici madde 12’ye göre.

kadrolarına, mevcut personelinin ve mal varlığının devrine ilişkin esaslar İçişleri Bakanlığının teklifi ve Bakanlar Kurulu kararı ile tespit edilir” hükmü gereği Bakanlar Kurulu tarafından 31 Mart 2014 tarihinde Bakanlar Kurulu kararı ile İstanbul ve Kocaeli hariç yeni kurulan büyükşehir belediyelerinde su ve kanalizasyon idaresi kurulmasına karar verilmiştir. Bu kararda ek olarak kurulan bu idarelerine 6360 sayılı Kanun’un geçici 1. Maddesi kapsamında yapılacak tüm devirlerin her türlü vergi, resim ve harçtan da muaf olduğu hüküm altında alınmıştır.

2.1.2.2.2 Belediye Gelirleri İle Alakalı Değişiklikler

6360 sayılı Kanun’un getirdiği bir başka yenilik de yerel yönetimlerin gelirlerinin pay edilmesi ile ilgili olmuştur. 6360 sayılı Kanun ile yeni büyükşehir statüsüne kavuşan 30 ilde il özel idareleri ve belde belediyelerinin tüzel kişilikleri sona erdirildiğinden gelir dağılımında adaleti sağlamak için 02.07.2008 tarihli ve “5779 sayılı İl Özel İdarelerine ve Belediyelere Genel Bütçe Vergi Gelirlerinden Pay Verilmesi Hakkında Kanun” un 2. Maddesinin 2 ile 3. Fıkralarında değişiklik yapılmıştır. Değişiklik şu şekildedir:

- 1) “Genel bütçe vergi gelirleri tahsilâtı toplamının yüzde 1,50’si büyükşehir dışındaki belediyelere, yüzde 4,50’si büyükşehirlerdeki ilçe belediyelerine ve yüzde 0,5’i il özel idarelerine ayrılır (Md. 2/2).”
- 2) “6/6/2002 tarihli ve 4760 sayılı Özel Tüketim Vergisi Kanununa ekli (I) sayılı listede yer alan mallardan tahsil edilen özel tüketim vergisi hariç olmak üzere, büyükşehir belediye sınırları içinde yapılan genel bütçe vergi gelirleri tahsilâtı toplamının yüzde 6’sı ile genel bütçe vergi gelirleri tahsilâtı toplamı üzerinden büyükşehirlerdeki ilçe belediyelerine ayrılan payların yüzde 30’u büyükşehir belediye payı olarak ayrılır” (Md. 2/3).

Açıklamalara ve yeni düzenlemelere göre genel bütçe vergi gelirleri tahsilâtı toplamının %1,50’si normal belediyelere; bunun %80’i nüfus %20’si ise gelişmişlik endeksine göre dağıtılacaktır. %4,50’si Büyükşehir ilçe belediyelerine; bunu %90’ı nüfusa %10’u ise yüzölçümüne göre dağıtılacaktır. %4,50’lik payın %30’u da Büyükşehir belediye payı olarak dağıtılacaktır. Genel bütçe vergi gelirleri tahsilâtı toplamının %0,50’si de il özel idarelerine dağıtılacaktır. Bununla birlikte akaryakıt Özel Tüketim Vergisi hariç, büyükşehir belediye sınırları içinde yapılan genel bütçe vergi gelirleri tahsilâtının %6’sı da Büyükşehir payı olarak ayrılmakta; bunun da

%60'ı doğrudan Büyükşehir Belediyesi hesabına, %40'ı ise kendi içerisinde ikiye ayrılarak %70'i nüfus, %30'u da yüz ölçüme göre pay edilmektedir (Md. 5).

6360 sayılı Kanun ile yeni kurulacak 25 sayılı listede yer alan 28 yeni büyükşehir ilçe belediyesine, genel bütçe vergi gelirleri bir defaya mahsus 2014 yerel seçimlerini “takip eden ayda 3 kat artırımlı olarak ödenmesine” karar verilmiştir. Örneğin; Hatay Büyükşehir Belediyesine bağlı yeni kurulan Antakya, Arsuz, Defne ve Payas Büyükşehir İlçe Belediyeleri bu gelirleri artırımlı almıştır.

Belediyelerin öz gelirleri konusunda 6360 sayılı Kanun, birçok kanunda değişiklik öngörmüştür. Bunlardan önemli birkaçına değinmekte fayda vardır. İlk olarak, 2464 sayılı Belediye Gelirleri Kanunu’nda yol harcamalarına katılma payı alınması belediye meclislerinin kararına bırakılmıştır (TBB, 2014:9). Ayrıca 6360 sayılı Kanun ile il özel idarelerinin kaldırıldığı illerde “2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu” gereğince belediyeler tarafından emlak vergisi ile beraber tahsil edilen “taşınmaz kültür varlıklarının korunmasına katkı payları tutarları, defterdarlıklar içerisinde açılacak emanet hesaplarına aktarılır” hükmü de getirilmiştir (Md. 3/3). Bunlara ek olarak tüzel kişiliği kaldırılarak ilçe belediyelerine bağlanacak olan köylerde; önceki haliyle, emlak vergisi ile 2464 sayılı Kanun’a göre alınması gereken vergi, harç ve katılım payları 5 yıl süre ile alınmayacaktır. Bu sürenin başlangıç tarihi ise 30 Mart 2014’tür. Bu süre anlaşıldığı üzere 30 Mart 2019 tarihinde bitmiştir. Aynı zamanda mahalleye dönüşecek olan köylerde 5 yıl süreyle “içme ve kullanma suları için alınacak ücret ... en düşük tarifenin %25’ini geçmeyecek şekilde” belirlenmiştir. Ancak bu düzenlemede 27 Aralık 2018 tarihinde 7159 sayılı Kanun’un 6. Maddesi ile değişikliğe gidilerek yukarıda “5 yıl” olan muafiyet süresi uzamıştır. Bu haliyle emlak vergisi ile 2464 sayılı Kanun’a göre alınması gereken vergi, harç ve katılım payları 31/12/2022 tarihinde kadar alınmayacaktır. Aynı zamanda bu yerlerde içme ve kullanma suları için alınacak ücret de 31/12/2022 tarihinde kadar en düşük tarifenin %25’ini geçmeyecek şekilde belirlenmiştir.

2.1.2.2.3 Belediyelerin Görev ve Yetkileri İle Alakalı Değişiklikler

6360 sayılı Kanun, belediyelerin görev ve yetkileri ile ilgili çok sayıda düzenleme öngörmüştür. Bunlardan bazıları aşağıda sırayla ifade edilmektedir.

a) Kanun, Büyükşehir Belediyesi kapsamındaki tüzel kişiliği kaldırılıp mahalle olarak bağlanan köylerde büyükşehir ilçe belediyelerinin tip mimari proje uygulaması yapılabileceğini hüküm altına almıştır (Md. 3). 5216 sayılı Kanun Md. 7'ye göre;

b) Belediyelerin amatör spor kulüplerine nakdi yardım yapabileceğine dair bir yasal düzenleme getirmiştir.

c) 6360 sayılı Kanun'un 17. maddesi ile “büyükşehir belediyeleri ile nüfusu 100.000'in üzerindeki belediyelerin kadınlar ve çocuklar için konuk evi açmak zorunda” oldukları düzenlenmiştir.

d) Kanun, her statüdeki belediyelerin mabetlerin yapımı, bakımı ve onarımını yapabileceğini düzenlemiştir. Bu görev zorunluluk olmayıp ihtiyari bir görevdir¹².

e) Kanun ile büyükşehir belediyelerine temizlik ve karla mücadele görevi¹³ verilmiştir.

f) Tüzel kişiliği kaldırılmış olan ve büyükşehir ilçe belediyelerine mahalle statüsünde bağlanmış, belde belediyeleri ile köylerin hali hazırdaki geçim kaynakları da dikkate alınarak, büyükşehir ile ilçe belediyelerine “tarım ve hayvancılığı desteklemek için her türlü faaliyet ve hizmet” yapabilmeleri hususunda yeni bir görev ve yetki verilmiştir¹⁴. Bu değişiklik ile artık büyükşehir ilçe belediyeleri ile büyükşehir belediyeleri çiftçiye destekleyecek faaliyetler ile çeşitli projeler üretebileceklerdir.

g) Kanun, afet riski taşıyan veya can ve mal güvenliği bakımından riskli yapıları tahliye etme ve yıkma görevini büyükşehir ilçe belediyelerine vermiştir. Bu görev 6360 sayılı Kanun'dan önce büyükşehir belediyelerine aittir.

h) Kanunla otopark gelirleri, büyükşehirlerde büyükşehir belediyelerine aktarılacağı hüküm altına alınmıştır. İmar mevzuatı uyarınca belediyelerin otopark gelirleri, yalnızca “tasdikli plan ve beş yıllık imar programına göre hazırlanan kamulaştırma projesi karşılığında otopark tesisi için gerekli arsa” (Md. 27) temini ve inşaatında kullanacaktır.

¹² Düzenlemelerde “mabet” tanımına yer verilmemiştir. 2464 sayılı Belediye Gelirleri Kanunu'nun elektrik ve havagazı tüketim vergisinden istisna tutulan yerler 36. Maddenin 2. Bendinde “dini hizmetlerin ifasına mahsus ve umuma açık bulunan cami, mescit, kilise ve havra gibi ibadethaneler” den bahsedilmektedir. Buna göre “mabet” teriminden bu ibadethaneler anlaşılmakta olduğu kanaatine varılabilir.

¹³ Büyükşehir belediyeleri eskiden belde olan mahallelerle ilçe merkezi arasındaki yolların hem de 5216 sayılı Kanun'un 27. Maddesine istinaden büyükşehir belediye meclisince büyükşehir belediyesi görev ve sorumluluk alanına bırakılan “meydan, bulvar, cadde ve ana yolları yapmak, yaptırmak, bakım ve onarımı ile bu yolların temizliği ve karla mücadele” çalışmalarını yürüteceklerdir.

¹⁴ Bu konuda görev verilen belediyeler, büyükşehir ve büyükşehir ilçe belediyeleridir. Diğer belediyeler ise 5393 sayılı Kanun'un 14. Maddesinin (a) bendinde yer alan “ekonomi ve ticaretin geliştirilmesi hizmetlerini yapar” görevi kapsamında hizmet üreteceklerdir.

Bunlara ek olarak 6360 sayılı Kanun, Türkiye’deki nüfusu 2.000’in altında olan belde belediyelerinin tüzel kişiliklerini kaldırarak köy statüsüne dönüştürmüştür (6360 sayılı Kanun Geçici Md. 2/1). Kanun ile tüzel kişilikleri kaldırılan belediyelerin personeli, taşınır ve taşınmaz malları, alacak, hak ve borçları bulunduğu ilin il özel idarelerine devredilmiştir (Md. 2/2).

Yukarıda sırayla belirtilen görev ve yetkiler konusu daha ayrıntılı bir biçimde aşağıda belirtilmiştir.

2.2 6360 SONRASI BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ YAPISI VE İŞLEYİŞİ

6360 sayılı Kanun öncesinde Türkiye’de yerel yönetimlerin çoğu küçük nüfuslu belediyeler olarak örgütlenmiştir. Örneğin 2012 yılında belediyelerin %70’inin nüfusu beş binin altındadır. Ayrıca bu yerel yönetimlerden daha da az nüfusu olan otuz beş binin üzerinde de köy yönetimleri vardır. Bunun gibi nedenlerle AK PARTİ hükümeti küçük küçük yerel yönetimlerin yerine etkili bir biçimde hizmetleri kaliteli bir biçimde sunacak daha büyük nüfuslu ve coğrafyası geniş yerel yönetimler kurulması yönünde önemli adımlar atmıştır. Buna ek olarak hükümet, yerel hizmetlerin küçük, orta veya büyük karmaşık büyüklükte çok sayıda yerel yönetim birimi tarafından sunulmasını olumsuz görmüştür. Yerel hizmetlerin bu şekilde çok farklı büyüklükteki yerel yönetimler tarafından görülmesi yerine tek merkezden yürütülmesinin daha etkin olacağı düşünülmektedir (Arıkboğa, 2015: 195). Hükümet, hem hizmetlerde etkinliği arttırmak, kaliteyi gerçekleştirmek hem de küçük yerel yönetimler sorunundan kurtulabilmek amacıyla büyükşehir yönetim modelini yukarıdaki gerekçelerde belirtilen amaçları da gerçekleştirecek biçimde dönüştürmek niyetindedir.

Hükümet, 2012 yılında büyükşehir modeline ilişkin tasarısı TBMM’ye sunmuştur. Kanun, büyükşehir olabilmek için tek bir kriter belirlemiştir. Bu kriter 750.000 nüfus kriteridir. 6360 sayılı Kanun, büyükşehir olan tüm illerin belediye hizmet sınırlarını ilin mülki sınırıyla bütünleştirmiştir. 14 il, büyükşehir belediyesi olmuştur. Böylece kanun kapsamında 30 Büyükşehir Belediyesi bulunmaktadır.

Adalet ve Kalkınma Partisinin raporunda (2012:9); kanunun genel gerekçesi, “yönetim, planlama ve koordinasyon açısından belediye sınırının mülki sınıra genişletilmesi suretiyle en geniş ölçekte hizmet üretebilecek güçlü bir yapıya ulaşmak” olarak ifade edilmektedir. Büyükşehir hizmet alanlarında sunulan hizmetlerin tek

merkezden yürütülmesi, ölçek ekonomisi bağlamında olumlu sonuçlar ortaya çıkaracağı, hizmetlerin daha kaliteli ve hızlı olacağı, az kaynakla daha çok çıktı olabileceği hedeflenmiştir.

Türkiye’de mevcut büyükşehir sistemini kökünden değiştiren 6360 sayılı Kanun’dan sonra yerel yönetimler sistemi de temelinden değişmiştir. Kanun sonrasında Belediyeler ile birlikte Büyükşehir Belediyelerinin de yapısı ve işleyişi değişikliklere uğramıştır. Bu kapsamda; Büyükşehir Belediyelerinin kuruluşu, görev, yetki ve sorumlulukları, karar ve yürütme organlarının yapısı ve işleyişi aşağıda ayrıntılı bir biçimde aktarılmıştır.

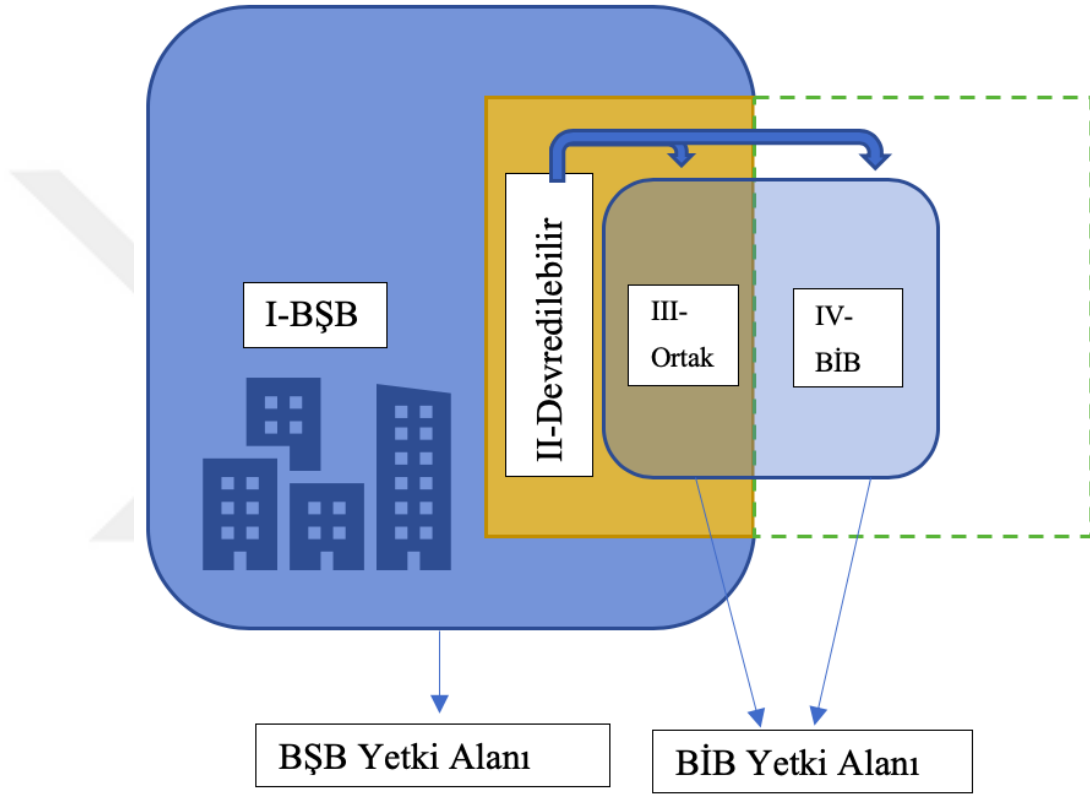
2.2.1 Kuruluşu

6360 sayılı Kanun ile getirilen değişiklik gereğince, 5216 sayılı Kanun’a göre; “toplam nüfusu 750.000’den fazla olan illerin il belediyeleri kanunla büyükşehir belediyesine dönüştürülebilir” (Md. 4). Artık yeni yerleşim yerinde Büyükşehir Belediyesi kurulabilmesi için yerleşim yerinin fiziki yerleşim durumu, ekonomik gelişmişlik düzeyi, belediye sınırına belirli bir uzaklıkta olma, nüfus gibi ölçütler dikkate alınmayacaktır. Bir önceki sistemde, yani 5216 sayılı Kanun’un değişiklikten önceki haline göre büyükşehir belediyesinin tanımı, 6360 sayılı Kanunun getirdiği tanımdan farklıdır. Değişiklikten önce 5216 sayılı Kanun’a göre Büyükşehir Belediyesi; “en az üç ilçe veya ilk kademe belediyesini” kapsamalı gerekiyordu. Ayrıca büyükşehir belediyeleri; “belediye sınırları içindeki ve bu sınırlara en fazla 10.000 metre uzaklıktaki yerleşim birimlerinin son nüfus sayımına göre toplam nüfusu 750.000’den fazla olan il belediyeleri, fiziki yerleşim durumları ve ekonomik gelişmişlik düzeyleri de dikkate alınarak”, kanun ile kuruluyordu. 6360 sayılı Kanun’a göre ise Büyükşehir Belediyesi, sınırları il mülki sınırı olan idari ve mali özerkliğe sahip kamu tüzel kişilerini tanımlamaktadır. Kurulması için ise sadece ilin toplam nüfusunun 750.000 olması yeterli görülmektedir.

2.2.2 Görev, Yetki ve Sorumlulukları

Yeni büyükşehir yönetim sistemi yukarıda anlatıldığı üzere ikili bir yapıya sahiptir. Sistemde hem “Büyükşehir Belediyesi” hem de “Büyükşehir İlçe Belediyesi”

bulunmaktadır. Sistemin bu ikili yapısı beraberinde yetki ve sorumluluk açısından sorunlara da yol açabilir niteliktedir. Sonuçta Büyükşehir ve Büyükşehir İlçe Belediyesi yer bakımından aynı coğrafi alanda hizmet sunmaktadır. Hizmet alanı olarak aynı coğrafi alanda hizmet sunulduğu için hangi görevlerin Büyükşehir İlçe Belediyesine, hangilerinin Büyükşehir Belediyesine ait olması gerektiği mevzuatta belirtilmiştir. İki yönetim biriminin de birlikte koordineli bir biçimde hareket edip hizmetlerini kaliteli bir biçimde sunması oldukça önemlidir.

Şekil 1. Büyükşehir Belediyesi ile İlçe Belediyeleri Arasındaki Yetki Bölüşümü
(Arıkboğa, 2015: 203).

Yetki bölüşümü yapılırken özellikle daha büyük mali kaynak, personel gerektiren; ilin tümüne hitap eden daha stratejik olan yerel kamu hizmetlerine ilişkin yetkilerin Büyükşehir Belediyesi'ne verilmesi daha anlamlı olacaktır. Büyükşehir ile ilçe belediyeleri arasındaki yetki bölüşümü yapılırken temel prensip olarak dörtlü bir ayırım yapılmıştır (bkz. Şekil 1). Bu dörtlü ayırım Arıkboğa'ya göre; Büyükşehir Belediyesinin tek başına yetkili olduğu kamu hizmetleri (I), Büyükşehir Belediyesinin yetkisinde olan fakat devredilebilir olan yetkiler (II) hem Büyükşehir Belediyesi'nin hem de Büyükşehir İlçe Belediyesi'nin beraber yetkili olduğu kamu hizmetleri (III) ve

Büyükşehir ilçe Belediyesi'nin tek başına yetkili olduğu hizmetler (IV) olarak belirlenmiştir.

Şekil 1'e bakıldığında, I nolu alanda, Büyükşehir Belediyesi sadece kendisi yetkili kılınmıştır. II nolu alanda normalde Büyükşehir Belediyesinin tek başına yetkili olduğu ancak Büyükşehir Belediye Meclisi, dilerse bu alandaki yetkilerini devredebilir olanlar bulunmaktadır. Bu devir işlemi III nolu alana (ortak yetki havuzuna) yapılabileceği gibi, IV nolu alana (tamamen ilçe belediyelerinin sorumluluğuna) bırakılabilir. Şekilde aynı zamanda alanların büyüklüğü de önemlidir. Çünkü yetkiler arttıkça şekildeki alanların büyüklüklerinin de değiştiği görülmektedir (Arıkboğa, 2015: 203).

2.2.2.1 Yalnızca Büyükşehir Belediyesine Bırakılan Yetkiler

5216 sayılı Kanun'da büyükşehir belediyesine verilen yetkiler Madde 7'de a'dan z bendine değin sıralanmıştır. Kanun'da bu görev ve yetkiler oldukça geniş tutulmuştur. Bunlar ana hatlarıyla aşağıda belirtilmiştir:

- Büyükşehir belediyesinin stratejik planını, ilçe belediyelerinin de görüşlerini alarak yapmak ve belediyenin bütçesini hazırlamak.
- İlin çevre düzeni planını yapmak ve plana uygun olarak hizmet sınırı içinde 1/5.000 ile 1/25.000 ölçeğinde nazım imar planı yapmak.
- İlçe belediyelerinin yaptıkları imar planlarını değiştirerek veya aynı şekilde onaylamak.
- İlçe belediyelerinin imar uygulamalarını kontrol etmek.
- Alt yapı ve imarlı arsalar üretmek; toplu konut yapmak, satmak ve kiralamak.
- İlin ulaşım ana planını yaparak; il bütününde her türlü toplu taşıma araçları ile taksi sayılarını, bilet ücretlerini, güzergâh ve zamanlarını belirlemek.
- İlin bütününde trafiğe ilişkin düzenlemeleri yapmak.
- Eski köy yerleşim yeri olan mahalleleri ilçelere bağlayan yollar ile ildeki Büyükşehir Belediyesi'nin yetkisinde olan bulvar, meydan ve ana yolların yapım, bakım ve onarımı ile ilgili hizmetleri yürütmek.
- Yetkisindeki alanlarda zabıta hizmetlerini yürütmek.
- Çevrenin, su havzalarının ve tarımsal alanların korunmasını sağlamak.

- Çevre ve halk sağlığına etkisi olan işyerleri ile kanunda belirtilen diğer iş yerlerine yönelik düzenleyici tedbirleri almak.
- Katı atıkları depolamak, bertaraf etmek ve yeniden değerlendirmek.
- Tıbbi atıklar, endüstriyel atıklar ve deniz aracı atıklarına ilişkin hizmetleri yürütmek.
- İl bütününde su ve kanalizasyon hizmetlerini sunmak.
- İl bütününde itfaiye ve acil yardım hizmetlerini yürütmek.
- Birinci sınıf gayrisihhi işyerlerine ruhsat vermek.
- İlin bütününe yönelik hayvanat bahçeleri, bölge parkları, hayvan barınakları, müze, kütüphane, spor, dinlence ve eğlence vb. yerler yapmak.

Ayrıca büyükşehir belediyeleri, Kanun’a göre; “Kanunlarla Büyükşehir Belediyelerine verilmiş görev ve hizmetlerin gerektirdiği proje, yapım, bakım ve onarım işleriyle ilgili her ölçekteki imar plânlarını, parselasyon plânlarını ve her türlü imar uygulamasını yapmak ve ruhsatlandırmak, 20.7.1966 tarihli ve 775 sayılı Gecekondu Kanunu’nda belediyelere verilen yetkileri kullanmak.” Görev ve yetkilerini imar planlarına uygun olarak kullanmak ve ilgili belediyeye de bildirmek zorundadır.

Görüldüğü gibi sadece Büyükşehir Belediyelerine bırakılan yetkiler, daha geniş bir perspektifte ilin tümünü kapsayan kentsel hizmetleri sunmaya yöneliktir. Özellikle il bütününde; su, kanalizasyon, itfaiye, acil yardım, trafiğe ilişkin, ilin çevre düzeni, ilin ulaşım planı gibi yerel hizmetlerin sunumunu Büyükşehir Belediyeleri yapmaktadır. Bu sayede hizmetlerin ilin mülki sınırı içerisindeki tüm yerleşim yerlerinde standardizasyonunun, yerel ihtiyaçların en uygun ve kaliteli bir biçimde sunulmasının sağlanması hedeflenmiştir.

2.2.2.2 Büyükşehir Belediyesinin Yetkisinde Ancak Devredilebilir Yetkiler

Büyükşehir belediyesi, bazı görev ve yetkilerini belediye meclisinin kararı ile devredebilir. 5216 sayılı Kanun’un 7. Maddesinin z) bendinin 2. fıkrasında; “Büyükşehir belediyeleri birinci fıkranın (l), (s), (t) bentlerindeki görevleri ile temizlik hizmetleri ve adres ve numaralandırmaya ilişkin görevlerini belediye meclisi kararı ile ilçe belediyelerine devredebilir, birlikte yapabilirler” demektedir. Bu görev ve yetkiler özellikle gelir getirici olmayan ve yerel niteliği ağır basan hizmet alanlarına ilişkindir:

- İlin bütününde her türlü yol, cadde, sokak, park, bulvar, meydan gibi alanların isim ve numaralarını belirleme görevleri.
- Mezarlık alanlarını belirlemek, işletmek.
- Yolcu ve yük terminallerini yapmak, işletmek buraları ruhsatlandırmak.
- Toptancı hallerini yapmak, işletmek ve buralara ruhsat vermek.
- Mezbahaları yapmak, işletmek ve buraları ruhsatlandırmak.
- Ortak yetki havuzunda da bulunan kapalı ve açık otoparklar yapmak, işletmek.

2.2.2.3 Büyükşehir ve İlçe Belediyelerinin Ortak Yetkileri

Kanun, büyükşehir ve büyükşehir ilçe belediyelerinin görev ve yetkilerini birbirinden tamamen koparmamış, bunun aksine bazı yetkileri her ikisine birden vermiştir. Bu tür yerel hizmetleri büyükşehir ve büyükşehir ilçe belediyeleri beraber yapabilecekler veya ikisi birbirinden bağımsız yerine getirebilecekler. 5216 sayılı Kanun'un 7. Maddesinin z bendinin ikinci fıkrasında belirtildiği üzere, yukarıdaki devredilebilir yetkiler başlığında da belirtilen; “Yolcu ve yük terminalleri, kapalı ve açık otoparklar yapmak, yaptırmak, işletmek, işlettmek veya ruhsat vermek”, “Mezarlık alanlarını tespit etmek, mezarlıklar tesis etmek, işletmek, işlettmek, defin ile ilgili hizmetleri yürütmek”, “Her çeşit toptancı hallerini ve mezbahaları yapmak, yaptırmak, işletmek veya işlettmek, imar plânında gösterilen yerlerde yapılacak olan özel hal ve mezbahaları ruhsatlandırmak ve denetlemek” hizmetlerini büyükşehir belediyesi ile büyükşehir ilçe belediyesi birlikte yapabilirler.

Büyükşehir Belediyeleri ve Büyükşehir İlçe Belediyeleri ayrıca aşağıda belirtilen hizmetleri ise birlikte de yapabilirler, birbirinden bağımsız da yapabilirler (5216 sayılı Kanun Md. 7):

- Gecekondu alanlarının dönüştürülmesi, ıslahı vb. hizmetleri yapmak.
- Kentsel dönüşüm ve gelişim projelerini yürütmek.
- Coğrafi ve kent bilgi sistemlerini kurmak.
- Kapalı ve açık Otoparklar yapmak.
- Spor, eğlence ve dinlence yerleri yapmak.
- “Yaşlılar, engelliler, kadınlar, gençler ve çocuklara yönelik kültürel hizmetler” sunmak.

- Özellikle kadınlar ve çocuklar için konukevleri kurmak.
- Yükseköğrenim öğrencileri ve orta öğrenim öğrencilerine yurt açıp işletmek.
- Meslek kazandırma beceri kursları açmak.
- Mabetlerin, eğitim, sağlık, kültürel tesislerin bakım ve onarımını yapmak.
- Sağlıkla ilgili tesisler kurup işletmek.
- Gençlik ve spor, sanat, turizm, kültürel ve sanatsal hizmetler yürütmek.
- Kültür ve tabiat varlıkları ile tarihi dokuyu korumak.
- Defin hizmetlerini yürütmek.
- Tarım ve hayvancılığı destekleyecek her türlü faaliyette bulunmak.

2.2.2.4 Yalnızca Büyükşehir İlçe Belediyelerine Bırakılan Yetkiler

Büyükşehir belediyesini ilgilendiren ancak kanunda yalnızca büyükşehir ilçe belediyelerine verilen bazı görev ve yetkiler ise şunlardır (Md. 7):

- Büyükşehir katı atık yönetim planına uygun olarak, katı atıkları toplamak ve büyükşehir aktarma istasyonuna bunları taşımak.
- 2. Sınıf ve 3. Sınıf gayrisihhi müesseseler ile sıhhi işyerlerini, umuma açık eğlence yerlerini ruhsatlandırmak ve denetlemek.
- Afet riski taşıyan veya can ve mal güvenliği bakımından tehlikeli olan binaları tahliye etmek ve yıkmak.
- İlçe belediyesi yetkisinde olan sokak ve caddelerdeki reklam unsurlarıyla ilgili standartlar getirmek, ilan ve reklam vergisi işlemlerini yerine getirmek.
- Nikah işlemlerini yürütmek.
- İlçe belediyesi yetki alanında olan zabıta hizmetlerini yerine getirmek.
- Emlak vergisi ile ilgili gereken işlemleri yürütmek.

İlçe belediyelerinin yetkisine bırakılan uygulama imar planı, büyükşehir nazım planına uygun hazırlanması gereklidir. Yine bu kapsamda Büyükşehir belediye meclisinde bunun görüşülüp kabul edilmesi gereklidir. Ayrıca ruhsat görevinde hem büyükşehirin kendi kurduğu işletmelere hem de sorumluluğunda olan alanlardaki işyerlerinde ruhsatlandırma yetkisi Büyükşehir Belediyesine aittir. Buna ek olarak afet

riski taşıyan durumlardaki hizmetlerinde büyükşehir belediyesinden yardım isteyebilmeleri de mevzuatta yer almıştır.

Sonuç olarak, büyükşehir belediyeleri “istisnai”, büyükşehir ilçe belediyeleri ise “genel” yetkilidir. 5216 sayılı Kanun’un 7. Maddesinde büyükşehir belediyelerinin görev ve yetkileri tek tek sayılmıştır. Dolayısıyla Türkiye’de Büyükşehir Belediyelerinin sunabileceği hizmetler, “istisnai yetkiler” niteliğindedir (Gözler, 2018: 398). Büyükşehir belediyeleri ile aynı coğrafi alanda bulunan büyükşehir ilçe belediyeleri arasında görev ve yetki uyuşmazlıklarının çıkması da doğaldır. Yetki uyuşmazlıklarının çözümünde 5216 sayılı Kanun’un, 12 Kasım 2012 tarih ve 6360 sayılı Kanun değişen 27. Maddesinin 1. Fıkrasında şu şekilde bir düzenleme yapılmıştır:

“Büyükşehir kapsamındaki belediyeler arasında hizmetlerin yerine getirilmesi bakımından uyum ve koordinasyon, büyükşehir belediyesi tarafından sağlanır. Büyükşehir belediyesi ile ilçe belediyeleri veya ilçe belediyelerinin kendi aralarında hizmetin yürütülmesiyle ilgili ihtilaf çıkması durumunda, büyükşehir belediye meclisi yönlendirici ve düzenleyici kararlar almaya yetkilidir.”

Düzenlemenin bu şekliyle büyükşehir belediyesi ile büyükşehir ilçe belediyeleri arasında çıkabilecek yetki uyuşmazlıkları, büyükşehir belediyesinin karar organı tarafından çözülmektedir. Gözler’in ifadesiyle bu durumda; “pek muhtemelen nalıncı keseri gibi büyükşehir belediye meclisi uyuşmazlıkları hep kendi lehine çözebilir”. Bu nedenle yetki uyuşmazlıklarının yargısal çözümüne de ihtiyaç bulunmaktadır. Keza büyükşehir belediye meclisinin düzenleyici ve yönlendirici kararları “icrai nitelikte iseler” bu tür idari işlemlere karşı ilgililer idari yargıda iptal davası açabilmektedirler (2018:399).

2.2.3 Organları ve Görevleri

Büyükşehir belediyesinin ve büyükşehir ilçe belediyelerinin temelde üç ana organı bulunmaktadır. Bu organların bir kısmı doğrudan seçmenler tarafından, bazıları ise farklı bir biçimde oluşturulur. Büyükşehir Belediye yönetiminin temel organları: başkan, meclis ve encümenidir. Hem Büyükşehir Belediyesinde hem de büyükşehir ilçe belediyesinde bu üç temel organ bulunmakta ve bu üç organ temel yönetim görevini üstlenmektedir.

2.2.3.1 Başkan

Başkan, kentte yaşayan halk tarafından basit çoğunluk yöntemiyle beş yılda bir yapılan seçimlerde doğrudan seçilir. Bu yönden demokratiklik açısından güçlü ve meşru bir konumda bulunmaktadır. Bir yerel siyasetçi olarak idari fonksiyona ait görevlerin yanı sıra siyasi fonksiyonu da yerine getiren başkanlar, Büyükşehir Belediyesinde ve Büyükşehir İlçe Belediyesinde hemen hemen benzer görev ve yetkilerle donatılmışlardır. Başkanların idari nitelikli görev ve yetkileri temel hatlarıyla aşağıdaki gibidir (5216 sayılı Kanun Md. 18):

- Belediye teşkilatında sevk ve idare görevi.
- Kurumsal olarak temsili ve yönetim fonksiyonlarını yerine getirme görevi.
- Meclisçe alınan kararları uygulama görevi.
- Belediye teşkilatı personelini atama görevi.
- Belediyeyi ve bağlı kuruluşlar ile işletmelerini denetleme görevi.
- Belediye meclisine ve encümene başkanlık etme görevi.
- Belediyeyi mahkemelerde temsil görevi.
- Nikah kıyma görevi.

Yukarıdaki idari görevlerin yanı sıra yerel bir siyasi aktör olan başkan, kente gelen önemli misafirleri karşılamada kurumu temsil etmektedir. Siyasi niteliği olan diğer birçok konuda kentin temsilcisi olarak siyasi, kültürel, sportif faaliyetlerde kenti temsil eder. Bu kapsamda yerel halkın; yerel hizmetleri talebinde, hizmetlerin sunulmasında ortaya çıkacak herhangi bir sorun karşısında muhatap bulabilmeleri önemlidir. Bu nedenle mesafe olarak da başkanın, yerel halka yakın bir yerde bulunması demokratik temsil açısından olumlu görülmektedir.

2.2.3.2 Meclis

Büyükşehir Belediye Meclisi ile Büyükşehir İlçe Belediye Meclisi arasında kuruluş açısından farklar bulunmaktadır. Büyükşehir Belediye Meclisi üyeleri doğrudan seçimle oluşmamakta, Büyükşehir İlçe Belediye başkanlarından ve büyükşehir ilçe belediye meclis üyelerinin beşte birinden oluşmaktadır. Büyükşehir Belediye Başkanı, büyükşehir meclisinin hem üyesi hem de başkanıdır. Ancak büyükşehir ilçe belediyesi meclis oluşumu doğrudan nispi temsil sistemi ile seçilen

üyeler seçimle iş başına gelen temsilcilerden oluşmaktadır. Meclisin temsil, karar alma ve denetleme olmak üzere temelde üç ana görevi bulunmaktadır.

Büyükşehir ile büyükşehir ilçe belediye meclisi belediyelerin karar organıdır. Büyükşehir belediye meclisi ile büyükşehir ilçe belediye meclisinin görev ve yetkileri konusu 5216 sayılı Kanun'da belirtilmemiştir. Bu görev ve yetkiler için "5393 sayılı Belediye Kanunu" esas alınmaktadır. Karar organı olarak bu iki meclisin önemli bazı görev ve yetkileri aşağıda sıralanmıştır (5393 sayılı Kanun Md. 18):

- Belediyenin bütçesini kabul görevi.
- Belediyenin stratejik planı, performans planı, yatırım ve çalışma programını kabul görevi.
- Belediye teşkilatında kurulması öngörülen birimlerin oluşturulması, birleştirilmesi ve kaldırılmasına karar verme görevi.
- Norm kadro düzenlemeleri çerçevesinde; kadroların ihdas, iptal ve değiştirilmesine karar verme görevi.
- Borçlanmaya karar verme görevi.
- İmar planlarının onaylama görevi.
- Taşınmaz mal alımına, takasına vs. karar verme görevi.
- Belediye yönetmeliklerini kabul görevi.
- Belediye şirketi kurulmasına ve belediye şirketlerinin özelleştirilmesine karar verme görevi.

Yukarıda sayılan hem büyükşehir belediye meclisinin hem de büyükşehir ilçe belediye meclisinin görevlerine ek olarak yalnızca büyükşehir belediye meclisine bırakılan bazı önemli görevler de şunlardır (5216 sayılı Kanun):

- İmara ilişkin büyükşehir ilçe belediye meclislerinin kararlarını, büyükşehir nazım imar planına uygunluğu bakımından incelemek, aynen veya değiştirerek kabul etme görevi (Md. 14/4).
- Büyükşehir ilçe belediyelerinin bütçelerini kabul etme görevi (Md. 25).
- İlde bulunan cadde, yol, meydan, bulvar, sokaklar ile park, kültürel ve spor tesislerinin Büyükşehir Belediyesi ile büyükşehir ilçe belediyesi arasında nasıl dağılacağına ilişkin esasları belirleme görevi (Md. 27/2).

Belediye meclislerinin yukarıda sayılan karar alma görevlerini, uygulamada durum farklı olsa da bazı aşamalardan geçerek tamamlaması gerekmektedir. Sonuçta demokratik bir usul ile tartışılarak ve müzakere ederek doğru kararlar alınması gerekmektedir. Belediye meclisleri demokrasi açısından en önemli yerel idarelerdir.

Yerel halkın mecliste doğru temsil edilebilmesi, halkın ihtiyaçlarını doğru tespit etmesi gerekmektedir. Belediye meclislerinin temsili bir nitelik taşıması için halk ile bütünleşmesi, halkın beklentilerine ve değer yargılarına benzer özellikleri taşıması gerekmektedir. Buna ilave olarak halktan uzaklaşan bir belediye meclisi, temsiliyet özelliğini kaybetmiştir demek de yanlış olmayacaktır.

Belediye meclislerinin temsil gücü değerlendirilirken genellikle iki önemli nokta dikkate alınmaktadır. Bunlardan ilki yerel seçimlerde yerel halkın meclise üye seçmek için gösterdikleri hassasiyet, ikincisi ise siyasi partilerin aday gösterirken vatandaşın beklentilerini göz önünde bulundurup bulundurmadıklarıdır.

2.2.3.3 Encümen

Büyükşehir Belediyesi Encümeni; “belediye başkanının başkanlığında, belediye meclisinin kendi üyeleri arasından bir yıl için gizli oyla seçeceği beş üye ile biri genel sekreter, biri malî hizmetler birim amiri olmak üzere belediye başkanının her yıl birim amirleri arasından seçeceği beş üyeden oluşur. Belediye başkanının katılmadığı toplantılarda, encümen toplantılarına genel sekreter başkanlık eder”.

Büyükşehir Belediye Encümeninin görev ve yetkileri Büyükşehir Belediyesini düzenleyen 5216 sayılı Kanun’da ayrıca belirtilmemiştir. Bu nedenle 5216 sayılı Kanun’un 28. Maddesini yorumlamak gereklidir o da şu şekildedir; “*Belediye Kanunu ve diğer ilgili kanunların bu kanuna aykırı olmayan hükümleri ilgisine göre büyükşehir ve ilçe belediyeleri hakkında da uygulanır.*” Bu hüküm gereğince büyükşehir belediye encümeninin görev ve yetkileri büyükşehir ölçeğinde belediye encümeni ile aynı şekildedir. Aynı kanunun 16. Maddesinin 3. Fıkrasına göre; “*Büyükşehir belediye encümeninin başkanı ve seçilmiş üyelerine, (12.000) gösterge rakamının Devlet memur aylıkları için belirlenen katsayı ile çarpımı sonucu bulunacak miktarda aylık brüt ödenek verilir. Encümenin memur üyelerine bu miktarın yarısı ödenir.*” Belediye Kanunu’nun dışındaki kanunlardan kaynaklanan encümenin görev ve yetkilerinden bazıları şunlardır;

- 2960 sayılı Boğaziçi Kanunu ve 5216 sayılı Kanun’un 11. Maddesi gereğince yıkım kararlarını vermek.
- 2960 sayılı Boğaziçi Kanunu ve 5216 sayılı Kanun’un 11. Maddesi ve İmar Kanunu gereğince imar uygulamaları ve imar para cezaları ile ilgili karar almak.

- 2981 sayılı Kanun gereğince gecekondü tasfiye ve enkaz bedeli ödenmesine dair karar almak vs. gibi görev ve yetkiler bulunmaktadır.

2.2.4 Personeli ve Teşkilatı

Yeni büyükşehir sisteminin temeli olan reform kanunları bir taraftan belediyelerin idari ve mali özerkliği ile halkın etkin katılımını öngörürken; diğer taraftan bu yerel idarelerin görevlerini, yetkilerini ve sorumluluklarını da arttırmıştır. Büyükşehir belediyelerinden daha etkin ve ekonomik hizmetler bekleyen yeni düzenlemeler daha da iyi işleyen bir personel sistemi ile mümkündür. Sözleşmeli personel istihdamı, sözleşmelilerin kadroya alınması, hizmet alımı yoluyla taşeron personel çalıştırılması ile kapatılan yerel birimlerden personel devri gibi uygulamalar, yeni büyükşehir sistemini doğrudan etkileyen en güncel uygulamalar olarak göze çarpmaktadır (Ömürgönülşen, 2017: 186).

Büyükşehir Belediyesinin teşkilatı norm kadro esaslarına uygun bir biçimde düzenlenmiştir. Bu kapsamda genel sekreterlik, daire başkanlıkları ve müdürlüklerden oluşmaktadır. 5216 sayılı Kanun'un 21. Maddesi gereği; İdari birimlerin kurulması, kaldırılması veya birleştirilmesi, idari ve mali özerklik ilkesi gereği meclis kararı ile olmaktadır. Büyükşehir Belediyelerinde başkan yardımcısı yoktur. Özellikle idarenin sürekliliği açısından genel sekreterlik kadrosu hizmetlerin kaliteli ve etkili bir biçimde yürütülebilmesi amacıyla oluşturulmuştur. Genel sekreter yardımcıları da bu amaçla norm kadroya uygun olarak atanabilir (Toprak, 2014: 355).

Büyükşehir Belediyelerinde atamaya yetkili amir, başkandır. Personel olarak müdür ve üstü ünvanlı olanlar ilk toplantıda meclisin bilgisine sunulur. Genel sekreter, başkanın teklifi üzerine Çevre ve Şehircilik Bakanı¹⁵ tarafından atanır. Genel sekreter, genel sekreter yardımcıları, birinci hukuk müşaviri ve daire başkanlığı kadrosuna atananlar, bakanlıklardaki personel ile özlük hakları bakımından benzer bir biçimde ihdas edilmiştir. Genel sekreter, bakanlık genel müdürleri, genel sekreter yardımcıları bakanlık müstakil daire başkanları, birinci hukuk müşaviri ise bakanlık daire başkanları için ilgili mevzuatında öngörülen ek gösterge, makam, görev ve temsil

¹⁵ 29/11/2018 tarihli ve 7153 sayılı Kanunun 28. maddesiyle değiştirilmiştir. Önceki hali "İçişleri Bakanı tarafından" idi.

tazminatları ile “657 sayılı Devlet Memurları Kanunu” Md. 152 uyarınca ödenen zam ve tazminatlardan aynı şekilde faydalanırlar.

5216 sayılı Kanun’un 22. Maddesi gereği; “Sözleşmeli ve işçi statüsünde çalışanlar hariç belediye memurlarına, başarı durumlarına göre toplam memur sayısının %10’unu ve Devlet memurlarına uygulanan aylık katsayının (30.000) gösterge rakamı ile çarpımı sonucu bulunacak miktarı geçmemek üzere hastalık ve yıllık izinleri dahil olmak üzere, çalıştıkları sürelerle orantılı olarak encümen kararıyla yılda en fazla iki kez ikramiye ödenebilir.”

2.2.5 Mali Yapısı

Büyükşehir Belediyelerinin mali yapısından bahsedildiğinde merkezi bütçeden aldıkları paylar akla gelmektedir. Daha sonra akla gelen şey ise giderleri ve kendi bütçesidir. Bilindiği gibi diğer yerel yönetimler gibi belediyelerin de asıl geliri merkezi bütçeden aldığı paydır. Yeni sistemde oranların nasıl değiştiği yukarıda belirtilmiştir. Bundan dolayı burada sadece mevzuattaki gelirleri ve giderlerinden bahsedilecektir. Büyükşehir Belediyesi Kanunu 23. Maddesinde gelirler kısaca şu şekilde düzenlenmiştir:

- Genel bütçe vergi gelirleri tahsilatı toplamından aldıkları pay.
- Kendi sınırları içinde yapılan genel bütçe vergi gelirleri tahsilatı toplamı üzerinden yatırılacak pay.
- At yarışları dahil müşterek bahislerden elde edilen eğlence vergisinin yüzde ellisi.
- Belediye yönetimindeki sosyal ve kültürel tesisler, spor, eğlence ve dinlenme yerlerinden tahsil edilecek her türlü vergi, resim ve harçlar.
- Su, kanalizasyon ve yol harcamalarına katılma payları.
- Taşınmaz ve taşınır malların gelirleri.
- Bağlı kuruluşların kesin hesaplarındaki gelirleri ile giderleri arasında oluşan fazlalık sonucu aktarılan gelirler.
- Kamu kurumlarının ve idarelerinin yardımları.
- Belediyeye ait iktisadi teşebbüslerinin safi hasılatlarından meclis tarafından belirlenecek oranda alınan hisseler.
- Kira, faiz ve ceza gelirleri.
- Şartlı ve şartsız bağışlar.

Yukarıda belirtildiği gibi Türkiye’de büyükşehir ve büyükşehir ilçe belediyelerinin öz gelir kaynaklarını en başta vergiler olmak üzere harçlar, ücretler, harcamalara katılma payları olmak üzere sınıflandırmak da mümkündür. Belediyelerin tahsil etme yetkisine sahip oldukları vergi gelirleri 2564 sayılı “Belediye Gelirleri Kanunu” ve 1319 Sayılı “Emlak Vergisi Kanunu”nda düzenlenmiştir. Bu kanunlara göre emlak vergisi, çevre temizlik vergisi, eğlence vergisi, yangın sigorta vergisi, ilan ve reklam vergisi haberleşme vergisi, elektrik havagazı vergisi ve tüketim vergisi belediyelerin tahsil etme yetkisinde olduğu ana gelir kaynaklarıdır.

Vergilerin hangilerinin Büyükşehir Belediyeleri hangilerinin büyükşehir ilçe belediyeleri tarafından tahsil edildiği de önem arz etmektedir. Bu kapsamda büyükşehir belediyeleri yalnızca yangın sigorta vergisi, ilan ve reklam vergisi ile eğlence vergisini tahsil etmekte yetkilidir. Ayrıca ilçe belediyeleri tarafından tahsil edilen çevre temizlik vergisinden büyükşehir belediyelerine %20 oranında pay verilmektedir. Yukarıda belirtilen diğer vergilerin tamamını büyükşehir ilçe belediyeleri tahsil etmektedir.

Yeni Büyükşehir Belediyesi sisteminde genel bütçe gelirlerinin paylarındaki oran artışlarına rağmen bu payların dağıtımındaki problemin giderilemediği de bazı kaynaklarda yer almıştır. Güngör (2012: 27)’e göre; “Genel bütçeden en az pay alan Büyükşehir Belediyesi ile en çok pay alan Büyükşehir Belediyesi arasında kişi başı üç kattan daha fazla fark bulunmaktadır.”

6360 sayılı Kanun ile 5779 sayılı Kanun’da yaptığı değişikliklerle paylar aşağıdaki tablodaki gibi dağıtılacaktır.

Tablo 6. Belediyelere Dağıtılan Paylar

BÜYÜKŞEHİR BELEDİYELERİ	“% 6 payın; % 60’ı doğrudan, kalan %40’ı ise havuzda toplanarak; • % 30’u yüzölçümüne, • % 70’i nüfuslarına göre dağıtılır. Büyükşehir İlçe Belediye Payının % 30’u büyükşehir belediyelerine nüfuslarına göre dağıtılmaktadır”
BÜYÜKŞEHİR İLÇE BELEDİYELERİ	% 4,50 payın; “% 10’u yüzölçümüne, %90’ı nüfus esasına hesaplanmakta ve hesaplanan bu tutarın; • %30’u ilgili Büyükşehir Belediyesi’ne • %10’u ilgili su ve kanalizasyon idaresine • %60’ı da büyükşehir ilçe belediyesine aktarılmaktadır.”

BÜYÜKŞEHİR DIŞINDAKİ BELEDİYELER	“% 1,50 payın; • % 80’i nüfuslarına, • % 20’si gelişmişlik endeksine göre eşit sayıda nüfus içeren 5 gruba ayrılarak gruplara sırasıyla %23, %21, %20, %19, %17 olarak dağıtılır. Kesinleşmiş en son genel bütçe vergi gelirlerinin %1’i denkleştirme ödeneği olarak nüfusu 10.000’e kadar belediyeler için %65’i eşit, %35’i nüfuslarına göre dağıtılır.”
İL ÖZEL İDARELERİ	“% 0,50 payın; • % 50’si nüfusa, • % 10’u illerin yüzölçümüne, • % 10’u illerin köy sayısına, • % 15’u illerin kırsal alan nüfusuna, • % 15’u illerin gelişmişlik endeksine göre dağıtılır.”
İSTİSNALAR	“Sadece Büyükşehir Belediyeleri Açısından; • Petrol ürünleri üzerinden alınan özel tüketim vergisinin tamamı.”

Kaynak: (Demir, 2013: 107).

Büyükşehir Belediyelerinin gelirleri ve genel bütçeden aldıkları paylar yukarıda belirtilmiştir. Büyükşehir belediyelerinin mali yapısı dendiğinde giderlerinden de bahsetmek gereklidir. Büyükşehir belediyelerinin giderleri de 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu’nun 24. Maddesinde kısaca aşağıdaki gibi sıralanmıştır:

- Hizmet binalarının temini, bakımı ve onarımı giderleri.
- Personele verilen maaş, ücret, ödenek ve diğer giderler.
- Her türlü altyapı, yapım, bakım ve onarım giderleri.
- Zabıta ve itfaiye hizmetleri ile diğer hizmetler giderleri.
- Vergi, resim, harç, katılma payı, hizmet karşılığı alınacak ücretler.
- Kuruluşuna katıldığı şirket, kuruluş ve birliklerle ilgili ortaklık payı giderleri.
- Mezarlıkların tesisi, korunması ve bakımına ilişkin giderler.
- Faiz, borçlanmaya ilişkin diğer ödemeler ve sigorta giderleri.
- Dar gelirli, yoksul, muhtaç ve kimsesizler ile engellilere yapılacak sosyal yardımlar.
- Dava takip ve icra giderleri.
- Tören, temsil giderleri.
- Danışmanlık, avukatlık ve denetim giderleri.
- Sosyal, sportif, kültürel ve bilimsel etkinlikler için yapılan giderler.
- Diğer giderler.

Sınırı il mülki sınırı olan büyükşehirler ile yeni büyükşehir olan illerde il özel idaresi ve belediye payları toplamı üzerinde yeni düzenleme ile genel bütçeden pay aktarılmıştır. Bahsedilen illerde belde belediyeleri, il özel idareleri ve köylerin kaldırıldığı ve büyükşehir belediye hizmet alanı içerisine alındığı düşünüldüğünde genel giderler ve yönetim maliyeti de azalmış olacaktır (Güngör, 2012: 27). Büyükşehir Belediyeleri ve Büyükşehir İlçe Belediyelerinin maddi imkânı, il özel idarelerinin devredilmesiyle daha da artmıştır. Bu durumda hizmetlerin uzman kişilerce yürütülmesi hizmet kalitesini de arttırılabilmektedir. İmkanlar ve uzman personel birleştirildiğinde hizmet bütünlüğü açısından da fayda sağlanması beklenmektedir.

Yukarıda, 6360 sayılı Kanun'un getirdiği değişiklikler ve Türkiye'nin Büyükşehir yönetim mevzuatındaki yansımaları aktarılmıştır. Türkiye'de artık 30 büyükşehir, il ölçeğinde hizmet sunan yeni büyükşehir modeli ile yönetilmektedir. Kanunun genel gerekçesi gereği yerel yönetimler; şeffaf, hesap verebilir, ölçek ekonomisinden faydalanan, daha kaliteli hizmet üreten, katılıma ve temsile önem veren demokratik bir kurum olarak konumlandırılmıştır. Kanunun yürürlüğe girip yeni büyükşehir sisteminin Türkiye'de uygulanmasından bu yana yaklaşık 6 yıl geçmiştir. Teoride, yerel yönetim mevzuatına işlenen maddelerin pratikteki yansımalarını tespit etmek gerekmektedir. 6360 sayılı Kanun ile getirilen yeni sistemin, önceki sistemin sunduğu yerel hizmetlerden daha kaliteli ve demokratik olup olmadığını anlamak için büyükşehir tecrübesini yeni edinen şehirlerde yaşayan yerel halkın algısını ölçerek tespit etmek gerekmektedir.

6360 sayılı Kanun ile ilin mülki sınırına genişletilen büyükşehir belediye hizmet sınırları içerisindeki tüm belde belediyeleri ve köylerin tüzel kişiliklerinin kaldırılması literatürde en çok tartışılan konular arasındadır. Kendi belediye binasına sahip, karar organları yerel halk tarafından seçilerek oluşturulan, halka yakın bir biçimde örgütlenerek hizmet sunan, tüzel kişiliğe sahip olan yerel yönetim birimleri artık büyükşehir ilçe belediyesine bağlı bir mahalle statüsüne dönüşmüş ve bu şekilde hizmet sunmaktadır. 6360 sayılı Kanun ile getirilen bu köklü dönüşümün yerel hizmetlerdeki kaliteyi arttırıp arttırmadığının, demokratik katılım ve temsilin olumlu etkilenip etkilenmediğinin bu mahallelerde yaşayan vatandaşların algısını ölçerek tespit etmek bu tezin amacını oluşturmaktadır. Bu kapsamda, bir sonraki bölümde konuya yönelik yapılan bir araştırmanın bulguları ve analizleri değerlendirilmektedir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

6360 SAYILI KANUN İLE KAPATILAN BELDE BELEDİYELERİNDE HİZMETTE KALİTE VE TEMSİL SORUNSAĞI ÜZERİNE ALAN ARAŞTIRMASI

3.1 ARAŞTIRMANIN KONUSU

6360 sayılı Kanun, yukarıda detaylı bir biçimde aktarıldığı ve vurgulandığı üzere Türkiye’de yerel yönetim sisteminde, özelde ise Büyükşehir Belediyeleri üzerinde köklü değişiklikler getirmiştir. Büyükşehir belediyesi statüsü kazanan kentlerin mülki sınırlarındaki belde belediyelerinin ve köylerin tüzel kişiliklerine son verilmesi tartışmalara yol açmıştır. Özellikle 2014 yerel seçimleri ile birlikte kanunun tüm büyükşehirler için uygulanmasından sonra, yerel hizmet kalitesi, demokratik katılım ve temsil konularında kapatılan yerel yönetim birimleri için önemli değişimler yaşanmış, üzerinden 2019 yılında bir yerel seçim daha geçmiştir.

Araştırmanın konusu 6360 sayılı Kanun ile kapatılan belde belediyelerinde hizmet kalitesinin nasıl bir değişim gösterdiğini ve demokratik açıdan temsil sorunu olup olmadığını Hatay ilindeki üç ilçeye bağlı en büyük nüfuslu üç mahalle örneğinde vatandaş algısını ölçerek tespit etmektir. Bu tespitleri yapmadan önce 6360 sayılı Kanun ile büyükşehir olan Hatay ilinin bu düzenlemeden siyasi ve idari açıdan nasıl etkilendiğine göz atmakta yarar bulunmaktadır.

3.1.1 6360 Sayılı Kanun Sonrası Hatay Büyükşehir Belediyesi

Bu başlık altında önce genel olarak Hatay’ın ve araştırma kapsamındaki üç ilçenin genel bilgileri aktarılmış; sonrasında ise 6360 sayılı Kanun sonrası Hatay’da yaşanan siyasi ve idari yapıdaki değişim ele alınmıştır.

3.1.1.1 Hatay ve Üç İlçeye Ait Genel Bilgiler

Hatay, güneyinde ve doğusunda Suriye, batısında Akdeniz, kuzeybatısında Adana, kuzeyinde Osmaniye ve kuzeydoğusunda Gaziantep’in bulunduğu, Türkiye’nin bir ilidir. Hatay, oldukça önemli bir geçmişe ve kültüre sahiptir. Birçok

araştırmacı, Türkiye'nin en eski yerleşim birimlerinden olan Hatay'ın tarihinin M.. 100.000'li yıllara rastlayan orta paleolitik döneme kadar uzandığını belirtmektedir. Yine arkeolojik kazılardan elde edilen bilgilere göre Hatay yöresi neolitik, kalkolitik dönemlerde ve Tunç Çağı'na da uzanan bir geçmişe sahiptir (TUİK, Seçilmiş Göstergelerle Hatay: 11).

Hatay ili, 23 Haziran 1939 tarihinde "Hatay Mıntıkasının Türkiye'ye İadesine Dair Hatay Antlaşması" ile 07 Temmuz 1939 tarih ve 3711 sayılı Kanun ile kurulmuş, "23 Temmuz'da son Fransız birliği de Antakya'dan ayrılınca Hatay'ın anayurda katılma işlemleri tamamlanmıştır" (Doğanay ve Alım, 2016:106).

Hatay, 2011 yılında Kalkınma Bakanlığı'nın hazırlamış olduğu, "İllerin ve Bölgelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması" SEGE'ye (2011) göre illerin sosyo-ekonomik gelişmişlik sıralamasında 46. Sırada yer almaktadır (T.C. Kalkınma Bakanlığı, 2013: 64-65). Kalkınma Bakanlığı'nın 2010 göstergeleriyle hazırladığı çalışmada, nüfusu bu kadar büyük olmasına rağmen Hatay, sosyo-ekonomik gelişme anlamında benzer nüfusa sahip birçok ilin gerisinde kalmıştır. 2020 yılında böyle bir araştırma bulunmamaktadır.

Şekil 2. Hatay İli Siyasi Haritası¹⁶

Hatay Belediyesi, 2012 yılında çıkarılan 30 Mart 2014 yerel seçimleri ile birlikte yürürlüğe giren 6360 sayılı Kanun ile büyükşehir olmuştur. Büyükşehir Belediyesi olma tecrübesini 6360 sayılı Kanun sonrasında edinen Hatay ili, köklü değişiklikler geçirmiştir. Yasanın uygulanmaya başlamasından günümüze kadar geçen

¹⁶ Şekil 2,3,4 ve 5'teki siyasi haritalar 12.11.2019 tarihinde Harita Genel Müdürlüğü tarafından gönderilmiştir.

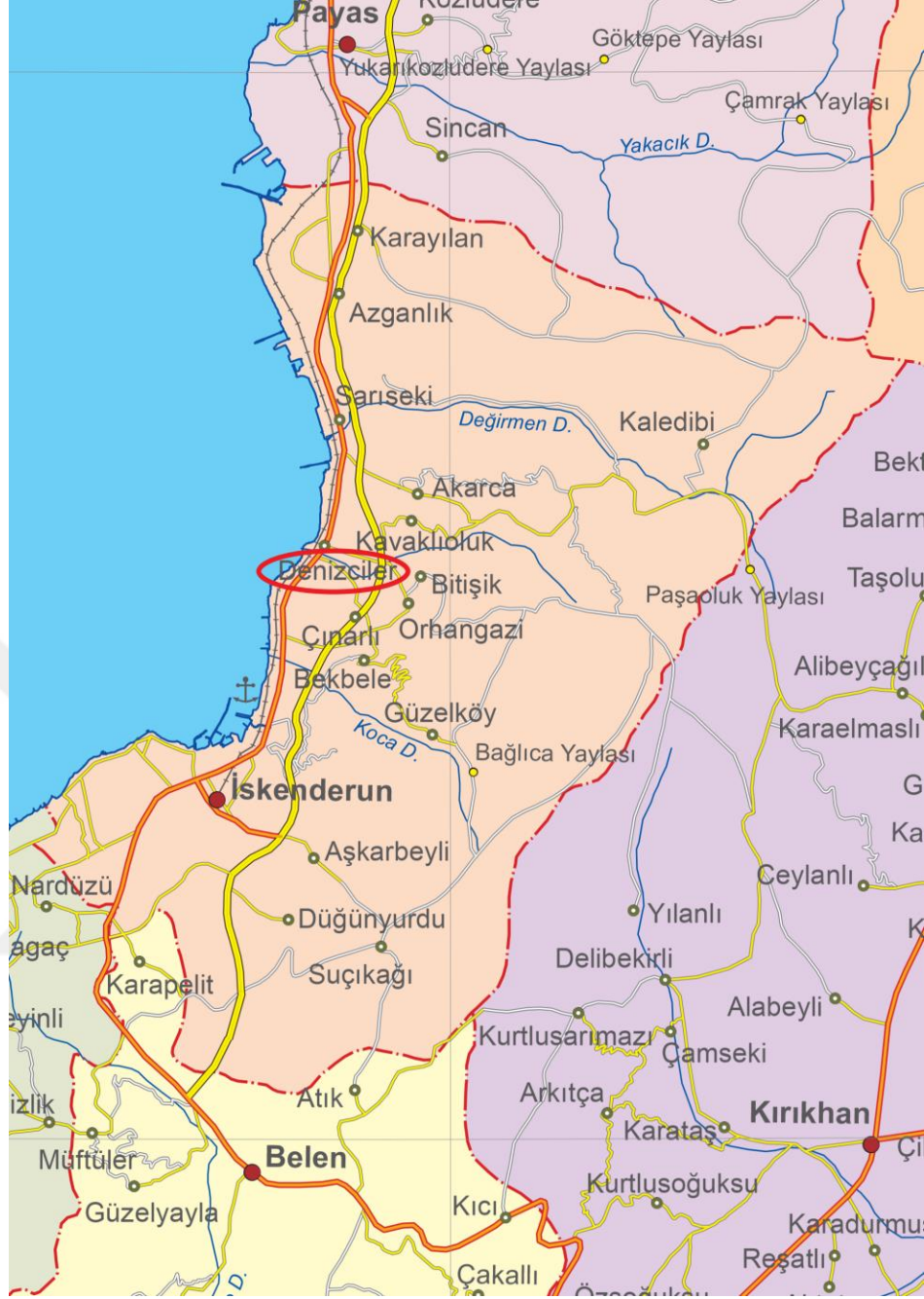
6 yıllık süreçte, Hatay’da idari, mali, siyasi açıdan ve yerel hizmetler açısından, değişiklikler yaşanmaktadır. Bu konu aşağıda aktarılmıştır.

Toplam nüfusu TÜİK’e (2018) göre 1.609.856, yüzölçümü ise göller hariç 5.524 km² olan Hatay, Türkiye’nin nüfus bakımından 13. Büyük ilidir. Hatay; “Antakya, Altınözü, Arsuz, Belen, Defne, Dört Yol, Erzin, Hassa, İskenderun, Kırıkhan, Kumlu, Payas Reyhanlı, Samandağ ve Yayladağı” ilçelerinden oluşur. Bu ilçeler arasında araştırmamızın yapıldığı üç ilçenin kısa bilgilerine göz atmakta fayda vardır:

İskenderun ilçesi:

Kentin kuruluşu M.Ö. 2000’li yıllara dayanmaktadır. Bu yıllarda burada Hititler’e bağlı Kadu Beyliği’nin kurulduğu bilinmektedir. İlçe, Doğu Roma-İslam rekabeti sırasında birçok kez el değiştirmiştir. İskenderun halkı, Osmanlı döneminde seçkin bir hayat sürdürmektedir. Ticari ve stratejik yönden oldukça kıymetlidir. 1839 yılında Tanzimat fermanının ilan edilmesiyle beraber yapılan idari düzenleme ile İskenderun, Payas ve Belen ile birlikte Adana eyaletine bağlanmıştır. Osmanlı döneminin ilk petrolü bu ilçenin Çengen köyünde bulunmuştur. 12 Kasım 1918 tarihinde İskenderun, Fransız askerleri tarafından işgal edilmiştir. Hatay Devleti döneminde Meclis anavatanına katılma kararını aldığı anda Türkiye sınırlarına dahil edilmiştir. Türk ordusu 5 Temmuz 1938 tarihinde İskenderun’a girmiştir (Hatay Valiliği, 2011: 82). Mezopotamya, Güney Anadolu ve Suriye’nin bir nevi kapısı konumunda olması nedeniyle önemli bir coğrafyada bulunan İskenderun; özellikle Basra Körfezi’nden Hindistan’a gidecek yolun başlama noktası olması, pamuk ve petrol gibi önemli hammaddelerin kaynağının bulunduğu coğrafyanın doğal limanı olması gibi özellikleri bu kentin önemini arttırmaktadır (Ürkmez, 2016).

İskenderun’un coğrafyasına bakıldığında; Amanos dağlarının eteklerinde kurulduğu görülür. Tipik Akdeniz ikliminin hüküm sürdüğü İskenderun’da yılın 7 ayı yazdır denilebilir. Nüfusu, 2018 verilerine göre toplam 248.335’tir (TÜİK, 2019).

Şekil 3. İskenderun İlçesi, Denizciler Mahallesi Haritası

İlçe, daha çok demir-çelik sektöründe sanayileşmiştir. Büyük bir limana sahip olan İskenderun, sahip olduğu tarihi, kültürel ve doğal güzellikleriyle dikkat çekmektedir. Bu güzelliklerin yanında tabi ki iklimin de etkisiyle sebze ve meyve açısından oldukça bereketli toprakları sayesinde yöre halkının hayat tarzı üzerinde ve mutfığa yansıyan zenginlikleriyle kendini gösterir. İskenderun ilçesine bağlı toplamda 45 mahalle mevcuttur. Bu mahallelerden en büyük nüfuslu olanı araştırmamızın yapıldığı mahallelerden olan Denizciler mahallesidir (Denizciler, 6360 sayılı

Kanun'dan önce belde belediyesi statüsüne sahipti). Denizciler Mahallesi'nde toplam 23.461 kişi yaşamaktadır (TUİK, 2019).

Arsuz ilçesi:

Arsuz, tarihte gül anlamındaki Rhosus ismiyle anılan, Hititlerin Mukiş ve Perslerin Dara ismini verdikleri yarımada üzerinde kurulmuştur. Rhosus antik dönemin önemli liman şehirlerinden bir tanesidir. Tahminlere göre, bu şehrin Büyük İskender'in Makedon Komutanı olan Seleykos 1. Nikator tarafından kurulduğu belirtilmektedir. Arsuz, M.Ö. 300 yıllarında Makedonya Kralı Büyük İskender'in generallerinden olın Seleykos 1. Nikator'un M.Ö. 64'te Roma'nın, M.S. 638 yılında Arapların, 969 yılında Bizanslıların ve 1268'de Memlüklerin egemenliği altına girmiş ve Romalılar döneminde en parlak dönemini yaşamıştır (Arsuz Kaymakamlığı, 2020).

İlçe, 6360 sayılı Kanun ile kurulmuştur. Kuzeyinde İskenderun İlçesi, kuzeydoğusunda ise Belen İlçesi bulunmaktadır. Doğusunda Hatay ili, güneydoğusunda ise Samandağ ilçeleri ile çevrilidir. Ayrıca bu ilçe Hatay iline 90 km, İskenderun'a ise 40 km uzaklıkta olup; 538 km² alana sahiptir.

Şekil 4. Arsuz İlçesi Karaağaç Mahallesi Haritası

Arsuz ilçesinin ekonomisi genellikle turizm, tarım ve hayvancılığa dayalıdır. Tarımsal faaliyetlerin başlıcaları; arpa, buğday gibi tahıl ürünleri yetiştiriciliğidir. Ayrıca sebze ve meyve çeşitliliği de fazladır. Hatay ilinin genel olarak en çok ürettiği değerli bir besin olan zeytin, Arsuz'da da üretilir. Deniz kenarı olmasından kaynaklı küçük çaplı balıkçılık da halkın geçim kaynağı olarak görülmektedir. Arsuz ilçesine bağlı toplam 38 mahalle bulunmaktadır. Bu mahalleler arasında nüfusu en büyük olan Karaağaç mahallesidir. Karaağaç mahallesi (Karaağaç, 6360 sayılı Kanun'dan önce belde belediyesi statüsüne sahipti) büyük nüfuslu olmasından dolayı sonradan Cumhuriyet, Konarlı, Övündük ve Şarkonak adlarında 4 ayrı mahalleye ayrılmıştır. Toplamda Karaağaç mahallesinde 26.920 kişi ikamet etmektedir (TUİK, 2019).

Defne İlçesi:

Defne, 6360 sayılı Kanun'un yürürlüğe girmesinden önce Hatay ili, Antakya ilçesine bağlı idi. 06.12.2012 Tarih ve 28489 sayılı Resmî gazetede yayımlanan 6360

sayılı Kanun'un 2. maddesinin (7) bendine göre Hatay İlinde Defne İlçesi ve Defne Belediyesi kurulmuştur.

Bu ilçenin en önemli mahallesi Harbiye mahallesidir. Defne Kaymakamlığı Harbiye'yi; "Hatay'ın çağlayanlar bölgesi olan Harbiye, 8 km'lik bir yolla Antakya'ya bağlanır. Şelaleleri ve temiz havası ile ünlü olup, yerli ve yabancı turistlerin ziyaret ettiği bir mesire yeridir. Platonun güneyinden fışkıran kaynaklar, şelaleler meydana getirdikten sonra Asi nehrine karışırlar. Bu şelalelerin Antik çağdaki isimleri Kastalia, Pallas ve Saramannadır" şeklinde tarif etmektedir (Defne Kaymakamlığı, 2019).

Şekil 5. Defne İlçesi, Harbiye Mahallesi Haritası

Harbiye mahallesinde toplam 26.461 kişi yaşamaktadır. İlçede toplam 37 mahalle bulunmaktadır. Harbiye, bu ilçenin en büyük ikinci mahallesidir. Harbiye, Denizciler ve Karaağaç gibi 6360 sayılı Kanun’dan sonra mahalle statüsüne dönüşmüştür. Kanun uygulamasından önceki durumda bu yerleşim yeri de belde belediyesine sahipti.

3.1.1.2 İdari Yapıdaki Değişim

Hatay ilinin, 1939 tarihinde kurulmasından 6360 sayılı Kanun’un yürürlüğe girmesine kadar idari yapısı değişmemiştir (Adıgüzel ve Karakaya, 2017:36). 6360 sayılı Kanun’un Hatay’ın idari yapısında meydana getirdiği değişiklikler aşağıda sıralanmıştır:

1. Hatay, “Belediye” statüsünde yönetilmekte iken “Büyükşehir Belediyesi” statüsüne kavuşmuştur.
2. Büyükşehir statüsü kazanması ile belediyenin hizmet alanı ilin mülki sınırlarını kapsamıştır.
3. Kanun öncesi Hatay ilinin 12 ilçesi bulunmaktadır. Kanundan sonra ise ilçe sayısı 15’e çıkmıştır. Bunlar Tablo 7’de belirtilmiştir.

Tablo 7. Hatay İlçeleri, Köy ve Şehir Nüfusları 2012 ve 2017 Karşılaştırması

YILLAR	2017			2012		
İLÇELER	ŞEHİR	KÖY	TOPLAM	ŞEHİR	KÖY	TOPLAM
Altınözü	60.603	0	60.603	14.606	42.664	57.270
Belen	32.336	0	32.336	22.577	6.485	29.062
Dört Yol	122.568	0	122.568	146.014	5.823	151.837
Erzin	41.426	0	41.426	31.092	9.684	40.776
Hassa	55.073	0	55.073	35.482	14.527	50.009
İskenderun	247.220	0	247.220	277.249	37.840	315.089
Kırıkhan	113.096	0	113.096	76.921	26.976	103.897
Kumlu	13.228	0	13.228	4.855	7.614	12.469
Reyhanlı	95.057	0	95.057	63.563	23.005	86.568
Samandağ	119.558	0	119.558	95.798	25.922	121.720

Yayladağı	28.954	0	28.954	11.998	8.585	20.583
Antakya	370485	0	370485	6360 Sayılı Kanun İle Kurulmuştur.		0
Arsuz	87666	0	87666			0
Defne	146803	0	146803			0
Payas	41153	0	41153			0
TOPLAM	1575226	0	1575226	780155	209125	989280

Kaynak: (YERELNET, 2018)

4. Yeni kurulan ilçelere çok sayıda belediye ve köy bağlanmıştır. Tablo 8’de kurulan yeni ilçeler ve bu ilçelere bağlanan köy ve mahalle sayıları belirtilmiştir.

Tablo 8. 6360 Sayılı Yasa ile Hatay İline Bağlanan Belediye ve Köy Sayıları

Sıra	İlçe	Bağlanan Belde Belediyesi Sayısı	Bağlanan Mahalle Sayısı	Bağlanan Köy Sayısı
1	Antakya	12	41	42
2	Defne	10	4	23
3	Arsuz	7	-	25
4	Payas	-	-	3

Kaynak: (6360 sayılı Kanun)

Tablo 8’de belirtilen bu ilçelere, 30 Mart 2014 tarihindeki yerel seçimleri takip eden ayda; genel bütçe vergi gelirleri tahsilatı toplamı üzerinden 3 kat artırımlı pay ödenmesine karar verilmiştir. Tabloda aynı zamanda bu tarihten itibaren mahalle statüsüne dönüşecek olan 29 belde belediyesinin yeni kurulan bu ilçelere bağlandığı görülmektedir. 6360 sayılı Kanun kapsamında daha önce merkez ilçesine bağlı 12 belde belediyesi artık yeni kurulan Antakya ilçesine, merkez ilçe sınırları içinde bulunan 10 belde belediyesi Defne ilçesine, bundan önce İskenderun ilçesinde bulunan 7 belde belediyesi de yeni kurulan Arsuz ilçesine bağlanmıştır.

5. Bağlı ilçelerin mülki sınırları içindeki belde belediyeleri ve köylerin tüzel kişilikleri kaldırılmış, mahalle statüsüne dönüştürülmüştür.
6. Hatay İl Özel İdaresi’nin tüzel kişiliği kaldırılmıştır.

7. 5216 Sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu'nun 21. Maddesi gereği; "Büyükşehir Belediyesi teşkilâtı; norm kadro esaslarına uygun olarak genel sekreterlik, daire başkanlıkları ve müdürlüklerden oluşur." Bu hükme dayanarak Hatay Büyükşehir Belediyesi'nin teşkilat yapısı değişmiştir.
8. Hatay Büyükşehir Belediyesi teşkilat yapısı, 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu'nun 21 ve 22'nci maddeleri ve 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 48, 49 ve 50'nci maddelerine göre kurulmaktadır. Buna göre Hatay Büyükşehir Belediyesi'nde başkan yardımcısı kadrosu bulunmamaktadır. Bu kadronun yerine Hatay Büyükşehir Belediyesi'ne bir Genel Sekreter, iki de Genel Sekreter Yardımcısı kadrosu ihdas edilmiştir (Hatay Büyükşehir Belediyesi, 2016).
9. Su ve kanalizasyon idaresi kurulması:
 - a. Büyükşehirlerde su ve kanalizasyon hizmetleri büyükşehir belediyelerinin görevleri arasındadır. Bu hizmetler; "su ve kanalizasyon idaresi genel müdürlükleri" tarafından yerine getirilmektedir.
 - b. Büyükşehirlerde bu idarelerinin kuruluş ve görevlerini düzenleyen 2560 sayılı "İstanbul Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun" un Ek-5'inci maddesinde; "Bu kanun diğer büyükşehir belediyelerinde de uygulanır" denilmektedir. Bu Kanun'un geçici 10. Maddesinde¹⁷ ise; "Diğer büyükşehir belediyelerinde kurulacak su ve kanalizasyon idarelerinin adına, kadrolarına, mevcut personelinin ve mal varlığının devrine ilişkin esaslar Cumhurbaşkanı kararı ile tespit edilir" denilmektedir.
 - c. Yukarıdaki yasal düzenleme gereği, Bakanlar Kurulu'nca "31/03/2014 tarihli ve 28958 sayılı Resmî Gazete 'de yayımlanan 2014/6072 sayılı Karar" ile Hatay ilinde Hatay Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü (HATSU)¹⁸ kurulmasına karar verilmiştir.

Tablo 9. 6360 Sayılı Kanun Sonrası Hatay İlinde Kapatılan Belde Belediyeleri ve 2012 Nüfusları¹⁹

¹⁷ 2/7/2018 tarihli ve 703 sayılı KHK'nin 112. maddesiyle, bu fıkrada yer alan "İçişleri Bakanlığının teklifi ve Bakanlar Kurulunun" ibaresi "Cumhurbaşkanı" şeklinde değiştirilmiştir.

¹⁸ HATSU Genel Müdürlüğü, 2560 sayılı Kanuna tabi olarak 12.11.2012 tarih ve 6360 sayılı Kanun çerçevesinde 01.04.2014 tarihinde kurularak faaliyete geçmiştir.

¹⁹ Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü verilerinden yararlanılmıştır.

SIRA	İLÇE ADI	BELEDİYE ADI	2012 NÜFUSU	SIRA	İLÇE ADI	BELEDİYE ADI	2012 NÜFUSU
1	ALTINÖZÜ	ALTINKAYA	2.861	33	DÖRTYOL	ALTINÇAĞ	5.130
2	ALTINÖZÜ	HACIPAŞA	2.859	34	DÖRTYOL	KARAKESE	6.211
3	ALTINÖZÜ	KARBAYAZ	1.487	35	DÖRTYOL	KUZUCULU	11.187
4	ANTAKYA	AVSUYU	4.860	36	DÖRTYOL	YENİYURT	4.194
5	ANTAKYA	EKİNCİ	6.712	37	DÖRTYOL	YEŞİLKÖY	10.482
6	ANTAKYA	GÜZELBURÇ	6.661	38	HASSA	AKBEZ	9.000
7	ANTAKYA	KARAALİ	3.391	39	HASSA	AKTEPE	8.385
8	ANTAKYA	KARLISU	3.776	40	HASSA	ARDIÇLI	4.019
9	ANTAKYA	KUZEYTEPE	6.376	41	HASSA	KÜRECİ	2.739
10	ANTAKYA	KÜÇÜKDALYAN	9.297	42	HASSA	SÖĞÜT	1.581
11	ANTAKYA	MAŞUKLU	5.024	43	İSKENDERUN	ARSUZ	2.257
12	ANTAKYA	NARLICA	15.692	44	İSKENDERUN	AZGANLIK	2.989
13	ANTAKYA	ODABAŞI	13.533	45	İSKENDERUN	BEKBELE	7.548
14	ANTAKYA	OVAKENT	7.003	46	İSKENDERUN	DENİZCİLER	17.925
15	ANTAKYA	SERİNYOL	14.751	47	İSKENDERUN	KARAYILAN	10.574
16	ARSUZ	AKÇALI	4.254	48	İSKENDERUN	SARISEKİ	4.010
17	ARSUZ	GÖKMEYDAN	1.927	49	KIRIKHAN	KURTLUSOĞUKSU	2.204
18	ARSUZ	GÖZCÜLER	7.695	50	PAYAS	PAYAS	33.700
19	ARSUZ	KARAAĞAÇ	20.459	51	SAMANDAĞ	DEĞİRMENBAŞI	3.337
20	ARSUZ	MADENLİ	4.516	52	SAMANDAĞ	KOYUNOĞLU	3.799
21	ARSUZ	NARDÜZÜ	4.818	53	SAMANDAĞ	KUŞALANI	5.259
22	ARSUZ	ÜÇGÜLLÜK	3.444	54	SAMANDAĞ	MAĞARACIK	4.540
23	DEFNE	AKNEHİR	1.877	55	SAMANDAĞ	MIZRAKLI	5.072
24	DEFNE	ÇEKMECE	18.511	56	SAMANDAĞ	SUTAŞI	5.935
25	DEFNE	DURSUNLU	7.189	57	SAMANDAĞ	TEKEBAŞI	8.406
26	DEFNE	GÜMÜŞGÖZE	4.471	58	SAMANDAĞ	TOMRUKSUYU	3.338
27	DEFNE	HARBIYE	25.118	59	SAMANDAĞ	UZUNBAĞ	3.595
28	DEFNE	SUBAŞI	3.904	60	SAMANDAĞ	YAYLICA	2.756
29	DEFNE	TAVLA	2.972	61	YAYLADAĞI	KARAKÖSE	2.277
30	DEFNE	TOYGARLI	2.971	62	YAYLADAĞI	KIŞLAK	1.114
31	DEFNE	TURUNÇLU	4.579	63	YAYLADAĞI	ŞENKÖY	1.292
32	DEFNE	YEŞİLPINAR	3.739	64	YAYLADAĞI	YEDİTEPE	1.793

Tablo 9’a bakıldığında Hatay’da 6360 sayılı Kanun sonrası toplamda 64 belde belediyesinin tüzel kişiliklerinin kaldırıldığı görülmektedir. Kapatılan beldelerin; 3’ü Altınözü, 12’si Antakya, **7’si Arsuz, 10’u Defne**, 5’i Dört Yol, 5’i Hassa, **6’sı İskenderun**, 10’u Samandağ, 4’ü Yayladağı, 1’i Payas ve 1’i de Kırıkhan ilçelerine bağlı olan belde belediyeleridir.

Bunlara ek olarak Hatay’da toplam 21 bucak, 368 de köyün tüzel kişilikleri kaldırılmıştır. Mahalle sayılarında da ciddi değişimler meydana gelmiştir. 6360 sayılı Kanun öncesi toplam 149 olan mahalle sayısı, yasa sonrası 432’ye çıkmıştır. Toplamda Hatay ilinde 581 mahalle birimi mevcuttur. Özellikle Antakya ve İskenderun gibi büyük ilçelerin kapatılan büyük nüfuslu belde belediyelerinin sayıları da göze çarpmaktadır.

3.1.1.3 Siyasi Yapıdaki Değişim

6360 sayılı Kanun’un getirdiği yeni büyükşehir sisteminin birçok yönü tartışılıp eleştirilmekte; bu tartışmaların çoğunluğu ise siyasi ve hukuki yapıyla ilgili olmaktadır. Hukuki eleştiri en başta anayasaya uygunluk ile ilgilidir. Gözler’e göre, “il özel idarelerinin, köylerin ve belde belediyelerinin anayasal temeli” bulunmaktadır (Gözler, 2013: 37). Bunun haricinde 6360 sayılı Kanun ile gelen mevzuat değişikliğinin bölge yönetimleri oluşturmayı hedeflediği, Cumhurbaşkanlığı sisteminin alt yapısını oluşturmak için çıkarıldığı yöndeki eleştirilerin yanı sıra bu düzenlemenin yerel düzeyde “güçlü bir merkezileşmeye yol açacağı”, demokratik temsil ve katılımı olumsuz etkileyeceği yönünde eleştiriler de bulunmaktadır (Yaslıkaya ve Ökde, 2016: 1552-1553). Düzenleme ile yerel seçim sonuçlarında hükümet veya “daha büyük partiler” lehine bir değişim de beklenmektedir. Yerel siyaset, katılım oranları ile yerel halkın siyasi parti tercihleri bakımından ulusal siyasetten ayrı değerlendirilmektedir. 6360 sayılı Kanun sonrası geniş ölçekte hizmet sunan büyükşehir alanlarındaki yönetim başarıları siyasi partilerin ulusal siyasetine de etki etmektedir (Adıgüzel ve Karakaya, 2017:31-32).

Yukarıda bahsedildiği üzere, 6360 sayılı Kanun ile kurulan 14 yeni büyükşehirden bir tanesi olan Hatay’da 4 yeni ilçe kurulmuş ve ilçe sayısı 15’e yükselmiştir. Bu sayede büyükşehir belediyelerinin ve büyükşehir ilçe belediyelerinin seçim çevreleri de değişmiştir. Bu değişim sonuçta Hatay’ın yerel siyaseti üzerinde

fazlaca etki etmektedir. Bu kapsamda değişimi görmek adına, Tablo 10’da 6360 sayılı Kanun’un yürürlüğe girmesinden önceki belediye başkanlığı seçim sonuçları ile 6360 sayılı Kanun’un uygulanacağı 30 Mart 2014 tarihli belediye başkanlığı seçim sonuçlarının karşılaştırması verilmiştir.

Tablo 10. 2009 ve 2014 Yılı Hatay İli Yerel Seçim Sonuçları (Belediye Başkanlığı)

HATAY	2009 YEREL SEÇİMLERİ		2014 YEREL SEÇİMLERİ	
Belediye Adı	Kazanan Parti	Oy Oranı (%) Belediye Başkanı	Kazanan Parti	Oy Oranı (%) Belediye Başkanı
Büyükşehir	AK PARTİ	%50.9	CHP	%41.2
İskenderun	CHP	%33.6	AK PARTİ	%37.6
Belen	MHP	%49.7	AK PARTİ	%48.5
Hassa	MHP	%28.9	AK PARTİ	%52.6
Altınözü	AK PARTİ	%50.0	AK PARTİ	%65.8
Reyhanlı	AK PARTİ	%43.0	AK PARTİ	%58.9
Dört Yol	MHP	%46.5	MHP	%39.4
Kırıkhan	MHP	%41.2	AK PARTİ	%65.0
Samandağ	ÖDP	%34.2	CHP	%81.0
Erzin	AK PARTİ	%38.4	AK PARTİ	%38.6
Kumlu	MHP	%38.2	AK PARTİ	%41.3
Yayladağı	MHP	%50.8	AK PARTİ	%60.1
Defne	6360 Sayılı Kanun ile kurulduğundan bu seçimlerde yoktur.		CHP	%82.1
Arsuz			CHP	%65.6
Payas			AK PARTİ	%46.6
Antakya			AK PARTİ	%49.5

Kaynak: (YSK, 2019).

Yeni büyükşehir sistemiyle birlikte ilin mülki sınırlarında yaşayan tüm vatandaşların büyükşehirler için oy kullandıklarını göz önünde bulundurmak

gerekmektedir. Bu nedenle 2012 tarihindeki düzenlemeden sonra belediye seçimlerinde gözle görülür biçimde bir değişimin olduğu gözlenmektedir. Tablo 10’da 2009 ile 2014 yılları için yapılan belediye başkanlığı seçim sonuçları verilmiştir. Dikkat edilirse, seçimlerde o yıllar arasında iktidarda olan siyasi partinin hem oyları hem de kazandığı ilçe belediyelerinin sayısı artmıştır. Yani 2009 yerel seçimlerinde büyükşehir ile toplam dört ilçedeki belediye seçimlerini kazanan iktidar partisi, her ne kadar Büyükşehir Belediye Başkanlığı seçimini kaybetmişse de 2014 yerel seçimlerinde kazandığı ilçe sayısını üçten on ikiye çıkartmıştır.

Büyükşehir belediye meclis üyelerinin seçimi ve ilçelerin meclisteki temsili, büyükşehir statüsünde olmayan belediyelerden farklıdır. Bu nedenle 6360 sayılı Kanun ile yeni kurulan büyükşehirler için meclis üye dağılımı değişim göstermektedir. Meclis üyelerinin seçimi 2972 sayılı “Mahalli İdareler ve Mahalle Muhtarlıkları ve İhtiyar Heyetleri Seçimi Hakkındaki Kanun” esaslarına göre yapılmaktadır. Görev süreleri 5 yıl olup, ilçe belediye başkanları ise Büyükşehir belediye meclisinin doğal üyesi konumundadırlar. Meclisin diğer üyeleri de ilin mülki sınırlarındaki ilçe seçim çevreleri için tespit edilen belediye meclisleri üye sayısının her ilçe için beşte biri oranında hesaplanarak toplam sayı kadar üyeden oluşmaktadır. Bu durumda hem ilçe sayısı hem de ilçelerin nüfusları Büyükşehir Belediye Meclisinin üye dağılımına etkide bulunmaktadır. Tablo 11’de 2015 yılındaki Hatay Büyükşehir Belediye Meclisindeki üyelerin dağılım rakamları verilmiştir.

Tablo 11. 2015 Yılı Hatay Büyükşehir Belediyesi Meclis Üyelerinin Dağılımı

Siyasi Partiler	AK PARTİ	CHP	MHP	SP	TOPLAM
Büyükşehir Belediyesi Başkanı		1			1
Antakya	6	2			8
Altınözü	6				6
Arsuz		6			6
Belen	3		1		4
Defne		7			7
Dörtyol	3		4		7
Erzin	3		1		4
Hassa	5		1		6
İskenderun	4	2	1		7
Kırıkhan	6		1		7

Kumlu	3				3
Payas	3			1	4
Reyhanlı	5		1		6
Samandağ		7			7
Yayladağı	3		1		4
TOPLAM	50	25	11	1	87

Kaynak: (Eren ve Yılmaz, 2016: 1498)

Tablo 11'i değerlendirdiğimizde Hatay Büyükşehir Belediyesi'nin meclis ye sayısının doğal yeleri büyükşehir belediye başkanı ile 87 üyedir. Yukarıda ifade edildiği üzere Büyükşehir Belediyesi'nin en önemli karar organının ye sayısının siyasi partiler arası dağılımına baktığımızda; 25 yenin Cumhuriyet Halk Partisine, 50 yenin Adalet ve Kalkınma Partisine, 11 yenin Milliyetçi Hareket Partisine ve 1 üyenin de Saadet Partisine mensup olduğu görülmektedir.

Tablo 11'deki sonuçlardaki dikkat çekici nokta, Büyükşehir belediye başkanlığını elinde bulundurmayan iktidar partisinin (Adalet ve Kalkınma Partisi), büyükşehir belediye meclisi ye sayısının yarısından fazlasına sahip olmasıdır. Genelde Hatay dışındaki çoğu ilde belediye başkanı hangi siyasi partiden ise meclisin çoğunluğu da o partiden olmaktadır. Ancak Hatay'da durum farklıdır. Hatay'da Büyükşehir Belediye Başkanlığı 2014 yerel seçimlerinde toplam oyların %41,1'ini CHP almış; %40,4'n ise AK PARTİ almıştır. Belediye meclisi ye dağılımına bakıldığında ise belediye başkanlığının aksine %39'luk kısmın AK PARTİ'ye, %34'lk kısmın ise CHP'ye ait olduğu görülmektedir (YSK, 2014 Yerel Seçim Sonuçları). Hatay Büyükşehir Belediye Başkanlığı'nın Cumhuriyet Halk Partisi'nden olduğu değerlendirildiğinde; meclisin herhangi bir konuda karar alması için Adalet ve Kalkınma Partisi'ne mensup meclis üyelerini ikna etmesinin şart olduğu görülmektedir. Bu durumun, Hatay Büyükşehir Belediyesi'nin etkin ve hızlı karar almasında olumsuzluklar ortaya çıkaracağına ilişkin görüşler mevcuttur (Eren ve Yılmaz, 2016: 1497). 6360 sayılı Kanun'un özellikle Hatay'ın yerel siyasetinde yukarıdaki değişiklikleri getirdiği söylenebilir.

Araştırmada anket uygulanılan  mahallenin de 6360 sayılı Kanun'dan önce ve sonraki yerel seçim sonuçlarına göz atmakta fayda vardır. Araştırma kapsamında Hatay iline bağlı İskenderun, Arsuz ve Defne ilçelerine bağlı eskiden belde belediyesi olarak tüzel kişiliğe sahip olan, şimdi ise büyükşehir ilçe belediyelerinin bir mahallesi statüsünde olan üç mahallenin ayrı ayrı belediye başkanlığı seçimleri yönünden

karşılaştırması aşağıdaki tablolara bakılarak anlaşılabılır. Bu üç mahalle sırasıyla Denizciler, Karaağaç ve Harbiye'dir.

Tablo 12'de İskenderun büyükşehir ilçe belediyesine bağlı Denizciler mahallesinin 6360 sayılı Kanun'un yürürlüğe girmesinden önceki iki (2004 ve 2009), sonraki iki (2014 ve 2019) mahalli idareler seçim sonuçları yer almaktadır.

Tablo 12. Denizciler Mahallesi: 6360 Sayılı Kanun'dan Önce ve Sonra Yerel Seçim Sonuçları Karşılaştırması²⁰

6360 Sayılı;	Kanundan Önce		Kanundan Sonra	
Seçimin Niteliği	Belde Belediye Başkanlığı	Belde Belediye Başkanlığı	Büyükşehir İlçe Belediye Başkanlığı	Büyükşehir İlçe Belediye Başkanlığı
Tarih	28 Mart 2004	29 Mart 2009	30 Mart 2014	31 Mart 2019
Katılım Oranı	65%	91%	89%	85%
En Çok Oy Alan Adayın Siyasi Partisi	AK PARTİ	AK PARTİ	AK PARTİ	AK PARTİ
Geçerli Oy Miktarı	7429	8718	10736	13214
Kazanan Siyasi Parti Oy Miktarı	4061	4065	5696	6952

Yukarıdaki tabloda yer alan bilgilere bakıldığında ilk göze çarpan nokta Denizciler mahallesinde yaşayan halkın genel siyasi tavrını da ortaya çıkarmakta olan AK PARTİ'nin seçimlerin her birini kazanması gerçeğidir. Katılım oranlarına bakıldığında 2004 yılı mahalli idareler seçiminde bu mahalle için %65 olduğu; sonraki seçimlerde ise bu oranın arttığı görülmektedir. Tablodan hem mahalle halkının siyasi eğilimi anlaşılmakta, hem de nüfusunun 2004 yılından bu yana arttığı görülmektedir. 6360 sayılı Kanun'dan önce ve sonra katılım veya siyasi eğilim yönünden herhangi bir farklılaşma görülmemekte; yalnızca 2004 yılında %65 olan katılım oranı diğer seçimlerde artmış olduğu görülmektedir.

Tablo 13. Karaağaç Mahallesi: 6360 Sayılı Kanun'dan Önce ve Sonra Yerel Seçim Sonuçları Karşılaştırması

6360 Sayılı;	Kanundan Önce		Kanundan Sonra	
Seçimin Niteliği	Belde Belediye Başkanlığı	Belde Belediye Başkanlığı	Büyükşehir İlçe Belediye Başkanlığı	Büyükşehir İlçe Belediye Başkanlığı
Tarih	28 Mart 2004	29 Mart 2009	30 Mart 2014	31 Mart 2019
Katılım Oranı	90%	84%	87%	83%

²⁰ Tablo 12,13 ve 14, Yüksek Seçim Kurulu verilerinden yararlanılarak oluşturulmuştur.

En Çok Oy Alan Adayın Siyasi Partisi	SHP	CHP	CHP	CHP
Geçerli Oy Miktarı	7704	10541	13106	15701
Kazanan Siyasi Parti Oy Miktarı	2565	5576	11146	14093

Tablo 13’ de Karaağaç mahallesinin belediye başkanlığı seçimindeki bilgileri yer almaktadır. Bu tabloya bakıldığında yine net bir biçimde yerel halkın hangi siyasi eğilimde oldukları belli olmaktadır. Yerel halkın siyasi eğilimi mahalli idareler seçim sonuçlarından az çok belli olmaktadır. Adayın etkisini de göz ardı etmeden, Karaağaç mahallesinin büyük bir çoğunluğunun “Sol” olarak tabir edilen siyasi partileri destekledikleri tablodan anlaşılmaktadır. Göze çarpan bir diğer nokta 2004 yılı yerel seçimlerinde Sosyal Demokrat Halkçı Parti’nin en çok oy almasıdır ki bu da bu mahalle için farklı bir eğilimi sergilememektedir. Katılım oranlarına bakıldığında yukarıdaki durum, “oy verme” siyasi katılımı için pozitif bir duruma işaret etmektedir. Nüfusa oranla 6360 sayılı Kanun’un yürürlüğe girmesinden sonra “CHP” adayının daha fazla oy aldığı; yürürlüğe girmeden önce yapılan yerel seçimlerde ise daha az oy aldığı gözlenmektedir.

Tablo 14. Harbiye Mahallesi: 6360 Sayılı Kanun’dan Önce ve Sonra Yerel Seçim Sonuçları Karşılaştırması

6360 Sayılı;	Kanundan Önce		Kanundan Sonra	
Seçimin Niteliği	Belde Belediye Başkanlığı	Belde Belediye Başkanlığı	Büyükşehir İlçe Belediye Başkanlığı	Büyükşehir İlçe Belediye Başkanlığı
Tarih	28 Mart 2004	29 Mart 2009	30 Mart 2014	31 Mart 2019
Seçim Yılı	2004	2009	2014	2019
Katılım Oranı	84%	85%	87%	82%
En Çok Oy Alan Adayın Siyasi Partisi	CHP	CHP	CHP	CHP
Geçerli Oy Miktarı	9800	13396	15204	15244
Kazanan Siyasi Parti Oy Miktarı	6501	7631	12295	10240

Harbiye mahallesinin seçim sonuçlarının karşılaştırıldığı Tablo 14’te benzer bir tabloyla karşılaşılmaktadır. Yine bu mahallede yaşayan vatandaşların vermiş

oldukları oyların büyük bir kısmı sol partilere gitmiştir. Tabloda katılım oranlarında da belirgin bir fark olmadığı görülmektedir. Seçim dönemlerinin her birinde hemen hemen aynı oranda katılım sergilenmektedir. Bu tabloda bulunmayan ancak dikkate değer bir farklılık 2009 yılında görülmektedir. Çünkü o dönem yerel seçimlerinde bu mahallede geçerli oyların toplam 5.642'sini "DP" almıştır. Yerel seçimlerde her ne kadar siyasi partilerin ulusal oy potansiyeli o yerel seçimde verilen oyları etkilese de seçimlerde yerel siyasi adaylar da bir o kadar etkili olmaktadır.

Hatay ili örneğinde küçük yerleşim birimlerinin kamu tüzel kişiliklerini kaldıran yasa, kaynakların tek bir elden yönetilmesini sağlamak amacıyla. Bu düzenleme hizmetlerin daha etkin, hızlı ve kaliteli yürütülmesine yönelik bir düzenleme olarak görülmelidir. Hizmetlerin tek elden güçlü bir şekilde yönetilmesiyle yetki ve sorumluluklar açısından farklı tüzel kişilikler arasındaki düzensizlik giderilmiştir. Büyükşehir ölçeği ilin mülki sınırı olması, yerel seçmenin de siyasi tercihlerini yukarıda gördüğümüz gibi etkilemiş, seçmen yerel siyasi tercihlerini daha çok büyük siyasi partiler lehine kullanmıştır (Adıgüzel ve Karakaya, 2017: 31).

Adıgüzel ve Karakaya'ya göre, Hatay ili örneğinde siyasi değişimin yanı sıra idari anlamda da değişim gerçekleşmiş, bunlardan en önemlisi de 64 belde belediyesinin ve 368 köyün tüzel kişiliklerinin kaldırılması olmuştur. Sonuç olarak 6360 sayılı Kanun'un getirdiği köklü değişimler sonucunda kaynakların etkin kullanımı noktasında olumlu sonuçlar elde edilebileceği düşünülmektedir. Yasanın ortaya çıkardığı değişimlerin sonuçlarını beklemek gerekmekte, yörede yaşayan halkın memnuniyetini uzun vadede gözlemlemek gerekmektedir.

3.1.1.4 Temsil ve Katılım Açısından Değişim

Yerel yönetimler denildiğinde geçmişten bu yana iki temel işlevi olan idareler akla gelmektedir. Bunlardan birincisi imar, çevre, temizlik gibi kentsel odaklı yerel hizmetleri sunma, ikincisi ise siyasi bir organ olarak yerel halkın siyasi eğilimlerini ve tercihlerini temsil etme işlevidir. Günümüzde her ne kadar hizmetlerin kalitesi ve verimliliği daha fazla ön planda olsa da yine de yerel halkın siyasi eğilimi ve katılımı da yerel yönetimleri, özellikle de son yeni düzenleme ile büyükşehir yönetimlerini etkilemektedir.

6360 sayılı Kanun sonrasında yerel yönetimlerde temsil ve katılım ile ilgili önemli değişiklikler meydana gelmiştir. Özellikle büyükşehir belediye meclislerinde,

büyükşehir bünyesindeki ilçe belediyelerinin nüfusları oranında temsilci bulundurmaları (2972 sayılı Kanun Md. 6) önemli temsil adaletsizlikleri ortaya çıkarmaktadır (Arıkboğa, 2014:35). Bu meclislerdeki temsil yapısı küçük nüfuslu ilçe belediyeleri lehine, merkeze yakın, nüfusları fazla olan ilçe belediyelerinin de aleyhine sonuçlar doğurmaktadır (Güneş, 2017: 47). Bu durum, Gözler 'in (2013:35) ifadesiyle şöyle açıklanmaktadır; “örneğin 7.532 nüfuslu Harmancık ilçesi Bursa Büyükşehir Belediye Meclisinde iki üye ile temsil edilirken, 789.000 nüfuslu Osmangazi ilçesi 15 üye ile temsil edilecektir. Osmangazi Belediyesinde 50.000 kişi bir büyükşehir belediyesi üyesi ile temsil edilirken, Harmancık ilçesinde 3.700 kişi bir üye ile temsil edilecektir”. Bu boyutta değerlendirildiğinde 6360 sayılı Kanun ile getirilen il ölçeğinde büyükşehir modelinde temsil adaletsizlikleri beklenebilmektedir.

Yerel demokrasi açısından temsilin yanı sıra bir diğer önemli konu da katılım konusudur. Halkın yerel yönetim organlarının kent için vermiş oldukları kararlara katılması ile “yönetim sorumluluğunu paylaşması ve genel yönetimle uzlaşması” sonucunu doğuracaktır (Eke, 1982:11).

Katılımın yerel halkın yaşamlarına anlam katması, yerele aidiyet duygularının gelişmesi gibi önemli katkıları vardır. Bu nedenle temsil edilebilme ve katılım yeni büyükşehir sisteminde üzerinde önemle durulması gereken bir konudur.

Yeni büyükşehir sisteminde büyükşehir belediye meclislerinde dolaylı temsil sistemi bulunmaktadır. Türkiye'deki diğer yerel yönetim meclisleri ile, büyükşehir belediye meclisleri farklı bir biçimde oluşmaktadır. Büyükşehir belediye meclisleri; büyükşehir ilçe belediye başkanları ile (5216 sayılı Kanun Md. 12) büyükşehir ilçe belediye meclisleri üyelerinden oluşmaktadır. Büyükşehir ilçe belediye meclislerinin üye tam sayısının beşte biri oranındaki üyeler, büyükşehir belediye meclisi için seçilmektedirler (2972 sayılı Kanun Md. 6). Bu kapsamda büyükşehir belediye meclisi üye sayısı hem doğrudan doğruya seçilmemiş olmakta hem de sayıları ilçe belediyelerinin nüfusuna ve ilçe belediye sayısına göre değişim sergilemektedir. Aslında yerel demokrasi bağlamında düşünüldüğünde temsil adaleti, ne kadar az nüfusa bir temsilci düşerse o derecede sağlanabilmektedir. Ancak bu uygulama ile üye sayısı ile nüfus arasında bir doğru orantı söz konusu değildir. Bahsedilen bu uygulama, 6360 sayılı Kanun ile getirilen yeni düzenlemenin bir noktada temsil sorunu getirdiği yönündeki tartışmalardan bir tanesidir. Diğer bir tartışma ise siyasi yönden temsil adaletsizliği olduğu yönündedir. Arıkboğa (2014:40), Büyükşehir belediye

meclislerinde temsilde siyasi yönden adaletsizliğe neden olan önemli üç faktörden bahsetmektedir. Bunlar şunlardır:

Büyükşehir ilçe belediye başkanlarının büyükşehir belediye meclisinin doğal üyesi olması *birinci* etkindir.

İkinci husus, bazı küçük nüfusa sahip ilçelerin özel durumu ile ilgilidir. Nüfusu on binden aşağı olan ilçe belediyeleri, büyükşehir belediye meclisine iki üye gönderir. Bunlardan biri belediye başkanı, diğeri de yerel seçimlerde belediye meclis üyeliğinde en fazla oyu alan siyasi partinin meclis üyesidir. Çoğu durumda bu iki üye aynı partiden olmakta, bu da bir nevi adaletsizlik yaratmaktadır.

Üçüncü faktör, ilçeler arasındaki nüfus ve yerleşim yeri uzaklığı ile ilgili siyasi adaletsizliktir. Arıkboğa'nın (2014:41) ifadesiyle; *“Örneğin bir parti sadece küçük bir ilçede varlık gösterip buradan Büyükşehir Belediyesi meclisine girebilirken, buna karşılık aynı ilde bir başka parti, il ölçeğinde belli oranda oy almasına rağmen Büyükşehir Belediyesi meclisinde hiç temsil edilemeyebilir.”*

Hatay örneği için; 6360 sayılı Kanun'dan sonraki yeni büyükşehir modeli, bazı akademisyenlere göre temsil noktasında sorunlu uygulamalara neden olmaktadır (Adıgüzel ve Karakaya, 2017). Kanun'un meydana getirdiği yeni büyükşehir belediyesi modeli, 2014 yerel seçimlerinde Hatay Büyükşehir Belediye Meclisi'nde meclis yapısını sorunlu hale getirmektedir. Büyükşehir belediye başkanı CHP'den, belediye meclisi üye çoğunluğunun ise AK PARTİ'den olması, belediye için verilecek birçok kararda şiddetli tartışmaların yaşanmasına ve kararların “hızlı ve etkili” verilmesinde sorunların yaşanmasına sebep olmaktadır (Eren ve Yılmaz, 2016: 525). Belediye kararlarının çoğunda uzlaşa gerekirken, farklı siyasi parti grupları arasında çekişmeler nedeniyle çözümsüzlük noktasına taşınmaktadır. Örneğin; Beyazıt ve Güneş'in (2017:270) ifadesiyle;

“Büyükşehir belediyesi meclisi, ilk toplantısında çoğunlukta olan AK PARTİ'li üyelerin, ‘norm kadro’ konusunda muhalefet ederek ret oyu vermeleri nedeniyle karar alamamıştır. Bu tıkanıklığın bir sonucu olarak, belediye encümeni oluşturulamamış, ayrıca büyükşehir bünyesinde çalışmakta olan, ancak kadroları mecliste onaylanmayan işçilerin maaşları ödenememiştir”.

Tablo 15'te Hatay Büyükşehir Belediye Meclisi'nin 2019 yerel seçimleri sonucundaki üye dağılımı siyasi partiler bazında aktarılmıştır. İlk bakışta, AK PARTİ'nin Büyükşehir Belediye Meclisinde temsilci sayısının 35, belediye

başkanlığını kazanan CHP'nin ise 29 olduğu görülmektedir. Büyükşehir Belediye Meclisinde, MHP 11, İYİ Parti 6, SP ve BBP ise 1 üye ile temsil edilmektedir.

Tablo 15. 2019 Yerel Seçim Sonucu Hatay Büyükşehir Belediye Meclisi Üye Dağılımı

Siyasi Partiler	AK PARTİ	CHP	MHP	İYİ Parti	SP	BBP	TOPLAM
Büyükşehir Belediyesi Başkanı		1					1
Antakya	5	3					8
Altınözü	5				1		6
Arsuz	1	5					6
Belen			3	1			4
Defne		7					7
Dört Yol			5	2			7
Erzin	1	3					4
Hassa	5			1			6
İskenderun	5	2					7
Kırıkhan	5			2			7
Kumlu			3				3
Payas							0
Reyhanlı	5	1					6
Samandağ		7					7
Yayladağı	3					1	4
TOPLAM	35	29	11	6	1	1	83

Kaynak: (YSK, 2019).

Tablo 15'e bakıldığında; Hatay Büyükşehir Belediyesi Meclisi üye dağılımı görülmektedir. Hatay iline bağlı toplam 15 ilçe bulunmaktadır. Toplam nüfusu 1.609.856 olan Hatay'ın Büyükşehir Belediyesi Meclis üyesi toplam 83'tür. Tablo 16'dan anlaşılabileceği üzere; bir Büyükşehir Belediye Meclisi'nin üye sayısının kaç kişiden oluşacağı iki faktöre bağlıdır. Bunlarda ilki ilçe belediyelerinin nüfusu, ikincisi ise belediye sınırları içerisindeki ilçe sayısıdır. Hatay ilinde toplam 15 ilçe bulunmakta; Antakya ilçesinden 8, Altınözü, Arsuz, Hassa ve Reyhanlı ilçelerinden 6'sar, Belen, Payas, Kumlu ve Yayladağı ilçelerinden 4'er, Defne, Dört Yol, Kırıkhan, Samandağ ve İskenderun ilçelerinden 7'ser üye Hatay Büyükşehir Belediye Meclisine üye göndermiştir. Bu üyeler arasında büyükşehir ilçe belediye başkanları da dahildir.

Büyükşehir İlçe Belediye Başkanlığı sonuçlarına göre (YSK, 2019); Erzin, Arsuz, Samandağ ve Defne'yi CHP'nin; Dört Yol, Belen ve Kumlu'yu MHP'nin, Payas, İskenderun, Hassa, Kırıkhan, Antakya, Reyhanlı, Altınözü ve Yayladağı'yı ise AK PARTİ'nin adayının kazandığı görülmektedir. Bu sonuca göre, Hatay Büyükşehir Belediye Meclisine CHP'den 4, MHP'den 3 ve AK PARTİ'den ise 8 büyükşehir ilçe belediye başkanı gönderildiği görülmektedir. Tablo 16'da genel olarak Büyükşehir

Belediye Meclisine nüfus dilimlerine göre Büyükşehir sınırları içindeki ilçelerden kaç sayıda üye gönderebilecekleri aktarılmıştır.

Tablo 16. İlçe Belediyelerinden Büyükşehir Belediye Meclisine Katılacak Üye Sayısı ve Ortalama Temsil

İlçe belediye nüfus dilimleri	İlçe belediye meclisi üye sayısı	Üyelerin 1/5'i	İlçe Bel. Bşk.	Büyükşehir Belediyesi Meclisine gönderilen üye sayısı	Ortalama temsil (Nüfus/temsilci sayısı)
0-10.000	9	1	1	2	5000
10.001-20.000	11	2	1	3	6.666
20.001-50.000	15	3	1	4	12.500
50.001-100.000	25	5	1	6	16.666
100.001-250.000	31	6	1	7	35.714
250.001-500.000	37	7	1	8	62.500
500.001-1 milyon	45	9	1	10	100.000

Tablo 16, değerlendirildiğinde, ilçe belediyelerinin nüfusunun artması, Büyükşehir Belediye Meclisinde oransal açıdan daha az üye ile temsil edilmesi anlamına gelmektedir. Örneğin, 10.000 nüfuslu bir ilçe belediyesini ele aldığımızda; Büyükşehir Belediye Meclisi'nde 2 üye ile temsil edildiğini görmekteyiz. Buna karşılık örneğin 600.000 nüfuslu bir ilçe belediyesi sadece 10 üye ile temsil edilebilmektedir. Yani küçük nüfuslu ilçede 5000 kişiye bir temsilci düşerken, büyük nüfuslu ilçe için 60.000 kişiye bir üye karşılık gelmektedir. Bu durum da demokratik anlamda temsilde adaletsizliğe sebebiyet vermektedir. Hatay Büyükşehir Belediye Meclisi için de durum böyledir. Hatay ilinin merkez ilçesi olan Antakya ilçesinin toplam 370.485 nüfusu bulunmaktadır. Antakya ilçesi, Hatay Büyükşehir Belediye Meclisi'ne Belediye Başkanı ile birlikte toplamda sadece 8 üye gönderebilmektedir. Bu durumda Hatay Büyükşehir Belediye Meclisinde, Antakya ilçesinde yaşayan yaklaşık 46.000 kişiye bir temsilci düşmektedir. Buna karşın, Hatay il merkezine uzakta olan ve nüfusu 13.228 olan Kumlu ilçesi Hatay Büyükşehir Belediye Meclisine 4 üye göndermektedir. Antakya ilçesinin aksine Kumlu ilçesinin demokratik temsil adaleti daha yüksektir denilebilir. Çünkü Kumlu ilçesinde yaşayan yaklaşık 4.300 kişiye bir temsilci düşmektedir.

Araştırma kapsamındaki İskenderun, Defne ve Arsuz ilçelerine bağlı Denizciler, Karaağaç ve Harbiye mahallelerinde temsilde adaletsizliğin ölçülmesi için 6360 sayılı Kanundan önce, belde belediyesindeki temsilci sayıları ile kanundan sonra

büyükşehir ilçe belediyesine mahalleden gönderilen meclis üye sayıları kıyaslanmalıdır. Bu durumda ilk olarak hangi büyükşehir ilçe belediye meclisinde kaç üye bulunmakta olduğunu açıklamak gerekmektedir. 2972 sayılı Kanun'a göre İskenderun ve Defne büyükşehir ilçe belediye meclisi 31, Arsuz ise 25 üyeden oluşmaktadır. Araştırma açısından önemli olan, Denizciler, Karaağaç ve Harbiye mahallelerinde ikamet eden kaç kişinin Büyükşehir İlçe Belediyesi Meclislerinde temsil edildiğinin saptanmasıdır. Bu durum Tablo 17'de belirtilmiştir.

Tablo 17. 6360 Sayılı Kanun'dan Önceki ve Sonraki Sistemde Mahalle Temsil Göstergesi

Yıl	2009 Yerel Seçimleri			2019 Yerel Seçimleri			
Statü	BELDE BELEDİYESİ			MAHALLE			
Belde Belediyeleri	6360 Sayılı Kanun'dan önceki sistemde beldede ikamet eden vatandaşlar arasından gönderilen Belde Belediye Meclisi Üyesi Sayısı:			Büyükşehir İlçe Belediyelerine Bağlı Mahalleler	6360 Sayılı Kanun'dan sonraki sistemde ikamet edilen mahalleden Büyükşehir İlçe Belediye Meclisine gönderilen üye sayısı ²¹ :		
Denizciler Beldesi	Nüfus	15804	11/11	İskenderun / Denizciler Mahallesi	Nüfus	23461	31/2
Karaağaç Beldesi		18719	11/11	Arsuz / Karaağaç Mahallesi		26290	25/10
Harbiye Beldesi		24222	15/15	Defne / Harbiye Mahallesi		26461	31/3
İlgili Mevzuat- 2972 Sayılı Kanun'un 5. Maddesi (bkz. Tablo 16)				İlgili Mevzuat- 2972 Sayılı Kanun'un 6. Maddesi (bkz. Tablo 16)			

Tablo 17'de görüldüğü üzere 6360 sayılı Kanun'dan önceki sistemde belde belediyesi olan üç mahallenin, ilgili mahallelerinde yaşayan vatandaşların yeni sistemden daha fazla kişi ile temsil edildiği görülmektedir. Ancak kanun sonrasındaki yapıda, ilgili mahallelerde ikamet eden seçmenler arasından; Hatay Büyükşehir Belediye Meclisi'ne toplamda sadece 3(üç) üye, Büyükşehir İlçe Belediye Meclislerine ise toplamda 15 üye gittiği görülmektedir. Hatay Büyükşehir Belediye Meclisinde; Karaağaç mahallesinden 2, Harbiye mahallesinden 1 üye temsil edilmiş olup; Denizciler mahallesinden hiçbir üye Büyükşehir Belediye Meclisinde bulunmamaktadır²². Bu durum nüfusa oranlandığında temsil açısından çok düşük görünmektedir. Örneğin; Denizciler mahallesinin nüfusu yaklaşık %50 artmasına

²¹ Nüfus bilgileri, TUIK'ten, meclis üye sayısı bilgileri ise bizzat ilgili mahalle muhtarlıklarından öğrenilmiştir.

²² Bu bilgi, Bilgi Edinme Kanunu kapsamında; 27/10/2019 tarihli ve 190523952 sayılı başvuruya istinaden Yüksek Seçim Kurulu tarafından 26.11.2019 tarihinde üst yazı ile gönderilmiştir.

rağmen büyükşehir ilçe belediyesindeki temsilci sayısı ikiye düşmüştür. 2009-2014 yerel seçim döneminde Denizciler Belde Belediyesi Meclisi, o yörede yaşayan vatandaşlar tarafından temsil edilmekteydi. İskenderun Büyükşehir İlçe Belediyesinin mahallesi olarak bakıldığında Denizciler mahallesinde yaşayan hiçbir seçmen, İlçe Belediye Meclisinde bulunmamaktadır. Bu durum yerel demokrasi, temsil ve katılım açısından olumsuz bir durum olarak değerlendirilebilmektedir.

3.2 ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ

Araştırmanın temelde iki amacı bulunmaktadır. Bunlardan ilki; 6360 sayılı Kanun öncesinde belde belediyelerinin sunduğu yerel hizmetler ile Kanun sonrasında büyükşehir ilçe belediyelerine bağlanan, eskiden belde belediyesi statüsünde olan büyük mahallelere götürülen yerel hizmetlerin kalitesinde olumlu bir farklılık olup olmadığının ilgili mahallelerde yaşayan yerel seçmenin algısının ölçülerek tespit edilmesidir. İkincisi ise belde belediyelerinin kapatılmasının temsil ve katılım kanallarını daraltıp yerel demokrasiden uzaklaşmaya sebep olup olmadığının farklı ilçelerde bulunan üç büyük nüfuslu mahalle özelinde karşılaştırmalı olarak tespit edilmesidir.

Araştırmada Hatay ilinde bulunan işte bu bahsi geçen büyük nüfuslu mahallelerde yaşayan vatandaşların “hizmet kalitesi”, “temsil” ve “katılım” algıları 6360 sayılı Kanun öncesi ile kıyaslama yapılması amacıyla ölçülmüştür. Kanun öncesinde il bütününe göre daha küçük bir ölçekte olan, ancak ilin toplam nüfusu 750 bini aştığı için büyükşehir statüsü kazanan illerde hizmet organizasyonunun kurumsal kapasite kaynaklı daha zor geçtiği söylenebilir (Oktay, 2016:122). Araştırmada Hatay ilinin seçilmesinin sebeplerinden birisi de budur.

Bu bağlamda Hatay ilindeki üç ilçeye bağlı 6360 sayılı Kanun ile kapatılan en büyük nüfuslu üç eski belde özelinde gerçekleştirilen çalışma, Türkiye genelinde konuyla alakalı araştırma yapmak isteyenlere katkı sağlayıcı niteliktedir. Ayrıca doktora düzeyinde kapatılan belde belediyeleri ile ilgili hizmetlerde kalite ve temsil sorunu üzerinde detaylı bir araştırmanın eksikliği görülmektedir. Bu da araştırmayı önemli hale getirmektedir.

3.3 ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Araştırmada Türkiye’deki 6360 sayılı Kanun sonrasında değişen büyükşehir belediye yönetimleri arasında Hatay Büyükşehir Belediyesi, kapsamlı bir analize tabi tutulmuştur. Araştırmada özellikle 6360 sayılı Kanun sonrasında yeni büyükşehir olan Hatay ilindeki üç ilçeye (İskenderun, Arsuz ve Defne) bağlı en büyük nüfuslu üç mahalleye (Sırasıyla: Denizciler, Karaağaç ve Harbiye) götürülen yerel hizmetlerin kalitesi ve yerelde temsil sorununun olup olmadığı konuları, halkın algısı araştırılarak tespit edilmiştir.

Yerel halkın gelir, cinsiyet, yaş, eğitim, ikamet, katılım düzeyleri ve sosyo-ekonomik özellikleri belediye hizmetlerine yönelik kalite algılarını ve dolayısıyla memnuniyet düzeylerini de etkilemektedir (Delice ve Daştan, 2015: 204). Bu nedenle araştırmada uygulanan anket formunda demografik sorulara da yer verilmiştir.

3.3.1 Veri Toplama Süreci

Tezin teorik ve uygulama kısmındaki verilerin amaca yönelik kullanılmasına ve tutarlı bir biçimde ortaya konulabilmesine oldukça önem verilmiştir. Konuyla ilgili ulusal ve uluslararası literatür (kitap, tez, rapor, makale, sempozyum, seminer, kongre) tüm yazılı ve görsel kaynaklar incelenerek geniş kapsamlı ve ayrıntılı incelemeler yapılmıştır.

Tezin teorik kısmı, literatür taraması yöntemi kullanılarak oluşturulmuştur. Teorik kısımda incelenen konular, hazırlanan anket sorularıyla yüz yüze görüşmeler yapılarak değerlendirilmiştir. Birebir yapılan mülakat tekniğiyle, niceliksel sorgulama yöntemiyle anket uygulaması yapılmıştır.

Uygulanan anket; **Belli ve Aydın’ın** (2016) “6360 Sayılı Yasa İle Kapatılan Belde Belediyelerinin Hizmette Etkinlik, Verimlilik ve Temsil Sorunsalı Üzerine Bir Alan Araştırması: Önsen Belediyesi Örneği” adlı çalışması, **Genç ve Korkın’ın** (2017) “6360 Sayılı Kanun’la Tüzel Kişiliği Kaldırılan Belde Belediyelerinde Halkın Uygulamaya İlişkin Algısı: Atça (Sultanhisar-Aydın) Örneği” isimli makalesi, **Özaslan vd.’nin** (2014) “6360 Sayılı Kanun Çerçevesinde Gümüşlük Belde Belediyesi’nin Kapatılmasına İlişkin Yöre Halkının Algısı” adlı çalışması, **Usta ve Memiş’in** (2010) “Belediye Hizmetlerinde Kalite: Giresun Belediyesi Örneği” isimli

alışmaları ile literatür taramasında belirtilen çalışmalar doğrultusunda daha önce geliştirilmiş ve uygulanmış anket ve çalışmalardan yararlanılarak oluşturulmuştur.

3.3.1.1 Veri Toplama Aracı

Araştırmada veri toplama aracı olarak kullanılan anket formu iki bölümden oluşmaktadır. Kullanılan anket formunun ilk bölümünde katılımcıların cinsiyet, yaş, meslek, gelir, eğitim durumu ve ikamet ettiği mahalle bilgilerinden oluşan demografik bilgi formları ile birlikte; katılımcıların siyasi parti üyelikleri, mahalli idareler seçimlerine katılım ile alakalı olanlar da bulunmaktadır.

Anket formunun ikinci bölümünde 6360 Sayılı Yasa ile kapatılan belde belediyelerinde hizmette kalite ve temsil konularında halkın algısını belirlemek amacıyla geliştirilen “Eski Belde Belediyesine ve Yeni Büyükşehir İlçe Belediyesine Ait Hizmet Kalitesi, Temsil ve Katılım Envanteri” yer almaktadır. Envanter hizmet kalitesi, katılım ve temsil olmak üzere 3 ölçekten oluşmaktadır. “Hizmet Kalitesi” ölçeğinde beşli likert tipinde (1-kesinlikle katılmıyorum, 5-kesinlikle katılıyorum) 26 madde bulunmaktadır. Ölçekte 10 madde (4, 8, 9, 10, 11, 13, 14, 15, 18, 19) “Hizmet Sunumunda Vatandaşların Önemsenmesi”, 6 madde (5, 6, 7 ,12, 17, 22) “Hizmet Sunumunda Adalet ve Vatandaşın Bilgilendirilmesi”, 6 madde (20, 21, 23, 24, 25, 26) “Temel Kentsel Hizmetlerin Sunumunda Yeterlilik” ve 4 madde (1, 2, 3, 16) “Hizmetlerin Sunumundaki Fiziksel Nitelikler” boyutunda yer almaktadır. Buna ek olarak “Katılım” ölçeğinde 9, “Temsil” ölçeğinde ise 7 madde bulunmakta; bunlar da beşli likert ölçeği şeklindedir.

3.3.1.2 Verilerin Analizi

Verilerin analizinde SPSS 21.0 programı kullanılmıştır. Katılımcıların demografik bilgileri yüzde tabloları ile frekans dağılımları ile; ölçek ve alt boyut puanları ortalama, standart sapma ve çarpıklık katsayılarıyla gösterilmiştir. “Sürekli bir değişkenden elde edilen puanların normal dağılım özelliğinde kullanılan çarpıklık katsayısının (skewness) ± 1 sınırları içinde kalması puanların normal dağılımdan önemli bir sapma göstermediği şeklinde yorumlanabilir” (Büyüköztürk, 2011). Yapılan normallik sınavasında puanların normal dağılım gösterdiği tespit

edildiğinden cinsiyete göre karşılaştırılmasında bağımsız iki örneklem t testinden; yaş grupları, eğitim, gelir, meslek ve yaşadığı mahalle değişkenlerine göre karşılaştırılmasında ANOVA testinden yararlanılmıştır. ANOVA testinde anlamlı farklılık görüldüğünde farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla LSD post hoc testinden yararlanılmıştır. 6360 Sayılı Yasa öncesi ve sonrası puanların karşılaştırılmasında eşleştirilmiş t testinden yararlanılmıştır. Hizmet kalitesi, katılım ve temsil algısı puanları arasındaki ilişkide Pearson korelasyon analizinden yararlanılmıştır. Analizlerde güven aralığı %95 (anlamlılık düzeyi = 0,05 p<0,05) olarak belirlenmiştir.

3.3.2 Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

TUİK verilerine göre Denizciler mahallesinde toplam 23.341, Karaağaç mahallesinde 24.775, Harbiye mahallesinde de 26.311 nüfus yaşamaktadır. Karaağaç mahallesi kendi içerisinde son yıllardaki bir düzenleme ile dört ayrı mahalleye bölünmüştür. Nüfus dağılımları aşağıdaki tablodaki gibidir.

Tablo 18. Hatay İli Üç İlçe Üç Mahalle Toplam Nüfusları²³

İl Adı	İlçe Adı	Belediye Adı	Mahalle Adı	Nüfus
HATAY	Arsuz	Arsuz Belediyesi	Karaağaç Cumhuriyet Mah	5539
	Arsuz	Arsuz Belediyesi	Karaağaç Konarlı Mah	7121
	Arsuz	Arsuz Belediyesi	Karaağaç Övündük Mah	3795
	Arsuz	Arsuz Belediyesi	Karaağaç Şarkonak Mah	9835
	Arsuz	Arsuz Belediyesi	Karaağaç	26290
	Defne	Defne Belediyesi	Harbiye Mah	26461
	İskenderun	İskenderun Belediyesi	Denizciler Mah	23461

Bu verilere göre araştırmanın ana kitlesi toplam N=74.427’dir. Ancak yöntem mantığı açısından araştırmamız, 31 Aralık 2018 tarihi itibarıyla 25 yaş üstü ve 2013 - 2018 yılları arası aynı mahallelerde kayıtlı nüfusu kapsamına almıştır. TUİK verilerine göre Denizciler mahallesinden 8.245, Karaağaç mahallesinden 11.370, Harbiye mahallesinden ise 13.392 kişi örnekleme dahil edilerek yukarıdaki örneklem hesabına göre araştırmanın ana kitlesi toplam N=33.007’dir.

²³ TUİK, Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sisteminden “31 Aralık 2018 Tarihi İtibarıyla 25 Yaş Üstü ve 2013 - 2018 Yılları Arası Aynı Mahallede Kayıtlı Nüfus”, 2019.

Tablo 19. 25 Yaş Üstü ve 6 Yıldan Uzun Süredir Yaşayan Vatandaşların Sayıları²⁴

İl Adı	İlçe Adı	Belediye Adı	Mahalle Adı	Nüfus
HATAY	Arsuz	Arsuz Belediyesi	Karaağaç Cumhuriyet Mah	2648
	Arsuz	Arsuz Belediyesi	Karaağaç Konarlı Mah	2801
	Arsuz	Arsuz Belediyesi	Karaağaç Övündük Mah	1780
	Arsuz	Arsuz Belediyesi	Karaağaç Şarkonak Mah	4141
	Arsuz	Arsuz Belediyesi	Karaağaç	11370
	Defne	Defne Belediyesi	Harbiye Mah	13392
	İskenderun	İskenderun Belediyesi	Denizciler Mah	8245

Bu örneklem büyüklüğünde $\pm$ %3 hata payına göre örnek hacmi $n=888$ olarak belirlenmiştir²⁵. Araştırmada olasılığa dayalı örnekleme yöntemlerinden kotalı örneklem yöntemi kullanılmıştır. Buna göre Denizciler mahallesinden $n_1=222$ kişi, Karaağaç mahallesinden $n_2=306$, Harbiye mahallesinden de $n_3=361$ kişi örnekleme dahil edilmesi hesaplanmıştır. Anketin doldurulmasında yapılabilecek hatalar ve yanılgılar olabileceğinden Denizciler mahallesinden 250, Karaağaç mahallesinden 310, Harbiye mahallesinden de 370 kişi örnekleme dahil edilerek toplamda 930 kişiye anket formu uygulanması planlanmış; uygulamada Denizciler mahallesinde 330, Karaağaç mahallesinde 324, Harbiye mahallesinde ise 430 olmak üzere toplam 1084 vatandaş ile görüşme yapılmış ve hata payı düşürülmüştür.

3.3.3 Araştırmanın Hipotezleri

Tezin temel hipotezleri, aşağıdaki H1, H2 ve H3 başlıkları altında toplanmıştır.

H1. 6360 Sayılı Kanun öncesi ve sonrasında algılanan hizmet kalitesi algısı anlamlı düzeyde farklılık göstermektedir.

H2. 6360 Sayılı Kanun öncesi ve sonrasında algılanan temsil algısı anlamlı düzeyde farklılık göstermektedir.

H3. 6360 Sayılı Kanun öncesi ve sonrasında algılanan katılım algısı anlamlı düzeyde farklılık göstermektedir.

Bu temel hipotezler çeşitli alt hipotezlerle desteklenmektedir:

²⁴ A.g.e. 2019.

²⁵ Örneklem Hesaplaması, Kemal Kurtuluş'un (1998: 236) "Pazarlama Araştırmaları" adlı kitabından yararlanılarak yapılmıştır.

H4. 6360 Sayılı Kanun öncesi ve sonrası hizmet kalitesi algısı ikamet edilen mahalleye göre anlamlı farklılık göstermektedir.

H5. 6360 Sayılı Kanun öncesi ve sonrası katılım algısı ikamet edilen mahalleye göre anlamlı farklılık göstermektedir.

H6. 6360 Sayılı Kanun öncesi ve sonrası temsil algısı ikamet edilen mahalleye göre anlamlı farklılık göstermektedir.

3.3.4 Araştırmanın Ön Kabulleri ve Sınırlılıkları

Ön Kabuller

Araştırmada hizmet kalitesi, katılım ve temsil algılamaları 6360 Kanundan önceki belediye statüsü ile kanundan sonraki Büyükşehir Belediyesine bağlanan mahalle statüsü arasındaki değişimin boyutu ele alınmıştır. Bu konuda literatür göz önüne alınarak; temel bazı kaynaklardan ölçekler oluşturulmuştur.

Ölçekler oluşturulurken, taranan literatürün hizmet kalitesi, katılım ve temsil algılarını ölçme konusunda güvenilir kaynaklar oldukları kabul edilmektedir.

Örneklem belirleme metodolojisinin hatasız bir biçimde kullanıldığı kabul edilmektedir.

Araştırmada kullanılan örneklem evreni temsil niteliğine sahip olduğu kabul edilmektedir.

Vatandaşların yerel hizmet kalitesi, katılım ve temsil algılamalarını tespit etmek amacıyla uygulanan anketlerin, örneklem kitle tarafından doğru anlaşıldığı ve soruları samimi bir şekilde yanıtladıkları kabul edilmektedir.

Verileri değerlendirmek için kullanılan istatistiksel analiz uygulamalarının ve tekniklerin yeterli ve güvenilir olduğu kabul edilmektedir.

Sınırlılıklar

Türkiye’de 6360 ve 6447 sayılı Yasalar sonrasında ülke genelinde toplamda 1.581, Hatay örneğinde de toplamda 64 belde kapatılmıştır. Araştırma, Hatay ilindeki üç ilçe ile sınırlı olacaktır. Bu üç ilçe İskenderun, Arsuz ve Defne’dir. Bu ilçelerin seçilme sebebi ise en yüksek nüfuslu mahallelerin bu ilçelere bağlı olmaları ve Hatay iline bağlı en büyük üç ilçe olmalarıdır. Bu üç ilçeye bağlı olan en yüksek nüfuslu eskiden belde belediyesi olan mahalleler de sırasıyla Denizciler, Karaağaç ve Harbiye’dir. Bu mahallelerde 6360 sayılı Kanun uygulaması öncesi dönemde yaşayan

ve halen yaşamakta olan yöre halkına yüz yüze anket uygulaması yapılmıştır. Bu sebeplerle 31 Aralık 2018 tarihi itibarıyla 25 yaş üstü ve 2013- 2018 yılları arası aynı mahallelerde kayıtlı nüfusu kapsamına almıştır. TÜİK verilerine göre Denizciler mahallesinden 8.245, Karaağaç mahallesinden 11.370, Harbiye mahallesinden ise 13.392 kişi örnekleme dahil edilerek yukarıdaki örneklem hesabına göre araştırmanın ana kitlesi toplam $N=33.007$ olarak belirlenmiş; Denizciler mahallesinde 330, Karaağaç mahallesinde 324, Harbiye mahallesinde ise 430 olmak üzere toplam 1084 vatandaş ile görüşme yapılmış ve hata payı düşürülmüştür.

3.3.5 Geçerlilik, Güvenilirlik ve Faktör Analizleri

Araştırmalarda, özellikle sosyal araştırmalarda, hazırlanan ölçeğin istenilen konuyu doğru bir şekilde ölçebilmesi için geçerlilik, güvenilirlik ve faktör analizlerinin yapılması zorunludur. Likert tipi bir ölçek uygulanacak ise ölçeğin yapısal olarak geçerliliği, faktör analizi ile ortaya çıkabilir (Büyüköztürk, 2009: 167-168). Sosyal bilimlerde ölçümün kalitesini ve geçerliliğini ortaya koymak amacıyla yapılan en önemli analiz faktör analizidir (Yaşlıoğlu, 2017: 75). Faktör analizi, hazırlanan ölçekte bulunan ifadelerin ölçmesi gerekli yapılar veya özelliklerle ilişkilerini ortaya koyan bir metottur (Yaratan, 2017: 225). Araştırmada kullanılan önermeler arasındaki korelasyon faktör analizi ile hesaplanmaktadır. Değişkenler arasındaki ilişki de yine bu analiz ile ortaya konulur. Analiz sonucunda ortaya çıkan faktör yük değerleri, önermelerin elde edilen faktörler ile korelasyonunu belirleyen rakamsal değerlerdir. Sosyal bilimsel araştırmalarda yapısal geçerlilik için faktör yük değerlerinin 0.45 ve üzerinde olması yeterli görülmektedir. Tek faktörlü ölçeklerde ise varyansın açıklanma düzeyinin %30 ve üstünde olması zorunludur. Çok faktörlü ölçeklerde ise varyansın açıklanma durumunun daha fazla olması beklenmektedir. Sosyal bilimlerde genellikle kullanılan likert tipi ölçeklerde güvenilirlik “Cronbach’s Alpha” katsayısı ile belirlenmektedir (Altunışık vd., 2007:115). “Cronbach’s Alpha” katsayısı 0,70 düzeyinde veya daha fazla çıkması sosyal bilimlerde ölçeğin güvenilir olduğu ifade edilmektedir. Cronbach’s Alpha değeri 0 ile 1 arasında bir sayıdır; bu sayı (α) $0.00 \leq \alpha < 0.40$ ise güvenilir olmayan bir ölçektir, $0.40 \leq \alpha < 0.60$ ise ölçek düşük, $0.60 \leq \alpha < 0.80$ ise oldukça güvenilir ve $0.80 \leq \alpha < 1.00$ ise mükemmel derecede güvenilir bir ölçektir (Akgül ve Çevik, 2003: 381-382). Araştırmamızda 3 temel ölçek bulunmaktadır. İlk ölçeğimiz 26 ifade ile “Hizmet Kalitesi” ölçeğidir, ikincisi katılım

ile ilgili olan 9 önermeli “katılım” ölçeği, sonuncusu ise temsil ile alakalı 7 önermeli “Temsil” ölçeğidir. Hizmet kalitesi ölçeği çok faktörlü, diğerleri ise tek faktörlü olarak belirlenmiştir. Her bir ölçeğin ayrı ayrı hem eski durumla ilgili olan hem de yeni durumla ilgili olmak üzere geçerlilik ve güvenilirlik analizleri yapılmıştır.

Genellikle geçerlilik, istatistiksel yöntemler kullanılmadan ölçeğin uzmanların incelemesi ile test edilebilir. Güvenilirlik konusunda ise istatistiksel yöntemler kullanılmaktadır (Yaratan, 2017: 241). Araştırmanın geçerlilik ve güvenilirlik düzeylerini belirlemek için 50-60 kişilik bir örnek uygulama yeterli görünmektedir. Bu kapsamda araştırmamız için oluşturduğumuz anket formunda yer alan üç temel ölçeğin güvenilirliklerinin hesaplanması için 125 kişilik bir örnek uygulama yapılarak aşağıdaki sonuçlar elde edilmiştir.

Çalışmada Hizmet Kalitesi ölçeğinin Cronbach’s Alpha katsayısı 0,87; alt boyutların Cronbach’s Alpha katsayıları 0,63 ile 0,82 arasında tespit edilmiştir. Katılım Ölçeğinde beşli likert tipinde (1-kesinlikle katılmıyorum, 5-kesinlikle katılıyorum” 9 madde bulunmaktadır. Bu çalışmada Katılım ölçeğinin Cronbach’s Alpha katsayısı 0,74 tespit edilmiştir. Temsil Ölçeğinde beşli likert tipinde (1-kesinlikle katılmıyorum, 5-kesinlikle katılıyorum) 7 madde bulunmaktadır. Bu çalışmada temsil ölçeğinin Cronbach’s Alpha katsayısı 0,94 tespit edilmiştir.

Belediye hizmet kalitesi ile ilgili faktör analizi sonuçları Tablo 20’de gösterilmiştir. Hizmet kalitesi ölçeği için, varimax dönüştürmesi kullanılmış ve öz değeri 1’in üzerinde 5 faktör meydana getirilmiştir (Akgül ve Çevik, 2003:423). Bu 5 faktör toplam varyansın %64,193’ünü açıklamaktadır. Yapılan bu analizde örneklemin yeterli seviyede (KMO değeri: 0,910) olduğu; kullanılan verilerin ise normal dağılıma sahip olduğu, yani Barlett’s testi sonucu p değeri: $p < 0.000$ olarak bulunmuştur. Belediyeler gelirlerine ve büyüklüklerine göre çok çeşitli hizmetler sunmaktadır. Bu hizmetleri hizmet kalitesi ölçeğinin faktör dağılımlarına göre beş farklı sınıflandırma şeklinde belirtilmektedir. Bunlardan ilki, 10 ifadenin bulunduğu “hizmet sunumunda vatandaşların önemsenmesi” faktörüdür (F1, özdeğer: 11,198, varyansı % 43,068). 7 ifadenin bulunduğu ikinci faktör (F2), “hizmet sunumunda adalet ve vatandaşların bilgilendirilmesi”, adı verilmiştir (özdeğer: 1,692 ve varyansı %6,508). 4 ifadenin bulunduğu üçüncü faktör (F3), “kentsel hizmetlerin sunumunda yeterlilik” (özdeğer: 1,366 varyansı %5,253) olarak; 3 ifadenin oluşturduğu dördüncü faktör (F4), “hizmetlerin sunumundaki fiziksel nitelikler” (özdeğer: 1,283 varyansı %4,934) olarak, 2 ifadenin bulunduğu beşinci faktör (F5) ise “temel kentsel altyapı

hizmetlerinin yeterliliği” (özdeğer: 1,152 varyansı %4,431) şeklinde isimlendirilmiştir.

Tablo 20. Hizmet Kalitesi Ölçeği İçin Faktör Analizi Sonuçları

İFADELER	FAKTÖR YÜKLERİ (Alt Boyutlar)
F1: Hizmet Sunumunda Vatandaşların Önemsenmesi	
Şikayetleri Kolayca İletebilme	,649
Temizliğe Yeterince Önem Verme	,628
Çevreye Karşı Duyarlılık	,590
Sözlerin Zamanında Yerine Getirilmesi	,651
Sorunların Zamanında Çözülmesi	,775
Güler Yüzlü Davranma	,553
Sosyal Etkinlik Düzeyi	,685
Öğrenciye Yönelik Hizmet Sunma	,596
Toplu Taşıma Hizmetlerine Gösterilen Özen	,648
Şehir Görünümünü Bozacak Yapılaşmaya İzin Verme	,552
F2: Hizmet Sunumunda Adalet ve Vatandaşın Bilgilendirilmesi	
Adaletli Hizmet Sunma	,701
Hizmetlere İnternette Ulaşılabilmek	,598
Halkın Bilgilendirilmesi	,647
Zabıta Hizmetlerinin Yeterliliği	,617
Çalışanların Vatandaşların Sorunlarını Çözebilecek Bilgi Düzeyi	,658
Hizmetlerden Yararlanma Konusunda Bilgilendirme	,647
F3: Temel Kentsel Hizmetlerin Sunumunda Yeterlilik	
Atıkların Depolanması ve İmha Edilmesine Gösterilen Özen	,713
Hizmet Araç ve Gereçlerinin Yeterliliği	,680
Park ve Bahçe Hizmetlerinin Yeterliliği	,609
Hizmet Binalarının Yeterliliği	,613
Şebeke Suyunun İçilebilir Olması	,805
Şebeke Suyunun İhtiyaçları Karşılama Düzeyi	,716
F4: Hizmetlerin Sunumundaki Fiziksel Nitelikler	
Temiz Görünüşlü Olma	,624
Engelliye Yönelik Hizmet Sunma	,587
Modern Görünüşlü Olma	,453
Altyapı Hizmetlerinde Yaşlıları ve Engellileri Dikkate Alma	,695

Çalışmada Cronbach’s Alpha yöntemi ile hesaplanan güvenilirlik ölçütleri kullanılarak aşağıdaki bilgiler elde edilmiştir. Her bir faktörün ayrı ayrı Cronbach’s Alpha katsayıları (α) bulunmuştur. Bu bağlamda tüm faktörler oldukça güvenilir,

toplamda ölçeğin güvenirliği ise ($\alpha = 0,945$, $0.80 \leq \alpha \leq 1.00$) yüksek derecede güvenilir çıkmıştır.

Çalışmada kullanılan katılım ölçeğinin KMO değeri “0,806”, temsil ölçeği için KMO değeri ise; “0,826” olarak tespit edilmiştir. Yapılan bu analizde örneklemin yeterli seviyede (KMO değeri: 0,806-0,826 arasında) olduğu; kullanılan verilerin ise normal dağılıma sahip olduğu, yani Barlett’s testi sonucu p değeri: $p < 0.000$ olarak bulunmuştur.

3.4 ARAŞTIRMA BULGULARI

3.4.1 Genel Betimsel bulgular

Genel betimsel bulgular başlığı altında, ankete katılan yerel halkın; cinsiyet, medeni durum, yaş, öğrenim düzeyi, aylık gelir, meslek, yaşanan mahalle, mahallede yaşam süresi gibi demografik bazı özelliklere göre yüzdelik dağılımları gösterilmiştir.

Tablo 21’de katılımcıların demografik özelliklerine göre frekans ve yüzde dağılımı gösterilmiştir. Araştırmaya katılan 1084 vatandaşın %35,5’i kadın, %64,5’i erkektir. Ülkemizin bir sosyal gerçeği olarak erkeklerin gündelik hayatın içinde daha fazla bulunduğu gözlenmiştir. Bu nedenle katılım sağlayan kadınların sayısı, erkeklerin sayısından yaklaşık 300 kişi daha azdır. Katılımcıların %69,4’ü evli, %30,6’sı bekarıdır. Ankete katılan yerel halkın %39,6’sı 25-34 yaş grubunda, %30,2’si 35-44 yaş, %15,9’u 45-54 yaş grubunda, %14,4’ü 55 yaş ve üstü olduğu da tablodan anlaşılmaktadır.

Tablo 21. Katılımcıların Demografik Özelliklerine Göre Dağılımı

Demografik Değişken	Gruplar	n	%
Cinsiyet	Kadın	385	35,5
	Erkek	699	64,5
Medeni durum	Evli	752	69,4
	Bekar	332	30,6
Yaş grupları	25-34 yaş	429	39,6
	35-44 yaş	327	30,2
	45-54 yaş	172	15,9
	55 yaş ve üstü	156	14,4
Öğrenim düzeyi	İlköğretim	395	36,4
	Lise	392	36,2
	Üniversite	297	27,4
Aylık gelir	2000TL ve altı	548	50,6
	2001-3000TL	331	30,5

	3001-4000TL	98	9,0
	4001TL ve üstü	107	9,9
Meslek	Kamu personeli	102	9,4
	İşçi	233	21,5
	Serbest meslek	339	31,3
	İşsiz	150	13,8
	Ev hanımı	155	14,3
	Diğer	105	9,7
Yaşadığı mahalle	Denizciler	330	30,4
	Karaağaç	324	29,9
	Harbiye	430	39,7
Mahallede yaşam süresi	6 -10 yıl	156	14,4
	11-20 yıl	171	15,8
	21 yıl ve üstü	757	69,8
Siyasi parti adına faaliyet	Evet	250	23,1
	Hayır	834	76,9
Siyasi partiye/yan kuruluşuna üyelik	Evet	179	16,5
	Hayır	905	83,5
2014 yerel seçimlerinde oy kullanma	Evet	983	90,7
	Hayır	101	9,3
2019 yerel seçimlerinde oy kullanma	Evet	1058	97,6
	Hayır	26	2,4

Yukarıdaki tabloda görüldüğü üzere ankete katılım sağlayan yerel seçmenin %36,4'ü ilköğretim, %36,2'si lise, %27,4'ü üniversite düzeyinde öğrenim görmüştür. Katılımcıların %50,6'sının aylık geliri 2000TL ve altı, %30,5'inin 2001-3000TL, %9'unun 3004-4000TL, %9,9'unun 4001TL ve üstüdür. Anketi dolduran yerel seçmenin %9,4'ü kamu personeli, %21,5'i işçi, %31,3'ü serbest meslek sahibi, %13,8'i işsiz, %14,3'ü ev hanımı, %9,7'si diğer meslek gruplarındadır. Katılımcıların %30,4'ü Denizciler mahallesinde, %29,9'u Karaağaç, %39,7'si Harbiye mahallesinde yaşamaktadır. Araştırmamızın yöntemi gereği; 6360 sayılı Kanun'dan önceki sistemi de tecrübe etmeleri açısından mahallelerde yaşam süreleri dikkate alınmıştır. Bu nedenle aynı mahallede en az 6 yıl boyunca ikamet kriteri, ankete bilinçli olarak konulmuştur. Uygulamamıza katılanların %14,4'ünün mahallesinde yaşam süresi 10 yıl ile 6 yıl arası, %15,8'inin 11-20 yıl, %69,8'inin 21 yıl ve üstüdür. Katılımcıların %23,1'i siyasi parti adına faaliyet yürütmekte, %16,5'i siyasi parti veya yan

kuruluşuna üyedir. Katılımcıların %90,7'si 2014 yerel seçimlerinde, %97,6'sı 2019 yerel seçimlerinde oy kullanmıştır.

Tablo 22'de ölçek ve alt boyutlarının ortalama, standart sapma, normal dağılım (çarpıklık) bilgilerinden oluşan betimsel istatistiklerine yer verilmiştir. Özellikle **hizmet kalitesi** ölçeğindeki 26 ifade 4 ayrı faktöre ayrılmış ve aşağıdaki tabloda bu faktörlerin algı puanı ortalamaları, standart sapmaları ve çarpıklık değerleri gösterilmiştir.

Tablo 22. Ölçek ve Alt Boyutlarına Ait Betimsel İstatistikler

	Ölçek ve Alt Boyutlar	n	$\bar{X}$	SS	Çarpıklık
6360 Sayılı Yasa Öncesi (Belde Belediyesi)	Hizmet Sunumunda Vatandaşların Önemsinmesi	1084	2,51	0,73	0,54
	Hizmet Sunumunda Adalet ve Vatandaşın Bilgilendirilmesi	1084	2,37	0,67	0,65
	Temel Kentsel Hizmetlerin Sunumunda Yeterlilik	1084	2,38	0,76	0,47
	Hizmetlerin Sunumundaki Fiziksel Nitelikler	1084	2,72	0,79	-0,30
	HİZMET KALİTESİ ALGISI	1084	2,50	0,56	0,04
	KATILIM ALGISI	1084	2,77	0,74	0,63
	TEMSİL ALGISI	1084	2,26	1,15	0,49
	Hizmet Sunumunda Vatandaşların Önemsinmesi	1084	3,18	0,70	-0,68
	Hizmet Sunumunda Adalet ve Vatandaşın Bilgilendirilmesi	1084	3,11	0,69	-0,08
	Temel Kentsel Hizmetlerin Sunumunda Yeterlilik	1084	2,72	0,87	0,17
6360 Sayılı Yasa Sonrası (Mahalle)	Hizmetlerin Sunumundaki Fiziksel Nitelikler	1084	3,09	0,81	-0,06
	HİZMET KALİTESİ ALGISI	1084	3,02	0,61	-0,25
	KATILIM ALGISI	1084	3,11	0,68	-0,11
	TEMSİL ALGISI	1084	3,09	0,83	0,01

Katılımcıların 6360 sayılı Kanun öncesinde algıladıkları **hizmet kalitesi** puanı ($2,50 \pm 0,56$) ve *hizmet sunumunda vatandaşların önemsinmesi* ($2,51 \pm 0,73$), *hizmet sunumunda adalet ve vatandaşın bilgilendirilmesi* ($2,37 \pm 0,67$), *hizmetlerin sunumunda yeterlilik* ($2,38 \pm 0,76$) puanları “düşük” düzeyde; *hizmetlerin sunumundaki fiziksel nitelikler* ($2,72 \pm 0,56$) algı puanları “orta” düzeyde tespit edilmiştir.

Ankete katılan yerel seçmenin 6360 sayılı Kanun öncesinde algıladıkları **katılım** algısı puanı ($2,77 \pm 0,74$) “orta” düzeyde ve **temsil** algısı puanı ($2,26 \pm 1,15$) “orta” düzeyde tespit edilmiştir.

Katılımcıların 6360 sayılı Kanun sonrasında algıladıkları **hizmet kalitesi** puanı ($3,02\pm 0,61$) ve *hizmet sunumunda vatandaşların önemsenmesi* ($3,18\pm 0,70$), *hizmet sunumunda adalet ve vatandaşın bilgilendirilmesi* ($3,11\pm 0,69$), hizmetlerin sunumunda yeterlilik ($2,72\pm 0,87$); *hizmetlerin sunumundaki fiziksel nitelikler* ($3,09\pm 0,81$) algı puanları da “orta” düzeyde tespit edilmiştir.

Katılımcıların 6360 sayılı Kanun öncesinde algıladıkları **katılım** algısı puanı ($3,11\pm 0,68$) ile **temsil** algısı puanı ($3,09\pm 0,83$) “orta” düzeyde tespit edilmiştir.

Tablo 23’teki bulgulara göre 6360 sayılı Kanun öncesi ve sonrasındaki **hizmet kalitesi**, **katılım** ve **temsil** algı puanlarının farklılık gösterdiği görülmektedir. Tabloda bu farklılığın istatistiksel anlamlılığını ölçmek amacıyla gerçekleştirilen eşleştirilmiş t testi sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 23. 6360 Sayılı Kanun Öncesi ve Sonrasındaki Algı Puanlarının Karşılaştırılması

Değişken Çifti	Ortalama	SS	t	p
	Farkı	Farkı		
HSVÖ_önce - HSVÖ_sonra	-0,66	0,69	-31,80	0,000
HSAVB_önce-HSAVB_sonra	-0,74	0,85	-28,74	0,000
TKHSY_önce-TKHSY_sonra	-0,34	0,80	-13,99	0,000
HSFN_önce – HSFN_sonra	-0,36	0,88	-13,58	0,000
HK_önce – HK_sonra	-0,53	0,58	-29,98	0,000
KA_önce – KA_sonra	-0,34	0,75	-14,76	0,000
TA_önce – TA_sonra	-0,83	1,36	-19,91	0,000

HSVÖ: Hizmet Sunumunda Vatandaşların Önemslenmesi, HSAVB: Hizmet Sunumunda Adalet ve Vatandaşın Bilgilendirilmesi, TKHSY: Temel Kentsel Hizmetlerin Sunumunda Yeterlilik, HSFN: Hizmetlerin Sunumundaki Fiziksel Nitelikler, HKA: Hizmet Kalitesi Algısı, KA: Katılım Algısı, TA: Temsil Algısı

Katılımcıların 6360 sayılı Kanun öncesi ve sonrasında algıladıkları **hizmet kalitesi**, **katılım** algısı ve **temsil** algısı puanları arasında anlamlı farklılık olduğu tespit edilmiştir ($p<0,05$). Tablo 22’deki puanlar ve Tablo 23’teki ortalama farkları incelendiğinde 6360 sayılı Kanun sonrasında katılımcıların **hizmet kalitesi**, **katılım** ve **temsil** algı puanlarının, 6360 sayılı Kanun öncesindeki puanlara göre anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bu durum da yerel halkın 6360 sayılı Kanun ile getirilen yeni büyükşehir modeli ile birlikte mahallelerine getirilen hizmetin kaliteli olduğu; **katılım** ve **temsil** açısından herhangi bir olumsuz durumun olmadığı; hatta yerel seçmenin yeni sistemden memnun olduğu sonucuna varılabilir.

H1. Kabul: 6360 Sayılı Kanun öncesi ve sonrasında algılanan **hizmet kalitesi** algısı anlamlı düzeyde farklılık göstermektedir. 6360 Sayılı Kanun sonrasında algılanan **hizmet kalitesi** algısı, kanun öncesine göre anlamlı düzeyde daha olumludur.

H2. Kabul: 6360 Sayılı Kanun öncesi ve sonrasında algılanan **katılım** algısı anlamlı düzeyde farklılık göstermektedir. 6360 Sayılı Kanun sonrasında algılanan **katılım** algısı, kanun öncesine göre anlamlı düzeyde daha olumludur.

H3. Kabul: 6360 Sayılı Kanun öncesi ve sonrasında algılanan **temsil** algısı anlamlı düzeyde farklılık göstermektedir. 6360 Sayılı Kanun sonrasında algılanan **temsil** algısı, kanun öncesine göre anlamlı düzeyde daha olumludur.

Betimsel bulgular kısmına bakılarak, birinci, ikinci, üçüncü ve dördüncü hipotezimizin test edilip kabul edildiği görülmektedir. Bu durumu daha da pekiştirmek ve diğer hipotezleri de test edebilmek açısından istatistiki daha başka sonuçlara da ihtiyacımız bulunmaktadır. Bu nedenle bundan sonraki başlıklarda ayrıntılı olarak diğer hipotezlerimizi destekleyecek, alt hipotezleri de test edecek birtakım tabloların yorumlanması bulunmaktadır. **Hizmet kalitesi, katılım ve temsil** açısından çeşitli tabloları ve bunların yorumlanması bundan sonraki başlıklarda ayrı ayrı incelenmiştir.

3.4.2 Hizmet Kalitesine Ait Bulgular

Tablo 24'te **hizmet kalitesi** ölçeğine ait olan ifadeler ve bu ifadelerin faktörlere göre ayrılmış detaylı içeriği bulunmaktadır. Tabloda aynı zamanda 6360 sayılı Kanun'dan önceki ve sonraki durumda anket formunun uygulandığı tüm mahallelerde yaşayan vatandaşların ifadelere verdikleri puan ortalamaları ve bunların karşılaştırmaları verilmiştir. Hizmet kalitesi, **katılım** ve **temsil** için oluşturulan bu tablolar, ankete katılan tüm katılımcıların verdikleri cevaplar için geçerlidir.

Beşli likert ölçeğinde algı puanları; “kesinlikle katılmıyorum” için 1-1,80 arası, “katılmıyorum” için 1,81-2,60 arası, “kararsız/orta” için 2,61-3,40 arası, “katılıyorum” için 3,41-4,20 arası, “kesinlikle katılıyorum” puanı ise 4,21-5 arasındır. Bu puanlar, istatistiksel olarak tabloyu yorumlamamıza yardımcı olacaktır. Örneğin Tablo 24'teki en yüksek algı puanı “Adaletli hizmet sunma” ifadesi için verilmiştir. Belde belediyesi için “adaletli hizmet sunma” algı puanı ortalama “2,41” yani “katılmıyorum” düzeyinde iken mahalle statüsüne geçildiğinde bu ifadenin algı puanı “3,42”ye yani

“katılıyorum” düzeyine çıkmıştır. Bu ifade için algı puanı ortalaması açısından anlamlı ve olumlu bir fark olduğu gözlenmektedir.

Tablo 24. 6360 Sayılı Kanun’dan Önceki ve Sonraki Yapının Hizmet Kalitesi Açısından Ortalama Karşılaştırılması

FAKTÖRLER	İFADELER	BELDE BELEDİYESİ (6360 Sayılı Kanundan Önce)		MAHALLE (6360 Sayılı Kanundan Sonra)		Ortalama Arasındaki Fark	% Yüzdelik Değişim
		$\bar{X}$	SS	$\bar{X}$	SS		
F1: Hizmet sunumunda vatandaşların önemsenmesi	Sözlerin Zamanında Yerine Getirilmesi	2,23	,967	3,12	1,212	0,89	17,73063
	Sorunların Zamanında Çözülmesi	2,26	1,038	3,23	1,055	0,97	19,44649
	Güler Yüzlü Davranma	3,16	1,352	3,64	1,245	0,48	9,520295
	Sosyal Etkinlik Düzeyi	2,21	1,125	3,05	1,229	0,85	16,90037
	Öğrenciye Yönelik Hizmet Sunma	2,14	1,122	2,85	1,153	0,71	14,11439
	Çevreye Karşı Duyarlılık	2,67	1,215	3,32	1,110	0,65	13,08118
	Şikayetleri Kolayca İletebilme	2,79	1,189	3,48	1,085	0,69	13,76384
	Temizliğe Yeterince Önem Verme	2,77	1,247	3,39	1,141	0,63	12,54613
	Şehir Görünümünü Bozacak Yapılaşmaya İzin Verme	2,67	1,432	3,11	1,212	0,44	8,892989
	Toplu Taşıma Hizmetlerine Gösterilen Özen	2,24	1,172	2,57	1,127	0,33	6,678967
F2: Hizmet sunumunda adalet ve vatandaşların bilgilendirilmesi	Hizmetlere İnternette Ulaşılabilme	2,07	1,040	2,99	1,294	0,92	18,39483
	Halkın Bilgilendirilmesi	2,26	,991	2,96	1,115	0,70	13,94834
	Adaletli Hizmet Sunma	2,41	1,148	3,42	1,080	1,01	20,1845
	Hizmetlerden Yararlanma Konusunda Bilgilendirme	2,39	1,195	3,01	1,197	0,62	12,45387
	Zabıta Hizmetlerinin Yeterliliği	2,69	1,352	3,26	1,243	0,56	11,23616
	Çalışanların Vatandaşların Sorunlarını	2,40	1,063	3,03	1,116	0,63	12,58303

	Çözebilecek Bilgi Düzeyi						
F3: Temel kentsel hizmetlerin sunumunda yeterlilik	Atıkların Depolanması ve İmha Edilmesine Gösterilen Özen	2,49	1,098	2,98	1,141	0,48	9,649446
	Hizmet Araç ve Gereçlerinin Yeterliliği	2,19	,999	2,94	1,110	0,75	14,90775
	Hizmet Binalarının Yeterliliği	2,60	1,195	2,88	1,217	0,28	5,571956
	Park ve Bahçe Hizmetlerinin Yeterliliği	2,56	1,235	2,61	1,277	0,05	0,922509
	Şebeke Suyunun İçilebilir Olması	2,21	1,351	2,45	1,401	0,24	4,778598
	Şebeke Suyunun İhtiyaçları Karşılama Düzeyi	2,19	1,382	2,45	1,483	0,26	5,202952
F4: Hizmetlerin sunumunda yeterlilik	Modern Görünüşlü Olma	2,30	1,086	2,79	1,206	0,49	9,852399
	Temiz Görünüşlü Olma	3,00	1,240	3,19	1,237	0,19	3,745387
	Engelliye Yönelik Hizmet Sunma	2,91	1,120	3,29	1,060	0,38	7,601476
	Altyapı Hizmetlerinde Yaşlıları ve Engellileri Dikkate Alma	2,69	1,252	3,09	1,178	0,40	7,915129

Yukarıdaki tabloda göze çarpan diğer nokta; vatandaşların 6360 sayılı Kanun'dan sonraki durumda yani büyükşehir ilçe belediyesine bağlı mahalle statüsüne **hizmet kalitesi** için vermiş oldukları cevapların değeri olan algı puanlarının, **hizmet kalitesi** açısından 6360 sayılı Kanun'dan önceki belde belediyesine verdikleri cevapların değeri olan algı puanlarından daha fazla olduğudur. Bu bağlamda Kanun'dan sonraki durumda vatandaşların daha kaliteli hizmet aldıkları algısına sahip oldukları sonucu çıkmaktadır.

Tabloda ortalama arasındaki farklara bakıldığında; vatandaşların “adaletli hizmet sunma” ifadesine vermiş oldukları algı puanları dikkate değer görünmektedir. Bu ifadeye verilmiş algı puanları arasındaki yüzdelik değişim %20'dir. Vatandaş bu konuda Kanun'dan önceki sisteme daha az güvenmiş ve bu doğrultuda yeni sistemin daha adaletli hizmet sunduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bunun aksine vatandaşlar, park ve bahçe hizmetlerinin yeterliliği ve belediye personelinin temiz görünüşlü olmaları konularında kalite açısından çok anlamlı bir değişimin olmadığı görüşündedirler.

İlgili mahallelerde ikamet eden vatandaşlar, belde belediyesi personelinin güler yüzlü davranmasını hizmet kalitesi açısından “kararsız” (3,16) olarak değerlendirirken, mahalle olduktan sonra büyükşehir ilçe belediyesi personelinin güler yüzlü davrandığına katılmaktadırlar (3,64). Aynı şekilde yerel halk, büyükşehir ilçe belediyesine veya mahalle muhtarlarına şikayetlerini daha kolay iletebildiklerini ifade etmişlerdir. Bu önerme için algı puanları “kararsız” (2,79) seviyesindeyken, “katılıyorum” (3,48) seviyesine çıkmaktadır. Yerel halk, belde belediyesinin sorunları zamanında çözdüğü önermesine katılmıyorken (2,26), mahalle olduktan sonra sorunların daha iyi çözüldüğü konusunda “kararsız” (3,23) olduklarını da ifade etmişlerdir.

Bunlara ek olarak; belediye hizmetlerini sunan personelin vatandaşlara güler yüzlü davranmaları, belediyenin şehir görünümünü bozacak yapılaşmaya izin vermemesi, toplu taşıma hizmetlerindeki özen, atıkların depolanması ve imha edilmesine gösterilen özen, hizmet binalarının yeterliliği, şebeke suyunun içilebilir nitelikte olması ve ihtiyaçları karşılama düzeyi, belediye hizmet binalarının görünüşünün modernliği, engelliye yönelik hizmet sunma ile altyapı hizmetlerinde yaşlı ve engellileri dikkate alma konularında kalite bakımından olumlu yönde bir değişimin algılandığı görülmekte ancak bu değişimin düşük oranda gerçekleştiği görülmektedir.

Tablo 25’te ise *Paired Sample T Test* sonuçları verilmiştir. Bu test, genel olarak aynı grubun farklı zaman dilimindeki beklentileri arasındaki farklılık olup olmadığının araştırılması için yapılmaktadır. Bu tablonun yorumlanmasında aşağıdaki formül kullanılmaktadır:

Tablodan elde edilen değer (p değeri) $<$ soruda verilen güven düzeyi (α); $p < \alpha$ ise H_0 Red, $0,000 < 0,05$ olduğu için H_0 reddedilir, H_1 kabul edilir. Burada H_0 hipotezi denilen hipotez: “6360 Sayılı Kanun öncesi ve sonrasında algılanan hizmet kalitesinde anlamlı düzeyde farklılık yoktur” hipotezidir. Bunun reddedilmesi demek “anlamlı düzeyde farklılığın” olduğu anlamına gelmektedir. Tabloda her bir faktörün altındaki ifadelerin anlamlılık düzeyleri ve t değerleri mevcuttur. Bu bağlamda dikkat edilecek nokta t değerlerinin 1,96’dan ne kadar uzaklaştığı ile p değerlerinin 0,05’ten ne kadar küçük olduğudur. Tabloda ilk göze çarpan nokta 3. Faktördeki “Park ve bahçe hizmetlerinin yeterliliği” ifadesinin karşılığındaki p değeridir. Bu kapsamda Hatay ilindeki eskiden belde belediyesi olan şimdi ise büyükşehir ilçe belediyesinin mahallesinde yaşayan vatandaşlar, park ve bahçe hizmetlerinde anlamlı bir değişim

algılamamaktadırlar. Yani “Park ve Bahçe Hizmetlerinin Yeterliliği” konusunda $p=0,278>0,05$ olduğundan, hala herhangi bir değişim ya da iyileşme gözlenmediği söylenebilir. Dikkat edilirse bu ifadenin t değeri de “1,084” olarak görülmektedir ($t<1,96$). Bu da Büyükşehir belediyesine bağlanmadan öncesi ile sonrası park ve bahçe hizmetlerinin kalitesi algısı açısından anlamlı bir farklılığın olmadığı sonucuna ulaşılabilir.

Tablo 25. 6360 Sayılı Kanun’dan Önceki ve Sonraki Yapının Hizmet Kalitesi Açısından Karşılaştırılması

FAKTÖRLER	İFADELER	$\bar{X}$	SS	t	Sig.
F1: Hizmet sunumunda vatandaşların önemsenmesi	Sözlerin Zamanında Yerine Getirilmesi	,887	1,473	19,810	,000
	Sorunların Zamanında Çözülmesi	,972	1,394	22,961	,000
	Güler Yüzlü Davranma	,476	1,652	9,486	,000
	Sosyal Etkinlik Düzeyi	,845	1,209	23,005	,000
	Öğrenciye Yönelik Hizmet Sunma	,706	1,234	18,829	,000
	Çevreye Karşı Duyarlılık	,654	1,309	16,453	,000
	Şikayetleri Kolayca İletebilme	,688	1,256	18,039	,000
	Temizliğe Yeterince Önem Verme	,627	1,187	17,403	,000
	Şehir Görünümünü Bozacak Yapılaşmaya İzin Verme	,445	1,336	10,956	,000
	Toplu Taşıma Hizmetlerine Gösterilen Özen	,334	1,326	8,294	,000
F2: Hizmet sunumunda adalet ve vatandaşların bilgilendirilmesi	Hizmetlere İnternette Ulaşılabilme	,920	1,624	18,647	,000
	Halkın Bilgilendirilmesi	,697	1,413	16,249	,000
	Adaletli Hizmet Sunma	1,009	1,422	23,367	,000
	Hizmetlerden Yararlanma Konusunda Bilgilendirme	,623	1,411	14,528	,000
	Zabıta Hizmetlerinin Yeterliliği	,562	1,439	12,853	,000
	Çalışanların Vatandaşların Sorunlarını Çözebilecek Bilgi Düzeyi	,629	1,263	16,394	,000
F3: Temel kentsel hizmetlerin sunumunda yeterlilik	Atıkların Depolanması ve İmha Edilmesine Gösterilen Özen	,482	1,260	12,602	,000
	Hizmet Araç ve Gereçlerinin Yeterliliği	,745	1,271	19,307	,000
	Hizmet Binalarının Yeterliliği	,279	1,291	7,107	,000
	Park ve Bahçe Hizmetlerinin Yeterliliği	,046	1,400	1,084	,278
	Şebeke Suyunun İçilebilir Olması	,239	1,231	6,390	,000
	Şebeke Suyunun İhtiyaçları Karşılama Düzeyi	,260	1,346	6,366	,000
F4: Hizmetlerin sunumunda yeterlilik	Modern Görünüşlü Olma	,493	1,288	12,591	,000
	Temiz Görünüşlü Olma	,187	1,368	4,507	,000
	Engelliye Yönelik Hizmet Sunma	,380	1,208	10,362	,000
	Altyapı Hizmetlerinde Yaşlıları ve Engellileri Dikkate Alma	,396	1,379	9,449	,000

Bunların dışında Tablo 25’e göre önemli bir durum da söz konusudur. Bu durum t değerleri en yüksek üç ifade için yorumlanabilir. T değerleri sırasıyla “23,367” olan “Adaletli hizmet sunma”, “23,005” değerinde “Sosyal Etkinlik Düzeyi” ve “22,961” değerinde olan “Sorunların Zamanında Çözülmesi” ifadeleridir. Yerel seçmen, 6360 sayılı Kanun’dan sonra bu hizmetlerin daha kaliteli olduklarını ifade etmişlerdir. Tablo 24 ve 25’teki istatistikten; vatandaşların büyükşehir ilçe belediyesinin daha kaliteli hizmet sunduğunu algıladıkları sonucu çıkmaktadır.

3.4.3 Katılıma İlişkin Bulgular

Katılımla ilgili temel testleri içeren istatistiki bilgiler Tablo 26 ve Tablo 27’de gösterilmiştir. Tablo 26’de “One Sample T Test”, Tablo 27’de ise “Paired Sample T Test” sonuçları bulunmaktadır. Bu testler yukarıda **hizmet kalitesi** ölçeği için de yapılarak yorumlanmıştır.

Tablo 26’da ilk göze çarpan nokta **katılım** açısından 6360 sayılı Kanun öncesi ve sonrasında anlamlı ölçüde bir farklılığın görülmemesidir. Ayrıca bazı ifadelerde önceki yapının **katılım** açısından yeni yapıya göre daha olumlu olduğu gözlenmektedir. Bu ifadeler sırasıyla “Belediye Meclisi Toplantılarına Katılmak İsteme” ifadesi ile “Kent Konseyi Toplantılarına Katılma” ifadeleridir. Birincisinin ortalama farkı “-1,35”, diğerinin “-6,62” değerindedir. Vatandaş, 6360 sayılı Kanun’dan önceki sistem ile sonraki sistem arasında **katılım** yönünden bir fark görmemekte; bazı **katılım** ifadelerinde ise eskiye nazaran daha olumsuz algı benimsedikleri görülmektedir.

Tablo 26. 6360 Sayılı Kanun’dan Önceki ve Sonraki Yapının Katılım Açısından Ortalama Karşılaştırılması

İFADELER	BELDE BELEDİYESİ		MAHALLE		Ortalama Arasındak i Fark	% Yüzdelik Değişim
	$\bar{X}$	SS	$\bar{X}$	SS		
1-Belediye Başkanı ile İletişim Kurabilme	2,60	1,453	3,39	1,302	0,78	15,68
2-Belediye Meclisi Üyeleri ile İletişim Kurabilme	2,65	1,415	3,09	1,151	0,43	8,67

3-Belediye Toplantılarına İsteme	Meclisi Katılmak	3,97	1,308	3,90	1,307	-0,07	-1,35
4-Belediye Kararlarından Olmak İsteme	Meclisi Haberdar	4,05	1,226	4,31	1,095	0,26	5,17
5-Belediyeye Talep ve Beklenti İletibilme		3,13	1,191	3,66	1,211	0,54	10,72
6-Sosyal ve Etkinlikleri Beğenme	Kültürel	2,07	1,118	2,53	1,222	0,46	9,21
7-Mahalle ile Alınacak Kararlarda Görüş ve Düşünceleri Belediye Yetkililerine Aktarabilme		2,24	1,244	3,18	1,269	0,94	18,76
8-Kent Konseyi Konusunda Bilgi Sahibi Olma		2,10	1,294	2,14	1,342	0,04	0,74
9-Kent Konseyi Toplantılarına Katılma		2,12	1,355	1,79	1,105	-0,33	-6,62

Yerel halk, belde belediyesi iken beldelerinde alınacak kararlarda görüş ve düşüncelerini yetkililere aktarabilme düşüncesine katılmadıklarını (2,24), mahalle statüsü kazandıktan sonra ise bu konuda “kararsız” (3,18) olduklarını ifade ederek, yeni sistemin bu konuda da eski sistemden biraz daha iyi işlediği algısına sahiptir.

Tablo 26’da dikkate değer bir diğer nokta ise, “Mahalle ile Alınacak Kararlarda Görüş ve Düşünceleri Belediye Yetkililerine Aktarabilme” ifadesine verilmiş algı puanlarıdır. Bu ifade için ortalama arasındaki farkın yüzdelik oranı %18,76’dır. Bu ifade için vatandaş yeni sistemin daha iyi işlediğini düşünmektedir. Yerel seçmen, 6360 sayılı Kanun’dan sonra büyükşehir ilçe belediyesine bağlı bir mahallede yaşamalarına ve eski sisteme göre belediye yetkililerine mesafe olarak uzakta olmalarına rağmen bu konuyu daha olumlu algıladıklarını ifade etmektedirler.

Tablo 27’de de *Paired Sample T Test* sonuçları verilmiştir. Tablo 25’de açıklanan tanımlar ve kullanılan formül bu tablo için de aynıdır.

Tablo 27. 6360 Sayılı Kanun’dan Önceki ve Sonraki Yapının Katılım Açısından Karşılaştırılması

İFADELER	$\bar{X}$	SS	t	Sig.
1-Belediye Başkanı ile İletişim Kurabilme	-,784	1,961	-13,167	,000
2-Belediye Meclisi Üyeleri ile İletişim Kurabilme	-,434	1,573	-9,078	,000

3-Belediye Meclisi Toplantılarına Katılmak İsteme	,067	1,023	2,167	,030
4-Belediye Meclisi Kararlarından Haberdar Olmak İsteme	-,258	1,144	-7,433	,000
5-Belediyeye Talep ve Beklenti İletebilme	-,536	1,412	-12,497	,000
6-Sosyal ve Kültürel Etkinlikleri Beğenme	-,460	1,056	-14,355	,000
7-Mahalle ile Alınacak Kararlarda Görüş ve Düşünceleri Belediye Yetkililerine Aktarabilme	-,938	1,581	-19,538	,000
8-Kent Konseyi Konusunda Bilgi Sahibi Olma	-,037	,979	-1,241	,215
9-Kent Konseyi Toplantılarına Katılma	,331	1,081	10,085	,000

Tablo 27’de Kanun’dan önce belde belediyesindeki **katılım** algıları ile Kanun’dan sonraki büyükşehir ilçe belediyesine bağlı mahalledeki **katılım** algıları arasındaki ilişkinin istatistiki karşılaştırması verilmiştir. Örneğin, tabloda “Kent Konseyi Konusunda Bilgi Sahibi Olma” ifadesinin p değeri ($p>0,05$) “0,215” t değeri ise ($t<1,96$) “-1,241”dir. Bu değerlere göre bu ifade açısından yerel seçmenin eski ile yeni sistem arasında algıları arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı anlamına gelmektedir. Bu konu aslında yerel seçmenin kent konseyi olgusunun bilgisine sahip olup olmadığı ile ilgilidir. Anket uygulanırken gözlemlenmiştir ki; yerel seçmenin, belediye hizmetleri ve kent konseyleri hakkında çok fazla bilgisi bulmamaktadır.

Tablo 26 ve 27’de, ankete katılan tüm vatandaşların katılım ile ilgili oluşturulan dokuz ifadeye vermiş olduğu puanların ortalamaları ve bazı istatistiksel değerleri verilmiştir. Bu puanları vatandaşlar, 6360 sayılı Kanun’un yürürlüğe girmesinden önce Belde Belediyesi yönetimini anımsayarak vermiştir. Kanun’dan sonraki düzende, büyükşehir ilçe belediyesinin mahallesinde yaşayan vatandaşların da katılım algı puanları verilerek eski ile yeni sistem arasındaki algı puan karşılaştırması yapılmıştır. Anketin uygulandığı zamanda büyükşehir ilçe belediyesine bağlanmış olan bir mahallede yaşayan vatandaşlar, kent konseyleri ile ilgili ifadeler dışındaki ifadelerin Kanundan sonra olumlu yönde olduğu şeklinde bir değerlendirme yapmıştır. Bu bağlamda mahallelinin şunu algıladıkları varsayılmaktadır; örneğin, vatandaşlar belde belediyesi iken belediye başkanı ile iletişim kuramıyorken, mahalle olduktan sonra büyükşehir ilçe belediye başkanı ile iletişim kurabilmektedir. Ayrıca,

vatandaşlar mahalle iken de belediye meclis toplantılarına katılmayı istemekte ancak bu istek, çok az da olsa eski sistemdeki belde belediye meclis toplantılarına katılmaktan daha fazladır. Her ne kadar 2. Hipotezimiz (H2) doğrulansa da teoriye göre beklenen sonuç çıkmamıştır. Çünkü belde belediyesi tüzel kişiliğe sahip iken, beldede yaşayan vatandaşlar arasından tanınmış bir kişi belediye başkanı olabiliyordu. Vatandaş, tanıdığı bir siyasi tarafından yönetilmekte ve daha kolay iletişim kurmakla kalmayıp belde ile ilgili kararların çoğu hakkında da bilgili oldukları tahmin edilmekteydi. Ancak anketi dolduran vatandaşlar, katılım konusunda da yeni sistemin olumlu olduğu görüşündedir.

3.4.4 Temsile İlişkin Bulgular

Tablo 28’de yukarıdaki başlıklarda **hizmet kalitesi** ve **katılım** algısı için hazırlanan ve yorumlanan “One Sample T Test” tablosu bulunmaktadır. Tabloda benzer şekilde anket uygulanan mahallelerde yaşayan yerel seçmenin 6360 sayılı Kanun’dan önceki ve sonraki sistemdeki **temsil** algılarının karşılaştırmalı tabloları verilmektedir. Dikkat edilirse bu tablolar, yukarıda da belirtildiği gibi ankete katılan tüm katılımcıların verdikleri cevaplar için geçerlidir. Yani bu tabloların yorumu genel bir değerlendirme yapmak içindir. Bu başlıklardan sonra, her bir mahalle için ve diğer alt hipotezler için testlere yer verilecektir.

Tablo 28. 6360 Sayılı Kanun’dan Önceki ve Sonraki Yapının Temsil Açısından Ortalama Karşılaştırması

TEMSİL İFADELERİ		BELDE BELEDİYESİ		MAHALLE		Ortalama Arasındaki Fark	Yüzdelik Değişim
		$\bar{X}$	SS	$\bar{X}$	SS		
1-Belediye Başkanının Mahalleyi Temsil Düzeyi		2,15	1,343	3,24	1,437	1,09	21,77122
2-Belediye Meclisinin Mahalleyi Temsili		1,93	1,199	2,85	1,030	0,92	18,33948
3-Belediye Meclis Toplantılarında Alınacak Kararlarda Mahallenin Etkililiği		2,04	1,240	2,69	1,007	0,65	13,08118
4-Belediyenin Mahallenin Beklentilerine Göre		2,28	1,383	2,71	1,274	0,42	8,450185

Sosyal Kültürel Faaliyet Düzenlemesi							
5-Siyasi Partilerin Aday Belirlerken Mahallede Yaşayan Halkın Beklentisini Göz Önünde Bulundurması	2,15	1,263	3,17	1,349	1,02	20,46125	
6-Mahallenin Belediyede Temsil Düzeyi	2,30	1,362	3,29	1,247	0,99	19,7417	
7-Belediye Başkanını Tanıma	2,96	1,586	3,67	1,243	0,70	14,09594	

Tablo 28, değerlendirildiğinde; yerel halk, büyükşehir ilçe belediye meclisinin mahalleyi, belde belediye meclisinde olduğundan daha iyi temsil ettiğini ($2,85 > 1,93$), siyasi partilerin belediye yönetimi için aday belirlerken kendilerinin beklentilerini daha çok göz önünde bulundurdıklarını ($3,17 > 2,15$) düşünmektedir. Öte yandan, vatandaşlar, belde belediyesinin belde de yaşayanlar arasından oluşan meclisinin temsil düzeyinin, mahalle olarak büyükşehir ilçe belediye meclisinin temsil düzeyinden daha kötü ($2,30 < 2,96$) olduğu kanaatindedir. Yine ilginçtir ki halk, büyükşehir ilçe belediye başkanını, belde belediyesi zamanında olduğundan daha iyi tanıdıklarını ($3,67 > 2,96$) ifade etmişlerdir.

Tablo 29'a bakıldığında genel olarak tüm mahallelerde yaşayan yerel seçmenin **temsil** ile ilgili algıları eski sisteme göre daha olumlu olduğu görülmektedir. İfadeler arasında özellikle "Belediye Başkanının Mahalleyi Temsil Düzeyi" adlı ifadesine yerel seçmenin yeni sisteme daha olumlu baktığı görülmektedir. Bu bağlamda teorik kısımda belirtildiği gibi bir **temsil** sorununun olmadığı yerel seçmenin ankete verdiği cevaplardan anlaşılmaktadır. Önemli olan bu durumun yaşanan mahalleden mahalleye farklılık gösterip göstermediğidir. Mahalleden mahalleye **temsil** ifadelerine verilen algı puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığı ilerleyen bölümde değerlendirilecektir.

Tablo 29. 6360 Sayılı Kanun'dan Önceki ve Sonraki Yapının Temsil Açısından Karşılaştırılması

TEMSİL İFADELERİ	$\bar{X}$	SS	t	Sig.
1-Belediye Başkanının Mahalleyi Temsil Düzeyi	-1,089	1,993	-17,983	,000
2-Belediye Meclisinin Mahalleyi Temsili	-,917	1,356	-22,258	,000

3-Belediye Meclis Toplantılarında Alınacak Kararlarda Mahallenin Etkililiği	-,654	1,341	-16,060	,000
4-Belediyenin Mahallenin Beklentilerine Göre Sosyal Kültürel Faaliyet Düzenlemesi	-,423	1,340	-10,382	,000
5-Siyasi Partilerin Aday Belirlerken Mahallede Yaşayan Halkın Beklentisini Göz Önünde Bulundurması	-1,023	1,975	-17,055	,000
6-Mahallenin Belediyede Temsil Düzeyi	-,987	1,924	-16,890	,000
7-Belediye Başkanını Tanıma	-,705	2,159	-10,747	,000

Tablo 29’da Kanun’dan önceki belde belediyesine ait **temsil** algıları ile Kanun’dan sonraki büyükşehir ilçe belediyesine bağlı mahalle için belirtilen **temsil** algıları arasındaki ilişkinin istatistiki karşılaştırması verilmiştir. Tabloya bakıldığında her bir ifade için anlamlı farklılıklar olduğu tespit edilmiştir. Hatay iline bağlı üç mahallede yaşayan yerel seçmen, 6360 sayılı Kanun’un **temsil** açısından bir sorun oluşturmadığı algısına sahiptir. Temsil konusunda beklenen durum esasen bunun tam tersiydi. Yani 6360 sayılı Kanun’dan sonra önceden belde belediyesi olan ve vatandaşla daha yakın birimleri olan belde belediyesine ait **temsil** algı düzeyinin daha fazla, mahallenin ise daha az olması beklenmişti. Ancak uygulama sonucunda yerel halk, kendilerine oldukça uzak bir coğrafi konumda bulunan yerel hizmet binasında görev yapmakta olan belediye başkanının kendilerini daha iyi temsil ettiği algısına sahiptir. Bu konuda siyasi tercihler ve mahalle sakinlerinin siyasi eğilimi nedeniyle farklılık gözlemlenebilmektedir. Bu konu; “6360 Sayılı Kanun Öncesi/ Sonrası Algı Puanlarının Demografik Değişkenlere Göre Karşılaştırılmasına Ait Bulgular” başlıkları altında tekrar değerlendirilmektedir.

3.4.5 6360 Sayılı Kanun Öncesi Algı Puanlarının Demografik Değişkenlere Göre Karşılaştırılmasına Ait Bulgular

Tablo 30’da 6360 Sayılı Kanun öncesi algı puanlarının cinsiyete göre karşılaştırılmasına ait bağımsız iki örneklem testi sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 30. 6360 Sayılı Kanun Öncesi Algı Puanlarının Cinsiyete Göre Karşılaştırılması

Ölçek ve Alt Boyut	Cinsiyet	n	$\bar{X}$	SS	t	p
Hizmet Sunumunda Vatandaşların	Kadın	385	2,42	0,70	-3,09	0,002
Önemsinmesi	Erkek	699	2,57	0,75		

Hizmet Sunumunda Adalet ve	Kadın	385	2,30	0,68	-2,44	0,015
Vatandaşın Bilgilendirilmesi	Erkek	699	2,41	0,67		
Temel Kentsel Hizmetlerin	Kadın	385	2,39	0,78	0,46	0,649
Sunumunda Yeterlilik	Erkek	699	2,37	0,75		
Hizmetlerin Sunumundaki Fiziksel	Kadın	385	2,62	0,79	-3,18	0,002
Nitelikler	Erkek	699	2,78	0,78		
HİZMET KALİTESİ ALGISI	Kadın	385	2,43	0,55	-2,72	0,007
	Erkek	699	2,53	0,56		
KATILIM ALGISI	Kadın	385	2,81	0,75	1,31	0,192
	Erkek	699	2,75	0,73		
TEMSİL ALGISI	Kadın	385	2,40	1,11	2,93	0,003
	Erkek	699	2,18	1,16		

6360 Sayılı Kanun öncesi *hizmet sunumunda vatandaşların önemsenmesi* ($t=-3,09$; $p<0,05$), *adalet ve vatandaşın bilgilendirilmesi* ($t=-2,44$; $p<0,05$), *hizmet sunumundaki fiziksel nitelikler* ($t=-3,18$; $p<0,05$) ve **hizmet kalitesi** algısı ($t=-2,72$; $p<0,05$) puanlarının cinsiyete göre anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Erkek katılımcıların 6360 Sayılı Kanun öncesi *hizmet sunumunda vatandaşların önemsenmesi*, *adalet ve vatandaşın bilgilendirilmesi*, *hizmet sunumundaki fiziksel nitelikler* ve **hizmet kalitesi** algı puanları, kadın katılımcıların puanlarına göre anlamlı düzeyde daha olumludur.

Bunların dışında; 6360 Sayılı Kanun öncesi *temel kentsel hizmetlerin sunumunda yeterlilik* puanlarının cinsiyete göre anlamlı farklılık göstermediği ($p>0,05$) tespit edilmiştir. Aynı zamanda 6360 Sayılı Kanun öncesi **katılım** algısı puanlarının cinsiyete göre anlamlı farklılık göstermediği de ($p>0,05$) tespit edilmiştir.

6360 Sayılı Kanun öncesi **temsil** algısı puanlarının cinsiyete göre anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir ($t=2,93$; $p<0,05$). Kadın katılımcıların 6360 Sayılı Kanun öncesi **temsil** algısı puanları, erkek katılımcıların puanlarına göre anlamlı düzeyde daha olumludur.

Tablo 31’de 6360 Sayılı Kanun öncesi algı puanlarının medeni duruma göre karşılaştırılmasına ait bağımsız iki örneklem testi sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 31. 6360 Sayılı Kanun Öncesi Algı Puanlarının Medeni Duruma Göre Karşılaştırılması

Ölçek ve Alt Boyut	Medeni		n	$\bar{X}$	SS	t	p
	Durum						
Hizmet Sunumunda Vatandaşların Önemszenmesi	Evli		752	2,51	0,73	-0,37	0,714
	Bekar		332	2,53	0,74		
Hizmet Sunumunda Adalet ve Vatandaşın Bilgilendirilmesi	Evli		752	2,38	0,68	1,06	0,287
	Bekar		332	2,34	0,67		
Temel Kentsel Hizmetlerin Sunumunda Yeterlilik	Evli		752	2,35	0,75	-1,67	0,096
	Bekar		332	2,43	0,78		
Hizmetlerin Sunumundaki Fiziksel Nitelikler	Evli		752	2,75	0,80	1,27	0,206
	Bekar		332	2,68	0,76		
HİZMET KALİTESİ ALGISI	Evli		752	2,50	0,56	0,08	0,935
	Bekar		332	2,49	0,55		
KATILIM ALGISI	Evli		752	2,78	0,76	0,46	0,649
	Bekar		332	2,76	0,69		
TEMSİL ALGISI	Evli		752	2,24	1,16	-0,74	0,462
	Bekar		332	2,30	1,11		

6360 Sayılı Kanun öncesi **hizmet kalitesi** ($p>0,05$); **katılım** ($p>0,05$) ve **tems il** algısı puanlarının medeni duruma göre anlamlı farklılık göstermediği ($p>0,05$) tespit edilmiştir. Ankete katılım sağlayan yerel seçmenin evli veya bekar olması ne **hizmet kalitesi** için ne katılım için ne de **tems il** için algılamalarda anlamlı bir farklılık yoktur. Sosyolojik olarak bakıldığında, evli kişilerin bekarlara göre toplumsal ve yön etimsel konularda daha olgun düşünceye sahip oldukları gözlemlenebilmektedir. Ancak **hizmet kalitesi**, **katılım** ve **tems il** algılarının ölçülmesi için yapılan anketin sonucunda 752 kişi evli 332 kişi de bekar yerel seçmen, benzer düşüncelere sahip oldukları görülmektedir.

Tablo 32’de 6360 Sayılı Kanun öncesi algı puanlarının yaş gruplarına göre karşılaştırılmasına ait ANOVA testi sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 32. 6360 Sayılı Kanun Öncesi Algı Puanlarının Yaş Gruplarına Göre Karşılaştırılması

Ölçek ve Alt Boyut	Yaş	n	$\bar{X}$	SS	F	p	Anlamlı
							Fark
	A-25-34 yaş	429	2,51	0,76	0,07	0,977	
	B-35-44 yaş	327	2,53	0,75			

Hizmet Sunumunda	C-45-54 yaş	172	2,50	0,73		
Vatandaşların	D-55 yaş ve üstü	156	2,52	0,63		
Önemsenmesi						
Hizmet Sunumunda	A-25-34 yaş	429	2,36	0,71		
Adalet ve Vatandaşın	B-35-44 yaş	327	2,42	0,72	1,08	0,356
Bilgilendirilmesi	C-45-54 yaş	172	2,31	0,60		
	D-55 yaş ve üstü	156	2,37	0,51		
Temel Kentsel	A-25-34 yaş	429	2,36	0,81		D>A,B
Hizmetlerin	B-35-44 yaş	327	2,29	0,73	4,43	0,004
Sunumunda Yeterlilik	C-45-54 yaş	172	2,42	0,73		
	D-55 yaş ve üstü	156	2,55	0,66		
Hizmetlerin	A-25-34 yaş	429	2,70	0,83		
Sunumundaki	B-35-44 yaş	327	2,80	0,81	1,27	0,282
Fiziksel Nitelikler	C-45-54 yaş	172	2,68	0,74		
	D-55 yaş ve üstü	156	2,70	0,66		
HİZMET	A-25-34 yaş	429	2,48	0,60		
KALİTESİ ALGISI	B-35-44 yaş	327	2,51	0,57	0,47	0,702
	C-45-54 yaş	172	2,48	0,52		
	D-55 yaş ve üstü	156	2,53	0,44		
KATILIM ALGISI	A-25-34 yaş	429	2,74	0,71		
	B-35-44 yaş	327	2,76	0,78	0,91	0,435
	C-45-54 yaş	172	2,78	0,77		
	D-55 yaş ve üstü	156	2,85	0,69		
TEMSİL ALGISI	A-25-34 yaş	429	2,31	1,10		
	B-35-44 yaş	327	2,16	1,15	1,75	0,155
	C-45-54 yaş	172	2,22	1,18		
	D-55 yaş ve üstü	156	2,38	1,20		

6360 Sayılı Kanun öncesi temel hizmetlerin sunumunda yeterlilik puanlarının yaş gruplarına göre anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir ($F=4,43$; $p<0,05$). Farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için yapılan LSD post hoc testi sonuçlarına göre 55 yaş ve üstü katılımcıların 6360 Sayılı Kanun öncesi *temel kentsel hizmetlerin sunumunda yeterlilik* algı puanları, 25-44 yaş grubu katılımcıların puanlarına göre anlamlı düzeyde daha yüksektir. Bu noktada anlamlı bir durum söz konusudur. 55 yaş üstü vatandaşların, toplumsal, siyasal, ekonomik ve yönetsel sorunlara kayıtsız kalmamaları beklenmektedir. “Temel kentsel hizmetlerin sunumunda yeterlilik” faktöründeki ifadeler sırasıyla; atıkların depolanması ve imha edilmesine gösterilen özen, hizmet araç ve gereçlerinin yeterliliği, park ve bahçe

hizmetlerinin yeterliliği, hizmet binalarının yeterliliği, şebeke suyunun içilebilir olması, şebeke suyunun ihtiyaçları karşılama düzeyi ifadeleridir. Bu ifadelere 55 yaş üstü “olgun” yerel seçmenin algı puanları, anketimizdeki en alt yaş grubu olan 25-44 yaş grubunun algılama puanlarına göre anlamlı düzeyde daha olumludur.

Yukarıdaki durumun aksine; 6360 Sayılı Kanun öncesi *hizmet sunumunda vatandaşların önemsenmesi*, adalet ve vatandaşın bilgilendirilmesi, *hizmetlerin sunumundaki fiziksel nitelikler* ve **hizmet kalitesi** algı puanlarının yaş gruplarına göre anlamlı farklılık göstermediği ($p>0,05$) tespit edilmiştir.

6360 Sayılı Kanun öncesi **katılım** algısı puanlarının yaş gruplarına göre anlamlı farklılık göstermediği ($p>0,05$) tespit edilmiştir.

6360 Sayılı Kanun öncesi **temsil** algısı puanlarının yaş gruplarına göre anlamlı farklılık göstermediği ($p>0,05$) tespit edilmiştir.

Tablo 33’te 6360 Sayılı Kanun öncesi algı puanlarının öğrenim düzeyine göre karşılaştırılmasına ait ANOVA testi sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 33. 6360 Sayılı Kanun Öncesi Algı Puanlarının Öğrenim Düzeyine Göre Karşılaştırılması

Ölçek ve Alt Boyut		Öğrenim Düzeyi	n	$\bar{X}$	SS	F	p	Anlamlı Fark
Hizmet Sunumunda Vatandaşların Önemsenmesi		A-İlköğretim	395	2,52	0,74	0,12	0,891	
		B-Lise	392	2,52	0,73			
		C-Üniversite	297	2,50	0,74			
Hizmet Sunumunda Adalet ve Vatandaşın Bilgilendirilmesi		A-İlköğretim	395	2,38	0,65	0,15	0,857	
		B-Lise	392	2,35	0,67			
		C-Üniversite	297	2,38	0,72			
Temel Kentsel Hizmetlerin Sunumunda Yeterlilik		A-İlköğretim	395	2,30	0,68	6,14	0,002	C>A,B
		B-Lise	392	2,35	0,79			
		C-Üniversite	297	2,50	0,80			
Hizmetlerin Sunumundaki Fiziksel Nitelikler		A-İlköğretim	395	2,72	0,77	0,81	0,447	
		B-Lise	392	2,76	0,82			
		C-Üniversite	297	2,68	0,77			
HİZMET KALİTESİ ALGISI		A-İlköğretim	395	2,48	0,51	0,36	0,699	
		B-Lise	392	2,50	0,58			
		C-Üniversite	297	2,52	0,59			
KATILIM ALGISI		A-İlköğretim	395	2,66	0,70	8,17	0,000	B,C>A
		B-Lise	392	2,81	0,77			

	C-Üniversite	297	2,87	0,73	
	A-İlköğretim	395	1,93	1,12	B,C>A
TEMSİL ALGISI	B-Lise	392	2,32	1,13	32,58 0,000
	C-Üniversite	297	2,61	1,08	

6360 Sayılı Kanun öncesi temel hizmetlerin sunumunda yeterlilik puanlarının öğrenim düzeyine göre anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir ($F=6,14$; $p<0,05$). Farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için yapılan LSD post hoc testi sonuçlarına göre üniversite düzeyinde öğrenim gören katılımcıların 6360 Sayılı Kanun öncesi *temel kentsel hizmetlerin sunumunda yeterlilik* algı puanları, ilköğretim ve lise düzeyinde öğrenim gören katılımcıların puanlarına göre anlamlı düzeyde daha yüksektir. Bu noktada *temel kentsel hizmetlerin sunumunda yeterlilik* faktöründe yaşa göre nasıl bir algı farklılığı varsa öğrenim düzeyinde de olması muhtemeldir. Yaş ve öğrenim düzeyi arttıkça bireylerin dünyaya ve toplumsal düzenlemelere duyarlılıkları artmaktadır. Bu kapsamda bu konuyu sosyolojik olarak değerlendirmek de doğru olacaktır.

Yine yukarıdaki durumun aksine; 6360 Sayılı Kanun öncesi *hizmet sunumunda vatandaşların önemsenmesi*, adalet ve vatandaşın bilgilendirilmesi, *hizmetlerin sunumundaki fiziksel nitelikler* ve **hizmet kalitesi** algı puanlarının öğrenim düzeyine göre anlamlı farklılık göstermediği ($p>0,05$) tespit edilmiştir. Bu bağlamda kesin olmasa da yerel seçmenin; *temel kentsel hizmetlerin sunumunda yeterlilik* faktöründeki ifadelerle daha mantıklı cevaplar verdikleri söylenebilir.

6360 Sayılı Kanun öncesi **katılım** algısı puanlarının öğrenim düzeyine göre anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir ($F=8,17$; $p<0,05$). Farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için yapılan LSD post hoc testi sonuçlarına göre lise ve üniversite düzeyinde öğrenim gören katılımcıların 6360 Sayılı Kanun öncesi **katılım** algı puanları, ilköğretim düzeyinde öğrenim gören katılımcıların puanlarına göre anlamlı düzeyde daha yüksektir. Yukarıda değerlendirilen ve **hizmet kalitesinin** bir faktörü olarak nitelendirilen “temel kentsel hizmetlerin yeterliliği” faktöründeki ifadelerde nasıl anlamlı bir farklılık tespit edildiyse, **katılım** algıları konusunda da eğitim seviyesi arttıkça anlamlı ölçüde **katılım** ifadelerine daha olumlu puanlar verilmiştir.

6360 Sayılı Kanun öncesi **temsil** algısı puanlarının öğrenim düzeyine göre anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir ($F=32,58$; $p<0,05$). Farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için yapılan LSD post hoc testi sonuçlarına göre lise ve üniversite düzeyinde öğrenim gören katılımcıların 6360 Sayılı Kanun öncesi **temsil** algı puanları, ilköğretim düzeyinde öğrenim gören katılımcıların puanlarına göre anlamlı düzeyde daha yüksektir.

Tablo 34'te 6360 Sayılı Kanun öncesi algı puanlarının gelir düzeyine göre karşılaştırılmasına ait ANOVA testi sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 34. 6360 Sayılı Kanun Öncesi Algı Puanlarının Gelir Düzeyine Göre Karşılaştırılması

Ölçek ve Alt Boyut	Gelir Düzeyi	n	$\bar{X}$	SS	F	p	Anlamlı Fark
Hizmet Sunumunda Vatandaşların Önemsinmesi	A-2000TL ve altı	548	2,47	0,74	2,52	0,057	
	B-2001-3000TL	331	2,56	0,72			
	C-3001-4000TL	98	2,65	0,80			
	D-4001TL ve üstü	107	2,47	0,67			
Hizmet Sunumunda Adalet ve Vatandaşın Bilgilendirilmesi	A-2000TL ve altı	548	2,36	0,65	2,18	0,089	
	B-2001-3000TL	331	2,37	0,67			
	C-3001-4000TL	98	2,51	0,71			
	D-4001TL ve üstü	107	2,27	0,74			
Temel Kentsel Hizmetlerin Sunumunda Yeterlilik	A-2000TL ve altı	548	2,31	0,73	7,29	0,000	C,D>A,B
	B-2001-3000TL	331	2,35	0,75			
	C-3001-4000TL	98	2,64	0,86			
	D-4001TL ve üstü	107	2,55	0,78			
Hizmetlerin Sunumundaki Fiziksel Nitelikler	A-2000TL ve altı	548	2,71	0,81	1,55	0,199	
	B-2001-3000TL	331	2,75	0,77			
	C-3001-4000TL	98	2,84	0,78			
	D-4001TL ve üstü	107	2,61	0,76			
HİZMET KALİTESİ ALGISI	A-2000TL ve altı	548	2,46	0,53	3,52	0,015	C>A,B,D
	B-2001-3000TL	331	2,51	0,54			
	C-3001-4000TL	98	2,66	0,67			
	D-4001TL ve üstü	107	2,47	0,64			
KATILIM ALGISI	A-2000TL ve altı	548	2,65	0,70	20,91	0,000	C,D>A,B
	B-2001-3000TL	331	2,76	0,70			
	C-3001-4000TL	98	3,05	0,85			
	D-4001TL ve üstü	107	3,17	0,73			
TEMSİL ALGISI	A-2000TL ve altı	548	1,96	1,06	46,41	0,000	C,D>A,B

B-2001-3000TL	331	2,31	1,14
C-3001-4000TL	98	2,88	1,13
D-4001TL ve üstü	107	3,09	0,93

6360 Sayılı Kanun öncesi temel hizmetlerin sunumunda yeterlilik ($F=7,29$; $p<0,05$) algısı ve **hizmet kalitesi** algısı ($F=3,52$; $p<0,05$) puanlarının gelir düzeyine göre anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için yapılan LSD post hoc testi sonuçlarına göre;

3001TL ve üstü aylık geliri olan katılımcıların 6360 Sayılı Kanun öncesi *temel kentsel hizmetlerin sunumunda yeterlilik* algı puanları, 3000TL ve altı aylık geliri olan katılımcıların puanlarına göre anlamlı düzeyde daha yüksektir.

3001-4000TL aylık geliri olan katılımcıların 6360 Sayılı Kanun öncesi **hizmet kalitesi** algı puanları, 2000TL ve altı, 2001-3000TL ve 4001TL ve üstü aylık geliri olan katılımcıların puanlarına göre anlamlı düzeyde daha yüksektir.

6360 Sayılı Kanun öncesi *hizmet sunumunda vatandaşların önemsenmesi*, adalet ve vatandaşın bilgilendirilmesi, *hizmetlerin sunumundaki fiziksel nitelikler* algı puanlarının gelir düzeyine göre anlamlı farklılık göstermediği ($p>0,05$) tespit edilmiştir.

6360 Sayılı Kanun öncesi **katılım** algısı puanlarının gelir düzeyine göre anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir ($F=20,91$; $p<0,05$). Farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için yapılan LSD post hoc testi sonuçlarına göre 3001TL ve üstü aylık geliri olan katılımcıların 6360 Sayılı Kanun öncesi **katılım** algısı puanları, 3000TL ve altı aylık geliri olan katılımcıların puanlarına göre anlamlı düzeyde daha yüksektir.

6360 Sayılı Kanun öncesi **temsil** algısı puanlarının gelir düzeyine göre anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir ($F=46,41$; $p<0,05$). Farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için yapılan LSD post hoc testi sonuçlarına göre 3001TL ve üstü aylık geliri olan katılımcıların 6360 Sayılı Kanun öncesi **temsil** algısı puanları, 3000TL ve altı aylık geliri olan katılımcıların puanlarına göre anlamlı düzeyde daha yüksektir.

Tablo 35'te 6360 Sayılı Kanun öncesi algı puanlarının mesleğe göre karşılaştırılmasına ait ANOVA testi sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 35. 6360 Sayılı Kanun Öncesi Algı Puanlarının Mesleğe Göre Karşılaştırılması

Ölçek ve Alt Boyut	Meslek	n	$\bar{X}$	SS	F	p	Anlamlı Fark
Hizmet Sunumunda Vatandaşların Önemszenmesi	A-Kamu personeli	102	2,46	0,81	2,00	0,076	
	B-İşçi	233	2,58	0,72			
	C-Serbest meslek	339	2,56	0,78			
	D-İşsiz	150	2,47	0,70			
	E-Ev hanımı	155	2,38	0,67			
	F-Diğer	105	2,54	0,68			
Hizmet Sunumunda Adalet ve Vatandaşın Bilgilendirilmesi	A-Kamu personeli	102	2,30	0,86	1,60	0,157	
	B-İşçi	233	2,43	0,67			
	C-Serbest meslek	339	2,41	0,67			
	D-İşsiz	150	2,33	0,56			
	E-Ev hanımı	155	2,28	0,67			
	F-Diğer	105	2,33	0,62			
Temel Kentsel Hizmetlerin Sunumunda Yeterlilik	A-Kamu personeli	102	2,58	0,80	11,71	0,000	A,F>B,C,D,E
	B-İşçi	233	2,27	0,68			
	C-Serbest meslek	339	2,28	0,75			
	D-İşsiz	150	2,37	0,70			
	E-Ev hanımı	155	2,31	0,75			
	F-Diğer	105	2,83	0,83			
Hizmetlerin Sunumundaki Fiziksel Nitelikler	A-Kamu personeli	102	2,52	0,79	3,27	0,006	B,C,D,F>A
	B-İşçi	233	2,82	0,78			
	C-Serbest meslek	339	2,78	0,81			
	D-İşsiz	150	2,69	0,75			
	E-Ev hanımı	155	2,60	0,81			
	F-Diğer	105	2,78	0,71			
HİZMET KALİTESİ ALGISI	A-Kamu personeli	102	2,46	0,70	2,41	0,035	F>A,D,E
	B-İşçi	233	2,53	0,53			
	C-Serbest meslek	339	2,51	0,55			
	D-İşsiz	150	2,47	0,47			
	E-Ev hanımı	155	2,39	0,53			
	F-Diğer	105	2,62	0,61			
KATILIM ALGISI	A-Kamu personeli	102	2,92	0,69	11,28	0,000	A,F>C,D
	B-İşçi	233	2,74	0,69			
	C-Serbest meslek	339	2,64	0,73			
	D-İşsiz	150	2,68	0,63			
	E-Ev hanımı	155	2,82	0,83			
	F-Diğer	105	3,19	0,70			
TEMSİL ALGISI	A-Kamu personeli	102	2,86	0,92	30,46	0,000	A,F>B,C,D,E

B-İşçi	233	2,21	1,08
C-Serbest meslek	339	1,95	1,13
D-İşsiz	150	1,95	1,04
E-Ev hanımı	155	2,30	1,16
F-Diğer	105	3,19	0,94

6360 Sayılı Kanun öncesi *temel kentsel hizmetlerin sunumunda yeterlilik* ($F=11,71$; $p<0,05$), *hizmetlerin sunumundaki fiziksel nitelikler* ($F=3,27$; $p<0,05$) algısı ve **hizmet kalitesi** algısı ($F=2,41$; $p<0,05$) puanlarının mesleğe göre anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için yapılan LSD post hoc testi sonuçlarına göre;

Kamu personeli ve diğer meslek grubundaki katılımcıların 6360 Sayılı Kanun öncesi *temel kentsel hizmetlerin sunumunda yeterlilik* algı puanları, işçi, serbest meslek, işsiz ve ev hanımı katılımcıların puanlarına göre anlamlı düzeyde daha yüksektir.

İşçi, serbest meslek sahibi, işsiz ve diğer meslek grubundaki katılımcıların 6360 Sayılı Kanun öncesi *hizmetlerin sunumundaki fiziksel nitelikler* algı puanları, diğer meslek gruplarındaki katılımcıların puanlarına göre anlamlı düzeyde daha yüksektir.

Diğer meslek katılımcıların 6360 Sayılı Kanun öncesi **hizmet kalitesi** algı puanları, kamu personeli, işsiz ve ev hanımı katılımcıların puanlarına göre anlamlı düzeyde daha yüksektir.

6360 Sayılı Kanun öncesi *hizmet sunumunda vatandaşların önemsenmesi*, adalet ve vatandaşın bilgilendirilmesi algı puanlarının mesleğe göre anlamlı farklılık göstermediği ($p>0,05$) tespit edilmiştir.

6360 Sayılı Kanun öncesi **katılım** algısı puanlarının mesleğe göre anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir ($F=11,28$; $p<0,05$). Farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için yapılan LSD post hoc testi sonuçlarına göre kamu personeli ve diğer meslek grubundaki katılımcıların 6360 Sayılı Kanun öncesi **katılım** algısı puanları, serbest meslek ve işsiz katılımcıların puanlarına göre anlamlı düzeyde daha yüksektir.

6360 Sayılı Kanun öncesi **temsil** algısı puanlarının mesleğe göre anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir ($F=30,46$; $p<0,05$). Farkın hangi gruplar arasında

olduğunu belirlemek için yapılan LSD post hoc testi sonuçlarına göre kamu personeli ve diğer meslek grubundaki katılımcıların 6360 Sayılı Kanun öncesi **temsıl** algısı puanları, işçi, serbest meslek, işsiz ve ev hanımı katılımcıların puanlarına göre anlamlı düzeyde daha yüksektir.

Tablo 36’da 6360 Sayılı Kanun öncesi algı puanlarının yaşanılan mahalleye göre karşılaştırılmasına ait ANOVA testi sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 36. 6360 Sayılı Kanun Öncesi Algı Puanlarının Yaşanılan Mahalleye Göre Karşılaştırılması

Ölçek ve Alt Boyut		Mahalle	n	$\bar{X}$	SS	F	p	Anlamlı Fark
Hizmet Sunumunda Vatandaşların Önemsenmesi		A-Denizciler	330	2,42	0,60	13,83	0,000	C>A,B
		B-Karaağaç	324	2,42	0,77			
		C-Harbiye	430	2,66	0,77			
Hizmet Sunumunda Adalet ve Vatandaşın Bilgilendirilmesi		A-Denizciler	330	2,23	0,62	12,32	0,000	B,C>A
		B-Karaağaç	324	2,39	0,65			
		C-Harbiye	430	2,47	0,71			
Temel Kentsel Hizmetlerin Sunumunda Yeterlilik		A-Denizciler	330	2,81	0,71	95,43	0,000	A>B,C
		B-Karaağaç	324	2,11	0,77			
		C-Harbiye	430	2,24	0,63			
Hizmetlerin Sunumundaki Fiziksel Nitelikler		A-Denizciler	330	2,63	0,69	5,37	0,005	C>A
		B-Karaağaç	324	2,70	0,88			
		C-Harbiye	430	2,82	0,77			
HİZMET KALİTESİ ALGISI		A-Denizciler	330	2,52	0,55	6,28	0,002	A,C>B
		B-Karaağaç	324	2,41	0,65			
		C-Harbiye	430	2,54	0,48			
KATILIM ALGISI		A-Denizciler	330	3,24	0,66	155,85	0,000	A>B>C
		B-Karaağaç	324	2,78	0,84			
		C-Harbiye	430	2,40	0,46			
TEMSİL ALGISI		A-Denizciler	330	3,26	0,72	482,98	0,000	A>B>C
		B-Karaağaç	324	2,42	1,04			
		C-Harbiye	430	1,38	0,73			

6360 Sayılı Kanun öncesi *hizmet sunumunda vatandaşların önemsenmesi* ($F=13,83$; $p<0,05$), *hizmet sunumunda adalet ve vatandaşın bilgilendirilmesi* ($F=12,32$; $p<0,05$), *temel kentsel hizmetlerin sunumunda yeterlilik* ($F=95,43$; $p<0,05$), *hizmetlerin sunumundaki fiziksel nitelikler* ($F=5,37$; $p<0,05$) ve **hizmet kalitesi** algısı ($F=6,28$; $p<0,05$) puanlarının yaşanılan mahalleye göre anlamlı farklılık gösterdiği

tespit edilmiştir. Farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için yapılan LSD post hoc testi sonuçlarına göre;

- Harbiye mahallesinde oturan katılımcıların 6360 Sayılı Kanun öncesi *hizmet sunumunda vatandaşların önemsenmesi* algı puanları, Denizciler ve Karaağaç mahallelerinde oturan katılımcıların puanlarına göre anlamlı düzeyde daha yüksektir.

- Karaağaç ve Harbiye mahallelerinde oturan katılımcıların 6360 Sayılı Kanun öncesi *hizmet sunumunda adalet ve vatandaşın bilgilendirilmesi* algı puanları, Denizciler mahallesinde oturan katılımcıların puanlarına göre anlamlı düzeyde daha yüksektir.

- Denizciler mahallesinde oturan katılımcıların 6360 Sayılı Kanun öncesi *temel kentsel hizmetlerin sunumunda yeterlilik* algı puanları, Karaağaç ve Harbiye mahallelerinde oturan katılımcıların puanlarına göre anlamlı düzeyde daha yüksektir.

- Harbiye mahallesinde oturan katılımcıların 6360 Sayılı Kanun öncesi *hizmetlerin sunumundaki fiziksel nitelikler* algı puanları, Denizciler mahallesinde oturan katılımcıların puanlarına göre anlamlı düzeyde daha yüksektir.

- Denizciler ve Harbiye mahallelerinde oturan katılımcıların 6360 Sayılı Kanun öncesi **hizmet kalitesi** algı puanları, Karaağaç mahallesinde oturan katılımcıların puanlarına göre anlamlı düzeyde daha yüksektir.

6360 Sayılı Kanun öncesi **katılım** algısı puanlarının yaşanılan mahalleye göre anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir ($F=155,85$; $p<0,05$). Farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için yapılan LSD post hoc testi sonuçlarına göre Denizciler mahallesinde oturan katılımcıların 6360 Sayılı Kanun öncesi **katılım** algı puanları, Karaağaç ve Harbiye mahallelerinde oturan katılımcıların puanlarına göre anlamlı düzeyde daha yüksektir. Karaağaç mahallesinde oturan katılımcıların 6360 Sayılı Kanun öncesi **katılım** algı puanları, Harbiye mahallesinde oturan katılımcıların puanlarına göre anlamlı düzeyde daha yüksektir. Bu noktada mahallelerde yaşayan yerel seçmenin siyasi eğilimleri önemlidir. Yukarıda da bahsedildiği üzere Karaağaç ve Harbiye mahallelerinde yaşayan yerel halkın özellikle yerel seçimlerde oy verdikleri siyasi partilere bakıldığında; bu mahallelerde yaşayan yerel seçmenin ideolojik bakımdan “sol” eğilimli oldukları görülmektedir. Bu bağlamda uygulanan ankette mahalleler arasında olumlu ve anlamlı bir fark beklenmekteydi. Hatta bu farklılık temel hipotezlerimizde belirtilmişti. Denizciler mahallesinde yaşayan yerel

halk genellikle hem genel seçimlerde hem de yerel seçimlerde “sağ” partileri tercih etmektedir. Toplumsal görüntüsü de gözlemlendiği kadarıyla; daha “muhafazakâr” görünmektedir. Bu doğrultuda yukarıdaki sonuçların çıkması beklenen bir durumdur.

6360 Sayılı Kanun öncesi **temsîl** algısı puanlarının yaşanılan mahalleye göre anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir ($F=482,98$; $p<0,05$). Farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için yapılan LSD post hoc testi sonuçlarına göre Denizciler mahallesinde oturan katılımcıların 6360 Sayılı Kanun öncesi **temsîl** algı puanları, Karaağaç ve Harbiye mahallelerinde oturan katılımcıların puanlarına göre anlamlı düzeyde daha yüksektir. Karaağaç mahallesinde oturan katılımcıların 6360 Sayılı Kanun öncesi **temsîl** algı puanları, Harbiye mahallesinde oturan katılımcıların puanlarına göre anlamlı düzeyde daha yüksektir. Yukarıda hem **hizmet kalitesi** hem de **katılım** algısı için yorumlanan durum **temsîl** algısı için de geçerlidir. Bu konuyu daha da doğru analiz edebilmek için 6360 sayılı Kanun sonrası, yeni büyükşehir modeli hakkında Denizciler mahallesinin ne düşündüğünün ortaya konulması gerekmektedir. Bu konu ilerleyen başlıklar altında incelenmiştir.

Tablo 37’de 6360 Sayılı Kanun öncesi algı puanlarının mahallede oturma süresine göre karşılaştırılmasına ait ANOVA testi sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 37. 6360 Sayılı Kanun Öncesi Algı Puanlarının Mahallede Oturma Süresine Göre Karşılaştırılması

Ölçek ve Alt Boyut		Mahallede Oturma				Anlamlı	
		Süresi	n	$\bar{X}$	SS	F	p Fark
Hizmet	Sunumunda	A-10 yıl ve daha az	156	2,45	0,74		
Vatandaşların		B-11-20 yıl	171	2,47	0,78	1,18	0,306
Önemsinmesi		C-21 yıl ve üstü	757	2,54	0,72		
Hizmet Sunumunda Adalet		A-10 yıl ve daha az	156	2,30	0,76		
ve	Vatandaşın	B-11-20 yıl	171	2,34	0,75	1,31	0,271
Bilgilendirilmesi		C-21 yıl ve üstü	757	2,39	0,63		
Temel Kentsel Hizmetlerin		A-10 yıl ve daha az	156	2,55	0,80		A,B>C
Sunumunda Yeterlilik		B-11-20 yıl	171	2,63	0,84	20,49	0,000
		C-21 yıl ve üstü	757	2,28	0,71		
Hizmetlerin Sunumundaki		A-10 yıl ve daha az	156	2,65	0,75		C>B
Fiziksel Nitelikler		B-11-20 yıl	171	2,55	0,80	6,68	0,001
		C-21 yıl ve üstü	757	2,78	0,79		
HİZMET	KALİTESİ	A-10 yıl ve daha az	156	2,49	0,62		
ALGISI		B-11-20 yıl	171	2,50	0,64	0,02	0,984

	C-21 yıl ve üstü	757	2,50	0,53	
KATILIM ALGISI	A-10 yıl ve daha az	156	2,94	0,73	A,B>C
	B-11-20 yıl	171	2,90	0,85	10,00 0,000
	C-21 yıl ve üstü	757	2,71	0,70	
TEMSİL ALGISI	A-10 yıl ve daha az	156	2,77	1,02	A,B>C
	B-11-20 yıl	171	2,61	1,13	35,86 0,000
	C-21 yıl ve üstü	757	2,07	1,12	

6360 Sayılı Kanun öncesi *temel kentsel hizmetlerin sunumunda yeterlilik* (F=20,49; p<0,05) ve *hizmetlerin sunumundaki fiziksel nitelikler* (F=6,68; p<0,05) puanlarının mahallede oturma süresine göre anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için yapılan LSD post hoc testi sonuçlarına göre;

- Mahalledeki oturma süresi 20 yıl ve daha az olan katılımcıların 6360 Sayılı Kanun öncesi *temel kentsel hizmetlerin sunumunda yeterlilik* algı puanları, mahalledeki oturma süresi 21 yıl ve üstü olan katılımcıların puanlarına göre anlamlı düzeyde daha yüksektir.

- Mahalledeki oturma süresi 21 yıl ve üstü olan katılımcıların 6360 Sayılı Kanun öncesi *hizmetlerin sunumundaki fiziksel nitelikler* algı puanları, mahalledeki oturma süresi 11-20 yıl olan katılımcıların puanlarına göre anlamlı düzeyde daha yüksektir.

6360 Sayılı Kanun öncesi *hizmet sunumunda vatandaşların önemsenmesi*, adalet ve vatandaşın bilgilendirilmesi ve **hizmet kalitesi** algı puanlarının mahallede oturma süresine göre anlamlı farklılık göstermediği (p>0,05) tespit edilmiştir.

6360 Sayılı Kanun öncesi **katılım** algısı puanlarının mahallede oturma süresine göre anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir (F=10,00; p<0,05). Farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için yapılan LSD post hoc testi sonuçlarına göre mahallede oturma süresi 20 yıl ve daha az olan katılımcıların 6360 Sayılı Kanun öncesi **katılım** algı puanları, mahallede oturma süresi 21 yıl ve üstü olan katılımcıların puanlarına göre anlamlı düzeyde daha yüksektir.

6360 Sayılı Kanun öncesi **temsıl** algısı puanlarının mahallede oturma süresine göre anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir (F=35,86; p<0,05). Farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için yapılan LSD post hoc testi sonuçlarına göre

mahallede oturma süresi 20 yıl ve daha az olan katılımcıların 6360 Sayılı Kanun öncesi **temsıl** algı puanları, mahallede oturma süresi 21 yıl ve üstü olan katılımcıların puanlarına göre anlamlı düzeyde daha yüksektir.

Tablo 38’de 6360 Sayılı Kanun öncesi algı puanlarının yerel seçimlerde siyasi parti adına faaliyette bulunma durumuna göre karşılaştırılmasına ait bağımsız iki örneklem testi sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 38. 6360 Sayılı Kanun Öncesi Algı Puanlarının Yerel Seçimlerde Siyasi Parti Adına Faaliyette Bulunma Durumuna Göre Karşılaştırılması

			Siyasi Parti Adına					
Ölçek ve Alt Boyut			Faaliyet	n	$\bar{X}$	SS	t	p
Hizmet Sunumunda Vatandaşların Önemsinmesi			Evet	250	2,54	0,70	0,73	0,465
			Hayır	834	2,51	0,75		
Hizmet Sunumunda Adalet ve Vatandaşın Bilgilendirilmesi			Evet	250	2,33	0,60	-0,97	0,332
			Hayır	834	2,38	0,69		
Temel Kentsel Hizmetlerin Sunumunda Yeterlilik			Evet	250	2,54	0,78	4,00	0,000
			Hayır	834	2,33	0,75		
Hizmetlerin Sunumundaki Fiziksel Nitelikler			Evet	250	2,70	0,74	-0,52	0,602
			Hayır	834	2,73	0,80		
HİZMET KALİTESİ ALGISI			Evet	250	2,53	0,56	1,11	0,266
			Hayır	834	2,49	0,56		
KATILIM ALGISI			Evet	250	2,92	0,76	3,67	0,000
			Hayır	834	2,73	0,72		
TEMSİL ALGISI			Evet	250	2,48	1,20	3,49	0,000
			Hayır	834	2,19	1,12		

6360 Sayılı Kanun öncesi *temel kentsel hizmetlerin sunumunda yeterlilik* puanlarının yerel seçimlerde siyasi parti adına faaliyette bulunma durumuna göre anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir ($t=4,00$; $p<0,05$). Yerel seçimlerde siyasi parti adına faaliyette bulunan katılımcıların 6360 Sayılı Kanun öncesi *temel kentsel hizmetlerin sunumunda yeterlilik* algı puanları, siyasi parti adına faaliyette bulunmayan katılımcıların puanlarına göre anlamlı düzeyde daha yüksektir.

6360 Sayılı Kanun öncesi *hizmet sunumunda vatandaşların önemsinmesi*, *adalet ve vatandaşın bilgilendirilmesi*, *hizmetlerin sunumundaki fiziksel nitelikler* ve

hizmet kalitesi algı puanlarının yerel seçimlerde siyasi parti adına faaliyette bulunma durumuna göre anlamlı farklılık göstermediği ($p>0,05$) tespit edilmiştir.

6360 Sayılı Kanun öncesi **katılım** algısı puanlarının yerel seçimlerde siyasi parti adına faaliyette bulunma durumuna göre anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir ($t=3,67$; $p<0,05$). Yerel seçimlerde siyasi parti adına faaliyette bulunan katılımcıların 6360 Sayılı Kanun öncesi **katılım** algısı puanları, siyasi parti adına faaliyette bulunmayan katılımcıların puanlarına göre anlamlı düzeyde daha yüksektir.

6360 Sayılı Kanun öncesi **temsil** algısı puanlarının yerel seçimlerde siyasi parti adına faaliyette bulunma durumuna göre anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir ($t=3,49$; $p<0,05$). Yerel seçimlerde siyasi parti adına faaliyette bulunan katılımcıların 6360 Sayılı Kanun öncesi **temsil** algısı puanları, siyasi parti adına faaliyette bulunmayan katılımcıların puanlarına göre anlamlı düzeyde daha yüksektir.

Tablo 39’da 6360 Sayılı Kanun öncesi algı puanlarının herhangi bir siyasi partiye ya da yan kuruluşuna üyelik durumuna göre karşılaştırılmasına ait bağımsız iki örneklem testi sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 39. 6360 Sayılı Kanun Öncesi Algı Puanlarının Herhangi Bir Siyasi Partiye ya da Yan Kuruluşuna Üyelik Durumuna Göre Karşılaştırılması

			Partiye						
Ölçek ve Alt Boyut			Üyelik	n	$\bar{X}$	SS	t	p	
Hizmet Sunumunda Vatandaşların Önemszenmesi			Evet	179	2,45	0,72	-1,19	0,236	
			Hayır	905	2,53	0,74			
Hizmet Sunumunda Adalet ve Vatandaşın Bilgilendirilmesi			Evet	179	2,22	0,57	-3,19	0,001	
			Hayır	905	2,40	0,69			
Temel Kentsel Hizmetlerin Sunumunda Yeterlilik			Evet	179	2,43	0,74	1,09	0,275	
			Hayır	905	2,36	0,76			
Hizmetlerin Sunumundaki Fiziksel Nitelikler			Evet	179	2,61	0,76	-2,18	0,029	
			Hayır	905	2,75	0,79			
HİZMET KALİTESİ ALGISI			Evet	179	2,43	0,54	-1,75	0,081	
			Hayır	905	2,51	0,56			
KATILIM ALGISI			Evet	179	2,83	0,75	1,19	0,235	
			Hayır	905	2,76	0,73			
TEMSİL ALGISI			Evet	179	2,37	1,15	1,35	0,176	
			Hayır	905	2,24	1,14			

6360 Sayılı Kanun öncesi *hizmet sunumunda adalet ve vatandaşın bilgilendirilmesi* ($t=-3,19$; $p<0,05$) ve *hizmetlerin sunumundaki fiziksel nitelikler* ($t=-2,18$; $p<0,05$) puanlarının herhangi bir siyasi partiye ya da yan kuruluşuna üyelik durumuna göre anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Herhangi bir siyasi partiye veya yan kuruluşuna üye olmayan katılımcıların 6360 Sayılı Kanun öncesi *hizmet sunumunda adalet ve vatandaşın bilgilendirilmesi ve hizmetlerin sunumundaki fiziksel nitelikler* algı puanları, siyasi parti veya yan kuruluşuna üye olan katılımcıların puanlarına göre anlamlı düzeyde daha yüksektir.

6360 Sayılı Kanun öncesi *hizmet sunumunda vatandaşların önemsenmesi, temel kentsel hizmetlerin sunumunda yeterlilik ve hizmet kalitesi* algı puanlarının herhangi bir siyasi parti veya yan kuruluşuna üye olma durumuna göre anlamlı farklılık göstermediği ($p>0,05$) tespit edilmiştir.

6360 Sayılı Kanun öncesi **katılım** algısı puanlarının herhangi bir siyasi parti veya yan kuruluşuna üye olma durumuna göre anlamlı farklılık göstermediği ($p>0,05$) tespit edilmiştir.

6360 Sayılı Kanun öncesi **temsil** algısı puanlarının herhangi bir siyasi parti veya yan kuruluşuna üye olma durumuna göre anlamlı farklılık göstermediği ($p>0,05$) tespit edilmiştir.

Tablo 40’da 6360 Sayılı Kanun öncesi algı puanlarının 2014 yerel seçimlerinde oy kullanma durumuna göre karşılaştırılmasına ait bağımsız iki örneklem testi sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 40. 6360 Sayılı Kanun Öncesi Algı Puanlarının 2014 Yerel Seçimlerinde Oy Kullanma Durumuna Göre Karşılaştırılması

				2014 Oy				
Ölçek ve Alt Boyut			Kullanma	n	$\bar{X}$	SS	t	p
Hizmet Sunumunda Vatandaşların Önemsenmesi			Evet	983	2,50	0,74	-1,49	0,137
			Hayır	101	2,62	0,70		
Hizmet Sunumunda Adalet ve Vatandaşın Bilgilendirilmesi			Evet	983	2,37	0,69	0,10	0,918
			Hayır	101	2,36	0,54		
Temel Kentsel Hizmetlerin Sunumunda Yeterlilik			Evet	983	2,35	0,76	-2,96	0,003
			Hayır	101	2,59	0,69		
Hizmetlerin Sunumundaki Fiziksel Nitelikler			Evet	983	2,73	0,80	0,19	0,847
			Hayır	101	2,71	0,71		
HİZMET KALİTESİ ALGISI			Evet	983	2,49	0,57	-1,39	0,164

	Hayır	101	2,57	0,44		
KATILIM ALGISI	Evet	983	2,76	0,74	-1,19	0,235
	Hayır	101	2,85	0,69		
TEMSİL ALGISI	Evet	983	2,25	1,15	-0,72	0,470
	Hayır	101	2,34	1,15		

6360 Sayılı Kanun öncesi *temel kentsel hizmetlerin sunumunda yeterlilik* puanlarının 2014 yerel seçimlerinde oy kullanma durumuna göre anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir ($t=-2,96$; $p<0,05$). 2014 yerel seçimlerinde oy kullanmayan katılımcıların 6360 Sayılı Kanun öncesi *temel kentsel hizmetlerin sunumunda yeterlilik* algı puanları, 2014 yerel seçimlerinde oy kullanan katılımcıların puanlarına göre anlamlı düzeyde daha yüksektir.

6360 Sayılı Kanun öncesi *hizmet sunumunda vatandaşların önemsenmesi*, *hizmet sunumunda adalet ve vatandaşların bilgilendirilmesi*, *hizmetlerin sunumundaki fiziksel nitelikler* ve **hizmet kalitesi** algı puanlarının 2014 yerel seçimlerinde oy kullanma durumuna göre anlamlı farklılık göstermediği ($p>0,05$) tespit edilmiştir.

6360 Sayılı Kanun öncesi **katılım** algısı puanlarının 2014 yerel seçimlerinde oy kullanma durumuna göre anlamlı farklılık göstermediği ($p>0,05$) tespit edilmiştir.

6360 Sayılı Kanun öncesi **temsil** algısı puanlarının 2014 yerel seçimlerinde oy kullanma durumuna göre anlamlı farklılık göstermediği ($p>0,05$) tespit edilmiştir.

Tablo 41’de 6360 Sayılı Kanun öncesi algı puanlarının 2019 yerel seçimlerinde oy kullanma durumuna göre karşılaştırılmasına ait bağımsız iki örneklem testi sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 41. 6360 Sayılı Kanun Öncesi Algı Puanlarının 2019 Yerel Seçimlerinde Oy Kullanma Durumuna Göre Karşılaştırılması

				2019 Oy					
Ölçek ve Alt Boyut				Kullanma	n	$\bar{X}$	SS	t	p
Hizmet	Sunumunda	Vatandaşların		Evet	1058	2,51	0,73	-1,36	0,174
Önemsenmesi				Hayır	26	2,71	0,76		
Hizmet	Sunumunda	Adalet ve		Evet	1058	2,37	0,67	-1,05	0,295
Vatandaşın	Bilgilendirilmesi			Hayır	26	2,51	0,70		
Temel	Kentsel	Hizmetlerin		Evet	1058	2,37	0,76	-0,32	0,746
Sunumunda	Yeterlilik			Hayır	26	2,42	0,71		
				Evet	1058	2,73	0,79	0,15	0,881

Hizmetlerin Sunumundaki Fiziksel Nitelikler	Hayır	26	2,70	0,65		
HİZMET KALİTESİ ALGISI	Evet	1058	2,49	0,56		
	Hayır	26	2,58	0,52	-0,82	0,413
KATILIM ALGISI	Evet	1058	2,77	0,74		
	Hayır	26	2,68	0,81	0,64	0,523
TEMSİL ALGISI	Evet	1058	2,27	1,14		
	Hayır	26	1,97	1,22	1,32	0,188
Hizmet Sunumunda Vatandaşların Önemszenmesi	Evet	1058	3,17	0,70		
	Hayır	26	3,48	0,57	-2,26	0,024
Hizmet Sunumunda Adalet ve Vatandaşın Bilgilendirilmesi	Evet	1058	3,10	0,69		
	Hayır	26	3,42	0,55	-2,35	0,019
Temel Kentsel Hizmetlerin Sunumunda Yeterlilik	Evet	1058	2,71	0,87		
	Hayır	26	2,91	0,76	-1,14	0,254
Hizmetlerin Sunumundaki Fiziksel Nitelikler	Evet	1058	3,09	0,81		
	Hayır	26	3,15	0,74	-0,42	0,678
HİZMET KALİTESİ ALGISI	Evet	1058	3,02	0,62		
	Hayır	26	3,24	0,53	-1,85	0,065
KATILIM ALGISI	Evet	1058	3,11	0,68		
	Hayır	26	3,17	0,75	-0,47	0,640
TEMSİL ALGISI	Evet	1058	3,08	0,83		
	Hayır	26	3,25	0,84	-1,02	0,308

6360 Sayılı Kanun **hizmet kalitesi** algı puanlarının 2019 yerel seçimlerinde oy kullanma durumuna; 6360 Sayılı Kanun öncesi **katılım** algısı puanlarının 2019 yerel seçimlerinde oy kullanma durumuna ve 6360 Sayılı Kanun öncesi **temsıl** algısı puanlarının 2019 yerel seçimlerinde oy kullanma durumuna göre anlamlı farklılık göstermediği ($p>0,05$) tespit edilmiştir.

3.4.6 6360 Sayılı Kanun Sonrası Algı Puanlarının Demografik Değişkenlere Göre Karşılaştırılmasına Ait Bulgular

Yukarıdaki başlık altında 6360 sayılı Kanundan önceki durumda yani kamu tüzel kişiliğine sahip bir belde belediyesi statüsündeki; halka yakın hizmet birimleri olan ve **temsıl** noktasında halkın bizzat temsıl edildiğinin beklendiği durumdaki

hizmet kalitesi, katılım ve temsil algılarının çeşitli demografik değişkenlere göre algı puanlarının farklılaşıp farklılaşmadıkları tartışılmıştır.

Bu başlık altında ise 6360 sayılı Kanundan sonraki durumda yani büyükşehir ilçe belediyesine bağlı, tüzel kişiliği olmayan, mahalle statüsünde yaşayan yerel halkın **hizmet kalitesi, katılım ve temsil** konularındaki algılamalarının çeşitli demografik değişkenlere bağlı olarak anlamlı bir farklılıkların olup olmadığı tartışılmıştır.

İlk olarak, Tablo 42’de 6360 Sayılı Kanun sonrası algı puanlarının cinsiyete göre karşılaştırılmasına ait bağımsız iki örneklem testi sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 42. 6360 Sayılı Kanun Sonrası Algı Puanlarının Cinsiyete Göre Karşılaştırılması

Ölçek ve Alt Boyut	Cinsiyet	n	$\bar{X}$	SS	t	p
Hizmet Sunumunda Vatandaşların Önemszenmesi	Kadın	385	3,13	0,73	-1,69	0,092
	Erkek	699	3,20	0,69		
Hizmet Sunumunda Adalet ve Vatandaşın Bilgilendirilmesi	Kadın	385	3,07	0,71	-1,27	0,203
	Erkek	699	3,13	0,68		
Temel Kentsel Hizmetlerin Sunumunda Yeterlilik	Kadın	385	2,74	0,93	0,64	0,522
	Erkek	699	2,70	0,84		
Hizmetlerin Sunumundaki Fiziksel Nitelikler	Kadın	385	3,05	0,82	-1,04	0,301
	Erkek	699	3,11	0,80		
HİZMET KALİTESİ ALGISI	Kadın	385	3,00	0,65	-0,95	0,341
	Erkek	699	3,04	0,60		
KATILIM ALGISI	Kadın	385	3,11	0,69	-0,04	0,964
	Erkek	699	3,11	0,67		
TEMSİL ALGISI	Kadın	385	3,13	0,83	1,20	0,230
	Erkek	699	3,07	0,84		

6360 Sayılı Kanun sonrası **hizmet kalitesi** algı puanlarının; 6360 Sayılı Kanun sonrası **katılım** algısı puanlarının ve 6360 Sayılı Kanun sonrası **temsil** algısı puanlarının cinsiyete göre anlamlı farklılık göstermediği ($p>0,05$) tespit edilmiştir.

Bu konuda 6360 sayılı Kanun öncesi ve sonrası durumun kıyaslanması araştırmamız açısından önem arz etmektedir. Anket uygulanan mahallelerde yaşayan yerel halk, belde belediyesi iken mi hizmetleri daha kaliteli bulmakta yoksa anketin uygulandığı zaman diliminde yaşadığı büyükşehir ilçe belediyesinin mahallesinde mi? Sorularının cevapları önemlidir. Aynı durum **katılım** ve **temsil** algıları için de

geçerlidir. Bu kapsamda durumu değerlendirebilmek için önemli olan; **hizmet kalitesi, katılım ve temsil** algısını ölçen ifadelerin ortalamalarına bakmaktır.

6360 sayılı Kanun öncesinde mahallelerde yaşayan cinsiyeti erkek olan yerel seçmen, **hizmet kalitesi** ifadelerine ortalama “2,53” puan vermiştir. 6360 sayılı Kanun sonrasında ise aynı katılımcı, ortalama “3,04” puan vermiştir. Bu noktada **hizmet kalitesi** açısından erkek vatandaşlar, yeni sistemi daha kaliteli bulmuşlardır.

Katılım için kıyaslandığında erkeklerin; 6360 sayılı Kanun öncesinde ortalama algı puanları “2,75”, 6360 sayılı Kanun sonrasında ise ortalama “3,11” dir. Ortaya çıkan bu durum da bize 6360 sayılı Kanun sonrasındaki yeni büyükşehir (bütünşehir) sistemi **katılım** için daha olumlu bir anlayış sergilemektedir. Aynı kitle için **temsil** algılamaları ortalamaları Kanundan önceki sistemde “2,18”, Kanundan sonraki sistemde ise “3,07”dir. Sonuç olarak mahallelerde yaşayan erkek yerel seçmen 6360 sayılı Kanun ile getirilen yeni sistemi **hizmet kalitesi, katılım ve temsil** yönünden olumlu bulmaktadır.

Yukarıdaki durum, kadınlar için kıyaslandığında; 6360 sayılı Kanun öncesinde mahallelerde yaşayan kadın yerel seçmen, **hizmet kalitesi** ifadelerine ortalama “2,43” puan vermiştir. 6360 sayılı Kanun sonrasında ise aynı katılımcı, ortalama “3,00” puan vermiştir. Bu noktada **hizmet kalitesi** açısından erkek vatandaşlar, yeni sistemi daha kaliteli bulmuşlardır.

Katılım için kıyaslandığında erkeklerin; 6360 sayılı Kanun öncesinde ortalama algı puanları “2,81”, 6360 sayılı Kanun sonrasında ise ortalama “3,11” dir. Aynı kitle için **temsil** algılamaları ortalamaları Kanundan önceki sistemde “2,40”, Kanundan sonraki sistemde ise “3,13”dür. Sonuç olarak mahallelerde yaşayan erkek ve kadın tüm yerel halk, 6360 sayılı Kanun ile getirilen yeni sistemi **hizmet kalitesi, katılım ve temsil** yönünden olumlu bulmaktadır.

Tablo 43’te 6360 Sayılı Kanun sonrası algı puanlarının medeni duruma göre karşılaştırılmasına ait bağımsız iki örneklem testi sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 43. 6360 Sayılı Kanun Sonrası Algı Puanlarının Medeni Duruma Göre Karşılaştırılması

Ölçek ve Alt Boyut	Medeni					
	Durum	n	$\bar{X}$	SS	t	p
	Evli	752	3,18	0,71	0,29	0,775

Hizmet Sunumunda Vatandaşların Önemsenmesi	Bekar	332	3,17	0,69			
Hizmet Sunumunda Adalet ve Vatandaşın Bilgilendirilmesi	Evli	752	3,12	0,70			
	Bekar	332	3,08	0,66	0,83		0,406
Temel Kentsel Hizmetlerin Sunumunda Yeterlilik	Evli	752	2,69	0,85			
	Bekar	332	2,77	0,91	-1,28		0,199
Hizmetlerin Sunumundaki Fiziksel Nitelikler	Evli	752	3,10	0,81			
	Bekar	332	3,07	0,80	0,55		0,584
HİZMET KALİTESİ ALGISI	Evli	752	3,02	0,62			
	Bekar	332	3,02	0,60	0,04		0,967
KATILIM ALGISI	Evli	752	3,13	0,68			
	Bekar	332	3,07	0,68	1,23		0,218
TEMSİL ALGISI	Evli	752	3,08	0,85			
	Bekar	332	3,11	0,80	-0,64		0,521

Yukarıdaki tabloya göre, 6360 Sayılı Kanun sonrası **hizmet kalitesi**, **katılım** ve **temsil** algısı puanlarının medeni duruma göre anlamlı farklılık göstermediği ($p>0,05$) tespit edilmiştir. Bu durum, 6360 sayılı Kanun öncesi içinde aynı idi. Yani evli veya bekar olmak, Kanun öncesi ve sonrası için; **hizmet kalitesi**, **katılım** veya **temsil** algılamalarında herhangi bir anlamlı farklılık yaratmamaktadır.

Belde belediyesi ile mahalle açısından algı puanlamalarının ortalamaları kıyaslandığında; yine 6360 sayılı Kanun ile getirilen yeni büyükşehir sistemi, evli veya bekar yerel halkın gözünde daha olumludur. Algı puan ortalamaları, belde belediyesi için 2,24 ile 2,78 arasında iken mahalle statüsü için; 3,07 ile 3,13 civarındadır.

Tablo 44'te 6360 Sayılı Kanun sonrası algı puanlarının yaş gruplarına göre karşılaştırılmasına ait ANOVA testi sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 44. 6360 Sayılı Kanun Sonrası Algı Puanlarının Yaş Gruplarına Göre Karşılaştırılması

							Anlamlı
Ölçek ve Alt Boyut	Yaş	n	$\bar{X}$	SS	F	p	Fark
Hizmet Sunumunda Vatandaşların Önemsenmesi	A-25-34 yaş	429	3,12	0,73	6,46	0,000	D>A,B
	B-35-44 yaş	327	3,13	0,73			
	C-45-54 yaş	172	3,25	0,66			
	D-55 yaş ve üstü	156	3,37	0,57			
	A-25-34 yaş	429	3,05	0,69	8,03	0,000	D>A,B
	B-35-44 yaş	327	3,05	0,74			

Hizmet Sunumunda	C-45-54 yaş	172	3,18	0,64		
Adalet ve Vatandaşın Bilgilendirilmesi	D-55 yaş ve üstü	156	3,33	0,59		
Temel Kentsel Hizmetlerin Sunumunda Yeterlilik	A-25-34 yaş	429	2,72	0,95	3,93	0,008
	B-35-44 yaş	327	2,62	0,88		
	C-45-54 yaş	172	2,72	0,79		
	D-55 yaş ve üstü	156	2,91	0,69		
Hizmetlerin Sunumundaki Fiziksel Nitelikler	A-25-34 yaş	429	3,11	0,83	0,65	0,585
	B-35-44 yaş	327	3,10	0,82		
	C-45-54 yaş	172	3,06	0,77		
	D-55 yaş ve üstü	156	3,02	0,75		
HİZMET KALİTESİ ALGISI	A-25-34 yaş	429	3,00	0,64	3,55	0,014
	B-35-44 yaş	327	2,98	0,66		
	C-45-54 yaş	172	3,05	0,56		
	D-55 yaş ve üstü	156	3,16	0,46		
KATILIM ALGISI	A-25-34 yaş	429	3,05	0,67	1,59	0,189
	B-35-44 yaş	327	3,16	0,74		
	C-45-54 yaş	172	3,14	0,63		
	D-55 yaş ve üstü	156	3,14	0,61		
TEMSİL ALGISI	A-25-34 yaş	429	3,06	0,80	0,50	0,685
	B-35-44 yaş	327	3,10	0,93		
	C-45-54 yaş	172	3,07	0,80		
	D-55 yaş ve üstü	156	3,15	0,76		

6360 Sayılı Kanun sonrası *hizmet sunumunda vatandaşların önemsenmesi* ($F=6,46$; $p<0,05$), *hizmet sunumunda adalet ve vatandaşın bilgilendirilmesi* ($F=8,03$; $p<0,05$), *temel kentsel hizmetlerin sunumunda yeterlilik* ($F=3,93$; $p<0,05$) ve **hizmet kalitesi** ($F=3,55$; $p<0,05$) algı puanlarının yaş gruplarına göre anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için yapılan LSD post hoc testi sonuçlarına göre 55 yaş ve üstü katılımcıların 6360 Sayılı Kanun sonrası *temel hizmet sunumunda vatandaşların önemsenmesi*, *hizmet sunumunda adalet ve vatandaşın bilgilendirilmesi*, *temel kentsel hizmetlerin sunumunda yeterlilik* ve **hizmet kalitesi** algı puanları, 25-44 yaş grubu katılımcıların puanlarına göre anlamlı düzeyde daha yüksektir.

6360 Sayılı Kanun sonrası **katılım** algısı puanlarının yaş gruplarına göre anlamlı farklılık göstermediği ($p>0,05$) tespit edilmiştir.

6360 Sayılı Kanun sonrası **temsil** algısı puanlarının yaş gruplarına göre anlamlı farklılık göstermediği ($p>0,05$) tespit edilmiştir. Bu durum 6360 sayılı Kanun öncesi için de hemen hemen aynı şekilde idi. Yalnızca, 6360 Sayılı Kanun öncesi *hizmet sunumunda vatandaşların önemsenmesi*, adalet ve vatandaşın bilgilendirilmesi, *hizmetlerin sunumundaki fiziksel nitelikler* ve **hizmet kalitesi** algı puanlarının yaş gruplarına göre anlamlı farklılık göstermediği ($p>0,05$) tespit edilmişti. Sonuçta her yaş grubundan yerel halkın **hizmet kalitesi**, **katılım** ve **temsil** için algı puanları ortalamaları; mahalle için daha yüksektir.

Tablo 45'te 6360 Sayılı Kanun sonrası algı puanlarının öğrenim düzeyine göre karşılaştırılmasına ait ANOVA testi sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 45. 6360 Sayılı Kanun Sonrası Algı Puanlarının Öğrenim Düzeyine Göre Karşılaştırılması

Ölçek ve Alt Boyut	Öğrenim Düzeyi	n	$\bar{X}$	SS	F	p	Anlamlı Fark
Hizmet Sunumunda Vatandaşların Önemsenmesi	A-İlköğretim	395	3,19	0,67	1,08	0,340	
	B-Lise	392	3,14	0,75			
	C-Üniversite	297	3,22	0,68			
Hizmet Sunumunda Adalet ve Vatandaşın Bilgilendirilmesi	A-İlköğretim	395	3,18	0,68	5,09	0,006	A>B
	B-Lise	392	3,03	0,71			
	C-Üniversite	297	3,12	0,66			
Temel Kentsel Hizmetlerin Sunumunda Yeterlilik	A-İlköğretim	395	2,65	0,76	15,31	0,000	C>A,B
	B-Lise	392	2,61	0,90			
	C-Üniversite	297	2,95	0,94			
Hizmetlerin Sunumundaki Fiziksel Nitelikler	A-İlköğretim	395	3,16	0,78	3,14	0,044	A>B
	B-Lise	392	3,01	0,82			
	C-Üniversite	297	3,10	0,82			
HİZMET KALİTESİ ALGISI	A-İlköğretim	395	3,04	0,57	5,36	0,005	A,C>B
	B-Lise	392	2,95	0,65			
	C-Üniversite	297	3,10	0,61			
KATILIM ALGISI	A-İlköğretim	395	3,08	0,64	0,89	0,412	
	B-Lise	392	3,14	0,70			
	C-Üniversite	297	3,11	0,70			
TEMSİL ALGISI	A-İlköğretim	395	3,16	0,77	2,20	0,111	
	B-Lise	392	3,04	0,89			
	C-Üniversite	297	3,06	0,84			

6360 Sayılı Kanun sonrası *hizmet sunumunda adalet ve vatandaşın bilgilendirilmesi* ($F=5,09$; $p<0,05$), *temel kentsel hizmetlerin sunumunda yeterlilik* ($F=15,31$; $p<0,05$), *hizmetlerin sunumundaki fiziksel nitelikler* ($F=3,14$; $p<0,05$) ve **hizmet kalitesi** algısı ($F=5,36$; $p<0,05$) puanlarının öğrenim düzeyine göre anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için yapılan LSD post hoc testi sonuçlarına göre;

- İlköğretim düzeyinde öğrenim gören katılımcıların 6360 Sayılı Kanun sonrası *hizmet sunumunda adalet ve vatandaşın bilgilendirilmesi* algı puanları, lise düzeyinde öğrenim gören katılımcıların puanlarına göre anlamlı düzeyde daha yüksektir.

- Üniversite düzeyinde öğrenim gören katılımcıların 6360 Sayılı Kanun sonrası *temel kentsel hizmetlerin sunumunda yeterlilik* algı puanları, ilköğretim ve lise düzeyinde öğrenim gören katılımcıların puanlarına göre anlamlı düzeyde daha yüksektir.

- İlköğretim düzeyinde öğrenim gören katılımcıların 6360 Sayılı Kanun sonrası *hizmetlerin sunumundaki fiziksel nitelikler* algı puanları, lise düzeyinde öğrenim gören katılımcıların puanlarına göre anlamlı düzeyde daha yüksektir.

- İlköğretim ve üniversite düzeyinde öğrenim gören katılımcıların 6360 Sayılı Kanun sonrası **hizmet kalitesi** algı puanları, lise düzeyinde öğrenim gören katılımcıların puanlarına göre anlamlı düzeyde daha yüksektir.

6360 Sayılı Kanun sonrası *hizmet sunumunda vatandaşların önemsenmesi* algı puanlarının öğrenim düzeyine göre anlamlı farklılık göstermediği ($p>0,05$) tespit edilmiştir.

6360 Sayılı Kanun sonrası **katılım** ve **temsil** algısı puanlarının öğrenim düzeyine göre anlamlı farklılık göstermediği ($p>0,05$) tespit edilmiştir.

Tablo 46’da 6360 Sayılı Kanun öncesi algı puanlarının gelir düzeyine göre karşılaştırılmasına ait ANOVA testi sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 46. 6360 Sayılı Kanun Öncesi Algı Puanlarının Gelir Düzeyine Göre Karşılaştırılması

Ölçek ve Alt Boyut	Gelir Düzeyi	n	$\bar{X}$	SS	F	p	Anlamlı Fark
	A-2000TL ve altı	548	3,14	0,66	2,22	0,084	
	B-2001-3000TL	331	3,17	0,76			

Hizmet Sunumunda	C-3001-4000TL	98	3,23	0,80		
Vatandaşların	D-4001TL ve üstü	107	3,33	0,59		
Önemsenmesi						
Hizmet Sunumunda	A-2000TL ve altı	548	3,11	0,69		
Adalet ve Vatandaşın	B-2001-3000TL	331	3,08	0,71	0,86	0,461
Bilgilendirilmesi	C-3001-4000TL	98	3,09	0,76		
	D-4001TL ve üstü	107	3,20	0,57		
Temel Kentsel	A-2000TL ve altı	548	2,58	0,80		C,D>A,B
Hizmetlerin	B-2001-3000TL	331	2,75	0,91	14,84	0,000
Sunumunda Yeterlilik	C-3001-4000TL	98	2,98	0,99		
	D-4001TL ve üstü	107	3,08	0,80		
Hizmetlerin	A-2000TL ve altı	548	3,13	0,78		
Sunumundaki	B-2001-3000TL	331	3,06	0,83	1,00	0,394
Fiziksel Nitelikler	C-3001-4000TL	98	3,03	0,86		
	D-4001TL ve üstü	107	3,02	0,84		
HİZMET	A-2000TL ve altı	548	2,99	0,59		
KALİTESİ ALGISI	B-2001-3000TL	331	3,02	0,65	2,59	0,052
	C-3001-4000TL	98	3,08	0,71		
	D-4001TL ve üstü	107	3,16	0,52		
KATILIM ALGISI	A-2000TL ve altı	548	3,08	0,64		C,D>A,B
	B-2001-3000TL	331	3,07	0,70	4,46	0,004
	C-3001-4000TL	98	3,25	0,76		
	D-4001TL ve üstü	107	3,28	0,69		
TEMSİL ALGISI	A-2000TL ve altı	548	3,11	0,80		
	B-2001-3000TL	331	3,04	0,86	0,59	0,624
	C-3001-4000TL	98	3,05	0,93		
	D-4001TL ve üstü	107	3,11	0,86		

6360 Sayılı Kanun sonrası *temel kentsel hizmetlerin sunumunda yeterlilik* puanlarının gelir düzeyine göre anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir ($F=14,84$; $p<0,05$). Farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için yapılan LSD post hoc testi sonuçlarına göre 3001TL ve üstü aylık geliri olan katılımcıların 6360 Sayılı Kanun sonrası *temel kentsel hizmetlerin sunumunda yeterlilik* algı puanları, 3000TL ve altı aylık geliri olan katılımcıların puanlarına göre anlamlı düzeyde daha yüksektir.

6360 Sayılı Kanun sonrası *hizmet sunumunda vatandaşların önemsenmesi*, *adalet ve vatandaşın bilgilendirilmesi*, *hizmetlerin sunumundaki fiziksel nitelikler* ve **hizmet kalitesi** algı puanlarının gelir düzeyine göre anlamlı farklılık göstermediği ($p>0,05$) tespit edilmiştir.

6360 Sayılı Kanun sonrası **katılım** algısı puanlarının gelir düzeyine göre anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir ($F=4,46$; $p<0,05$). Farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için yapılan LSD post hoc testi sonuçlarına göre 3001TL ve üstü aylık geliri olan katılımcıların 6360 Sayılı Kanun sonrası **katılım** algısı puanları, 3000TL ve altı aylık geliri olan katılımcıların puanlarına göre anlamlı düzeyde daha yüksektir.

6360 Sayılı Kanun sonrası **temsil** algısı puanlarının gelir düzeyine göre anlamlı farklılık göstermediği ($p>0,05$) tespit edilmiştir.

Tablo 47’de 6360 Sayılı Kanun sonrası algı puanlarının mesleğe göre karşılaştırılmasına ait ANOVA testi sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 47. 6360 Sayılı Kanun Sonrası Algı Puanlarının Mesleğe Göre Karşılaştırılması

Ölçek ve Alt Boyut	Meslek	n	$\bar{X}$	SS	F	p	Anlamlı Fark
Hizmet Sunumunda Vatandaşların Önemszenmesi	A-Kamu personeli	102	3,27	0,64	2,94	0,012	A,F>E
	B-İşçi	233	3,16	0,68			
	C-Serbest meslek	339	3,14	0,71			
	D-İşsiz	150	3,18	0,67			
	E-Ev hanımı	155	3,09	0,74			
	F-Diğer	105	3,38	0,74			
Hizmet Sunumunda Adalet ve Vatandaşın Bilgilendirilmesi	A-Kamu personeli	102	3,15	0,61	1,50	0,187	
	B-İşçi	233	3,08	0,68			
	C-Serbest meslek	339	3,13	0,71			
	D-İşsiz	150	3,10	0,67			
	E-Ev hanımı	155	3,02	0,74			
	F-Diğer	105	3,24	0,64			
Temel Kentsel Hizmetlerin Sunumunda Yeterlilik	A-Kamu personeli	102	3,32	0,85	20,11	0,000	A,F>B,C,D,E
	B-İşçi	233	2,58	0,84			
	C-Serbest meslek	339	2,65	0,84			
	D-İşsiz	150	2,55	0,73			
	E-Ev hanımı	155	2,55	0,86			
	F-Diğer	105	3,13	0,89			
Hizmetlerin Sunumundaki Fiziksel Nitelikler	A-Kamu personeli	102	3,19	0,78	6,07	0,000	A,B,C,D,E>F
	B-İşçi	233	3,11	0,79			
	C-Serbest meslek	339	3,19	0,80			
	D-İşsiz	150	3,08	0,71			
	E-Ev hanımı	155	3,04	0,85			
	F-Diğer	105	2,72	0,88			

HİZMET KALİTESİ ALGISI	A-Kamu personeli	102	3,23	0,53	4,19 0,001		A>B,C,D,E
	B-İşçi	233	2,98	0,59			
	C-Serbest meslek	339	3,03	0,62			
	D-İşsiz	150	2,98	0,55			
	E-Ev hanımı	155	2,92	0,67			
	F-Diğer	105	3,12	0,67			
KATILIM ALGISI	A-Kamu personeli	102	3,19	0,67	0,61 0,689		
	B-İşçi	233	3,08	0,67			
	C-Serbest meslek	339	3,12	0,64			
	D-İşsiz	150	3,05	0,66			
	E-Ev hanımı	155	3,11	0,73			
	F-Diğer	105	3,12	0,78			
TEMSİL ALGISI	A-Kamu personeli	102	3,05	0,84	0,90 0,483		
	B-İşçi	233	3,08	0,81			
	C-Serbest meslek	339	3,13	0,83			
	D-İşsiz	150	3,10	0,81			
	E-Ev hanımı	155	3,12	0,87			
	F-Diğer	105	2,94	0,85			

6360 Sayılı Kanun sonrası *hizmet sunumunda vatandaşların önemsenmesi* (F=2,94; p<0,05), *temel kentsel hizmetlerin sunumunda yeterlilik* (F=20,11; p<0,05), *hizmetlerin sunumundaki fiziksel nitelikler* (F=6,07; p<0,05) algısı ve **hizmet kalitesi** algısı (F=4,19; p<0,05) puanlarının mesleğe göre anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için yapılan LSD post hoc testi sonuçlarına göre;

- Kamu personeli ve diğer meslek grubundaki katılımcıların 6360 Sayılı Kanun sonrası *hizmet sunumunda vatandaşların önemsenmesi* algı puanları, ev hanımı katılımcıların puanlarına göre anlamlı düzeyde daha yüksektir.

- Kamu personeli ve diğer meslek grubundaki katılımcıların 6360 Sayılı Kanun sonrası *temel kentsel hizmetlerin sunumunda yeterlilik* algı puanları, işçi, serbest meslek sahibi, işsiz ve ev hanımı katılımcıların puanlarına göre anlamlı düzeyde daha yüksektir.

- Kamu personeli, işçi, serbest meslek sahibi, işsiz ve ev hanımı katılımcıların 6360 Sayılı Kanun sonrası *hizmetlerin sunumundaki fiziksel nitelikler* algı puanları, diğer meslek gruplarındaki katılımcıların puanlarına göre anlamlı düzeyde daha yüksektir.

- Kamu personeli katılımcıların 6360 Sayılı Kanun sonrası **hizmet kalitesi** algı puanları, işçi, serbest meslek sahibi, işsiz ve ev hanımı katılımcıların puanlarına göre anlamlı düzeyde daha yüksektir.

6360 Sayılı Kanun sonrası *hizmet sunumunda vatandaşların önemsenmesi*, adalet ve vatandaşın bilgilendirilmesi algı puanlarının mesleğe göre anlamlı farklılık göstermediği ($p>0,05$) tespit edilmiştir.

6360 Sayılı Kanun sonrası **katılım** algısı ve **temsil** algısı puanlarının mesleğe göre anlamlı farklılık göstermediği ($p>0,05$) tespit edilmiştir.

Tablo 48’de 6360 Sayılı Kanun sonrası algı puanlarının yaşanılan mahalleye göre karşılaştırılmasına ait ANOVA testi sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 48. 6360 Sayılı Kanun Sonrası Algı Puanlarının Yaşanılan Mahalleye Göre Karşılaştırılması

Ölçek ve Alt Boyut	Mahalle	n	$\bar{X}$	SS	F	p	Anlamlı Fark
Hizmet Sunumunda Vatandaşların Önemsenmesi	A-Denizciler	330	3,40	0,54	75,97	0,000	A,C>B
	B-Karaağaç	324	2,81	0,83			
	C-Harbiye	430	3,29	0,59			
Hizmet Sunumunda Adalet ve Vatandaşın Bilgilendirilmesi	A-Denizciler	330	3,23	0,55	18,47	0,000	A>B
	B-Karaağaç	324	2,92	0,83			
	C-Harbiye	430	3,16	0,65			
Temel Kentsel Hizmetlerin Sunumunda Yeterlilik	A-Denizciler	330	3,01	0,74	55,03	0,000	A>C>B
	B-Karaağaç	324	2,34	1,04			
	C-Harbiye	430	2,78	0,70			
Hizmetlerin Sunumundaki Fiziksel Nitelikler	A-Denizciler	330	2,83	0,77	44,51	0,000	C>A,B
	B-Karaağaç	324	3,01	0,95			
	C-Harbiye	430	3,35	0,63			
HİZMET KALİTESİ ALGISI	A-Denizciler	330	3,12	0,48	42,50	0,000	A,C>B
	B-Karaağaç	324	2,77	0,79			
	C-Harbiye	430	3,14	0,49			
KATILIM ALGISI	A-Denizciler	330	3,24	0,67	14,21	0,000	A>B
	B-Karaağaç	324	2,96	0,80			
	C-Harbiye	430	3,12	0,56			
TEMSİL ALGISI	A-Denizciler	330	3,02	0,85	111,71	0,000	C>A>B
	B-Karaağaç	324	2,65	0,90			
	C-Harbiye	430	3,48	0,54			

6360 Sayılı Kanun sonrası *hizmet sunumunda vatandaşların önemsenmesi* ($F=75,97$; $p<0,05$), *hizmet sunumunda adalet ve vatandaşın bilgilendirilmesi* ($F=18,47$; $p<0,05$), *temel kentsel hizmetlerin sunumunda yeterlilik* ($F=55,03$; $p<0,05$), *hizmetlerin sunumundaki fiziksel nitelikler* ($F=44,51$; $p<0,05$) ve **hizmet kalitesi** algısı ($F=42,50$; $p<0,05$) puanlarının Yaşanılan mahalleye göre anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için yapılan LSD post hoc testi sonuçlarına göre;

- Denizciler ve Harbiye mahallelerinde oturan katılımcıların 6360 Sayılı Kanun sonrası *hizmet sunumunda vatandaşların önemsenmesi* algı puanları, Karaağaç mahallesinde oturan katılımcıların puanlarına göre anlamlı düzeyde daha yüksektir.

- Denizciler mahallesinde oturan katılımcıların 6360 Sayılı Kanun sonrası *hizmet sunumunda adalet ve vatandaşın bilgilendirilmesi* algı puanları, Karaağaç mahallesinde oturan katılımcıların puanlarına göre anlamlı düzeyde daha yüksektir.

- Denizciler mahallesinde oturan katılımcıların 6360 Sayılı Kanun sonrası *temel kentsel hizmetlerin sunumunda yeterlilik* algı puanları, Karaağaç ve Harbiye mahallelerinde oturan katılımcıların puanlarına göre anlamlı düzeyde daha yüksektir. Harbiye mahallesinde oturan katılımcıların 6360 Sayılı Kanun sonrası *temel kentsel hizmetlerin sunumunda yeterlilik* algı puanları, Karaağaç mahallesinde oturan katılımcıların puanlarına göre anlamlı düzeyde daha yüksektir.

- Harbiye mahallesinde oturan katılımcıların 6360 Sayılı Kanun sonrası *hizmetlerin sunumundaki fiziksel nitelikler* algı puanları, Denizciler ve Karaağaç mahallelerinde oturan katılımcıların puanlarına göre anlamlı düzeyde daha yüksektir.

- Denizciler ve Harbiye mahallelerinde oturan katılımcıların 6360 Sayılı Kanun sonrası **hizmet kalitesi** algı puanları, Karaağaç mahallesinde oturan katılımcıların puanlarına göre anlamlı düzeyde daha yüksektir.

6360 Sayılı Kanun sonrası **katılım** algısı puanlarının Yaşanılan mahalleye göre anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir ($F=14,21$; $p<0,05$). Farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için yapılan LSD post hoc testi sonuçlarına göre Denizciler mahallesinde oturan katılımcıların 6360 Sayılı Kanun sonrası **katılım** algı puanları, Karaağaç mahallesinde oturan katılımcıların puanlarına göre anlamlı düzeyde daha yüksektir.

6360 Sayılı Kanun sonrası **temsil** algısı puanlarının Yaşanılan mahalleye göre anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir ($F=111,71$; $p<0,05$). Farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için yapılan LSD post hoc testi sonuçlarına göre Harbiye mahallesinde oturan katılımcıların 6360 Sayılı Kanun sonrası **temsil** algı puanları, Denizciler ve Karaağaç mahallelerinde oturan katılımcıların puanlarına göre anlamlı düzeyde daha yüksektir. Denizciler mahallesinde oturan katılımcıların 6360 Sayılı Kanun sonrası **temsil** algı puanları, Karaağaç mahallesinde oturan katılımcıların puanlarına göre anlamlı düzeyde daha yüksektir.

Yukarıdaki durumda önemli bir nokta göze çarpmaktadır. 6360 sayılı Kanun'dan önceki durumda -özellikle **temsil** algısı anlamında- Denizciler mahallesinde yaşayan vatandaşlar 6360 sayılı Kanun'dan sonraki sistemin daha olumsuz işlediğini düşünmektedir. Esasen bu durumun diğer mahalleler için de geçerli olması beklenmekteydi. Ancak diğer mahallelerde yaşayan vatandaşların **temsil** algısı puanları, 6360 sayılı Kanun'dan sonraki sistemde artmakta; yani Karaağaç ve Harbiye mahallelerinde yaşayan vatandaşlar yeni sistemin **temsil** açısından daha iyi sonuçlar verdiğine inanmaktadırlar denilebilir.

Tablo 49'da 6360 Sayılı Kanun sonrası algı puanlarının mahallede oturma süresine göre karşılaştırılmasına ait ANOVA testi sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 49. 6360 Sayılı Kanun Sonrası Algı Puanlarının Mahallede Oturma Süresine Göre Karşılaştırılması

		Mahallede Oturma					Anlamlı	
Ölçek ve Alt Boyut		Süresi	n	$\bar{X}$	SS	F	p	Fark
Hizmet Sunumunda		A-6 -10 yıl	156	3,15	0,66			
Vatandaşların		B-11-20 yıl	171	3,29	0,69	2,55	0,079	
Önemsinmesi		C-21 yıl ve üstü	757	3,16	0,71			
Hizmet Sunumunda Adalet ve Vatandaşın Bilgilendirilmesi		A-6 -10 yıl	156	3,08	0,65			
		B-11-20 yıl	171	3,16	0,69	0,69	0,501	
		C-21 yıl ve üstü	757	3,10	0,70			
Temel Kentsel Hizmetlerin Sunumunda Yeterlilik		A-6 -10 yıl	156	3,05	0,83			A,B>C
		B-11-20 yıl	171	3,02	0,92	33,47	0,000	
		C-21 yıl ve üstü	757	2,58	0,83			
Hizmetlerin Sunumundaki Fiziksel Nitelikler		A-6 -10 yıl	156	3,18	0,80			
		B-11-20 yıl	171	3,08	0,91	1,07	0,343	
		C-21 yıl ve üstü	757	3,07	0,78			
		A-6 -10 yıl	156	3,11	0,55	6,66	0,001	A,B>C

HİZMET	KALİTESİ	B-11-20 yıl	171	3,14	0,64		
ALGISI		C-21 yıl ve üstü	757	2,98	0,62		
		A-6 -10 yıl	156	3,07	0,61		
KATILIM ALGISI		B-11-20 yıl	171	3,20	0,74	1,83	0,161
		C-21 yıl ve üstü	757	3,10	0,68		
		A-6 -10 yıl	156	2,97	0,76		
TEMSİL ALGISI		B-11-20 yıl	171	3,19	0,86	2,79	0,062
		C-21 yıl ve üstü	757	3,09	0,84		

Araştırmanın yöntemindeki tutarlılık açısından, mahallelerde en az 6 yıl ve daha fazla yıldır ikamet eden yerel seçmene anket uygulanmıştır. Yıl şartının konmasının sebebi, 6360 sayılı Kanun'un yürürlüğe girme tarihi olan 2014 yerel seçimlerinden önce de bu mahallede yaşayıp en azından belde belediyesi tecrübesini yaşayan yerel halkın algısını ölçmektir. 2014 yılından bu yana yaklaşık 5 yıl geçmiştir. Anket uygulaması 2019 yılının ağustos ayında yapılmıştır. 30 Mart 2014 tarihinde yeni büyükşehir sistemine geçilmesinden 2019 yılı ağustos ayına kadar yaklaşık 5 yıl geçtiğine göre, aynı mahallede ikamet eden yerel seçmenin 6360 sayılı Kanun'un yürürlüğe girmesinden önceki sistemi de en azından 1 yıl tecrübelendirmiş olması beklenmiştir. Bu kapsamda istatistiki açıdan aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

6360 Sayılı Kanun sonrası *temel kentsel hizmetlerin sunumunda yeterlilik* ($F=33,47$; $p<0,05$) ve **hizmet kalitesi** ($F=6,66$; $p<0,05$) algı puanlarının mahallede oturma süresine göre anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için yapılan LSD post hoc testi sonuçlarına göre mahalledeki oturma süresi 20 yıl ve daha az olan katılımcıların 6360 Sayılı Kanun sonrası *temel kentsel hizmetlerin sunumunda yeterlilik* ve **hizmet kalitesi** algı puanları, mahalledeki oturma süresi 21 yıl ve üstü olan katılımcıların puanlarına göre anlamlı düzeyde daha yüksektir.

6360 Sayılı Kanun sonrası *hizmet sunumunda vatandaşların önemsenmesi*, adalet ve vatandaşın bilgilendirilmesi, *hizmetlerin sunumundaki fiziksel nitelikler* algı puanlarının mahallede oturma süresine göre anlamlı farklılık göstermediği ($p>0,05$) tespit edilmiştir.

6360 Sayılı Kanun sonrası **katılım** algısı puanlarının mahallede oturma süresine göre anlamlı farklılık göstermediği ($p>0,05$) tespit edilmiştir.

6360 Sayılı Kanun sonrası **temsil** algısı puanlarının mahallede oturma süresine göre anlamlı farklılık göstermediği ($p>0,05$) tespit edilmiştir.

Tablo 50’de 6360 Sayılı Kanun sonrası algı puanlarının yerel seçimlerde siyasi parti adına faaliyette bulunma durumuna göre karşılaştırılmasına ait bağımsız iki örneklem testi sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 50. 6360 Sayılı Kanun Sonrası Algı Puanlarının Yerel Seçimlerde Siyasi Parti Adına Faaliyette Bulunma Durumuna Göre Karşılaştırılması

				Siyasi Parti Adına						
Ölçek ve Alt Boyut				Faaliyet	n	$\bar{X}$	SS	t	p	
Hizmet Sunumunda Vatandaşların Önemszenmesi				Evet	250	3,36	0,63	4,75	0,000	
				Hayır	834	3,12	0,71			
Hizmet Sunumunda Adalet ve Vatandaşın Bilgilendirilmesi				Evet	250	3,28	0,61	4,59	0,000	
				Hayır	834	3,06	0,71			
Temel Kentsel Hizmetlerin Sunumunda Yeterlilik				Evet	250	2,92	0,82	4,15	0,000	
				Hayır	834	2,66	0,88			
Hizmetlerin Sunumundaki Fiziksel Nitelikler				Evet	250	3,10	0,78	0,25	0,803	
				Hayır	834	3,09	0,82			
HİZMET KALİTESİ ALGISI				Evet	250	3,17	0,52	4,19	0,000	
				Hayır	834	2,98	0,63			
KATILIM ALGISI				Evet	250	3,22	0,63	2,92	0,004	
				Hayır	834	3,08	0,69			
TEMSİL ALGISI				Evet	250	3,13	0,81	0,97	0,334	
				Hayır	834	3,07	0,84			

6360 Sayılı Kanun sonrası *hizmet sunumunda vatandaşların önemszenmesi* ($t=4,75$; $p<0,05$), *hizmet sunumunda adalet ve vatandaşın bilgilendirilmesi* ($t=4,59$; $p<0,05$), *temel kentsel hizmetlerin sunumunda yeterlilik* ($t=4,15$; $p<0,05$) ve **hizmet kalitesi** algısı ($t=4,19$; $p<0,05$) puanlarının yerel seçimlerde siyasi parti adına faaliyette bulunma durumuna göre anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Yerel seçimlerde siyasi parti adına faaliyette bulunan katılımcıların 6360 Sayılı Kanun sonrası *hizmet sunumunda vatandaşların önemszenmesi*, *hizmet sunumunda adalet ve vatandaşın bilgilendirilmesi*, *temel kentsel hizmetlerin sunumunda yeterlilik* ve **hizmet kalitesi** algı puanları, siyasi parti adına faaliyette bulunmayan katılımcıların puanlarına göre anlamlı düzeyde daha yüksektir.

6360 Sayılı Kanun sonrası *hizmetlerin sunumundaki fiziksel nitelikler* algı puanlarının yerel seçimlerde siyasi parti adına faaliyette bulunma durumuna göre anlamlı farklılık göstermediği ($p>0,05$) tespit edilmiştir.

6360 Sayılı Kanun sonrası **katılım** algısı puanlarının yerel seçimlerde siyasi parti adına faaliyette bulunma durumuna göre anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir ($t=2,92$; $p<0,05$). Yerel seçimlerde siyasi parti adına faaliyette bulunan katılımcıların 6360 Sayılı Kanun sonrası **katılım** algısı puanları, siyasi parti adına faaliyette bulunmayan katılımcıların puanlarına göre anlamlı düzeyde daha yüksektir.

6360 Sayılı Kanun sonrası **temsıl** algısı puanlarının yerel seçimlerde siyasi parti adına faaliyette bulunma durumuna göre anlamlı farklılık göstermediği ($p>0,05$) tespit edilmiştir.

Tablo 51’de 6360 Sayılı Kanun sonrası algı puanlarının herhangi bir siyasi partiye ya da yan kuruluşuna üyelik durumuna göre karşılaştırılmasına ait bağımsız iki örneklem testi sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 51. 6360 Sayılı Kanun Sonrası Algı Puanlarının Herhangi Bir Siyasi Partiye ya da Yan Kuruluşuna Üyelik Durumuna Göre Karşılaştırılması

Ölçek ve Alt Boyut	Partiye		n	$\bar{X}$	SS	t	p
	Üyelik						
Hizmet Sunumunda Vatandaşların Önemszenmesi	Evet		179	3,33	0,64	3,19	0,001
	Hayır		905	3,15	0,71		
Hizmet Sunumunda Adalet ve Vatandaşın Bilgilendirilmesi	Evet		179	3,29	0,62	3,86	0,000
	Hayır		905	3,07	0,70		
Temel Kentsel Hizmetlerin Sunumunda Yeterlilik	Evet		179	2,93	0,81	3,56	0,000
	Hayır		905	2,68	0,88		
Hizmetlerin Sunumundaki Fiziksel Nitelikler	Evet		179	3,10	0,80	0,26	0,792
	Hayır		905	3,09	0,81		
HİZMET KALİTESİ ALGISI	Evet		179	3,16	0,51	3,34	0,001
	Hayır		905	3,00	0,63		
KATILIM ALGISI	Evet		179	3,17	0,58	1,39	0,165
	Hayır		905	3,10	0,70		
TEMSİL ALGISI	Evet		179	3,05	0,78	-0,66	0,511
	Hayır		905	3,10	0,85		

6360 Sayılı Kanun sonrası *hizmet sunumunda vatandaşların önemszenmesi* ($t=3,19$; $p<0,05$), *hizmet sunumunda adalet ve vatandaşın bilgilendirilmesi* ($t=3,86$;

$p<0,05$), *temel kentsel hizmetlerin sunumunda yeterlilik* ($t=3,56$; $p<0,05$) ve **hizmet kalitesi** ($t=3,34$; $p<0,05$) algı puanlarının herhangi bir siyasi partiye ya da yan kuruluşuna üyelik durumuna göre anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir.

Herhangi bir siyasi partiye veya yan kuruluşuna üye olan katılımcıların; 6360 sayılı Kanun sonrası; *hizmet sunumunda vatandaşların önemsenmesi*, *hizmet sunumunda adalet ve vatandaşın bilgilendirilmesi*, *temel kentsel hizmetlerin sunumunda yeterlilik* ile **hizmet kalitesi** algı puanları, siyasi parti veya yan kuruluşuna üye olmayan katılımcıların puanlarına göre anlamlı düzeyde daha yüksektir. Bu bağlamda, siyasete en alt düzeyde katılım sağlayan, siyasi partiye üye olan yerel halk, siyasi partiye üye olmayanlara göre 6360 sayılı Kanundan sonra getirilen yeni sistemin hizmetlerini daha kaliteli algılamışlardır. Tablo 51’deki bir başka araştırma konusunda değerlendirilmesi gereken diğer konu ise siyasi katılım konusundadır. Dikkat edilirse anket uygulanan katılımcıların yaklaşık %84’lük bir kısmı siyasi partiye üye değildir. Bu sonuç, tüm toplumun siyasi davranışlarının bir ortalamasını yansıtmasa da önemli bir sonuçtur.

6360 Sayılı Kanun sonrası *hizmet sunumunda fiziksel nitelikler* algı puanlarının herhangi bir siyasi parti veya yan kuruluşuna üye olma durumuna göre anlamlı farklılık göstermediği ($p>0,05$) tespit edilmiştir.

6360 Sayılı Kanun sonrası **katılım** ve **temsil** algısı puanlarının herhangi bir siyasi parti veya yan kuruluşuna üye olma durumuna göre anlamlı farklılık göstermediği ($p>0,05$) tespit edilmiştir.

Siyasi partiye üye olanlar ile olmayan yerel halkın 6360 sayılı Kanun öncesi ve sonrası algı puan ortalamaları karşılaştırıldığında; yine diğerlerine benzer bir biçimde **hizmet kalitesi**, **katılım** ve **temsil** algısı açısından büyükşehir ilçe belediyesine bağlı mahallenin daha olumlu hizmet ürettiği sonucu çıkarılabilir. Yerel halkın belde belediyesi için verdikleri puanların ortalamaları “2,22” ile “2,83” arasında iken şu an yaşadıkları büyükşehir ilçe belediyesine bağlı mahalleye verdikleri algı puan ortalamaları “3,00” ile “3,33” arasındadır.

Tablo 52’de 6360 Sayılı Kanun sonrası algı puanlarının 2014 yerel seçimlerinde oy kullanma durumuna göre karşılaştırılmasına ait bağımsız iki örneklem testi sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 52. 6360 Sayılı Kanun Sonrası Algı Puanlarının 2014 Yerel Seçimlerinde Oy Kullanma Durumuna Göre Karşılaştırılması

				2014 Oy					
Ölçek ve Alt Boyut				Kullanma	n	$\bar{X}$	SS	t	p
Hizmet Sunumunda Vatandaşların Önemszenmesi				Evet	983	3,16	0,72	-2,23	0,026
				Hayır	101	3,33	0,54		
Hizmet Sunumunda Adalet ve Vatandaşın Bilgilendirilmesi				Evet	983	3,10	0,70	-1,93	0,054
				Hayır	101	3,24	0,61		
Temel Kentsel Hizmetlerin Sunumunda Yeterlilik				Evet	983	2,71	0,89	-0,66	0,507
				Hayır	101	2,77	0,71		
Hizmetlerin Sunumundaki Fiziksel Nitelikler				Evet	983	3,09	0,82	0,25	0,799
				Hayır	101	3,07	0,73		
HİZMET KALİTESİ ALGISI				Evet	983	3,02	0,63	-1,33	0,184
				Hayır	101	3,10	0,50		
KATILIM ALGISI				Evet	983	3,11	0,68	-0,15	0,885
				Hayır	101	3,12	0,62		
TEMSİL ALGISI				Evet	983	3,09	0,84	0,45	0,654
				Hayır	101	3,05	0,78		

6360 Sayılı Kanun sonrası *hizmet sunumunda vatandaşların önemszenmesi* puanlarının 2014 yerel seçimlerinde oy kullanma durumuna göre anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir ($t=-2,23$; $p<0,05$). 2014 yerel seçimlerinde oy kullanmayan katılımcıların 6360 Sayılı Kanun sonrası *hizmet sunumunda vatandaşların önemszenmesi* algı puanları, 2014 yerel seçimlerinde oy kullanan katılımcıların puanlarına göre anlamlı düzeyde daha yüksektir.

6360 Sayılı Kanun sonrası hizmet sunumunda adalet ve vatandaşların bilgilendirilmesi, *temel kentsel hizmetlerin sunumunda yeterlilik*, *hizmetlerin sunumundaki fiziksel nitelikler* ve **hizmet kalitesi** algı puanlarının 2014 yerel seçimlerinde oy kullanma durumuna göre anlamlı farklılık göstermediği ($p>0,05$) tespit edilmiştir.

6360 Sayılı Kanun sonrası **katılım** algısı puanlarının 2014 yerel seçimlerinde oy kullanma durumuna göre anlamlı farklılık göstermediği ($p>0,05$) tespit edilmiştir.

6360 Sayılı Kanun sonrası **temsıl** algısı puanlarının 2014 yerel seçimlerinde oy kullanma durumuna göre anlamlı farklılık göstermediği ($p>0,05$) tespit edilmiştir.

Tablo 53’de 6360 Sayılı Kanun sonrası algı puanlarının 2019 yerel seçimlerinde oy kullanma durumuna göre karşılaştırılmasına ait bağımsız iki örneklem testi sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 53. 6360 Sayılı Kanun Sonrası Algı Puanlarının 2019 Yerel Seçimlerinde Oy Kullanma Durumuna Göre Karşılaştırılması

			2019 Oy		$\bar{X}$	SS	t	p
Ölçek ve Alt Boyut			Kullanma	n				
Hizmet Sunumunda Vatandaşların Önemszenmesi			Evet	1058	3,17	0,70	-2,26	0,024
			Hayır	26	3,48	0,57		
Hizmet Sunumunda Adalet ve Vatandaşın Bilgilendirilmesi			Evet	1058	3,10	0,69	-2,35	0,019
			Hayır	26	3,42	0,55		
Temel Kentsel Hizmetlerin Sunumunda Yeterlilik			Evet	1058	2,71	0,87	-1,14	0,254
			Hayır	26	2,91	0,76		
Hizmetlerin Sunumundaki Fiziksel Nitelikler			Evet	1058	3,09	0,81	-0,42	0,678
			Hayır	26	3,15	0,74		
HİZMET KALİTESİ ALGISI			Evet	1058	3,02	0,62	-1,85	0,065
			Hayır	26	3,24	0,53		
KATILIM ALGISI			Evet	1058	3,11	0,68	-0,47	0,640
			Hayır	26	3,17	0,75		
TEMSİL ALGISI			Evet	1058	3,08	0,83	-1,02	0,308
			Hayır	26	3,25	0,84		

6360 Sayılı Kanun sonrası *hizmet sunumunda vatandaşların önemszenmesi* ($t=-2,26$; $p<0,05$) ve *hizmet sunumunda adalet ve vatandaşın bilgilendirilmesi* ($t=-2,35$; $p<0,05$) algı puanlarının 2019 yerel seçimlerinde oy kullanma durumuna göre anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. 2019 yerel seçimlerinde oy kullanmayan katılımcıların 6360 Sayılı Kanun sonrası *hizmet sunumunda vatandaşların önemszenmesi* ve *hizmet sunumunda adalet ve vatandaşın bilgilendirilmesi* algı puanları, 2019 yerel seçimlerinde oy kullanan katılımcıların puanlarına göre anlamlı düzeyde daha yüksektir.

6360 Sayılı Kanun sonrası *temel kentsel hizmetlerin sunumunda yeterlilik*, *hizmetlerin sunumundaki fiziksel nitelikler* ve **hizmet kalitesi** algı puanlarının 2019 yerel seçimlerinde oy kullanma durumuna göre anlamlı farklılık göstermediği ($p>0,05$) tespit edilmiştir.

6360 Sayılı Kanun sonrası **katılım** ve **temsil** algısı puanlarının 2019 yerel seçimlerinde oy kullanma durumuna göre anlamlı farklılık göstermediği ($p>0,05$) tespit edilmiştir.

H4. Kabul: 6360 Sayılı Kanun öncesi ve sonrası **hizmet kalitesi** algısı ikamet edilen mahalleye göre anlamlı farklılık göstermektedir.

H5. Kabul: 6360 Sayılı Kanun öncesi ve sonrası **katılım** algısı ikamet edilen mahalleye göre anlamlı farklılık göstermektedir.

H6. Kabul: 6360 Sayılı Kanun öncesi ve sonrası **temsil** algısı ikamet edilen mahalleye göre anlamlı farklılık göstermektedir.

3.4.7 Hizmet Kalitesi, Katılım ve Temsil Algısı Arasındaki İlişkiye Ait Bulgular

Tablo 54’te 6360 Sayılı Kanun öncesi **hizmet kalitesi**, **katılım** ve **temsil** algı puanları arasındaki ilişkiye ait Pearson korelasyon analizi sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 54. 6360 Sayılı Kanun Öncesi Hizmet Kalitesi, Katılım ve Temsil Algı Puanları Arasındaki İlişki

Ölçek ve Alt Boyut	2	3	4	5	6	7
Hizmet Sunumunda Vatandaşların Önemszenmesi	0,73**	0,44**	0,43**	0,85**	0,23**	0,19**
Hizmet Sunumunda Adalet ve Vatandaşın Bilgilendirilmesi	1	0,32**	0,42**	0,80**	0,20**	0,16**
Temel Kentsel Hizmetlerin Sunumunda Yeterlilik		1	0,26**	0,68**	0,47**	0,43**
Hizmetlerin Sunumundaki Fiziksel Nitelikler			1	0,71**	0,16**	0,12**
HİZMET KALİTESİ ALGISI				1	0,35**	0,30**
KATILIM ALGISI					1	0,75**
TEMSİL ALGISI						1

6360 Sayılı Kanun öncesi *hizmet sunumunda vatandaşların önemszenmesi* algı puanları ile **katılım** algısı ($r=0,23$; $p<0,05$) ve **temsil** algısı ($r=0,19$; $p<0,05$) puanları arasında pozitif yönlü ve anlamlı ilişki olduğu tespit edilmiştir. “Hizmet sunumunda vatandaşların önemszenmesi” algı puanı yüksek olan katılımcıların **katılım** ve **temsil** algı puanları da yüksektir.

6360 Sayılı Kanun öncesi *hizmet sunumunda adalet ve vatandaşın bilgilendirilmesi* algı puanları ile **katılım** algısı ($r=0,20$; $p<0,05$) ve **temsil** algısı ($r=0,16$; $p<0,05$) puanları arasında pozitif yönlü ve anlamlı ilişki olduğu tespit edilmiştir. “Hizmet sunumunda adalet ve vatandaşın bilgilendirilmesi” algı puanı yüksek olan katılımcıların **katılım** ve **temsil** algı puanları da yüksektir.

6360 Sayılı Kanun öncesi temel kentsel hizmetlerin sunumunda yeterlik algı puanları ile **katılım** algısı ($r=0,47$; $p<0,05$) ve **temsil** algısı ($r=0,45$; $p<0,05$) puanları arasında pozitif yönlü ve anlamlı ilişki olduğu tespit edilmiştir. “Temel kentsel hizmetlerin sunumunda yeterlik” algı puanı yüksek olan katılımcıların **katılım** ve **temsil** algı puanları da yüksektir.

6360 Sayılı Kanun öncesi *hizmetlerin sunumundaki fiziksel nitelikler* algı puanları ile **katılım** algısı ($r=0,16$; $p<0,05$) ve **temsil** algısı ($r=0,12$; $p<0,05$) puanları arasında pozitif yönlü ve anlamlı ilişki olduğu tespit edilmiştir. “Hizmetlerin sunumundaki fiziksel nitelikler” algı puanı yüksek olan katılımcıların **katılım** ve **temsil** algı puanları da yüksektir.

6360 Sayılı Kanun öncesi “**hizmet kalitesi**” algı puanları ile **katılım** algısı ($r=0,35$; $p<0,05$) ve **temsil** algısı ($r=0,30$; $p<0,05$) puanları arasında pozitif yönlü ve anlamlı ilişki olduğu tespit edilmiştir. Hizmet kalitesi algı puanı yüksek olan katılımcıların **katılım** ve **temsil** algı puanları da yüksektir.

Tablo 55’de 6360 Sayılı Kanun sonrası **hizmet kalitesi**, **katılım** ve **temsil** algı puanları arasındaki ilişkiye ait Pearson korelasyon analizi sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 55. 6360 Sayılı Kanun Sonrası Hizmet Kalitesi, Katılım ve Temsil Algı Puanları Arasındaki İlişki

Ölçek ve Alt Boyut	2	3	4	5	6	7
Hizmet Sunumunda Vatandaşların Önemsinmesi	0,71**	0,61**	0,42**	0,84**	0,43**	0,47**
Hizmet Sunumunda Adalet ve Vatandaşın Bilgilendirilmesi	1	0,51**	0,54**	0,84**	0,38**	0,34**
Temel Kentsel Hizmetlerin Sunumunda Yeterlilik		1	0,39**	0,80**	0,29**	0,35**
Hizmetlerin Sunumundaki Fiziksel Nitelikler			1	0,74**	0,44**	0,33**
HİZMET KALİTESİ ALGISI				1	0,48**	0,46**
KATILIM ALGISI					1	0,53**
TEMSİL ALGISI						1

6360 Sayılı Kanun sonrası *hizmet sunumunda vatandaşların önemsenmesi* algı puanları ile **katılım** algısı ($r=0,43$; $p<0,05$) ve **temsil** algısı ($r=0,47$; $p<0,05$) puanları arasında pozitif yönlü ve anlamlı ilişki olduğu tespit edilmiştir. Hizmet sunumunda vatandaşların önemsenmesi algı puanı yüksek olan katılımcıların **katılım** ve **temsil** algı puanları da yüksektir.

6360 Sayılı Kanun sonrası *hizmet sunumunda adalet ve vatandaşın bilgilendirilmesi* algı puanları ile **katılım** algısı ($r=0,38$; $p<0,05$) ve **temsil** algısı ($r=0,34$; $p<0,05$) puanları arasında pozitif yönlü ve anlamlı ilişki olduğu tespit edilmiştir. Hizmet sunumunda adalet ve vatandaşın bilgilendirilmesi algı puanı yüksek olan katılımcıların **katılım** ve **temsil** algı puanları da yüksektir.

6360 Sayılı Kanun sonrası temel kentsel hizmetlerin sunumunda yeterlik algı puanları ile **katılım** algısı ($r=0,29$; $p<0,05$) ve **temsil** algısı ($r=0,35$; $p<0,05$) puanları arasında pozitif yönlü ve anlamlı ilişki olduğu tespit edilmiştir. Temel kentsel hizmetlerin sunumunda yeterlik algı puanı yüksek olan katılımcıların **katılım** ve **temsil** algı puanları da yüksektir.

6360 Sayılı Kanun sonrası *hizmetlerin sunumundaki fiziksel nitelikler* algı puanları ile **katılım** algısı ($r=0,44$; $p<0,05$) ve **temsil** algısı ($r=0,33$; $p<0,05$) puanları arasında pozitif yönlü ve anlamlı ilişki olduğu tespit edilmiştir. Hizmetlerin sunumundaki fiziksel nitelikler algı puanı yüksek olan katılımcıların **katılım** ve **temsil** algı puanları da yüksektir.

6360 Sayılı Kanun sonrası **hizmet kalitesi** algı puanları ile **katılım** algısı ($r=0,48$; $p<0,05$) ve **temsil** algısı ($r=0,46$; $p<0,05$) puanları arasında pozitif yönlü ve anlamlı ilişki olduğu tespit edilmiştir. Hizmet kalitesi algı puanı yüksek olan katılımcıların **katılım** ve **temsil** algı puanları da yüksektir.

SONUÇ

Günümüzde kamu yönetimi disiplini içerisinde tartışılan konuların başında, şeffaflık, hesap verebilirlik, yerelleşme, hizmetlerde etkinlik ve verimlilik, hizmetlerde kalite, yönetime katılım, yerel demokrasi ve temsil gelmektedir. Bu olguların yoğun olarak tartışıldığı noktada yerel yönetimler bulunmaktadır. Yerel yönetimler, ülkede demokrasinin yerleşmesi ve benimsenmesi açısından önemlidir. Bu birimlerin, halkın sorumluluk duygusunu ve siyasal katılım bilincini geliştirmesi beklenmektedir.

Türkiye’de yerel yönetimlerin özellikle de belediye yönetimlerinin tarihi, daha etkin ve verimli bir biçimde yönetilebilirlik için yapılan düzenlemeleri içermektedir. Osmanlı döneminde yapılan düzenlemeler ekseriyetle devletin çöküşünün önüne geçmek, Cumhuriyet dönemindekiler ise devlet bütünlüğünün ve geleneğinin korunması adına yapılan çabaları barındırmaktadır. Bu anlamda benzer amaçlar içeren bir reformlar silsilesi gibi görünse de Türkiye’de yerel yönetimler, gelinen bu noktada büyükşehirleşme süreci ile beraber ciddi gelişme göstermiştir.

Türkiye’de büyükşehirleşme süreci; arayış, kuruluş, genişletme ve bütünleştirme dönemlerinden geçmiştir (Arıkboğa, 2013:51). Bu dönemlerin sonrasında il ölçeğinde büyükşehir yönetimi öngören 6360 sayılı Kanun, 2014 yılında yürürlüğe girmiştir. Kanun, nüfusu 750 binden fazla olan kentlerin büyükşehir olmasını ve büyükşehir belediyesinin sınırını da ilin mülki sınırı olarak belirlenmesini benimsemiştir. Kanun, bu düzenlemeyi yaparken de büyükşehir belediye sınırları içerisinde kalan tüm belde belediyeleri ve köylerin tüzel kişiliklerini kaldırarak bulundukları ilçenin birer mahallesi konumuna dönüşmesini sağlamıştır. Bu yöntemin amacı, hizmetlerin gerektirdiği maliyetleri karşılayamayacak güçte olan ve yeterli sayıda nitelikli personeli bulunmayan belde belediyelerinde ve köylerde yaşayanların daha etkin, verimli ve kaliteli hizmet alabilmelerinin sağlanmasıdır.

Yerelde hizmetlerin daha kaliteli üretilmesi amacının yanında; yerel siyasetin alt katmanındaki katılım kanallarının genişletilmesi, artık mahalle olan eski belde belediyelerinin belediye meclislerindeki temsil niteliğinin arttırılması, ilçe belediye merkezlerine uzak ve büyük nüfuslu mahallelerin temsil edilebilirliğinin sağlanması hem yerel demokratik değerlerin korunması hem de vatandaşların tercihlerinin hizmetlere yansması bakımından önem teşkil etmektedir.

Belde belediyelerinin tüzel kişiliklerinin kaldırılması, özellikle büyük nüfuslu ve ilçe merkezine uzak olan mahalleler açısından önemli sorun alanlarının oluşabileceğine ilişkin birçok tartışma yukarıda dile getirilmiştir. 6360 sayılı Kanun'un uygulanmasından önce, tüzel kişiliği bulunan, belediye binası yerel halka yakın faaliyet gösteren, bizzat beldeye yaşayan vatandaşlar tarafından seçimle iş başına gelen belediye başkanına sahip olan, belediye hizmetlerine talep konusunda çok fazla zorlanılmayan, demokratik açıdan olumlu özelliklere sahip olan büyük nüfuslu belde belediyeleri kapatılmış; büyükşehir ilçe belediyesine bağlı birer mahalle statüsüne dönüşerek bu avantajlarını ise kaybetmiş görünmektedirler. Araştırmada Hatay ilinde bulunan işte bu bahsi geçen büyük nüfuslu mahallelerde yaşayan vatandaşların “hizmet kalitesi”, “temsil” ve “katılım” algıları 6360 sayılı Kanun öncesi ile kıyaslama yapılması amacıyla ölçülmüştür. Kanun öncesinde il bütününe göre daha küçük bir ölçekte olan, ancak ilin toplam nüfusu 750 bini aştığı için büyükşehir statüsü kazanan illerde hizmet organizasyonunun kurumsal kapasite kaynaklı daha zor geçtiği söylenebilir (Oktay, 2016:122). Araştırmada Hatay ilinin seçilmesinin sebeplerinden birisi de budur.

Bu anlamda, yasanın yürürlüğe girmesinden bu yana geçen yaklaşık 6 yıllık tecrübe ile Hatay ilinin üç büyük ilçesine bağlı, belde belediyesi iken yasa ile tüzel kişilikleri kaldırılan Denizciler, Karaağaç ve Harbiye mahallelerinde yaşayan vatandaşların, 6360 sayılı Kanun öncesi ve sonrası hizmet kalitesi, katılım ve temsil algıları, bu araştırmada ölçülmüş ve analiz edilmiştir.

Araştırmada ilk olarak 6360 sayılı Kanun öncesinde belde belediyelerinin sunmuş olduğu yerel hizmetler ile Kanun sonrası, büyükşehir ilçe belediyelerinin mahallelere götürdüğü yerel hizmetlerin kalitesi bakımından yerel halkın algısı karşılaştırılmıştır. Bu karşılaştırma sonrası; yöre halkının, 6360 sayılı Kanun sonrasında büyükşehir ilçe belediyesi tarafından sunulan yerel hizmetlerin, Kanun öncesinde belde belediyesi olarak sunulmuş hizmetlerden daha kaliteli olduğu düşüncesine sahip oldukları sonucuna ulaşılmıştır.

İkinci olarak ise yine 6360 sayılı Kanun sonrasında demokratik katılım kanallarının kullanılmasında ve yerel temsil niteliğinde bir zafiyetin ortaya çıkıp çıkmadığı, 6360 sayılı Kanun öncesindeki durumla kıyaslanarak ele alınmıştır. Bu kıyaslama sonucunda ise aşağıdaki tespitler yapılmıştır:

1. Yerel halk, 6360 sayılı Kanun sonrasında bazı istisnaların dışında temsil ve katılım açısından bir sorun görmemektedir. Hatta söz konusu mahallelerde

yaşayan vatandaşlar, büyükşehir ilçe belediyesine bağlı bir mahalle olarak daha iyi temsil edildiklerini ve katılım olanaklarının da arttığını düşünmektedirler.

2. İkamet edilen mahalleye göre hizmet kalitesi, temsil ve katılım algılarında yerel seçmenin siyasi eğilimlerine göre bir farklılık beklenmekteydi. Hatta bu nedenle Denizciler mahallesinde yaşayan vatandaşların 6360 sayılı Kanun'un getirmiş olduğu sistemi; hizmet kalitesi, temsil ve katılım açısından olumlu algılayacaklarına, Harbiye ve Karaağaç mahallelerinde yaşayanların ise olumsuz algılayacaklarına dair bir beklenti söz konusuydu. Ancak her bir mahallede, bazı istisnaların dışında yeni büyükşehir ilçe belediyesinin eski belde belediyesinden daha kaliteli hizmet sunduğu; yerel demokrasi anlamında ise Kanun ile getirilen yeni sistemin olumlu sonuçlar ürettiği düşünülmektedir.

Özetle uygulama yapılan ilgili mahallelerde ikamet eden tüm vatandaşlar, hizmetlerde kalite ve yerel demokrasi açısından belde belediyelerinin kapatılmasının yerinde bir uygulama olduğunu düşünmektedirler.

Demografik değişkenlere ait bulgulara ise 6360 sayılı Kanun öncesi ve sonrasının kıyaslanması sonucunda çok önemli farklılıklar bulunmamakla birlikte önemli olan Kanun sonrasına ait bulgulardır. Bunlar da aşağıda özetlenmiştir:

1. Erkek katılımcılar, büyükşehir ilçe belediyesinin mahalleye götürdüğü yerel kamu hizmetlerini kadın katılımcılardan daha kaliteli bulmaktadırlar. Temsil konusunda ise kadınlar, mahallenin temsil niteliğini erkeklerden daha olumlu algılamaktadır. Katılım konusunda ise cinsiyete göre bir farklılık görülmemektedir.
2. Ankete katılanların evli veya bekar olması hizmet kalitesi, temsil ve katılım algılarında bir değişime sebep olmamaktadır.
3. Yaş gruplarına göre anlamlı bir farklılık olmamakla beraber; sadece 55 yaş ve üstü vatandaşlar temel kentsel hizmetlerin sunumunun yeterliliği konusunda 25 ile 44 yaş arasındakilerden daha olumlu düşünceye sahiptirler.
4. Lise ve üniversite mezunları, mahallenin temsil ve katılım düzeyini ilköğretim mezunlarına göre daha olumlu algılamaktadır. Ancak hizmet kalitesi için öğrenim düzeyinin anlamlı bir etkisi olmamaktadır.

5. 3001 TL ve daha üstü gelire sahip olanlar, büyükşehir ilçe belediyesinin sunduğu hizmeti 3000 TL ve altında gelire sahip olanlardan daha kaliteli bulmaktadır. Aynı durum temsil ve katılım için de geçerlidir.
6. Meslekleri kamu personeli olan vatandaşlar, diğer meslek gruplarına göre hizmetleri daha kaliteli bulmakta; temsil ve katılım açısından da diğer meslek gruplarından daha olumlu düşünmektedirler.
7. Yerel seçimlerde siyasi parti adına faaliyette bulunan, aktif olarak yerel siyasete katılan vatandaşlar, ilçe belediyesinin sunmuş olduğu hizmetleri aktif katılım göstermeyen vatandaşlara göre daha kaliteli bulmaktadır. Bu durum temsil ve katılım algısı için de benzerdir.
8. Yerel seçimlerde oy kullanılıp kullanılmaması hizmet kalitesi, katılım ve temsil açısından anlamlı bir farklılığa sebep olmamaktadır.

Sonuç olarak, tezin teorik kısmında da belirtildiği gibi kanun koyucunun yerel yönetimler alanına ilişkin düzenleme yaparken, bir taraftan hizmetlerin kaliteli sunulmasını sağlaması ama öte yandan demokratik değerlerden de taviz vermemesi beklenir. Ancak bu iki amaç her zaman aynı anda karşılanamayabilir. Özellikle belli ölçeğin altındaki birimler vatandaşın yakın birimler olması dolayısıyla demokratik yerel yönetim geleneğine uygun ancak yüksek hizmet üretme maliyetleri karşısında yetersiz kalabilirler. 6360 sayılı yasayla belde belediyelerinin kapatılması bu açmazın somut örneklerinden biridir. Nitekim yasanın kabul edilmesinden itibaren pek çok çalışma hizmet kalitesini önceleyen bu tercihin demokratik anlamda oluşabilecek olumsuz sonuçlarına dikkat çekmiştir. Ancak bu tezin örneklemini oluşturan belde belediyeleri özelinde, demokratik temsil ve katılım anlamında geçmişle karşılaştırıldığında kapatılmanın dikkate değer bir olumsuz sonucu gözükmemekte hatta az da olsa olumlu algılar oluşmaktadır. Buna karşın hizmet kalitesine yönelik analizler geçmişle karşılaştırıldığında daha yüksek hizmet kalitesi algısı göstermektedir. Başka bir deyişle bu tez, kendi örneklemiyle sınırlı kalmak kaydıyla, 6360 sayılı yasayla ortaya konan kanun koyucunun iradesinin, vatandaş düzeyinde algıyla tutarlı olduğunu göstermektedir.

KAYNAKÇA

- 2464 Sayılı Belediye Gelirleri Kanunu, *Resmi Gazete*, 17354, 29.05.1981.
- 2561 sayılı Büyük Şehirlerin Yakın Çevresindeki Yerleşim Yerlerinin Ana belediyelere Bağlanmaları Hakkında Kanun. *Resmi Gazete*, 17538, 08.12.1981.
- 2972 Sayılı Mahalli İdareler İle Mahalle Muhtarlıkları ve İhtiyar Heyetleri Seçimi Hakkında Kanun. *Resmi Gazete*, 22068, 01.10.1994.
- 3030 Sayılı Büyük Şehir Belediyelerinin Yönetimi Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanun. *Resmi Gazete*, 18453, 27.06.1984
- 5216 Sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu. *Resmi Gazete*, 25531, 23.07.2004.
- 5393 Sayılı Belediye Kanunu. *Resmi Gazete*, 25874, 13.07.2005.
- 5747 Sayılı Büyükşehir Belediyesi Sınırları İçerisinde İlçe Kurulması ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun. *Resmi Gazete*, 26824, 22.03.2008.
- 6360 Sayılı On Dört İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Yedi İlçe Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun. *Resmi Gazete*, 28489, 12.11.2012.
- 6447 Sayılı On Üç İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Altı İlçe Kurulması İle Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, *Resmi Gazete*, 28595, 22.03.2013.
- Acun, F. (2005). Osmanlı Şehirlerinde Devlet ve Sivil Toplum. *Sivil Toplum*, 3(10), 51-60.
- Adıgüzel, Ş. (2012). 6360 Sayılı Yasa'nın Türkiye'nin Yerel Yönetim Dizgesi Üzerine Etkileri: Eleştirel Bir Değerlendirme. *Toplum ve Demokrasi Dergisi*(13-14), 153-176.
- Adıgüzel, Ş. (2014). Hatay Büyükşehir Belediyesi. *Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(Özel Sayı), 54-76.
- Adıgüzel, Ş., Karakaya, S. (2017). Yerel Siyasete Etkileri Açısından 6360 Sayılı Yasa: Hatay Örneği. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 14(39), 31-56.
- Akgül, A., Çevik, O. (2003). *İstatistiksel Analiz Teknikleri: SPSS'te İşletme Yönetimi Uygulamaları*. Ankara: Emek Ofset.

- Aksu, İ. F. (2012). *Onüç İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Altı İlçe Kurulması İle Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun*. Ankara: Türk Akademisi Siyasi Sosyal Stratejik Araştırmaları Vakfı Yayını Bilgi Notu No.1.
- Aktel, M., Altan, Y., Kerman, U. (2009). 5747 Sayılı Yasa ve Köye Dönüştürülen Küçük Belediyeler Isparta Örneği. *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, 18(1), 45-70.
- Akyılmaz, B. (2004). *İdare Hukuku*. Konya: Sayram Yayınları.
- Al, H. (2002). *Bilgi Toplumu ve Kamu Yönetiminde Paradigma Anlayışı*. Ankara: Bilim Adamı Yayınları.
- Altın, A. (2013). Kamu Hizmeti Anlayışında Değişim. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(2), 101-118.
- Altunışık, R., Coşkun, R., Bayraktaroğlu, S., Yıldırım, E. (2007). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri: SPSS Uygulamalı*. Sakarya: Sakarya Yayıncılık.
- Apan, A. (2016). Bütünşehir Modeli ve Taşra Yönetimine Etkileri. *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, 25(1), 1-24.
- Arıkboğa, E. (2007). Büyükşehirlerde Kararları Kim Alıyor? Büyükşehir Belediye Meclisinde Temsil Sorunu ve Çözüm Önerileri. *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*(1), 31-55.
- Arıkboğa, E. (2008). Türkiye'de Belediyelerin Büyüklüğü ve Kentin Bütünlüğü Sorunu: Reform ve Uygulama Analizi. F. N. Genç, H. Özgür, A. Yılmaz içinde, *Dönüşen Kentler ve Değişen Yerel Yönetimler* (s. 259-333). Ankara: Gazi Kitabevi.
- Arıkboğa, E. (2013). Geçmişten Geleceğe Büyükşehir Belediye Modeli. *Yerel Politikalar Dergisi*, 48-96.
- Arıkboğa, E. (2014). Büyükşehir Belediye Meclislerindeki Temsil Adaletsizliğinin Coğrafi ve Siyasi Görünümleri. *Marmara Üniversitesi Siyasal Bilimler Dergisi*, 2(2), 35-61.
- Arıkboğa, E. (2015). Büyükşehir Yönetim Sistemi: Büyükşehir ve İlçe Belediyeleri. E. K. Görmez içinde, *Yerel Yönetimler* (s. 187-223). Ankara: Orion Yayınevi.
- Ardıç, K., Yüksel, F., Çevik, O. (2004). Belediyelerde Hizmet Kalitesinin (Vatandaş Tatmininin) Ölçülmesi (Tokat Belediyesinde Bir Uygulama). *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, 13(3), 63-81.

- Arslaner, H., Yavan, S. (2016, Kasım). 6360 Sayılı Kanunun Getirmiş Olduğu Yerel Kamusal Hizmet Sunum Farklılıkları. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*(Özel Sayı), 277-290.
- Arsuz Kaymakamlığı. (2019). *Arsuz Kaymakamlığı*. Kasım 2019 tarihinde <http://www.arsuz.gov.tr/hatayin-guzel-ilcesi> adresinden alındı
- Avcı, Y. (2016). Tanzimat Döneminde Osmanlı Belediyeciliği Üzerine Karşılaştırmalı Analizler. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*(24), 181-194.
- Ay, F., Büyükkeklik, A. (2016). Kamu Hizmetlerinde Kalite: Mardin Adalet Sarayında Bir Araştırma. *Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 14(4), 71-88.
- Aydın, Y. (2011). Türkiye'de Yerel Yönetimlerin Gelişim Süreci. *Dış Denetim Dergisi*, 11-20.
- Aydınlı, H. İ. (2003). 1980 Sonrası Türk Belediye Sisteminde Yeni Liberal ve Desentralist Eğilimler. *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(1), 73-86.
- Büyüköztürk, Ş. (2009). *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı (İstatistik, Araştırma Deseni, SPSS Uygulamaları ve Yorum)*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Başbakanlık, İ. (1994). *2001 Doğrultusunda 21. Yüzyılda Girerken Türkiye'de Kamu Yönetiminin Geliştirilmesi ve Bazı Ülkelerdeki Uygulamalar*. Ankara: İdareyi Geliştirme Başkanlığı.
- Bae, J., Feiock, R. (2012). Managing Multiplexity: Coordinating Multiple Services at a Regional Level. *State and Local Government Review*., 2(44), 162-168.
- Barkan, Ö. L. (1942). XV. Asrın Sonunda Bazı Büyük Şehirlerde Eşya ve Yiyecek Fiyatlarının Tesbit ve Teftişi Hususlarını Tanzim Eden Kanunlar. *Türk Tarih Vesikaları*, 5(1).
- Barkan, Ö. L. (1985). Osmanlı İmparatorluğu'nda Esnaf Cemiyetleri. *İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Dergisi*, XXXI(1-4), 39-46.
- Bayraktar, U. (2016). Ölçeğin Ekonomisi, Siyasetin Ölçeği: Demokratikleşme ve Etkinlik Sarkacında 6360 Sayılı Büyükşehir Belediyesi Düzenlemesi. *Toplum ve Demokrasi*, 10(22), 1-12.
- Becer, F. (2019). Max Weber Sosyolojisinden Demokrasi Çıkarımları. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 12(64), 421-429.

- Belli, A., Aydın, A. (2016). 6360 Sayılı Yasa İle Kapatılan Belde Belediyelerinin Hizmette Etkinlik, Verimlilik ve Temsil Sorunsalı Üzerine Bir Alan Araştırması: Önsen Belediyesi Örneği. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9(43), 1698-1713.
- Beyazıt, E., Güneş, M. (2017). Yeni Büyükşehir Olgusu: Hatay'da Yerel Halkın "Büyükşehirleşme" Algısı Üzerine Bir Çalışma. M. B. Birliği içinde, *Belediyelerin Geleceği ve Yeni Yaklaşımlar* (s. 268-279). İstanbul: Şan Ofset.
- Bilgiç, V. K., Gül, S. K. (2009). Türkiye'de Yerelleşme Politikaları. *KAYFOR VII*, (s. 612-626).
- Bilgisay, H. (2010). Yerel Yönetim Reformu ve İl Özel İdareleri: Bursa Perspektifinde Bir Analiz. E. B. Parlak içinde, *Yerel Yönetimler Yerel Siyaset ve Kentsel Politikalar* (s. 279-294). Bursa: Dora Yayınları.
- Bozlağan, R., Demirkaya, Y. (2008). *Türkiye'de Yerel Yönetimler*. İstanbul: Nobel Yayın.
- Buran, H. (1995). Yönetim Yurttaş İlişkileri ve Katılımlı Yönetim. *Kamu Yönetimi Sempozyum Bildirileri TODAİE Yayınları*, 1.
- Canpolat, H. (1999). Anayasa Mahkemesi Kararlarında Kamu Hizmetlerinin Özelleştirilmesi Kavramı. *Yerel Yönetim ve Denetim Dergisi*, 4(1), 1-10.
- Canpolat, H. (2009). Türk Kamu Yönetiminde Değişim: Son Dönem Kamu Yönetimi Reformlarının Küreselleşme ve Yeni Kamu Yönetimi Açısından Değerlendirilmesi. *VII. Kamu Yönetimi Forumu (KAYFOR VII)*, (s. 1264-1273). Kahramanmaraş.
- Carey, M., Ashok, S., Strauss, R. (1996). Optimal Consolidation of Municipalities: An Analysis of Alternative Designs. *Socio Economic Planning Science*, 103-119.
- Cemaloğlu, N. (2005). Osmanlı Devleti'nde Yapılan Tanzimat Reformlarının Eğitim Sistemine Etkileri, Uygulamaları ve Sonuçları (1839-1876). *Manas Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*(14), 153-165.
- Ceritli, İ. (2002). Kentsel Hizmetlerde Verimlilik Açısından Optimum Kent Büyüklüğü Araştırması. B. A. Güler, A. Sabuktay içinde, *Yerel Yönetimler Sempozyumu Bildirileri* (s. 321-332). Ankara: TODAİE Yayınları.
- Ceylan Koca, K. (2019). *Osmanlı Hukuk Sisteminde Kadılık Kurumu*. Ankara: Adalet Yayınevi.
- Coşkun, B., Pank, Ç., Şen, E. (2020). Yerel Yönetim Tarihinden Bir Kesit: 1877 Tarihli Vilayat Belediye Kanunun İncelenmesi. M. Mecek, B. Parlak, E. Atasoy

- içinde, *Kent Yönetiminde Yeni Yaklaşımlar ve Etkin Belediyecilik Uygulamaları* (s. 89-97). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık. Academia: 05.05.2020 tarihinde
https://www.academia.edu/38110676/Yerel_Y%C3%B6netim_Tarihinden_Bir_Kesit_1877_Vilayat_Belediye_Kanunun_%C4%B0ncelenmesi adresinden alındı.
- Çal, S. (2018). *Kamu Hizmeti Kavramı Üzerine Kimi Düşünceler*. 11.10 2018 tarihinde
<http://www.idare.gen.tr/cal-kh-dusunceler.pdf> adresinden alındı
- Çal, S. (2018). *Türkiye'de Kamu Hizmeti ve İmtiyazın Dönüşüm Öyküsü*. 15.10 2018 tarihinde TOBB: <https://www.tobb.org.tr/Documents/yayinlar/SCal-DonusumOykusu.pdf> adresinden alındı
- Çelik, A., Uluç, A. V. (2009). Yerel Siyasette Temsil Üzerine Bir Çalışma: Şanlıurfa Örneği. *İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, 215-231.
- Çelik, B. (1995). Türk Belediyeciliğinin Tarihsel Gelişimi. *Yeni Türkiye*, 588-597.
- Çelikyay, H. (2014). Değişen Kent Yönetimi ve 6360 Sayılı Büyükşehir Yasası. *Analiz-SETA*(101), 7-22.
- Çetinkaya, Ö., Korlu, K., Eroğlu, E. (2016). Belediye Hizmetlerinin Kalitesi ve Vatandaşların Algı Düzeyi : Bursa Büyükşehir Belediyesi Örneği. *SDÜ İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 21(4), 1251-1273.
- Çınar, T., Zengin, O., Çiner, C. U. (2009). *Büyükşehir Yönetimi Bütünleştirme Süreci*. Ankara: TODAİE.
- Çitçi, O. (1989). *Yerel Yönetimlerde Temsil*. Ankara: TODAİE.
- Çitçi, O. (1996). Temsil, Katılma ve Yerel Demokrasi. *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, 5(6), 5-14.
- Çolak, Ç. D. (2017). 6360 Sayılı Kanun'un Büyükşehir İlçe Belediye Başkanlığı Seçimlerine Etkileri: Trabzon Örneği. *International Journal of Economic and Administrative Studies*(18), 317-338.
- Çukurçayır, M. A. (2008). *Yerel Demokrasi ve Yerel Siyaset*. İstanbul: Okutan Yayıncılık.
- Dalgıç, D. (2014). *6360 Sayılı Kanun: Yerel Demokrasi mi Merkezileşme Mi?* Eylül 2018 tarihinde İSSUU (Amargi Dergisi): https://issuu.com/amargi/docs/amargidergi_yerelsecimler adresinden alındı

- Daplan, N. (2011). *Belde Belediyelerinin Yönetimi ve Sorunları: Antakya Örneği*. Hatay: Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi.
- Dağ, M., Kılınç, F. (2017). 6360 Sayılı Kanun Sonrası Büyükşehir Belediyeleri Açısından Mali Özerkliğin Değerlendirilmesi. *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 426-443.
- Defne Kaymakamlığı. (2019). *Defne Kaymakamlığı*. Kasım 2019 tarihinde <http://www.defne.gov.tr/> adresinden alındı
- Delice, M., Daştan, İ. (2015). Belediye Hizmetlerinden Memnuniyet Düzeylerini Etkileyen Faktörlerin Değerlendirilmesi: İzmir Büyükşehir Belediyesi Örneği. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 32(3), 203-223.
- Demir, İ. (2013). Belediye ve İl Özel İdarelerine Genel Bütçeden Ayrılan Paylara İlişkin Yeni Düzenlemeler. *Uzman Bakış Dergisi*(1), 104-115.
- Demiral, B. (2007). Türkiye'de Anakent Yönetimleri: Sorunlar ve Çözüm Önerileri. E. H. M. Kösecik içinde, *Yerel Yönetimler Üzerine Güncel Yazılar-II: Uygulama*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Demirkol, M. (2016). *1837 M.(1253 H.) Tarih ve 20 Numaralı Kütahya Şer'iyye Sicili*. Elazığ: Fırat Üniversitesi Yayınları.
- Derbil, S. (1940). *İdare Hukuku*. Ankara: AÜHF Yayınları.
- Derdiman, C. (2012). Türkiye'de Büyükşehir Belediyelerinin ve Bu Belediyelerin Yapılarındaki Yeni Değişikliklerin Anayasaya Uyumu Sorunu. *SDÜ Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2(1), 51-87.
- Dik, E. (2014). 6360 Sayılı Kanun Bağlamında Köylerin Mahalleye Çevrilmesi. *Mülkiye Dergisi*, 38(1), 75-102.
- Donnelly, M., Wisniewski, M., Dalrymple, J. F., Curry, A. C. (1995). Measuring Service Quality in Local Government: the SERVQUAL Approach. *International Journal of Public Sector Management*, 8(7), 15-20.
- Doğanay, S., Alım, M. (2016). *Türkiye Beşeri ve Ekonomik Coğrafyası*. Ankara: Pegem Akademi.
- DPT. (1963). *Kalkınma Planı (Birinci Beş Yıl) 1963-1967*.
- Durdu, Z. (2009). Modern Devletin Dönüşümünde Bir Ara Dönem: Sosyal Refah Devleti. *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*(22), 37-50.

- Dursun, D. (1998). Türkiye'de Yerel Yönetimlerin Doğuşu ve Siyasi/İdari Gelişme. D. Dursun, H. Al içinde, *Türkiye'de Yönetim Geleneği* (s. 93-104). İstanbul: İlke Yayınları No:24.
- Eke, A. E. (1982). *Anakent Yönetimi ve Yönetimlerarası İlişkiler*. Ankara: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları.
- Eke, A. E. (1985). Anakent Yönetimi ve Yönetimsel İlişkiler: Batı Deneyimi ve Türkiye. *Amme İdaresi Dergisi*, 18(4), 41-62.
- Eren, V. (2011). Belediye Yöneticilerinin Yerel Yönetim Reformları Hakkındaki Algıları. *MKÜ SBE Dergisi*, 8(16), 89-111.
- Eren, V., Yılmaz, V. (2016). Büyükşehir Yönetiminde Karar Alma Sürecinde Etkinlik ve Verimlilik Problemi: Hatay Örneği. E. M. Çukurçayır içinde, *KAYFOR 13 Bildiri Kitabı* (s. 1528-1558). Konya.
- Ergin, O. (1936). *Türkiye'de Şehirciliğin Tarihi İnkişafı*. Ankara: Cumhuriyet Matbaası.
- Ergin, O. N. ((1338) 1922). *Mecelle-i Umur-i Belediye*. İstanbul.
- Ergin, O. N. (1994). *Mecelle-i Umur-ı Belediye*. İstanbul: İstanbul Büyükşehir Belediyesi Yayını, Cilt II-III.
- Erkan, R. (2010). *Kentleşme ve Sosyal Değişme*. Ankara: Bilimadamı Yayınları 3. Baskı.
- Ersoy, N. (2003). Anadolu'da Sivil Toplum Örgütlenmesinin Tarihsel Gelişimi. *Türk İdare Dergisi*, 75(438), 129-157.
- Eryılmaz, B. (1997). *Yerel Yönetimlerin Yeniden Yapılanması*. İstanbul: Birleşik Yayıncılık.
- Eryılmaz, B. (2000). *Kamu Yönetimi*. İstanbul: Erkan Matbaacılık.
- Eryılmaz, B. (2011). *Kamu Yönetimi*. Ankara: Okutman Yayıncılık.
- Eryılmaz, B. (2017). *Kamu Yönetimi, Düşünceler Yapılar Fonksiyonlar Politikalar*. Kocaeli: Umuttepe Yayınları.
- Eryılmaz, B. (2017). *Tanzimat ve Yönetimde Modernleşme*. İstanbul: İşaret Yayıncılık 4. Baskı.
- Filiz, Z., Yılmaz, V., Yağizer, C. (2010). Belediyelerde Hizmet Kalitesinin Servqual Analizi ile Ölçümü: Eskişehir Belediyelerinde Bir Uygulama. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(3), 59-76.
- Göküş, M., Alptürker, H. (2016). 6360 Sayılı Yasa İle Köy Yönetiminden Mahalle Yönetimine Geçiş Sonrası Etkin Hizmet Sunumuna İlişkin Muhtarların Görüşü:

- Silifke Köyleri Örneği. *Selçuk Üniversitesi Sosyal ve Teknik Araştırmalar Dergisi*(11), 67-86.
- Gökçe, G. (1999). Yerel Yönetim ve Demokrasi İlişkisi. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 53-78.
- Görün, M. (2006). Yerel Demokrasi ve Katılım: İzmir, Konya ve Ağrı İl Genel Meclis Üyeleri Üzerinde Bir Araştırma. *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 4(2), 159-1813.
- Görmez, K. (1993). Türkiye'de Anakent Yönetiminin Sorunları. *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, 2(1).
- Görmez, K. (1997). *Yerel Demokrasi ve Türkiye*. Ankara: Vadi Yayınları.
- Görmez, K. (2015). Mahalli İdarelerin Siyasal Temelleri. E. K. Görmez içinde, *Yerel Yönetimler* (s. 3-27). Ankara : Orion Kitabevi.
- Göymen, K. (1999). Türk Yerel Yönetiminde Katılımcılığın Evrimi: Merkeziyetçi Bir Devlette Yönetişim Dinamikleri. *Amme İdaresi Dergisi*, 32(4), 67-83.
- Gözübüyük, Ş. (2007). *Yönetim Hukuku*. Ankara: Turhan Yayınevi Güncelleştirilmiş 25. Baskı.
- Gözler, K. (2009). *İdare Hukuku Cilt II*. Bursa: Ekin Yayınevi.
- Gözler, K. (2013). 6360 Sayılı Kanun Hakkında Eleştiriler. *Legal Hukuk Dergisi*, 11(122), 37-82.
- Gözler, K. (2018). *İdare Hukukuna Giriş*. Bursa: Ekin Yayınevi.
- Gözler, K. (2018). *Mahalli İdareler Hukuku*. Bursa: Ekin Yayınevi.
- Gözler, K., Kaplan, G. (2015). *İdare Hukuku Dersleri*. Bursa: Ekin Yayınevi.
- Gülan, A. (1988). Kamu Hizmeti Kavramı. *İdare Hukuku ve İlimleri Dergisi*, 147-159.
- Güleç, S. (2008). 1945-1980 Yılları Arasında Türkiye'de Refah Devleti. *Yerel Siyaset Dergisi*, 48-55.
- Gümüsoğlu, Ş., Erdem, S., Kavrukkoca, V., Özdağoğlu, A. (2003). Belediyelerde Beklenen Algılanan Hizmet Kalitesinin "Servqual" Modeli ile Ölçülmesi ve Muğla İlinde Bir Uygulama. 3. *Ulusal Üretim Araştırmaları Sempozyumu*. İstanbul.
- Günday, M. (2004). *İdare Hukuku*. Ankara: İmaj Yayıncılık.
- Güneş, M. (2017). Yerel Demokrasi Tartışması Olarak; Büyükşehir Belediye Meclislerinde Seçim Sistemi ve Temsilde Adalet Sorunu. *Siyaset, Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi*, 5(1), 47-61.
- Güngör, H. (2012, Ekim-Kasım). Yeni Büyükşehir Yönetimi ve Geçiş Nedenleri. *TBB İller ve Belediyeler Dergisi*(774-775), 19-31.

- Genç, F. N. (2008). Orta Ölçekli Kentsel Alanların Yönetimi ve Sorunlar: Söke Örneği. F. N. Genç, H. Özgür, A. Yılmaz içinde, *Dönüşen Kentler ve Değişen Yerel Yönetimler* (s. 143-170). Ankara: Gazi Kitabevi.
- Genç, F. N. (2014). 6360 Sayılı Kanun ve Aydın'a Etkileri. *Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(Özel Sayı), 1-29.
- Genç, F. N., Korkın, E. (2017). 6360 Sayılı Kanun'la Tüzel Kişiliği Kaldırılan Belde Belediyelerinde Halkın Uygulamaya İlişkin Algısı: Atça (Sultanhisar-Aydın) Örneği. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 19(32), 84-95.
- Genç, M. (2000). *Osmanlı İmparatorluğunda Devlet ve Ekonomi*. İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- Haberler.Com. (2018). 30.05 2018 tarihinde <https://secim.haberler.com/2014/hatay-merkez-secim-sonuclari/> adresinden alındı
- Halaçoğlu, Y. (2014). *XIV-XVII yy. Osmanlılarda Devlet Teşkilatı ve Sosyal Yapı*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayını 7. Baskı.
- Hatay Büyükşehir Belediyesi. (2016). 20.07 2018 tarihinde <http://hatay.hatay.bel.tr/faaliyet-raporlari> adresinden alındı
- Hatay Valiliği. (2011). *Hatay Valiliği*. Kasım 2019 tarihinde http://www.hatay.gov.tr/kurumlar/hatay.gov.tr/belgeler/ekitaplar/turizm_rehberi.pdf adresinden alındı
- Hergüner, B. (2017). Yeni Büyükşehir Belediyelerinin Hizmet Kalitesine Etkisinin Değerlendirilmesi: Trabzon'dan Bir Vaka Çalışması. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, 13(3), 631-642.
- Hergüner, B. (2017). Yeni Büyükşehir Belediyelerinin Hizmet Kalitesine Etkisinin Değerlendirilmesi: Trabzon'dan Bir Vaka Çalışması. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, 13(3), 631-642.
- Heywood, A. (1992). *Political Ideologies*. London: Macmillan International Higher Education.
- İnce , M., Şahin, K. (2011). Belediye Hizmetlerinde Vatandaş Memnuniyeti Ölçümü: Selçuklu Belediyesi Örneği. *Selçuk Üniversitesi İİBF Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 15(21), 1-22.
- Ürkmez, N. (2016). *Doğu Akdeniz'de Bir Liman Kenti: İskenderun (1914-1919)*. Ankara: Pegem Akademi.

- Üste, R. B. (2018). *Yerel Yönetimlerde Demokratikleşme*. 10.10 2018 tarihinde Türk İdare Dergisi: www.tid.gov.tr/Makaleler/R.B.%20Üste%2049-60.doc adresinden alındı
- Ütük, U. (2015). Denhardt ve Denhardt'ın Yeni Kamu Hizmeti Kuramına Bakış. *Sayıştay Dergisi*(99), 47-70.
- İzci, F., Turan, M. (2013). Türkiye'de Büyükşehir Belediyesi Sistemi ve 6360 Sayılı Yasa İle Büyükşehir Belediyesi Sisteminde Meydana Gelen Değişimler: Van Örneği. *SDÜ İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 117-152.
- Köseoğlu, Ö. (2019). *Metropolitan Kentlerin Geleceği Yeni Yaklaşım, Model ve Uygulamalar*. İstanbul: SETA.
- Kübler, D., Heinelt, H. (2005). Metropolitan Governance Capacity, Democracy and the Dynamics of Place. H. Ed. Heinelt, D. Kübler içinde, *Metropolitan Governance: Capacity, Democracy and the Dynamics of Place*. Londra, New York: Routledge.
- Kılıç, E. (1968). *Türkiye'de Halk Eğitimi (Başlangıcından Bugüne Kadar)*. Ankara: Halk Eğitimi Genel Müdürlüğü Yayınları.
- Karaarslan, M. (2012-2013). Nasıl Bir Yerel Yönetim? 6360 Sayılı Kanun Üzerine Bir Değerlendirme. *Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 17-18(26-27-28-29), 123-163.
- Karabilgin, A. (1989). Anakent Belediyelerinin Yönetimi. *TODAİE Kamu Yönetimi Araştırma Projesi (KAYA)*.
- Karasu, M. A. (2014). Şanlıurfa'da Kentsel Gelişme ve 6360 Sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu. *Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(Özel Sayı), 178-193.
- Kavruk, H. (2002). *Anakent'e Bakış*. Ankara: Hizmet-İş Sendikası Yayını.
- Kazıcı, Z. (2006). *Osmanlı'da Yerel Yönetim (İhtisab Müessesesi)*. İstanbul: Bilge Yayınları.
- Keleş, R. (1993). *Kent ve Siyaset Üzerine Yazılar (1975-1992)*. İstanbul: IULA-EMME Yayınları.
- Keleş, R. (2004). *Kentleşme Politikası*. Ankara: İmge Kitabevi.
- Keleş, R. (2016). *Yerinden Yönetim ve Siyaset*. İstanbul: Cem Yayınevi.
- Kesgin, B. (2008). *Yoksulluğa Yerel Müdahale "Sosyal Belediyecilik" Karşılaştırmasında Eminönü ve Beşiktaş Belediyeleri Örnekleri*. Marmara Üniversitesi (Yayınlanmamış Doktora Tezi).

- Kesgin, B. (2015). Etkinlikle Demokratiklik Arasında Belediyeler. *International Journal of Economic and Administrative Studies*, 7(14), 157-176.
- Koç, H. (2014). *Türkiye'de Büyükşehir Yapılanması: Kahramanmaraş Örneği*. Kahramanmaraş: Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Koçak, S. Y., Ekşi, A. (2010). Katılımcılık ve Demokrasi Perspektifinden Türkiye'de Yerel Yönetimler. *SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*(21), 295-307.
- Koçak, S. Y., Ekşi, A. (2010). Katılımcılık ve Demokrasi Perspektifinden Türkiye'de Yerel Yönetimler. *SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*(21), 295-307.
- Kumar, K. (1995). *Sanayi Sonrası Toplumdan Post-modern Topluma; Çağdaş Dünyanın Yeni Kuramları* (Çev. Mehmet Küçük). Ankara: Dost Kitabevi.
- Kurtuluş, K. (1998). *Pazarlama Araştırmaları*. İstanbul: Avcıol Basım Yayın.
- Mahcupyan, E. (1995). *İdeoloji ve Modernite*. İstanbul: Patika Yayıncılık.
- Nadaroğlu, H. (2001). *Mahalli İdareler; Teorisi, Ekonomisi, Uygulaması*. İstanbul: Beta Yayınevi Yenilenmiş 7. Baskı.
- Negiz, N., Akyıldız, F. (2012). Yerel Seçimlerde Seçmenin Tercihi Üzerinde Aday İmajının Etkisi: Uşak Örneği. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(15), 171-199.
- Odyakmaz, Z., Kaymak, Ü., Ercan, İ. (2009). *Anayasa Hukuku - İdare Hukuku*. İstanbul: İkinci Sayfa Yayıncılık.
- Odyakmaz, Z., Kaymak, Ü., Ercan, İ. (2015). *İdari Yargı*. İstanbul: Themis-Oniki Levha Yayınları.
- Oktay, T. (2001). *Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 4(15), 157-166.
- Oktay, T. (2008). Belediyelerin Tarihsel Gelişimi. R. Bozlağan, Y. Demirkaya içinde, *Türkiye'de Yerel Yönetimler* (s. 119-155). Ankara: Nobel Yayın.
- Oktay, T. (2016). 6360 Sayılı Kanuna Dayalı Büyükşehir Belediye Reformunu Anlama ve Anlamlandırma. *Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi (İSMUS)*, 71-131.
- Oktay, T. (2016). Metropol Kent Yönetimi Yaklaşımları ve Uygulama Modelleri. *Strategic Public Management Journal (SPM)*, 49-71.
- Onar, S. S. (1966). *İdare Hukukunun Umumi Esasları*. İstanbul : Hak Kitabevi.
- Ortaylı, İ. (1979). *Türkiye İdare Tarihi*. Ankara: TODAİE Yayınları No:180.

- Ortaylı, İ. (1985). *Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Yerel Yönetim Geleneği*. İstanbul: Hil Yayınları.
- Ortaylı, İ. (1994). *Hukuk ve İdare Adamı Olarak Osmanlı Devleti'nde Kadı*. Ankara: Turhan Yayınları.
- Ortaylı, İ. (2008). *Osmanlı'yı Yeniden Keşfetmek*. İstanbul: Timaş Yayıncılık.
- Ökmen, M. (2010). *Kuramdan Uygulamaya Yerel Yönetimler*. Bursa: Alfa Aktüel Yayınları 2. Baskı.
- Ökmen, M., Parlak , B. (2010). “*Kuramdan Uygulamaya Yerel Yönetimler İlkeler, Yaklaşımlar ve Mevzuat*”. Bursa: Alfa Aktüel Yayıncılık.
- Ökmen, M., Yılmaz, A. (2009). Klasik Dönemden Tanzimat'a Osmanlı Kenti ve Yerel Yönetimler. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*(23), 91-112.
- Ökmen, M., Çağatay, U., Uçar, A., Arslan, R. (2016). Köylerin Mahalleye Dönüşüm Kararının Etkilerini Belirlemeye Yönelik Bir Araştırma: Manisa Büyükşehir Belediyesi Örneği. K. 13 içinde, *Kamu Yönetiminde Değişimin Yönü ve Etkileri* (s. 1475-1487). Konya: Selçuk Üniversitesi.
- Ömürgönülşen, U. (2017). 6360 Sayılı Kanun Ekseninde Büyükşehir Belediyelerinde Personel Sistemi ve Çalışma Hayatı. H. Ed. Ateş, M. Bıyıkoglu içinde, *Belediye Yönetimi ve Kamusal İlişkiler* (s. 183-224). İstanbul: Der Yayınları.
- Öner, Ş. (2006). *Yeni Mevzuat Çerçevesinde Türkiye'de Belediye Yönetimi*. Ankara: Nobel Yayın.
- Örnek, A. (1992). *Kamu Yönetimi*. İstanbul: Meram Yayın Dağıtım.
- Örs, B. (2006). Siyasal Temsil. *İ.Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, 1-22.
- Örselli, E., Bayrakçı, E. (2016). *Yerel Hizmetlerde Vatandaş Karnesi Konya Örneği*. Konya: Çizgi Kitabevi.
- Özçağlar, A. (1996). Türkiye'nin İdari Coğrafyası Bakımından Köy, Bucak, İlçe, İl ve Belde Kavramları Üzerine Düşünceler. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Coğrafya Araştırmaları Dergisi*(12), 7-24.
- Özçağlar, A. (2005). Türkiye'de Mülki İdare Bölümlerinin İdari Coğrafya Analizi. *Coğrafi Bilimler Dergisi*, 3(1), 1-25.
- Özbey, A. T. (2016). *6360 Sayılı Yasaya Göre Oluşturulan Büyükşehirler Üzerine Bir Araştırma ve Malatya Örneği*. Bahçeşehir Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Özdemir, S., Meşhur, M. Ç. (2011). 5216 Sayılı Büyükşehir Belediye Yasası'nın Belde Belediyelerinin Planlama Süreçleri Üzerinde Yarattığı Etkiler. *Megaron Journal Yıldız Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi E-Dergi*, 6(3), 171-183.

- Özdenkoş, D. (1999). Merkezi Yönetim İle Yerel Yönetimler Arasında Görev Bölüşümü. *Gazi Üniversitesi İİBF Dergisi*, 1(2), 77-95.
- Özer, M. A., Önen, M. (2016). *200 Soruda Yönetim-Kamu Yönetimi*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Özer, M. A., Akçakaya, M. (2014). *Yerel Yönetimler Teorik Boyut*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Özgül, E., Deveci, N. (2005). Üniversitelerde Servqual Tekniği ile Algılanan Hizmet Kalitesinin Ölçülmesine Yönelik Karşılaştırmalı Bir Araştırma. *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 3(2), 93-116.
- Özgür, H. (2008). Metropolitan Alanların Yönetimine Kamu Tercihi ve Klasik Yönetim (Metropolitan Reform) Yaklaşımlarının Bakışları. *Yerel Siyaset Dergisi*(26), 5-10.
- Özgür, H. (2010). Metropolitan Alanların Yönetimi, Denetimi: Büyükşehir Belediyesi Modelinin Uygunluğu. E. B. Parlak içinde, *Yerel Siyaset ve Kentsel Politikalar*. Bursa: Dora Yayınları.
- Özgür, H. (2014). Denizli Kenti ve İlinde Yönetimsel Ölçek Arayışları 9-4: Dört Bütünşehir Belediyesi Söylemi/Tasavvuru (2001-2014) ve Büyükşehir Belediyesi Statüsü -2014). *Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(Özel Sayı), 30-53.
- Özgür, H., Savaş Yavuzçehre, P. (2016). Türkiye'nin Büyükşehir Belediyesi Sistemi: 1982-2015. *Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(1), 903-926.
- Özsalmanlı, A. Y., Pank, Ç. (2012). Muğla'da Büyükşehir Yapılanması Sürecine İlişkin Bir Değerlendirme. *Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*(29), 1-26.
- Özyüksel, M. (1993). *Feodalite ve Osmanlı Toplumunu*. Bursa: Uludağ Üniversitesi Basımevi.
- Özyavuz, M., Şişman, E. E. (2014). Büyükşehir: Tekirdağ. *Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(Özel Sayı), 194-217.
- Parasuraman, A., Zeithaml, V. A., Berry, L. L. (1985). A Conceptual Model Of Service Quality and Its Implication for Future Research (SERVQUAL). *Journal of Marketing*, 41-50.

- Parasuraman, A., Zeithaml, V. A., Berry, L. L. (1988). Servqual: A Multiple-Item Scale for Measuring Consumer Perceptions of Service Quality. *Journal of Retailing*, 64(1), 12-40.
- Peker, Ö. (1996). Toplam Kalite Yönetimi ve Kamu Hizmetinde Kalite. *Çağdaş Yerel Yönetimler*, 43-57.
- Pirenne, H. (2014). *Ortaçağ Kentleri*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Sadioğlu, U., Özacit, İ., Ömürganülşen, U. (2016). Yeni Büyükşehir Belediyesi Modeli: Türkiye'de Değişen/Deiştmeyen Merkezileşme ve Adem-i Merkezileşme Politikaları. *Yasama Dergisi*(Özel Sayı 30), 72-95.
- Sakal, M. (2000). Türkiye'de Yerel Yönetimlerde Yeniden Yapılanma Sorunu: Tarihsel Perspektiften bir Değerlendirme. *Süleyman Demirel Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi*, 5(1), 119-140.
- Sartori, G. (1993). *Demokrasi Teorisine Geri Dönüş* (Çev. Tuncer Karamustafaoğlu-Mehmet Turhan). Ankara: Yetkin Yayınları.
- Savitch, H., Vogel, R. (2017). Bölgecilik ve Kentsel Politika. J. Davies, D. Imbroscio içinde, *Kentsel Politika Teorileri* (s. 203-236). İstanbul: Litera Yayıncılık.
- Seyitdanlioğlu, M. (2010). *Tanzimat Döneminde Modern Belediyeciliğin Doğuşu*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları.
- Sezer, Ö. (2008). Kamu Hizmetlerinde Müşteri (Vatandaş) Odaklılık: Türkiye'de Kamu Hizmeti Anlayışı Açısından Bir Değerlendirme. *ZKÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(8), 147-171.
- Sezer, Ö., Vural, T. (2010). Kamu Hizmetlerinin Sunumunda Devletin Değişen Rolü ve Merkezi Yönetim İle Yerel Yönetimler Arasında Yetki ve Görev Paylaşımı. *Maliye Dergisi*(159), 203-219.
- Sezik, M. (2015). *6360 Sayılı Kanuna Göre Büyükşehirlerde Bütünleşme Sürecinin Etkileri: Malatya Örneği*. Malatya: İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Sezik, M., Ağır, O. (2016). Türkiye'nin Kamu Yönetimini Değiştiren Faktörler: Batılılaşma ve Küreselleşme. *The Journal of Academic Social Science Studies*(49), 225-240.
- Shah, A. M. (2013). Grant Financing of Metropolitan Areas: A Review of Principles and Worldwide Practices, Policy Research Working Paper 6002. R. W. Bahl, F. L. Johannes, L. D. Wetzel içinde, *Financing Metropolitan Governments in*

- Developing Countries* (s. 213-242). Cambridge, Massachusetts: Lincoln Institute of Land Policy.
- Sobacı, M. Z. (2014). *İdari Reform ve Politika Transferi*. Bursa: Dora Yayınları.
- Şahin, S. Z. (2017). Yeni İktidar Karşısında Katılım Açmazları ve Fırsatları. *Şehir ve Toplum Dergisi*(8), 21-29.
- Şahin, Y. (2017). *Yerel Yönetimler*. Bursa : Ekin Yayınevi.
- Şataf, C. (2017). Türkiye'de Sosyal Belediyecilik Anlayışına Yönelik Genel Bir Değerlendirme. F. Beşel, F. Yardımcıoğlu içinde, *Yerel Yönetimler Üzerine Seçme Yazılar* (s. 1-26). Sakarya: Başköprü Yayınları.
- Şengül, R. (2017). *Yerel Yönetimler*. Kocaeli: Umuttepe Yayınları.
- T.C. Cumhurbaşkanlığı. (2003). <https://www.tccb.gov.tr/basin-aciklamalari-ahmet-necdet-sezer/1720/6072/5019-sayili-kanun> adresinden alındı
- T.C. Kalkınma Bakanlığı. (2013). *İllerin ve Bölgelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sırlaması Araştırması (SEGE 2011)*. Ankara: Bölgesel Gelişme ve Yapısal Uyum Genel Müdürlüğü.
- TBB. (2014). *6360 Sayılı On Dört İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Yedi İlçe Kurulması İle Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanuna İlişkin Rehber*. Türkiye Belediyeler Birliği Yayınları.
- Tekeli, İ. (1978). Cumhuriyet Döneminde (1923-1973) Türkiye'de Belediyeciliğin Evrimi. E. E. Türkcan içinde, *Türkiye'de Belediyeciliğin Evrimi* (s. 27-311). Ankara: TİD Yayını.
- Tekeli, İ. (2017). Yerel Yönetimlerde Hizmetin Ötesinde Katılımcılık Bulunuyor. *Şehir ve Toplum Dergisi*(8), 11-19.
- Tiebout, C. M. (1956). A Pure Theory of Local Expenditures. *Journal of Political Economy*, 416-424.
- TMMOB, Ş. (2012, 10 11). *Büyükşehir Belediyesi Kanunu Değişikliği Değerlendirme Raporu*.
http://www.spo.org.tr/genel/bizden_detay.php?kod=4445&tipi=4&sube=0
adresinden alındı
- TODAİE. (1992). *Kamu Yönetimi Araştırması Genel Rapor*. Ankara: TODAİE Yayınları, No:238.
- Toprak, Z. (1993). Altıncı Daire-i Belediye. *Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi*, 1, 220-223
(https://www.academia.edu/27559323/Alt%C4%B1nc%C4%B1_Daire-

i_Belediye_-

_D%C3%BCnden_Bug%C3%BCne_%C4%B0stanbul_Ansiklopedisi).

https://www.academia.edu/27559323/Alt%C4%B1nc%C4%B1_Daire-

i_Belediye_-

_D%C3%BCnden_Bug%C3%BCne_%C4%B0stanbul_Ansiklopedisi

adresinden alındı

Toprak, Z. (2014). *Yerel Yönetimler*. İzmir: Siyasal Kitabevi.

Toprak, Z. (2014). *Yerel Yönetimler*. İzmir: Siyasal Kitabevi 9. Baskı.

Tortop, N. (1988). *Mahalli İdareler*. Ankara: İlksan Matbaası 3. Baskı.

Tortop, N. (1995). Yerel İdarelerde Büyüklük Ölçütleri. *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, 4(6).

Tortop, N., Aykaç, B., Yayman, H., Özer, M. A. (2006). *Mahalli İdareler*. Ankara: Nobel Yayın.

TUİK. (2019). *Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ADNKS)*. 21.04 2018 tarihinde http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1059 adresinden alındı

TUİK. (tarih yok). *Seçilmiş Göstergelerle Hatay*. 30.04 2018 tarihinde <http://www.tuik.gov.tr/ilGostergeleri/iller/HATAY.pdf> adresinden alındı

Tuzcuoğlu, F. (2003). *Metropolitan Yönetim*. Sakarya: Sakarya Kitabevi.

Ulusoy, A. (2004). *Kamu Hizmeti İncelemeleri*. İstanbul: Ülke Kitapları.

Ulusoy, A., Akdemir, T. (2013). *Mahalli İdareler*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Ulusoy, A., Vural, T. (2001). Kentleşmenin Sosyo Ekonomik Etkileri. *Belediye Dergisi* -<http://kadirgurbetci.com.tr/yonetim/dosya/e8fd2e0154hmk.pdf> adresinden 20.04.2020 tarihinde alındı., 7(12), 8-14.

Ural, Ş. (1988). Demokrasi Kavramı, Toplumsal Değerler ve Birey. *UNESCO Türkiye Milli Komisonu, İnsan Bilimleri Komitesi "Demokrasinin Felsefi Temelleri"* (s. 451-459). Ankara: Ankara Üniversitesi Dergisi .

Usta, R., Memiş, L. (2010). Belediye Hizmetlerinde Kalite: Giresun Belediyesi Örneği. *SDÜ İİBF Dergisi*, 15(2), 333-355.

Uyar, H. (2004). Türkiye ve Dünyada Yerel Yönetimler: Kısa Bir Tarihçe. *Aydınlanma 1923 Dergisi*, 8(51), 31-38.

Uzun, A. (2020). Kamu Yönetiminin Temel Karakteristikleri. A. U. (ed.) içinde, *Kamu Yönetimi* (s. 5-22). Erzurum: Açıköğretim Fakültesi Yayını.

Uzunçarşılı, İ. H. (1988). *Osmanlı Devleti'nin İlmiye Teşkilatı*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.

- Yaşlıoğlu, M. M. (2017). Sosyal Bilimlerde Faktör Analizi ve Geçerlilik: Keşfedici ve Doğrulamalı Faktör Analizlerinin Kullanılması. *İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Dergisi*, 46, 74-85.
- Yalçındağ, S. (1992). Yerel Yönetimleri Yeniden Düzenleme Çalışmaları ve Yeni Bir Bakanlık. *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, 1(4), 3-11.
- Yaratan, H. (2017). *Sosyal Bilimler İçin Temel İstatistik*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Yaslıkaya, R. (2014). 6360 Sayılı Yasanın Uygulanmasında Yaşanan Sorunlar: Mersin Büyükşehir Belediyesi Örneği. *Uluslararası Türk Dünyası Yerel Yönetimler Sempozyumu*. GaziMagosa/Kıbrıs.
- Yaslıkaya, R. (2014). 6360 Sayılı Yasanın Uygulanmasında Yaşanan Sorunlar: Mersin Büyükşehir Belediyesi Örneği. *Uluslararası Türk Dünyası Yerel Yönetimler Sempozyumu*. Gazi Magosa/Kıbrıs.
- Yaslıkaya, R. (2019a). Yerel Yönetimlerde Ölçeği Büyütmenin Ekonomik Sonuçları: Belediye Birleşmeleri Üzerinden Bir İnceleme. *Turkish Studies Social Sciences*, 14(5), 2683-2706.
- Yaslıkaya, R. (2019b). Yerel Yönetimlerde Ölçeği Büyütmenin Siyasi Sonuçları: Avrupa'da Belediye Birleşmeleri Üzerinden Bir İnceleme. *Amme İdaresi Dergisi*, 52(1), 33-65.
- Yaslıkaya, R. (2019c). Yerel Yönetimlerde Ölçek Ekonomisi: Teori, Kavram ve Tartışmalar. *Liberal Düşünce Dergisi*, 24(95), 163-192.
- Yaslıkaya, R., Ökde, F. (2016). Türkiye'de Büyükşehir Modeline Yönelik Eleştiriler: Yapısal-İşlevsel ve Tarihsel Bir İnceleme. E. M. Çukurçayır içinde, *KAYFOR 13 Bildiri Kitabı* (s. 1528-1558). Konya.
- Yavaş, H., Demir, K. A. (2014). Kent Yönetimlerinde Siyasal Katılım ve Temsilîyet Sorunu: Belediye Meclislerinin Etkiliği Üzerine Kuramsal Bir Tartışma. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 7(34), 890-904.
- Yaylı, H. (2008). *Türkiye'de Belediyelerin Yeniden Yapılandırılması: 2004 Belediye Reform Çalışmalarının Değerlendirilmesine Yönelik Bir Çalışma*. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yaylı, H. (2009). *Türkiye'de Belediyelerin Yeniden Yapılandırılması*. Kırıkkale: Kırıkkale Belediyesi Yayınları.
- Yaylı, H. (2013). Tarihsel Perspektifte 2004 Belediye Reformuna Dair Bir Değerlendirme. *Siyaset ve Kültür Dergisi*(21), 47-68.

- Yaylı, H. (2015). Türkiye'de Mahalli İdarelerin Tarihi Gelişimi. E. K. Görmez içinde, *Yerel Yönetimler* (s. 28-79). Ankara: Orion Yayınevi.
- Yaylı, H., Yaslıkaya, R. (2012). Türkiye'de Yerel Hizmetlerle İlgili Yasal Düzenlemelerin Gelişimi. *Üçüncü Sektör Sosyal Ekonomi*, 47(2), 65-82.
- Yediyıldız, B. (1982). XVIII. Asırda Türk Vakıf Teşkilatı. *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Enstitüsü Dergisi*(12), 171-190.
- YERELNET. (2018). 01.05 2018 tarihinde http://hatay.yerelnet.org.tr/il_ilce_nufus.php?iladi=HATAY adresinden alındı
- Yıldırım, R. (1997). Diyarbakır'daki İlçesiz İlçe Belediyeleri ya da Alt Kademe Belediyeleri. *Diyarbakır'ın Kentsel Sorunları Sempozyumu*.
- Yıldırım, S. (1993). *Yerel Yönetim ve Demokrasi Kavramlar Yaklaşımlar*. İstanbul: IULA-EMME Yayınları.
- Yılmaz, N. (2015). *Kur'an'da Karye Kavramı*. Rize: Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi.
- Yörükoğlu, F. (2009). Türk Belediyeciliğinin Gelişim Süreci. *Mevzuat Dergisi*, 12(135), 1-16.
- Yörür, N., Altınörs Çırak, A. (tarih yok). Türkiye'de 1970'li Yıllardaki Nazım PPlan Bürosu Dönemi İle Günümüzdeki Bölge Planlama Çalışmalarının Yasal ve Kurumsal Düzenlemeler Açısından Değerlendirilmesi. *Bölge Biliminde Yeni Yaklaşımlar Bildiriler Kitabı (12. Ulusal Bölge Bilimi/ Bölge Planlama Kongresi)*. içinde İstanbul: 25-26 Ekim 2007 İstanbul Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Taşkışla.
- YSK. (2019, 08 25). *Sandık Sonuçları ve Tutanaklar*. Yüksek Seçim Kurulu: <https://sonuc.ysk.gov.tr/> adresinden alındı
- Yücel, N., Yücel, A., Atlı, Y. (2012). Belediyelerin Sunduğu Hizmetlerde Vatandaş Memnuniyeti: Elazığ Belediyesi Örneği. *Electronic Journal of Vocational Colleges*, 31-41.
- Yücetürk, E. E. (2002). Yönetim Kavramı ve Katılımı Örgütlemeye Bir Örnek. *Bolu İl Kurultayı Yerel Yönetimler Sempozyumu Bildirileri TODAİE Yayınları No:304*.
- Yükçü, S., Atağan, G. (2009). Etkinlik, Etkililik ve Verimlilik Kavramlarının Yaratdığı Karmaşıklık. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 23(4), 1-13.

Zengin, O. (2014). *Büyükşehir Belediyesi Sisteminin Dönüşümü: Son On Yılın Değerlendirilmesi*. Ankara: Ankara Barosu Dergisi.

EKLER

EK-1 Anket Formu

BİRİNCİ BÖLÜM- DEMOGRAFİK SORULAR

*Görüşülenin cinsiyeti: (1) ☐ Kadın (2) ☐ Erkek

1. Anketin yapıldığı mahalle?

- (1) ☐ Denizciler
(2) ☐ Karaağaç
(3) ☐ Harbiye

2. Yaşınız nedir? Belirtiniz.

(Bu araştırma 25 yaş üzerinde olanlar için uygulanacaktır 25 yaşın altında iseniz anketi doldurmayınız)

3. Kaç yıldır bu mahallede yaşıyorsunuz? Belirtiniz.

(Bu araştırma bu mahallede 2014 yılı öncesinden bugüne kadar yaşayanlar için uygulanacaktır. Yani en az 6 yıldan daha az bir süredir bu mahallede yaşıyorsanız anketi doldurmayınız.)

4. Lütfen en son mezun olduğunuz eğitim durumunuzu işaretleyiniz

- (1) ☐ İlkokul
(2) ☐ Ortaokul
(3) ☐ Lise
(4) ☐ Ön-lisans
(5) ☐ 4 Yıllık Yüksekokul/ Lisans
(6) ☐ Yüksek lisans/ Doktora
(7) ☐ Diğer

5. Aylık ortalama gelir miktarınızı belirtiniz.

.....TL

6. Medeni Durumunuz Nedir?

- (1) ☐ Bekar (2) ☐ Evli

7. Mesleğiniz Nedir?

- (1) ☐ Kamu personeli
(2) ☐ İşçi
(3) ☐ Esnaf / zanaatkar
(4) ☐ Orta boy işletme sahibi
(5) ☐ Büyük işletme sahibi
(6) ☐ Serbest meslek
(7) ☐ İşsiz
(8) ☐ Ev Hanımı
(9) ☐ Diğer (belirtiniz).....

8. Bugüne kadar yerel seçimlerde herhangi bir belediye başkanı veya siyasi parti adına faaliyet gösterdiniz mi?

- (1) ☐ Evet gösterdim
(2) ☐ Hayır göstermedim

9. Herhangi bir siyasi partiye ya da yan kuruluşlarına üyeliğiniz var mı?

- (1) ☐ Evet
(2) ☐ Hayır

10. 2014 yerel seçimlerinde oy kullandınız mı?

- (1) ☐ Evet kullandım
(2) ☐ Hayır Kullanmadım

11. 31 Mart 2019'daki yerel seçimlerde oy kullandınız mı?

- (1) ☐ Evet kullandım
(2) ☐ Hayır Kullanmadım

İKİNCİ BÖLÜM
ESKİ BELDE BELEDİYESİNE VE YENİ BÜYÜKŞEHİR İLÇE BELEDİYESİNE AİT HİZMET
KALİTESİ, TEMSİL VE KATILIM SORULARI

BUYUKŞEHİR BELEDİYESİNE BAĞLANMADAN ÖNCE BELDE BELEDİYESİ İKEN						← Lütfen aşağıdaki ifadeleri her belediyenin hizmet dönemi açısından ayrı ayrı değerlendirerek, ilgili alana işaretleme yapınız. → (Güvenilir bir değerlendirme için her birinin doldurulması zorunludur) (1) Kesinlikle Katılmıyorum- (5) Kesinlikle Katılıyorum						BUYUKŞEHİR İLÇE BELEDİYESİNE BAĞLANDIKTAN SONRA MAHALLE İKEN					
Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsız/Orta	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum		Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsız/Orta	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum							
HİZMET KALİTESİ İLE İLGİLİ İFADELER																	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	1	Belediye hizmet binaları modern görünüşlüydü/görünüşlüdür	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)						
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	2	Belediye çalışanları temiz ve düzgün görünüşlüydü/görünüşlüdür.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)						
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	3	Belediye hizmet binalarında engellilere yönelik düzenleme yapılmıştı/yapılmaktadır.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)						
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	4	Belediye hizmetlerinde verilen sözler zamanında yerine getiriliyordu/getirilmiştir.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)						
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	5	Belediye hizmetlerine internetten ulaşabiliyorduk/ulaşabiliyoruz.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)						
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	6	Belediye çalışanları hakkında halk yeterince bilgilendiriliyordu/bilgilendirilmektedir.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)						
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	7	Belediye hizmetleri adaletli bir biçimde yerine getiriliyordu/getiriliyor.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)						
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	8	Belediye vatandaşların sorunlarını zamanında çözerdi/çözer.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)						
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	9	Belediye çalışanları vatandaşlara karşı güler yüzlü davranırdı/davranır.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)						
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	10	Belediye vatandaşlar için yeterli sayıda sosyal etkinlikler organize ederdi/eder.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)						
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	11	Belediye öğrencilere yönelik hizmet sunardı/sunar	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)						
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	12	Belediye hizmetlerinden yararlanma konusunda vatandaşları bilgilendirir, onlara yol gösterirdi/gösterir.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)						
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	13	Belediye çevreye karşı duyarlıydı/duyarlıdır.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)						
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	14	Vatandaşlar Belediye'ye olan şikayetlerini kolayca iletebilirdi/iletebilir.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)						
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	15	Belediye temizliğe yeterince önem verirdi/verir	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)						
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	16	Belediye alt yapı hizmetlerinde yaşlıları ve engellileri de dikkate alırdı/alır	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)						
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	17	Belediye zabıta hizmetleri yeterliydi/yeterli	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)						
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	18	Belediye şehir görünümünü bozacak yapılaşmaya izin vermezdi/vermez	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)						
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	19	Belediye toplu taşıma hizmetlerinde gerekli özeni gösterirdi/gösterir	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)						
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	20	Belediye atıkların depolanması ve imha edilmesine özen gösterirdi/gösterir	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)						
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	21	Belediye'nin hizmet araç ve gereçleri yeterli seviyedeydi/seviyededir	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)						
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	22	Belediye çalışanları vatandaşların sorunlarını çözebilecek bilgiye sahipti/sahiptir	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)						
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	23	Belediye hizmet binaları yeterliydi/yeterlidir.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)						
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	24	Park ve bahçe hizmetleri yeterli seviyedeydi/seviyededir.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)						
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	25	Şebeke suyu içilebilir seviyedeydi/seviyededir	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)						
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	26	Şebeke suyu ihtiyaçları karşılanabiliyordu/karşılanabiliyor	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)						

BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİNE BAĞLANMADAN ÖNCE BELDE BELEDİYESİ İKEN						⇐ Lütfen aşağıdaki ifadeleri her belediyenin hizmet dönemi açısından ayrı ayrı değerlendirerek, ilgili alana işaretleme yapınız. ⇒ (Güvenilir bir değerlendirme için her birinin doldurulması zorunludur) (1) Kesinlikle Katılmıyorum- (5) Kesinlikle Katılıyorum						BÜYÜKŞEHİR İLÇE BELEDİYESİNE BAĞLANDIKTAN SONRA MAHALLE İKEN					
Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsız/Orta	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum		Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsız/Orta	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum							
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	1	Belediye başkanı ile doğrudan veya dolaylı olarak etkileşim, iletişim kurabiliyordum/kurabiliyorum	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)						
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	2	Belediye meclisi üyeleri ile doğrudan veya dolaylı olarak etkileşim, iletişim kurabiliyordum/kurabiliyorum	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)						
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	3	Belediye meclisi toplantılarına katılmak isterdim/isterim	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)						
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	4	Belediye meclisi kararlarından haberdar olmak isterdim/isterim	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)						
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	5	Belediyeye talep ve beklentilerimi doğrudan iletebiliyordum/iletebiliyorum.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)						
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	6	Belediyenin düzenlemiş olduğu sosyal ve kültürel faaliyetleri beğeniyordum/beğeniyorum.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)						
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	7	Mahallemizle ilgili alınacak kararlar hakkında görüş ve düşüncelerimizi belediye yetkililerine iletebiliyordum/iletebiliyorum.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)						
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	8	Kent konseyi konusunda bilgi sahibiydim/sahibiyim.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)						
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	9	Kent konseyi toplantılarına katılıyordum/katılıyorum.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)						
TEMSİL İLE İLGİLİ İFADELER																	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	1	Belediye başkanının mahallemizi yeteri kadar temsil ettiğini düşünürdüm/düşünüyorum	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)						
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	2	Belediye meclisinin mahalleyi temsil ettiğini düşünürdüm/düşünüyorum	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)						
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	3	Belediye meclis toplantılarında alınacak kararlarda mahallemiz etkiliydi/etkilidir	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)						
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	4	Belediye bizim beğenilerimize uygun birtakım sosyal faaliyetler düzenlerdi/düzenler.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)						
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	5	Siyasal partiler, belediye yönetimi için aday belirlerken mahallede yaşayan halkın beklentisini göz önünde bulundururdu/bulundurulur	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)						
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	6	Genel olarak mahalle, belediyede temsil edilirdi/edilir.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)						
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	7	Belediye başkanını tanırdım/tanıyorum.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)						

ANKET BİTTİ - TEŞEKKÜR EDERİM